

**ΒΙΑΣΜΟΣ: Η ΑΚΥΡΩΣΗ ΤΗΣ ΓΥΝΑΙΚΕΙΑΣ
ΕΠΙΘΥΜΙΑΣ**

Μετέχουσες Σπουδάστριες

**Πιλάτη Κωνσταντίνα
Λάμπρου Βασιλική**

Υπεύθυνη καθηγήτρια

Αλεξοπούλου Ουρανία
Καθηγήτρια Εφαρμογών
Κοινωνικής Εργασίας

Πτυχιακή Εργασία για τη λήψη του πτυχίου
στην Κοινωνική Εργασία από το τμήμα
Κοινωνικής Εργασίας της Σχολής Επαγγελματιών
Υγείας και Πρόνοιας του Τεχνολογικού
Εκπαιδευτικού ιδρύματος (Τ.Ε.Ι.) Πάτρας.

Πάτρα, 3 Νοεμβρίου 1995

ΑΡΙΘΜΟΣ
ΕΙΣΑΓΩΓΗΣ

1741A

Η Επιτροπή για την έγκριση της πτυχιακής εργασίας:

Αλεξοπούλου Ουρανία
Καθηγήτρια Εφαρμογών

Σκούρα Ελένη
Καθηγήτρια Εφαρμογών

Αποστολόπουλος Απόστολος
Καθηγητής

ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΗ

Ευχαριστούμε, την υπεύθυνη καθηγήτρια της Μελέτης Ουρανία Αλεξοπούλου για την καθοδήγησή της, την κα Χαρίκλεια Τζογάνη κοινωνιολόγος, για την πολύτιμη συμβολή της στην διεκπεραίωση της έρευνας. Επίσης ευχαριστούμε, τον κο Κοτρώνη, διευθυντή του εργοστασίου Δημόσια Επιχείρηση Ηλεκτρισμού (Δ.Ε.Η.) στην περιοχή της Ν. Εύβοιας για την χορήγηση άδειας διεξαγωγής της έρευνας.

Ακόμα θέλουμε να ευχαριστήσουμε, το προσωπικό του εργοστασίου, για την πολύτιμη συνεργασία του στην έρευνα. Τους υπεύθυνους των υπηρεσιών που επισκεφτήκαμε και ιδιαίτερα το προσωπικό του Κέντρου για Κακοποιημένες Γυναίκες που συνέβαλε ουσιαστικά στην μεγαλύτερη ευαισθητοποίηση μας στο φαινόμενο του βιασμού.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ ΜΕΛΕΤΗΣ

Στην μελέτη αυτή γίνεται μια προσπάθεια προσέγγισης του φαινομένου του βιασμού που έχει ως άμεση συνέπεια την ακύρωση της γυναικείας επιθυμίας. Πιο συγκεκριμένα η μελέτη αυτή εξετάζει τους βιολογικούς και κοινωνικούς παράγοντες που συντελούν στην ύπαρξη και διαίωνιση του φαινομένου. Επίσης εξετάζονται οι θεωρίες, οι μύθοι και οι προκαταλήψεις που αναφέρονται στην σεξουαλική κακοποίηση. Περιγράφεται τι επιδιώκει να πετύχει ο δράστης μέσα από έναν βιασμό και ποιες είναι οι επιπτώσεις του βιασμού για την γυναίκα θύμα. Αναλύεται ακόμα η σημασία της πρόληψης και οι υπάρχουσες στα θύματα υπηρεσίες καθώς και ο ρόλος που ο κοινωνικός λειτουργός μπορεί να παίζει στην αντιμετώπιση του φαινομένου.

Στη μελέτη αυτή ακολουθήθηκε ο διερευνητικός τύπος έρευνας. Δόθηκε ερωτηματολόγιο (με συνέντευξη) στο διοικητικό και εργατικό προσωπικό του εργοστασίου Δημόσια Επιχείρηση Ηλεκτρισμού (Δ.Ε.Η.) στην περιοχή του Αλιβερίου. Στόχος της έρευνας ήταν η συλλογή στοιχείων για τα πιστεύω μιας μερίδας ανθρώπων που αντιπροσωπεύουν διαφορετικές κοινωνικές τάξεις, απέναντι στο φαινόμενο του βιασμού και το ρόλο που παίζουν στα παραπάνω, παράγοντες όπως η οικογένεια, η κοινωνία, τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης κ.α.. Τα αποτελέσματα παρουσιάζονται σε πίνακες.

Τα συμπεράσματα που προέκυψαν από την έρευνα μπορούν να συνομίστουν ως εξής:

1. Ο βιασμός είναι ένα φαινόμενο που συναντάμε σε όλες τις εποχές.
2. Τα θύματα του είναι κυρίως γυναίκες νεαρής ηλικίας, ανύπανδρες και με προκλητική εμφάνιση.
3. Ο κύριος λόγος μη καταγγελίας του βιασμού στην αστυνομία είναι ο στιγματισμός του θύματος.
4. Ο δράστης ενός βιασμού είναι ψυχικά άρρωστος και μπορεί να προέρχεται από οποιαδήποτε κοινωνική τάξη.

5. Η πράξη του βιασμού προσφέρει στον δράστη επιβεβαίωση ανδρισμού και δυνατότητα ισοπέδωσης, εξευτελισμού της γυναίκας.

Με βάση τα παραπάνω συμπεράσματα προτάθηκαν τα ακόλουθα:

1. Η ανάπτυξη προληπτικών προγραμμάτων που θα έχουν σκοπό την αλλαγή συνειδήσεων και στάσεων απέναντι στο φαινόμενο του βιασμού.
2. Να ιδρυθούν Κέντρα για Κακοποιημένες γυναίκες έτσι ώστε να δίνεται από την Πολιτεία η δυνατότητα στην γυναίκα να αντιμετωπίσει το βιασμό της σε ένα περιβάλλον αποδοχής.
3. Να εκπαιδευτούν οι αστυνομικοί στον τρόπο υποδοχής και αντιμετώπισης επεισοδίων κακοποίησης.
4. Η δικαστική μηχανή να εξετάζει την συμπεριφορά του δράστη και όχι του θύματος επιβάλλοντας στον πρώτο αυστηρές ποινικές κυρώσεις.
5. Τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης να προβάλλουν μια απαλλαγμένη από προκαταλήψεις παρουσίαση του προβλήματος του βιασμού.
6. Να διδάσκονται στα παιδιά από τους φορείς διαπαιδαγώγησης (σχολείο-οικογένεια) πρότυπα συμπεριφοράς που να στηρίζονται στην ισότητα των δύο φύλων και όχι στο στερεότυπο κυριαρχία - υποταγή.

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΗ	III
ΠΕΡΙΛΗΨΗ ΜΕΛΕΤΗΣ	IV
ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ	VI
ΠΙΝΑΚΑΣ ΥΠΟΛΟΓΙΣΜΩΝ	X

ΚΕΦΑΛΑΙΑ

I	ΕΙΣΑΓΩΓΗ	1
	Το πρόβλημα	3
	Σκοπός της μελέτη	4
	Ορισμοί όρων	5
II	ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΗ ΑΛΛΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ ΚΑΙ ΣΧΕΤΙΚΩΝ ΣΥΓΓΡΑΜΑΤΩΝ	10
	1. Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΟΥ ΒΙΑΣΜΟΥ	11
	Έκταση του προβλήματος	10
	Η διαχρονική πορεία του βιασμού	16
	Πρώτες κινητοποιήσεις	18
	2. ΤΕΧΝΙΚΕΣ ΚΑΤΑΝΑΓΚΑΣΜΟΥ ΣΤΙΣ ΣΧΕΣΕΙΣ ΚΑΚΟΠΟΙΗΣΗΣ	22
	Σωματική κακοποίηση	25
	Σεξουαλική κακοποίηση	27
	Οικονομική αποστέρηση	33
	Οικογενειακές συγκρούσεις	36
	Κοινωνική καταπίεση	40

3. ΕΙΔΗ ΒΙΑΣΜΟΥ	
Ατομικός βιασμός	42
Ομαδικός βιασμός	43
Συζυγικός βιασμός	45
Αιμομιξία	47
4. ΑΙΤΙΟΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΣΕΞΟΥΑΛΙΚΗΣ ΚΑΚΟΠΟΙΗΣΗΣ	50
Κοινωνικά αίτια	50
Βιολογικά αίτια	53
5. ΘΕΩΡΙΕΣ - ΠΡΟΚΑΤΑΛΗΨΕΙΣ - ΜΥΘΟΙ ΓΙΑ ΤΟΝ ΒΙΑΣΜΟ	55
Ψυχοπαθολογικές θεωρίες	55
Κοινωνιολογικές θεωρίες	59
Ψυχοκοινωνική θεωρία της επίκτητης αδυναμίας	62
Κυκλική θεωρία της βίας	67
Προκαταλήψεις και βιασμός	72
Δύο μύθοι για τον βιασμό	74
Μύθοι και πραγματικότητα	79
6. ΒΙΑΣΜΟΣ, ΜΙΑ ΨΕΥΔΟΣΕΞΟΥΑΛΙΚΗ ΕΝΕΡΓΕΙΑ. ΟΙ ΣΥΜΒΟΛΙΚΕΣ ΣΗΜΑΣΙΕΣ ΤΟΥ ΣΕΞΟΥΑΛΙΚΟΥ ΚΑΤΑΝΑΓΚΑΣΜΟΥ	87
Η αποπροσωποποίηση του άλλου	89
Η νοσταλγία της συμπαγούς ταυτότητας	89
Η αγωγή της επιβεβαίωσης	90
Ο φόβος του απειλητικού άλλου	91

7.	ΨΥΧΟΛΟΓΙΚΟ ΠΟΡΤΑΙΤΟ ΤΟΥ ΒΙΑΣΤΗ ΚΑΙ ΤΟΥ ΘΥΜΑΤΟΣ	93
	Η προσωπικότητα του βιαστή	93
	Η προσωπικότητα του θύματος	98
8.	ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΟΥ ΒΙΑΣΜΟΥ ΓΙΑ ΤΗ ΓΥΝΑΙΚΑ - ΘΥΜΑ	100
	Τραυματικό σύνδρομο βιασμού	102
	Σύνθετη αντίδραση	105
	Σιωπηλή αντίδραση	105
	Εγκυμοσύνη	105
9.	ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΤΟΥ ΘΥΜΑΤΟΣ	107
	Αντιμετώπιση από δικαιοσύνη	107
	Αντιμετώπιση από αστυνομικές αρχές	114
	Αντιμετώπιση από γιατρούς	118
10.	Η ΚΥΡΙΑΡΧΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΣΤΑΣΗ ΣΤΟΝ ΒΙΑΣΜΟ	120
	Μέσα μαζικής ενημέρωσης	
	α. Τηλεόραση και βιασμός	122
	β. Πορνογραφία και βιασμός	122
	γ. Τύπος και βιασμός	124
11.	ΠΑΡΕΧΟΜΕΝΕΣ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΓΙΑ ΤΙΣ ΚΑΚΟΠΟΙΗΜΕΝΕΣ ΓΥΝΑΙΚΕΣ	127
	Πρωτοβάθμια πρόληψη	127
	Δευτεροβάθμια παρέμβαση	128
	Τριτοβάθμια παρέμβαση	129
	α. Καταφύγια	129
	β. Ο ρόλος του ψυχοθεραπευτή	135
	γ. Ο ρόλος του κοινωνικού λειτουργού	136

12.	ΜΑΡΤΥΡΙΕΣ ΓΥΝΑΙΚΩΝ ΘΥΜΑΤΩΝ ΒΙΑΣΜΟΥ - ΦΑΝΤΑΣΙΩΣΕΙΣ ΑΝΔΡΩΝ	140 - 146
III	ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ	149
	Σκοπός της έρευνας	149
	Είδος της έρευνας	149
	Ερωτήσεις - υποθέσεις	150
	Πληθυσμός	150
	Ερωτηματολόγιο	151
	Πλαίσιο για τη μελέτη	152
	Περιορισμοί της έρευνας	152
	Τρόπος ανάλυσης πληροφοριών	153
IV	ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ	154
V.	ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ	181
VI.	ΕΙΣΗΓΗΣΕΙΣ - ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ	184
	ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ	
	A. Ερωτηματολόγιο έρευνας	189
	B. Νόμος για τον βιασμό - Στατιστικά στοιχεία θυμάτων βιασμού	200 - 204
	Γ. Εικονογραφημένο υλικό	209
	ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	214

ΠΙΝΑΚΑΣ ΥΠΟΛΟΓΙΣΜΩΝ

Πίνακας 1: Φύλο των ερωτώμενων	154
Πίνακας 2: Ηλικία των ερωτώμενων	154
Πίνακας 3: Οικογενειακή κατάσταση των ερωτώμενων	154
Πίνακας 4: Μόρφωση των ερωτώμενων	155
Πίνακας 5: Θέση εργασίας των ερωτώμενων στο εργοστάσιο	155
Πίνακας 6: Ποιό φύλο βιάζεται συνήθως.	156
Πίνακας 7: Σε ποια εποχή συναντάμε το φαινόμενο του βιασμού.	157
Πίνακας 8: Ποιές είναι οι αιτίες της ύπαρξης του φαινομένου του βιασμού.	158
Πίνακας 9: Η άποψη για το αν ο βιασμός συμβαίνει σε οποιοδήποτε τόπο ανεξάρτητα από τα πληθυσμιακά χαρακτηριστικά.	159
Πίνακας 10: Τι είδους κακοποίηση συνιστά ο βιασμός.	160
Πίνακας 11: Ποιές περιπτώσεις θεωρούνται υποθέσεις βιασμού.	161
Πίνακας 12: Η άποψη για το αν ο βιασμός πρέπει να τιμωρείται.	162
Πίνακας 13: Ο ρόλος των Μ.Μ.Ε στην ύπαρξη του φαινομένου του βιασμού.	163
Πίνακας 14: Ο ρόλος της πορνογραφίας στην ύπαρξη του φαινομένου του βιασμού.	164
Πίνακας 15: Ποιά είναι συνήθως η ηλικία των θυμάτων.	165
Πίνακας 16: Ποιά συνήθως η οικογενειακή κατάσταση των θυμάτων.	165
Πίνακας 17: Η άποψη για το αν ο βιασμός μπορεί να συμβεί σε όλες τις γυναίκες.	166
Πίνακας 18: Ποιά είναι τα συναισθήματα που βιώνει μια γυναίκα μετά από τον βιασμό της.	167
Πίνακας 19: Ποιός στηρίζει συναισθηματικά μια γυναίκα η οποία υπήρξε θύμα βιασμού.	168
Πίνακας 20: Ποιές διαπροσωπικές σχέσεις του θύματος επηρεάζονται από τον βιασμό.	169
Πίνακας 21: Η άποψη για το αν ο βιασμός επηρεάζει την σεξουαλική ζωή του θύματος.	170
Πίνακας 22: Η άποψη για το αν ο βιασμός καταγγέλεται και οι παράγοντες που συντελούν σε αυτό.	171

Πίνακας 23: Η ύπαρξη υπόθεσης βιασμού στο περιβάλλον των ερωτώμενων.	173
Πίνακας 24: Ποιά είναι η σχέση του θύματος με τον δράστη πριν από το βιασμό	174
Πίνακας 25: Ποια είναι συνήθως η ηλικία του δράστη.	175
Πίνακας 26: Ποιά είναι η οικογενειακή κατάσταση του δράστη.	176
Πίνακας 27: Σε ποια κοινωνική τάξη ανήκει συνήθως ο δράστης.	175
Πίνακας 28: Ποιά είναι ψυχολογική κατάσταση και η ερωτική ζωή του δράστη.	177
Πίνακας 29: Ποιοί είναι οι λόγοι που ωθούν τον δράστη στο βιασμό.	178
Πίνακας 30: Τι είδους ικανοποίηση προσφέρει στο δράστη η πράξη του βιασμού.	179
Πίνακας 31: Ποιά είναι τα μέτρα για την αντιμετώπιση του φαινομένου του βιασμού.	180

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η κακοποίηση και η άσκηση βίας των γυναικών είναι ένα παγκόσμιο κοινωνικό πρόβλημα που δυστυχώς έχει πάρει επικίνδυνες διαστάσεις και στον Ελληνικό χώρο. Αυτή την στιγμή, παρατηρείται, παντελής έλλειψη έρευνας και μεγάλη ανεπάρκεια στατιστικής πληροφόρησης ενώ ένας μεγάλος αριθμός από πληροφορίες λόγω της φύσης του προβλήματος και της μειωμένης συνειδητοποίησής του παραμένει άγνωστος και σκοτεινός.

Όπως είναι γνωστό σε όλους η κακοποίηση της γυναίκας μπορεί να είναι σωματική, σεξουαλική και ψυχική. Στην μελέτη αυτή, δίνεται περισσότερη βαρύτητα στην σεξουαλική κακοποίηση της γυναίκας. Ο σεξουαλικός καταναγκασμός σηματοδοτεί για την γυναίκα τον χώρο μιας τρομακτικής σιωπής, ένα χώρο ακύρωσης του εαυτού, ακύρωσης μια από τις πιο θεμελιακές ίσως ανδρώπινες επιθυμίες, της ερωτικής. Υποβιβάζει την γυναίκα σαν άτομο και της στερεί το δικαίωμα να επιλέγει η ίδια τον ερωτικό της σύντροφο και την ερωτική στιγμή.

Οι σπουδαστές θέλησαν να μελετήσουν το φαινόμενο ακύρωσης της γυναικείας επιθυμίας που ενδεχομένως προκύπτει μέσα από τον βιασμό της γυναίκας. Ουσιαστικά η γυναίκα, το δύμα το βιασμού δεν έχει ελευθερία επιλογής.

Ο βιασμός λοιπόν, θα πρέπει να καταδικάζεται σαν μια προσβολή της προσωπικής ελευθερίας, μια προσβολή της σεξουαλικής ελευθερίας της γυναίκας.

Κάθε φορά που ένας δράστης οδηγείται σε κάποιο έγκλημα, όλοι αναρωτιούνται γιατί σε μια δεδομένη στιγμή ο δράστης αντέδρασε μ' αυτόν τον τρόπο, ποιοί ήταν εκείνοι οι βιολογικοί, ψυχολογικοί και κοινωνικοί παράγοντες που οδήγησαν τον συγκεκριμένο άνθρωπο στο έγκλημα.

Βασανιζόμενοι λοιπόν, από αυτό το ερώτημα οι σπουδαστές το θέτουν και στην περίπτωση του βιασμού. Γιατί θα πρέπει οι άνδρες που νιώθουν την εξουσία πιο δυνατή μέσα τους, που θεωρούν του εαυτούς τους κυρίαρχους, να είναι αυτοί που φτάνουν στο σημείο για να επιδείξουν όλη αυτή την υποτιθέμενη δύναμη του αρσενικού κυρίαρχου να εισχωρήσουν σε ένα σώμα που δεν τους θέλει; Να εξευτελίσουν μια γυναίκα με την πρόφαση της άμεσης ικανοποίησης μιας βιολογικής ανάγκης και να κουρελιάσουν μια γυχή για να νιώσουν συνεχιστές ενός απατηλού μύθου, μιας απατηλής κοινωνίας που σιγά αλλά σταθερά γκρεμίζεται. Της ανδροκρατικής!

Ο βιασμός είναι ένα έγκλημα που η κοινωνία αρνείται να αγκαλιάσει το θύμα του με στοργή. Αντίθετα το κατηγορεί ως υπεύθυνο του εγκλήματος που έγινε εις βάρος του. Εδώ γεννιέται ένα μεγαλύτερο ερώτημα πιο δυνατό, πιο πικρό. Γιατί;

Το πρόβλημα

Η σωματική και ψυχολογική κακοποίηση των γυναικών έχει τυλιχθεί μέσα σε μύθους. Όλοι οι μύθοι δαιωνίζουν την λαθεμένη άποψη ότι το θύμα ευθύνεται για την κακοποίησή του. Η κατηγορία του κοινωνικού συνόλου ότι τα θύματα προκαλούν τον βιασμό τους έχει σαν συνέπεια να τις κάνει να ντρέπονται να αρνούνται ότι έχουν κακοποιηθεί ενώ παράλληλα να μειώνεται η αυτοεκτίμησή τους. Ο δράστης αισθάνεται δικαιωμένος για τη βίαιη συμπεριφορά του αφού η κοινωνία θεωρεί τις περισσότερες φορές ότι το σφάλμα είναι της γυναίκας - θύμα και όχι του δράστη.

Αυτή η ιδεολογία της ευθύνης του θύματος οδηγεί στον παραμερισμό του κυρίου ζητήματος που είναι η απόρριψη της βίας ως αποδεκτής συμπεριφοράς. Η σεξουαλική κακοποίηση θα σταματήσει να υπάρχει όταν το έγκλημα του βιασμού θα αντιμετωπιστεί με τον ίδιο τρόπο που αντιμετωπίζονται όλα τα υπόλοιπα εγκλήματα εναποθέτοντας τις ευθύνες στον δράστη και εξετάζοντας την συμπεριφορά του δράστη και όχι του θύματος, πράγμα που συμβαίνει στον βιασμό.

Σκοπός της μελέτης

Σκοπός της μελέτης αυτής είναι η διερεύνηση του φαινομένου της σεξουαλικής κακοποίησης και η παρουσίαση του τρόπου με τον οποίο επιτυγχάνεται η ακύρωση της γυναικείας επιθυμίας. Στην μελέτη αυτή γίνεται μια προσπάθεια να εξετασθεί το κοινωνικό πλαίσιο μέσα στο οποίο δημιουργούνται οι απόψεις και οι συμπεριφορές του συνόλου απέναντι στο φαινόμενο του βιασμού και τους "πρωταγωνιστές" μιας τέτοιας πράξης.

Πιο συγκεκριμένα οι επιμέρους στόχοι είναι:

1. Να εξεταστεί το φαινόμενο της σεξουαλικής κακοποίησης δια μέσω των αιώνων.
2. Να διερευνηθούν τα αίτια της σεξουαλικής κακοποίησης.
3. Να μελετηθούν οι υπάρχουσες θεωρίες, προκαταλήψεις και οι μύθοι για το φαινόμενο του βιασμού.
4. Να παρουσιαστούν τα συναισθήματα που βιώνει η γυναίκα - θύμα ως συνέπειες της κακοποίησής της καθώς επίσης οι δυσκολίες που συναντά το θύμα στην διαδικασία της καταγγελίας του βιασμού.
5. Να μελετηθεί το ψυχολογικό πορτραίτο του θύματος και του δράστη.

Ορισμοί όρων

Βιασμός

Σύμφωνα με τον Timothy Beneke (St. Martins Press, New York 1982 σελ. 16), "ο βιασμός είναι μια ψευδοσεξουαλική πράξη, ένα πρότυπο σεξουαλικής συμπεριφοράς που σχετίζεται πολύ περισσότερο με τη δέση, την εχθρότητα, τον έλεγχο, την κυριαρχία, παρά με τη αισθησιακή ευχαρίστηση ή την σεξουαλική ικανοποίηση. Είναι μια σεξουαλική συμπεριφορά στην πρωταρχική υπηρεσία μη σεξουαλικών αναγκών".

Ο Martin Goldstein (Σουινιώτη, 1979) ορίζει τον βιασμό "ως την σεξουαλική επαφή με την βία ενάντια στην θέληση του άλλου. Από ψυχολογική άποψη, ο βιασμός δείχνει την ανικανότητα για επαφή και τις σαδιστικές τάσεις του δράστη".

Στην εγκυκλοπαίδεια Υδρία (Εταιρία Ελληνικών εκδόσεων Α6, σελ. 214) ο βιασμός ορίζεται "ως ο εξαναγκασμός της γυναίκας σε εξώγαμη συνουσία με τη χρήση σωματικής βίας ή με την απειλή σπουδαίου και άμεσου κινδύνου".

Στην μελέτη αυτή υιοθετείται ο ορισμός που δίνει ο Timothy Beneke στο βιβλίο του "Men on Rape".

Σεξουαλική κακοποίηση

Σύμφωνα με τη Γενική Γραμματεία Ισότητας (Υπουργείο Προεδρείας της κυβέρνησης, φυλλάδιο "Κακοποίηση Γυναικών"), σεξουαλική κακοποίηση είναι: "κάθε εξαναγκασμός σε οποιαδήποτε σεξουαλική δραστηριότητα και κάθε σχετική προσβολή ή ταπείνωση".

Στην μελέτη που ακολουθεί, ο όρος βιασμός εναλλάσσεται με τον όρο σεξουαλική κακοποίηση.

Ψυχική κακοποίηση

Σύμφωνα με τη Γενική Γραμματεία Ισότητας (Υπουργείο Προεδρίας της κυβέρνησης, φυλλάδιο "Κακοποίηση Γυναικών"), ψυχική κακοποίηση είναι "οι απειλές, οι ταπεινώσεις, ο έλεγχος των δραστηριοτήτων, η στέρηση υλικών αγαθών και χρημάτων και άλλες ενέργειες άσκησης ψυχολογικής βίας".

Γενετήσια ελευθερία

Σύμφωνα με τον Δρ. Μουζακίτη Χρ. (πτυχιακή εργασία 1988, σελ. 4) "η γενετήσια ελευθερία είναι:

- α. το δικαίωμα ελεύθερης επιλογής ερωτικού συντρόφου και
- β. το δικαίωμα επιλογής της χρονικής στιγμής που επιθυμεί κάποιος να έχει με τον ερωτικό του σύντροφο ερωτικό διάλογο."

Σεξουαλικότητα

Ο Martin Goldstein (Σουλιώτη, 1979) ορίζει την σεξουαλικότητα "ως την ζωτική θέληση που αντανακλάται στο σωματικό και στο ψυχικό - πνευματικό τομέα και στην επιθυμία για επαφή, ηδονή και τρυφερότητα και κάνει δυνατή των εκπλήρωση αυτών των επιθυμιών".

Σεξουαλική ικανοποίηση

Ο Martin Goldstein (Σουλιώτη, 1979) ορίζει την σεξουαλική ικανοποίηση "απολαυστικό, ευεργετικό βίωμα όταν εκπληρώνεται μια ανάγκη που εκφράζόταν με σωματική και συναισθηματική ένταση, ανησυχία και επιθυμίες. Η σεξουαλική ικανοποίηση είναι το απαραίτητο επακόλουθο του σεξουαλικού ενστίκτου. Στην σεξουαλική ικανοποίηση τα σωματικά αισθήματα συνδιάζονται με τα ψυχικά βιώματα. Η σεξουαλική ικανοποίηση είναι πάντα ικανοποίηση του συγκεκριμένου ανθρώπου και όχι μόνο του σεξουαλικού ενστίκτου".

Πορνογραφία

Σύμφωνα με τον Martin Goldstein (Σουλιώτη, 1979) πορνογραφία είναι "η απεικόνιση ή περιγραφή σεξουαλικής επαφής, σεξουαλικών πράξεων ή σεξουαλικών ερεθιστικών μοτίβων".

Προκατάληψη

Σύμφωνα με την Dr Johnson - Τουρνα (Μέθοδοι κοινωνικής εργασίας με συνέντευξη), προκατάληψη είναι "μια γνώμη που σχηματίζεται πρόωρα, ένα συμπέρασμα στο οποίο καταλήγουμε χωρίς να λάβουμε υπόψιν όλα τα δεδομένα. Η προκατάληψη προϋποθέτει κατηγορηματικές γενικότερες, βασισμένες σε ατελή συμπεράσματα που δεν δίνουν το ανάλογο βάρος σε ατομικές διαφορές".

Κοινωνική εργασία

Η Χριστίνα Βάγια (1984, σελ. 77) ορίζει την κοινωνική εργασία ως "μια εφαρμοσμένη κοινωνική επιστήμη η οποία υποστηρίζει τη δεσμοδέτηση των αναπτυξιακών υπηρεσιών αναγνωρίζοντας και υποστηρίζοντας στην πράξη το αναφαίρετο δικαίωμα του ανθρώπου να διεκδικήσει κοινωνική δικαιοσύνη και προσωπική ευημερία, κινητοποιώντας τις δυνάμεις του μέσα από την ατομική πρωτοβουλία και τη συλλογική δράση".

Σύμφωνα με τον Τσαούση (1989, σελ. 134), η κοινωνική εργασία είναι "ο επιστημονικός και επαγγελματικός κλάδος για την άσκηση της κοινωνικής πρόνοιας σε ατομικό και σε συλλογικό επίπεδο (ομάδας και κοινότητας) με τη χρήση και εφαρμογή μεθόδων και γνώσεων της κοινωνιολογίας, της ψυχολογίας και διάφορων κλάδων των άλλων κοινωνικών επιστημών".

Ο ορισμός που υιοθετείται στην μελέτη αυτή είναι εκείνος που δίνει η Χριστίνα Βάγια.

Απώθηση (repression)

Η Dr. Johnson - Tourna (Μέθοδοι κοινωνικής εργασίας - συνέντευξη ορίζει την απώθηση "ως τον βασικό μηχανισμό άμυνας του ανθρώπου. Η ιδιότητά του είναι να ωθεί στο υποσυνείδητο διάφορα ψυχικά στοιχεία όπως ιδέες, φαντασίες, συναισθήματα, ενορμήσεις, έτσι ώστε το άτομο να μην έχει επίγνωση και ενημέρωση αυτών (Μάνος, 1988). Έτσι το εγώ μ' αυτόν τον μηχανισμό άμυνας ωθεί στο ασυνείδητο αυτά τα στοιχεία που ενδέχεται να προκαλέσουν στο άτομο σύγκρουση αν δεν απωθηθούν".

Εκλογίκευση

Σύμφωνα με την Dr. Johnson - Tourna (Μέθοδοι κοινωνικής εργασίας - συνέντευξη) εκλογίκευση σημαίνει ότι "το άτομο προσπαθεί με λογικά επιχειρήματα να αποδείξει και στον ίδιο του τον εαυτό ότι οι πράξεις του, οι επιθυμίες του και γενικά τα κίνητρα της συμπεριφοράς του είναι ορθά και συνεπώς παραδεκτά. Η αξία αυτής της άμυνας είναι διπλή, βοηθάει το άτομο να δικαιώνει την συμπεριφορά και τις σκέψεις του αλλά συγχρόνως απαλύνει την απογοήτευση που προκαλεί η ματαιώση ενός σκοπού, μιας τυχόν επιθυμίας".

Παρεκκλίνουσα Συμπεριφορά

Σύμφωνα με την Κουκουτσάκη Α. (Πάντειος 1987 - 88, σελ. 3) "παρεκκλίνουσα συμπεριφορά είναι εκείνη που:

- α. παραβιάζει ένα κανόνα συμπεριφοράς που διέπει μια κοινωνική ομάδα και
- β. διεγείρει αντιδράσεις αποδοκιμασίας".

Σαδισμός

Σύμφωνα με τον Δρ. Μουζακίτη Χρ. (πτυχιακή εργασία, 1988, σελ. 5) σαδισμός σημαίνει " η γενετήσια παρέκκλιση κατά την οποία προκαλείται σεξουαλική διέγερση με την πρόκληση πόνου σε άλλο άτομο".

Μαζοχισμός

Ο Δρ. Μουζακίτης Χρ. (πτυχιακή εργασία 1988, σελ. 5) ορίζει τον μαζοχισμό "ως την γενετήσια διαστροφή που επιδιώκει την ηδονή με πόνο δηλαδή ο παθολογικός ερωτισμός"

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΙΙ

ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΗ ΑΛΛΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ ΚΑΙ ΣΧΕΤΙΚΩΝ ΣΥΓΓΡΑΜΜΑΤΩΝ

1. Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΟΥ ΒΙΑΣΜΟΥ

Έκταση του προβλήματος

Η σύγκρουση των αντιφατικών προτύπων, αυτών δηλαδή που προέρχεται από τον παραδοσιακό τρόπο ζωής και αυτών που δημιούργησε η σημερινή καταναλωτική κοινωνία που οι άνθρωποι καλούνται να ακολουθήσουν και η καθυμερινή βία που υπάρχει, περιγράφουν μια κοινωνία που παράγει βία. Οι ακραίες περιπτώσεις της αλυσιδωτής αντίδρασης στην βία είναι όλο και πιο πολλές αντικοινωνικές ενέργειες, είτε αυτοκαταστροφικές είτε επιθετικές. Η βία είναι εκδήλωση εξαναγκασμού, απόρριψη τιμωρίας, επιβολής ελέγχου, απόλυτης εξουσίας που έχει σκοπό την αλλαγή της πορείας των πραγμάτων. Το μήνυμα της βίας είναι: "θα κάνεις κάτι με το δικό μου τρόπο, εγώ ελέγχω εδώ, εγώ ξέρω το σωστό. Εγώ τιμωρώ εσένα που ζέφυγες από αυτό" (ΝΤ. Δημητρακοπούλου "Βία - Βιασμός: κοινωνικό φαινόμενο", σελ. 10).

Μια ακραία έκφραση της βίας αποτελεί ο βιασμός. Ο βιασμός είναι ένα κοινωνικό φαινόμενο που οφείλεται στις κοινωνικές δομές και αξίες μιας συγκεκριμένης κοινωνίας. Όσον αφορά την παραδοσιακή κοινωνία είχε ξεκάθαρες αξίες. Το περιβάλλον της ήταν αφιλόξενο, χωρίς την τεχνολογία δεν υπήρχε κανένας έλεγχος πάνω στη φύση, αντίθετα προσαρμοζόμασταν σ' αυτόν. Με την πάροδο του πολιτισμού δημιουργήθηκαν ομάδες που είχαν κύρια αξία το φιλίτιμο, την αλληλεξάρτηση και σκοπό την επιβίωση "Βοήθα με να σε βοηθά να ανεβούμε το βουνό" λέει η λαϊκή παροιμία. Όποιος λοιπόν δεν ήξερε να βοηθάει έμενε κατάμονος και δυστυχισμένος. Το ατομικό καλό ταυτιζόταν με το καλό της ομάδας "Τάιζε του γειτόνου στου το παιδί για να δρέφεται το δικό σου", λαϊκή παροιμία. Οι σχέσεις μέσα στην ομάδα ήταν εξουσιαστικές. Αυτός που είχε την πείρα, τη δύναμη

είχε την παραδοχή γιατί ήξερε πως θα επιβιώσουμε και ήταν στην κορυφή. Ασκούσε έλεγχο, τιμωρία - επιβράβευση που οδηγούσε στο ένα ορθό τρόπο ζωής. Ο χώρος ήταν περιορισμένος (γειτονιά - χωριό), οι σχέσεις ήταν οικείες. Όλοι ήταν γνωστοί και μπορούσες να τους κατατάξεις σε δικούς σου ανθρώπους ή σε εχθρούς. Η τιμωρία και ο έλεγχος εκφράζονταν με χειροδικία και δικαιωνόντουσαν από τον κοινωνικό περίγυρο. Αφού όλοι δεχόντουσαν το καλό, η τιμωρία αυτού που ζέφευγε ήταν καλό για όλους τους υπόλοιπους, η εκδήλωση βίας προς τον εχθρό ήταν απαραίτητη για την επιβίωση των άλλων ανθρώπων (ο.π. σελ. 13).

Σήμερα όμως με την κοινωνική αλλαγή έχουμε καινούρια πρότυπα, υιοθετήσαμε καινούριους τρόπους ζωής και αξίες. Το πέρασμα από την μια μορφή κοινωνίας στην άλλη ήταν απότομο και δεν μπορέσαμε να φτιάξουμε τη ζωή μας ανάλογα με τις ανάγκες μας. Δεχτήκαμε εισαγόμενες αξίες και νοοτροπία όπως και την εισαγόμενη τεχνολογία.

Δεν είχαμε έτσι τον τρόπο να αλλάζουμε όσα υιοθετήσαμε από την παλιά κοινωνία και ήταν δυσλειτουργικά. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα να υιοθετήσουμε την βία και τις μορφές της διαιωνίζοντας το πρόβλημα, ενώ μέχρι εχθές η φτώχεια μας όριζε τις ανάγκες μας, τώρα τις καθορίζει η κατανάλωση. Εκεί που στηριζόμασταν στην αλληλοβοήθεια, τώρα ο καθένας είναι μόνος του. Οι πράξεις μας είχαν για αφετηρία το ένα καλό, τώρα κρατάμε τις ίδιες δομές, το τι κάνουμε εξαρτάται από κάπου έξω από εμάς και όχι από τις δικές μας προσωπικές ανάγκες. Η αυτονομία, η ελευθερία ταυτίστηκαν με την ανευθυνότητα (ο.π. σελ.15).

Ποια είναι όμως η σημερινή πραγματικότητα;

1. Η κοινωνία τείνει προς τη σχετική αφθονία.
2. Δημιουργούνται μεγάλα αστικά κέντρα που χαρακτηρίζονται από ανωνυμία "άγνωστος μεταξύ αγνώστων", σχέσεις ανταγωνιστικές.
3. Ο κοινωνικός έλεγχος δεν μπορεί να υπάρχει μια και κινούμαστε σε ένα πλατύτερο χώρο από τον περιορισμένο της γειτονιάς - χωριού, αλλά οι αξίες και ο τρόπος ζωής δεν είναι ένας.

4. Χιλιάδες πρότυπα μας έρχονται καθημερινά (μέσα μαζικής επικοινωνίας), που όμως μας "καπελώνουν" αφού δεν έχουμε μάθει να διαλέγουμε και να ενεργούμε σύμφωνα με προσωπικές ανάγκες, αλλά έχουμε εκπαιδευτεί να ακολουθούμε το καλό.

Σε όλα τα επίπεδα κρατάμε εξουσιαστικές δομές, κάποιος "ξέρει το καλό μας" και παίρνει την ευθύνη για το τι πρέπει να κάνουμε (οικογένεια - σχολείο - εκκλησία - κόμματα - κράτος). (Κείμενα κοινωνικού προβληματισμού, "Βία - Βιασμός", 1985, σελ. 16).

Παράλληλα, η σχέση άνδρας - γυναίκα περιγράφεται από φόβο, θυμό, απογοήτευση. Την βία την αισθανόμαστε καθημερινά από τη μεριά της κοινωνίας. Οι βιασμοί γυναικών έχουν γίνει καθημερινή συνήθεια. Κανένας όμως δεν ενδιαφέρεται για τον συνάνθρωπο. Ο καθένας κοιτάει "την πάρτη του", τον εαυτόλη του. Σαν πολίτες της γης ζούμε με το φόβο της πυρηνικής καταστροφής και αγανακτούμε με την αδικία, οι μισοί του πλανήτη πεθαίνουν από πολυφαγία και οι άλλοι μισοί πεθαίνουν από την πείνα. Μιλάμε για κοινωνία που συνθλίβει το άτομο. Η αδικία, οι αντιφάσεις και η απογοήτευση είναι συνέχεια μπροστά μας. Υιοθετούμε πρότυπα και τα απορρίπτουμε το ένα μετά το άλλο αφού μας αφήνουν ανικανοποίητους. Δεν έχουμε μάθει να ξεκινάμε από το ποιός είμαι, που πάω και γιατί, και πάνω σ' αυτό να δημιουργούμε ομάδες ηδελωμένης συνεργασίας ώστε να πάρουμε τη ζωή στα χέρια μας. (Της Κίνησης Δημοκρατικών Γυναικών", έκδοση Ωκεανίδα, 1985).

Τα χιλιάδες πρότυπα και οι καινούριες αξίες έρχονται σε σύγκρουση με τις παραδοσιακές αξίες που κρατάμε ακόμα. Και δεν μπορούμε να τις ξεκαθαρίσουμε όταν έχουμε εξουσιαστικές δομές και το άτομο είναι υποσύστημα. Η σύγκρουση αυτή των αντιφατικών προτύπων που καλούμαστε να ακολουθήσουμε και η καθημερινή βία που ζούμε όλοι, περιγράφουν μια κοινωνία που παράγει βία. Οι ακραίες περιπτώσεις της αλυσιδωτής αντίδρασης της βίας είναι οι όλο και πιο πολλές αντικοινωνικές ενέργειες είτε αυτοκαταστροφικές είτε επιθετικές. Αυτοκαταστροφικές που δηλώνουν την αδυναμία του ατόμου να ορίσει τη ζωή του όπως θα

΄θελε μέσα στην κοινωνία: αυτοκτονίες, ψυχοσωματικές αρρώστιες, ναρκωτικά. Επιθετικές που δηλώνουν θυμό, αδιέξοδο και απόρριψη: κλοπές, διαρρήξεις, ληστείες, εμπρησμοί, εγκλήματα, βιασμοί.

Ο γονιός φωνάζει στο παιδί του - Ο δάσκαλος επίσης - Ο εργοδότης απολύει - Η εφορία "γδέρνει" - Η γραφειοκρατία "βγάζει λάδι" - Το κράτος έχει το πάνω χέρι - Οι νόμοι "αλυσοδέουν" - Η κοινωνία συνθλίβει - Οι άνδρες βιάζουν και δέρνουν. Μέσα σ' αυτή την κοινωνία όλοι μας είμαστε ή μπορούμε να γίνουμε βιαστές. Όλοι βιώνουμε την βία στην καθημερινή μας ζωή και παράγουμε πολύ πιο βία απ'ότι θα θέλαμε. Κανένας γονιός δεν ξεκίνησε να κάνει παιδιά και να φανταζόταν ότι θα κινδύνευε η σωματική τους ακεραιότητα απ'αυτόν τον ίδιο, κι όμως γίνεται. Κανένας μας δεν θέλει το πόλεμο, όμως καθημερινά παίρνουμε μέρος σε ανταγωνιστικές σχέσεις. Οι πιο πολλοί έχοντας δυκλείδες ασφαλείας και τρόπους εκτόνωσης, σταματάμε εκεί. Μερικά όμως άτομα εκφράζοντας τη σύγχυση όλων ανάμεσα στο οικείο και το τυπικό, το θυμό που προκαλούν τα τόσα αλλιώτικα, γίνονται τα αντικοινωνικά άτομα (παρεκκλίνουσα συμπεριφορά). Και το βιασμό λοιπόν σαν μια ακραία έκφραση βίας, της καθημερινής βίας που παράγεται πρέπει να το δούμε. Η χειρότερη μορφή βίας κατά των γυναικών είναι ο σεξουαλικός βιασμός φαινόμενο όλων των εποχών από την αρχαία μυθολογία μέχρι σήμερα. Όλοι άντρες και γυναίκες κινδυνεύουν από κάποια πράξη βίας σε κάποια στιγμή της ζωής, αλλά η γυναίκα είναι ιδιαίτερα ευάλωτη γιατί κατέχεται από τον φόβο της εξευτελιστικής χρησιμοποίησης του σώματος της, κινδυνεύει να της αφαιρεθεί η ερωτική επιλογή. (ο.π. σελ. 17 - 19)

Το ζήτημα της σεξουαλικής βίας τέθηκε, τόσο παγκόσμια όσο και στην Ελλάδα από το αυτόνομο γυναικείο κίνημα στην προσπάθεια του να αποκαλύψει κάθε πτυχή φυλετικής βίας, που ασκείται πάνω στις γυναίκες. Ήδη από το 1978 η κίνηση για την απελευθέρωση των γυναικών θέτει το ζήτημα στην εφημερίδα της (Για την απελευθέρωση των γυναικών Ιούνιος 1978, τεύχος 23) σε άρθρο με τίτλο "Βία και Βιασμός", όπου αναλύονται οι βασικές αιτίες, οι φορείς και τα πρότυπα της βίας, καταγγέλεται η νομική

κάλυψη των βιασμών και προβάλλεται η ανάγκη της καταγγελίας και τιμωρίας των βιαστών.

Η Σκούπα (Ιούνιος 1979, τεύχος 2) δημοσιεύει το άρθρο της Ταλια Hammer "Βία και κοινωνικός έλεγχος των γυναικών" που πραγματεύεται το φαινόμενο των φυσικών βιαιοτήτων που ασκούνται από τους άντρες στις γυναίκες.

Η Ομάδα γυναικών Νομικής, τον Οκτώβριο του 1979, κυκλοφορεί προκήρυξη και διοργανώνει συζήτηση με θέμα "Βία ενάντια στις γυναίκες".

Η Εκδοτική ομάδα γυναικών, το 1980 κυκλοφορεί το βιβλίο της Μάρτα Τικκάνεν, "Ο βιασμός ενός άντρα". Στο προλογικό της σημείωμα, η ομάδα υποστηρίζει ότι ο βιασμός είναι ζήτημα πολιτικό που αποκαλύπτει την εξουσία μιας μερίδας της ανθρωπότητας επάνω σε μια άλλη.

Από το 1980 και μετά, το θέμα της φυλετικής βίας και του βιασμού σε βάρος των γυναικών προβάλλεται και επικεντρώνει το ενδιαφέρον του και τις δραστηριότητες των αυτόνομων φεμινιστικών ομάδων στην Ελλάδα. Το ζήτημα τέθηκε ανεξάρτητα και αυτόνομα από οποιεσδήποτε νομοθετικές ρυθμίσεις ή εξαγγελίες πολιτικών κομμάτων. ("Της Κίνησης Δημοκρατικών Γυναικών", 1985).

Η γυναίκα ανά τους αιώνες υπήρξε το μεγαλύτερο δύμα σεξουαλικής κακοποίησης. Κατά τον Μπέμπελ, στο βιβλίο του "Η γυναίκα στο σοσιαλισμό", το φαινόμενο αυτό άρχισε μαζί με τους αγώνες των αντρών για την κατάκτηση της γης, δηλαδή μαζί με το χωράφι ο άντρας θέλησε να αποκτήσει τη γυναίκα σαν σεξουαλικό αντικείμενο. Αυτή η αντρική κτητική μανία ίσως να εξηγεί και τους ομαδικούς βιασμούς των στρατιωτών που μαζί με τα κατεχόμενα εδάφη θέλουν να προεκτείνουν την εξουσία τους και στις γυναίκες των ηττημένων (Καράμπελας Λάμπρος "Σεξουαλική κακοποίηση - Βιασμός", Αστυνομική επιμέτρηση 1988, σελ. 22).

Το περίεργο είναι ότι οι γυκολόγοι και άλλοι επιστήμονες θέλησαν για πολλά χρόνια να αποφύγουν την ανάλυση αυτού του

φαινομένου. ακόμη και οι σοσιαλιστές θεωρητικά ο Μάρξ και ο Έγκελς, έμειναν παράξενα σιωπηλοί για τον βιασμό, γιατί δεν μπόρεσαν να το ταιριάζουν στα οικονομικά τους οικοδομήματα. Όσον κι αν γάζουμε τα γραπτά του Freud, δεν θα βρούμε τίποτα για τον βιασμό. Μόνο μετά την εμφάνιση του Γυναικείου Κινήματος άρχισε να εξετάζεται σαν κοινωνικό φαινόμενο, ιδιαίτερα στις αγγλοσαξωνικές χώρες. Και το θέμα προχώρησε τόσο πολύ ώστε το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο έκανε έκθεση πάνω στην βία κατά των γυναικών όπου καταλύγει στο συμπέρασμα ότι όλες οι μορφές βίας κατά των γυναικών έχουν σχέση με την δέση των γυναικών στην κοινωνία (ο.π. σελ 24).

Το καλοκαίρι του 1980 δημιουργείται στο Συντονιστικό Γυναικείων Ομάδων η πρώτη Γυναικεία Ομάδα για την βία και τους βιασμούς. Η δουλειά της ομάδας αυτής αποτέλεσε το κύριο έναυσμα για τη δημιουργία της Ομάδας Πρωτοβουλίας έναντι στη βία και τους βιασμούς. Στις συζητήσεις της, η ομάδα προσπαθεί να εντοπίσει τους μηχανισμούς που διαιωνίζουν τους ρόλους του άνδρα - θύτη και της γυναίκας - θύματος και που κάνουν τις γυναίκες να βιώνουν την βία και τον βιασμό, ακόμη και ως ενδεχόμενο με ενοχή, με ντροπή και απέραντο φόβο. Η οικογένεια, το σχολείο, η παιδική και εφηβική ηλικία, η ντροπή για τη σεξουαλικότητα, η ενοχή για τις σεξουαλικές επιθέσεις, ο περιορισμός της αυτοπεποίθησης και της ενεργητικότητας σε απλαίσις της "κοριτσιίστικης" αντροφής, αποτελούν για τις γυναίκες ισχυρούς μηχανισμούς προσαρμογής στο ρόλο τους. Το προσωπικό στοιχείο στις συζητήσεις αυτές είναι έντονο η ανάλυση και η ερμηνεία προσωπικών βιωμάτων οδηγεί στην συνειδητοποίηση ότι "Ο βιασμός δεν είναι κάτι μακρινό που συμβαίνει αλλού, αλλά μας αφορά όλες" (Ρ. Λάμυα, "Ο αγώνας της γυναίκας", τεύχος 5, 1980).

Αναλύοντας τις τυπικές διαδικασίες που συνεπάγεται η καταγγελία ενός βιασμού (κατάθεση στην αστυνομία - ιατροδικαστική εξέταση - δίκη - δημοσιότητα στον τύπο), που η καθεμιά τους αποτελεί ένα νέο βιασμό, διατυπώθηκε η ανάγκη συμπάρστασης σε όσες έχουν υποστεί βιασμό, ειδικότερα στο δικαστήριο, ως μορφή συλλογικής δράσης, εφόσον είναι σύμφωνη με την επιθυμία του θύματος (ο.π. σελ. 10).

Η διαχρονική πορεία του βιασμού

Ο βιασμός είναι ένα διαχρονικό κοινωνικό πρόβλημα. Υπάρχει ακόμη και στην αρχαία μυθολογία, η οποία είναι γεμάτη από ιστορίες βιασμού. Όλες σχεδόν οι θεές υπήρξαν θύματα βιασμού. Οι βιασμοί της Ήρας, της Λήδας, της Ιώς από τους Δία, Απόλλωνα, Ποσειδώνα υπήρξαν παρομοιώδεις. Χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι ο βιασμός της Φιλομήλας από τον Τηρέα, ο οποίος της έκοψε την γλώσσα για να μην φανερώσει το γεγονός (πτυχιακή εργασία 1988, σελ. 7).

Ερευνητές που μελέτησαν το φαινόμενο του βιασμού στην ελληνική μυθολογία το ερμηνεύουν σαν ένα δράμβο της πατριαρχίας που διαδέχθηκε τη μητριαρχία ύστερα από πολλούς αιώνες επικράτησής της. Κυρίαρχο στοιχείο της πατριαρχίας είναι η δύναμη. Ο άνδρας είναι δυνατός, ενώ η γυναίκα κατά τον Όμηρο "δοραλίωτος", δηλαδή κάτι που καταχτιέται. Στην Ρωμαϊκή ιστορία, ο βιασμός δεσμοποιείται με την αρπαγή των Σαβίνων και συμβάλει στην ίδρυση μιας νέας πόλης, της Ρώμης. Στους μεταχριστιανικούς χρόνους, ο βιασμός αλλάζει τελείως μορφή. Τα ήθη γίνονται αυστηρά. Υπήρχε στέρψη της ερωτικής ελευθερίας και εκδήλωσης, με αποτέλεσμα τη δημιουργία της πορνείας ή την επέκτασή της. Εκεί όμως που η πορνεία είτε δεν υπήρχε είτε δεν επιτρεπόταν οι βιασμοί ήταν συχνοί (ο.π. σελ.8)

Οι σχετικές διατάξεις για τον βιασμό στην Παλαιά Διαθήκη, ορίζουν ότι:

- α. όποιος βιάζε, παρθένα αρραβωνιασμένη με άλλον, καταδικαζόταν σε θάνατο.
- β. όποιος βιάζε, παρθένα μη αρραβωνιασμένη με άλλον, καταδικαζόταν να δώσει στον πατέρα της 30 αργυρά δίδραχμα.

Στο Ρωμαϊκό Δίκαιο, ο βιασμός δεν αποτελούσε ιδιαίτερο έγκλημα. Αντιμετωπιζόταν σαν μια περίπτωση του γενικού αδικήματος της βίας και αφορούσε μόνο του ελεύθερους, δεδομένου ότι ο βιασμός ενός δούλου δεν αποτελούσε αδίκημα αφού ο δούλος ήταν πράγμα και επομένως δεν μπορούσε να αποτελέσει αντικείμενο βιασμού. Στο Μεσαίωνα, ο βιασμός ήταν

ένα αδίκημα που πρόσβαλε την γενετήσια τιμή όχι του θύματος αλλά της οικογένειας στην οποία ανήκε. Σήμερα, ο βιασμός ορίζεται ως εξώγαμη συνουσία δηλαδή όταν η σύζυγος υποχρεώνεται με τη βία σε συνουσία, δεν αποτελεί αντικείμενο βιασμού (Μόσχου - Σακορράφου "Βία - Βιασμός", Ο αγώνας της γυναίκας 1984, τεύχος 22, σελ. 4)

Πρώτες κινητοποιήσεις

Στις 25 Ιουνίου 1981 μια προκήρυξη και διαδήλωση το βράδυ με φακούς και κεριά στους δρόμους της Αθήνας ήταν η πρώτη συλλογική και δημόσια έκφραση όλων αυτών των προβληματισμών "Όχι στη βία και στους βιασμούς. Γυναίκες είναι δικαίωμά μας να κυκλοφορούμε άφοβα τη νύχτα. Η πόλη είναι και δική μας" επιγράφεται η πρώτη προκήρυξη της Γυναικείας Ομάδας Πρωτοβουλίας ενάντια στη βία και στον βιασμό.

Το φθινόπωρο και το χειμώνα του 1981 οι συζητήσεις της Ομάδας Πρωτοβουλίας ενάντια στη βία και στον βιασμό συνεχίζονται. Τώρα το επίκεντρο του προβληματισμού αποτελεί η επιλογή μορφών συλλογικής και οργανωμένης δράσης. Κείμενα, πορείες, διαδηλώσεις κινητοποιήσεις στις δίκες και η δημιουργία ομάδας συμπαράστασης στις γυναίκες θύματα βιασμού ήταν οι κύριες μορφές συλλογικής δράσης που επιλέχθηκαν.

Στις 3 Δεκεμβρίου 1981 πραγματοποιήθηκε πορεία για τον ομαδικό βιασμό του Φιλλοπάπου. Την πορεία οργάνωση η Γυναικεία Ομάδα Πρωτοβουλίας και συμμετείχαν επίσης αυτόνομες ομάδες γυναικών η Κίνηση Δημοκρατικών Γυναικών και ανεξάρτητες γυναίκες.

Τα επόμενα δύο χρόνια είναι περίοδος έντονης δραστηριοποίησης των φεμινιστικών ομάδων. Την άνοιξη του 1982 δημιουργείται μια νέα ομάδα στο Σπίτι γυναικών, που μελετά το νομικό πλαίσιο του βιασμού και ερευνά τη δυνατότητα να διεκδικηθεί η παρουσία των φεμινιστικών ομάδων στις δίκες βιασμού ως πολιτική αγωγή.

Τον Απρίλιο του 1982 δημιουργείται στο Σπίτι γυναικών η Ομάδα τύπου που ασχολείται με το πως εμφανίζονται οι βιασμοί από τον τύπο και ποια ιδεολογία κατασκευάζεται μέσα από αυτή την παρουσίαση.

Στις 15 Ιουνίου 1982 η Ομάδα ανεξάρτητων γυναικών διοργανώνει συζήτηση με θέμα τους βιασμούς.

Στις 4 Δεκεμβρίου 1982 οργανώνεται από το Σπίτι γυναικών μονοήμερη συνάντηση γυναικών στο Γαλλικό Ινστιτούτο ενάντια στη βία και στους βιασμούς.

Στις 7 Δεκεμβρίου 1982 οργανώνεται συγκέντρωση και πορεία στο Υπουργείο Δικαιοσύνης με πρωτοβουλία της Ομάδας Γυναικών Φιλοσοφικής όπου συμμετέχουν το Σπίτι γυναικών και αυτόνομες ομάδες. Στην προκήρυξη που κυκλοφορεί το βάρος δίνεται στο τι ορίζει ο νόμος ως βιασμό, στη διατύπωση μιας διαφορετικής οπτικής και στη διεκδίκηση για την αλλαγή του περιεχομένου του νόμου.

Στις 15 Δεκεμβρίου 1982 ο έφεδρος αξιωματικός των ΛΟΚ Κυριάκος Παπαχρόνης συλλαμβάνεται για δολοφονίες, τραυματισμούς και απόπειρες βιασμού δέκα γυναικών. Το Σπίτι γυναικών καταγγέλει σε προκήρυξη το όργιο δημοσιότητας που ακολουθεί τη σύλληψη, την ηρωοποίηση που επιχειρείται και την απενοχοποίηση του ανδρικού κοινού.

Στην αρχή του καλοκαιριού του 1983 η Ομάδα τύπου του Σπιτιού γυναικών Αθήνας κυκλοφορεί φυλλάδιο με τίτλο "Βιασμός - Τύπος - Ο Βιασμός από τον τύπο".

Στις 10 Οκτωβρίου 1983 συλλαμβάνεται ο βιαστής Μπέσκος, κατηγορούμενος για δεκαεπτά βιασμούς. Η Ομάδα Βιβλιοπωλείου των γυναικών σε προκήρυξη της καταγγέλει τον τύπο, που "με αφορμή τη δίκη του Μπέσκου βρίσκει την ευκαιρία να μας βιάσει ακόμη μια φορά".

Ανάλογες κινητοποιήσεις και δραστηριότητες των γυναικείων ομάδων αναπτύσσονται και στην Θεσσαλονίκη. Ομάδες γυναικών του Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, το Σπίτι γυναικών Θεσσαλονίκης και η κίνηση Δημοκρατικών Γυναικών, στις 8 Μαρτίου 1982 κυκλοφορούν προκήρυξη με τίτλο "Σπάμε τη σιωπή μας, μιλάμε για τη βία, ψυχολογική και σωματική, που ασκείται πάνω μας".

Το Σπίτι γυναικών Θεσσαλονίκης κυκλοφόρησε το Μάρτιο του 1982 φύλλα με τίτλο "Βία και γυναίκες ή δάγκωσε το χέρι που σε ταΐζει".

Στις 11 Μαρτίου 1982 το βράδυ, αυτόνομες ομάδες γυναικών και η Κίνηση Δημοκρατικών Γυναικών διαδήλωσαν στους δρόμους της πόλης με κεριά και δάδες ενάντια στη βία που ασκείται σε βάρος των γυναικών.

Στο πρώτο τεύχος του περιοδικού Γαία (έκδοση του Σπιτιού γυναικών Θεσ/νίκης, Ιούνιος 1983) σε άρθρο με τίτλο "Παπαχρόνης", υποστηρίζεται ότι ο Παπαχρόνης δεν είναι υχοπαθής και ότι το επιχείρημα της σεξουαλικής καταπίεσης δεν αποτελεί εξήγηση του φαινομένου του βιασμού.

Στις 14 Ιουνίου 1983, το Σπίτι γυναικών Θεσ/νίκης οργάνωσε πορεία, τη στιγμή της έναρξης της δίκης του Παπαχρόνη.

Παγκόσμιες συνδιασκέψεις για τις Γυναίκες

Η πρώτη παγκόσμια συνδιάσκεψη του ΟΗΕ για τις γυναίκες έγινε το 1975 στην πόλη του Μεξικού και συγκρότησε ένα σχέδιο δράσης το οποίο οδήγησε στη διοργάνωση από τον ΟΗΕ της "δεκαετίας των γυναικών" (1976 - 1985). Η συνδιάσκεψη όρισε ότι η κατάσταση των γυναικών είναι στενά συνδεδεμένη με τις πολιτικές, οικονομικές, κοινωνικές και πολιτιστικές συνθήκες και αναγνώρισε ότι υπάρχει οικονομική εκμετάλλευση, περιθωριοποίηση και καταπίεση των γυναικών, εξαιτίας των χρόνιων ανισοτήτων, αδικιών και συνθηκών εκμετάλλευσης σε όλα τα επίπεδα (Ζάππα Τ. "Πρόσωπα υπό σκιά" Marie Claire Τεύχος 82, 1995, σελ. 69).

Η δεύτερη έγινε το 1980 στην Κοπεγχάγη και διακήρυξε ότι η ισότητα δεν συνεπάγεται μόνο νομική αναγνώριση, αλλά και ισότητα στις ευθύνες και τις ευκαιρίες της συμμετοχής των γυναικών στην ανάπτυξη. Όρισε το σχέδιο δράσης για το δεύτερο μισό της "δεκαετίας των γυναικών", με έμφαση στη μόρφωση, την απασχόληση και την υγεία (ο.π. σελ. 73).

Η τρίτη έγινε το 1985 στο Ναϊρόμπι της Κένυας και χαρακτηρίστηκε, ούτε λίγο, ούτε πολύ, ως η "γέννηση ενός σφαιρικού φεμινισμού", με έμφαση στη φτώχεια και τη μόρφωση (ο.π. σελ.73).

Η τέταρτη συνδιάσκεψη έγινε στις 4 με 15 Σεπτεμβρίου 1995 στο Πεκίνο και είχε ως θέμα ένα Πρόγραμμα Δράσης για την ισότητα την Ανάπτυξη και την Ειρήνη. Τα βασικά σημεία της συνδιάσκεψης ήταν: Η υιοθέτηση ενός σχεδίου δράσης κατά των εμποδίων που υπάρχουν στην πρόοδο και στην ανάπτυξη των γυναικών. Ο καθορισμός των προτεραιοτήτων ανάμεσα στο 1996 και το 2001. Η κινητοποίηση ανδρών και γυναικών στα κυβερνητικά προγράμματα, αλλά και στα μη κυβερνητικά κινήματα για την προώθηση των στόχων της ισότητας των γυναικών. Βασικό τέλος θέμα της συνδιάσκεψης αποτέλεσε η κακοποίηση των γυναικών στην Ελλάδα (Κολοκυδά, συνέντευξη 15-6-95).

2. ΤΕΧΝΙΚΕΣ ΚΑΤΑΝΑΓΚΑΣΜΟΥ ΣΤΙΣ ΣΧΕΣΕΙΣ ΚΑΚΟΠΟΙΗΣΕΙΣ

Η Λένορ Ουόκερ ("Η κακοποιημένη γυναίκα", 1989, σελ. 94 - 187) αναφέρει πως στην έρευνα της με θέμα την κακοποιημένη γυναίκα μετά από τις πρώτες είκοσι συνεντεύξεις με γυναίκες που είχαν κακοποιηθεί έγινε φανερό ότι οι ιστορίες κακοποίησης των γυναικών είχαν μερικές εντυπωσιακές ομοιότητες:

1. Αρχική έκπληξη: Οι περισσότερες από τις γυναίκες υποστήριζαν πως δεν μπορούσαν να φανταστούν ότι οι άνδρες τους θα ήταν τόσο βίαιοι. Δεν μπορούσαν να έχουν προβλέψει πως αυτοί οι άντρες θα γίνονταν τόσο επιθετικοί, όσο τους είδαν να γίνονται στο πρώτο επεισόδιο κακοποίησης. Εκ των υστέρων όμως μπορούσαν να προσδιορίσουν εκείνα τα χαρακτηριστικά που οδηγούσαν στην κακοποίηση. Ένα επίστρωμα ευγένειας έκρυβε τη βίαιη στάση των ανδρών τους.

2. Αδυναμία πρόβλεψης των επεισοδίων κακοποίησης:

Ανεξάρτητα από τον αριθμό των κύκλων κακοποίησης που είχε περάσει η γυναίκα, δεν μπορούσε να προβλέψει πότε ακριβώς θα συνέβαινε το επόμενο επεισόδιο ούτε και την ένταση της βίας που θα εμφανιζόταν στην διάρκεια του. Τα επεισόδια κακοποίησης ελέγχονται μόνο από τους άνδρες.

3. Υπερβολική ζηλοτυπία:

Οι δράστες ζήλευαν τους άλλους άντρες, τις φίλες και την οικογένεια των γυναικών τους τα παιδιά τους, τα εγγόνια και την εργασία των γυναικών τους. Όσο η ζηλοτυπία των δραστών μεγάλωνε τόσο μεγάλωνε και η καταπίεση και η προσπάθεια για πλήρη έλεγχο της ζωής των γυναικών τους.

4. Ασυνήθιστη σεξουαλικότητα:

Συνήθως μιλούσαν για την ευαισθησία και τον αισθησιασμό των αντρών τους στη διάρκεια της ήρεμης περιόδου.

5. Ακριβείς αναμνήσεις των λεπτομερειών των επεισοδίων κακοποίησης:

Οι κακοποιημένες γυναίκες μπορούσαν πάντοτε να θυμούνται τις λεπτομέρειες των βίαιων επεισοδίων, κάθε λέξη που άκουγαν και κάθε χτύπημα που τους έδινε ο δράστης. Αν και μπορούσαν να συζητήσουν αυτές τις ανατριχιαστικές λεπτομέρειες με άλλους, οι περισσότεροι δεν άντεχαν να τις ακούσουν, πράγμα που αύξανε τη ντροπή τους και τη διάθεση να κρύγουν το γεγονός.

6. Διάθεση για απόκρυψη της κατάστασης:

Οι γυναίκες αυτές συχνά αρνούνται να κοινοποιήσουν τις εμπειρίες τους για να προστατεύσουν τους δράστες. Έτσι, ήξεραν με μεγάλη ακρίβεια τι συνέβαινε και μπορούσαν να το επαναλάβουν, αλλά ταυτόχρονα, αρνούνταν την υπαιτιότητα των αντρών τους. Καθώς δεν ήθελε κανείς να τις ακούσει και αισθάνονταν την ανάγκη να αρνηθούν την κατάσταση, ένα πέπλο σιωπής υφαινόταν.

7. Ποτό:

Πολλές από τις κακοποιημένες γυναίκες έλεγαν πως οι άντρες τους δυσκολεύονταν να ελέγξουν τη τάση τους για αλκοόλ. Απ' τις περιγραφές τους, φαίνεται πως οι άντρες τους ήταν προσκολλημένοι στο ποτό, ανεξάρτητα από την ποσότητα που έπιναν. Μολονότι δεν βρέθηκε μια σαφής σχέση, το υπερβολικό ποτό ήταν μια κοινή εμπειρία.

8. Έντονη ψυχολογική κακομεταχείριση:

Σχεδόν όλες οι κακοποιημένες γυναίκες αναφέρουν σοβαρές προφορικές επιθέσεις από τους δράστες, και κατηγορούνται συνέχεια για αδέξια συμπεριφορά. Οι άντρες ήταν ειδικοί στο να βρίσκουν τα αδύνατα σημεία των γυναικών και να τα χρησιμοποιούν για τους δικούς τους σκοπούς. Χρησιμοποιούσαν τεχνικές πλύσης εγκεφάλου στις ψυχολογικές τους επιθέσεις.

9. Απειλές για την οικογένεια της γυναίκας:

Μια σημαντική τεχνική καταναγκασμού ήταν οι απειλές για τα μέλη της οικογένειας ή τους στενούς φίλους και φίλες της γυναίκας. Οι περισσότερες γυναίκες πίστευαν πως οι άντρες τους ήταν ικανοί να πραγματοποιήσουν τις απειλές τους.

10. Πρόκληση τρόμου με τη χρήση όπλων ή μαχαιριών:

Οι δράστες τρομοκρατούσαν τις γυναίκες τους με ανατριχιαστικές περιγραφές του πως θα τις βασάνιζαν. Συχνά επιβεβαίωναν αυτές τις περιγραφές χρησιμοποιώντας πιστόλια, μαχαίρια, και άλλα όπλα στις επιθέσεις τους.

11. Παντοδυναμία:

Οι κακοποιημένες γυναίκες πίστευαν ότι οι δράστες μπορούσαν να κάνουν πράγματα που οι άλλοι δεν ήταν ικανοί να τα κάνουν. Πράγματα θετικά και αρνητικά. Ο δράστης δημιουργεί μια αίσθηση παντοδυναμίας που η κακοποιημένη γυναίκα πιστεύει. Ταυτόχρονα, πιστεύει και το αντίθετο: ότι ο άντρας είναι εύδραστος και μπορεί να καταρρεύσει ανά πάσα στιγμή.

12. Γνώση του ενδεχόμενου θανάτου:

Όλες οι κακοποιημένες γυναίκες υποστηρίζουν πως ήξεραν ότι οι δράστες θα μπορούσαν να τις σκοτώσουν. Ήξεραν πως οι απειλές βίας δεν ήταν αβάσιμες και πως οι δράστες ήταν ικανοί να τις σκοτώσουν ή και να σκοτωθούν.

Η Ουόκερ καταλήγει στο συμπέρασμα πως υπάρχουν μερικές συνηθισμένες τεχνικές που χρησιμοποιούνται από τους άντρες όταν κακοποιούν τις γυναίκες τους. Αυτές οι τεχνικές καταναγκασμού συνήθως είναι φυσικές (σωματικές), σεξουαλικές, οικονομικές, οικογενειακές και κοινωνικές.

Σωματική κακοποίηση

Παρά την πρόσφατη δημοσιότητα που έχει πάρει το θέμα στην τηλεόραση, στις εφημερίδες και στα περιοδικά, η φρικτή σωματική κακοποίηση των θυμάτων δεν είναι εύκολο να περιγραφτεί. Τα χειρότερα επεισόδια που παρουσιάζονται στην μελέτη της Ουόκερ, συνέβησαν στη διάρκεια της δεύτερης φάσης του κύκλου κακοποίησης. ("Κακοποιημένη γυναίκα", σελ. 99). Όχι μόνο οι άντρες είναι πιο δυνατοί από τις γυναίκες, αλλά έχουν μάθει να παλεύουν από παιδιά. Οι γυναίκες δεν έχουν αυτή την δύναμη ή την εκπαίδευση. Υστερούν στην σωματική πάλη. Βέβαια δεν είναι όλοι οι άντρες μεγαλόσωμοι και δυνατοί. Υπάρχουν πολλοί που είναι μικρόσωμοι, αδύναμοι αλλά τρομεροί στις εκρήξεις τους. Οι κακοποιήσεις κυμαίνονταν από πολύ μικρές μέχρι πολύ μεγάλες. Στην πρώτη κατηγορία ανήκαν: ένα χαστούκι στο πρόσωπο, μια τσιμιά στο μάγουλο, μια ελαφριά γροδιά. Σε πολλές περιπτώσεις αυτές οι μικρές επιθέσεις κλιμακώνονταν σε μεγαλύτερες. Χτυπώντας μια φορά την γυναίκα του είναι άντρας φαίνεται πως γίνεται πιο εύκολο για την ξαναχτυπήσει. Είναι σαν να πέφτει ένα ταμπού και η συμπεριφορά από εκεί και ύστερα να γίνεται ανεξέλεγκτη. Οι μεγαλύτερες κακοποιήσεις περιελάμβαναν: γροδιές στο κεφάλι, φράξιμο της αναπνοής μέχρι λιποθυμίας, σπάσιμο των χεριών, καυίματα από τσιγάρο, βίαιες σεξουαλικές επιθέσεις, πέταγμα στις σκάλες, μαχαιρώματα και ακρωτηριασμοί, τραύματα από πυροβόλα όπλα. Σπασμένα πλευρά και χέρια ήταν τα πιο συχνά σπασμένα κόκκαλα.

Μερικές γυναίκες του δείγματος είχαν σπάσει τον λαιμό ή την σπονδυλική τους στήλη μετά από χτυπήματα ή πέφτοντας πάνω σε αντικείμενα. Μια γυναίκα είχε χάσει το ένα της νεφρό και είχε τραυματίσει το άλλο, όταν την έσπρωξε ο άντρας της πάνω στη σόμπα της κουζίνας. Αναφέρθηκαν, επίσης, πρησμένα μάτια και μύτες, σπασμένα δόντια και διασεισεις. Σε μεγάλο αριθμό περιπτώσεων είχε απαιτηθεί χειρουργική επέμβαση.

Οι περισσότερες γυναίκες κρύβονταν μετά από τα επεισόδια κακοποίησης. Η ικανότητά τους να αντέχουν τους πόνους χωρίς άμεση ιατρική βοήθεια ήταν αξιοθαύμαστη. Γιατροί, που είχαν εξετάσει τέτοιες περιπτώσεις αμέσως μετά από επεισόδια

κακοποίησης, σχολιάζουν αυτή την ικανότητα των γυναικών να ελαχιστοποιούν τους σοβαρούς πόνους τους.

Συνήθως χρειάζεται η γυναίκα να υποστεί κάποια σωματική κακοποίηση για να παραδεχτεί πως κακοποιείται. Ακόμα και η μεγαλύτερη ψυχολογική κακοποίηση δικαιολογείται. Γι' αυτό και η μεγάλη πλειοψηφία των γυναικών του δείγματος στην έρευνα της Ουόκερ είχε σωματικά κακοποιηθεί πριν αποφασίσει να συμμετάσχει στην έρευνα.

Σεξουαλική κακοποίηση

Οι ψυχολόγοι έχουν αναλύσει τη σεξουαλική κακοποίηση σε διαδοχικά στάδια, που έχουν όμως μια συνέχεια. Η ψυχολόγος του πανεπιστημίου του Colorado Dr. Margie Leidig, όπως αναφέρει η Ουόκερ, η οποία έχει κάνει έρευνες για τις εμπειρίες των γυναικών που είναι σχετικές με τη σεξουαλική κακοποίηση, περιλαμβάνει στη μελέτη της τις ακόλουθες αρνητικές περιπτώσεις:

1. αισχρά τηλεφωνήματα,
2. κρούσματα από ηδονοβλεπίες,
3. κρούσματα από επιδειξιμανείς,
4. σεξουαλικά πειράγματα στο δρόμο,
5. βιασμοί,
6. σεξουαλικές κακοποιήσεις μικρών κοριτσιών και
7. αποπλανήσεις και βιασμοί από πρόσωπα που έχουν κοινωνικά επαγγέλματα (γιατροί, εκπαιδευτικοί κ.τ.λ.).

Η προκαταρκτική έρευνα της Leidig δείχνει πως ανάμεσα στα 80 και 90 στα εκατό των γυναικών σε ένα δείγμα πανεπιστημίου είχαν εμπειρίες τουλάχιστο σε δύο από τις παραπάνω περιπτώσεις.

Η Leidig έχει, επίσης, εξετάσει τις ομοιότητες ανάμεσα στη σεξουαλική βία και γενικά τη βία εναντίον των γυναικών. Ανακάλυψε και στα δύο είδη βίας προκατάληψεις εναντίον των γυναικών. Μια άλλη ομοιότητα βρίσκεται στο "φτιάξιμο του δύματος" και για τα δύματα βιασμού και για τις κακοποιημένες γυναίκες (Ουόκερ, σελ. 128). Παρά τις ομοιότητες ανάμεσα στο βιασμό και την κακοποίηση, υπάρχουν και σημαντικές διαφορές όταν η σεξουαλική πράξη γίνεται μεταξύ ενός ζευγαριού σε επαναλαμβανόμενη βάση. Η πιο προφανής είναι ότι η σεξουαλική δραστηριότητα ανάμεσα στο ζευγάρι μπορεί να είναι απολαυστική μερικές φορές, ιδιαίτερα στην τρίτη φάση του κύκλου κακοποίησης. Ο σεξουαλικός καταναγκασμός πιο συχνά συμβαίνει στη διάρκεια της πρώτης και δεύτερης φάσης. ("η κακοποιημένη γυναίκα", σελ. 128).

Η Marjory Fields, εισαγγελέας της Νέας Υόρκης ειδικευμένη στην οικογενειακή βία, υποστηρίζει πως αν όλοι οι βιασμοί που

συμβαίνουν σε παντρεμένα ζευγάρια προσδέτονταν στο επίσημο ποσοστό βιασμών, τα αποτελέσματα θα ήταν συντριπτικά. Οι κακοποιημένες γυναίκες, στην έρευνα της Ουόκερ, δεν μπορούσαν να προβλέγουν πότε το σεξ θα τους ήταν ευχάριστο. Εξαιτίας της απόβλεπτης συμπεριφοράς του δράστη, εξακολουθούσαν να ελπίζουν πως η επόμενη φορά θα ήταν ευχάριστη. Πειράματα έχουν δείξει πως είναι πολύ δύσκολο να σταματήσει κανείς μια συμπεριφορά που ενισχύεται περιοδικά, ιδιαίτερα αν η περιοδικότητα έχει τυχαίο και απρόβλεπτο χαρακτήρα. Σύμφωνα με την Ουόκερ, αυτή ακριβώς είναι η κατάσταση που επικρατεί στις σεξουαλικές σχέσεις ανάμεσα στην κακοποιημένη γυναίκα και τον άντρα της. Η περιοδική ενίσχυση συμμετέχει στη μετατροπή της γυναίκα σε θύμα, αφού η τρυφερή συμπεριφορά της τρίτης φάσης παίζει τον ρόλο του ενισχυτή, ο οποίος διατηρεί τις ελπίδες της γυναίκας ότι την επόμενη φορά θα είναι καλύτερα. Αν η θεωρία της ενίσχυσης είναι σωστή, τότε γίνεται κατανοητό το γεγονός ότι η κακοποιημένη γυναίκα περιγράφει δετικές σεξουαλικές εμπειρίες με τον άντρα της.

Όπως υποστηρίζει η Ουόκερ, οι περισσότερες από τις κακοποιημένες γυναίκες της έρευνας, είχαν σεξουαλικές σχέσεις με τους άντρες τους πριν από το γάμο. Πολλές γνωρίστηκαν με τους άντρες τους όταν ήταν νέες και δεν μπορούσαν να ξεχωρίσουν τη σχέση αγάπης από το σεξ. Εκείνες που προέρχονται από καταπιεστικές οικογένειες βλέπουν το γάμο σαν το καλύτερο μέσο διαφυγής. Στις περισσότερες από αυτές τις περιπτώσεις υπήρχε μεγάλος δισταγμός στο να προχωρήσουν σε ολοκληρωμένες σχέσεις πριν γνωρίσουν καλά τον συντροφό τους, αλλά και μεγάλη ευχαρίστηση από την ολοκλήρωση των σχέσεων. Για διάφορους λόγους, αυτές οι γυναίκες έβαχναν για μια ολοκληρωμένη σχέση αγάπης και η σεξουαλική ολοκλήρωση νόμιζαν πως είναι αυτό που γύρευαν. Πολλές από αυτές υποστήριζαν, πως στην αρχή ήταν ευχαριστημένες από την κυριαρχική και ζηλότυπη συμπεριφορά των αντρών τους, γιατί πίστευαν πως αυτή ήταν η απόδειξη ότι τις αγαπούσαν. Η αίσθηση της καταπίεσης ερχόταν αργότερα.

Η σεξουαλική ζήλεια είναι πάντα προύσα στις σχέσεις κακοποίησης. Ο δράστης κατηγορεί συνέχεια τη γυναίκα του ότι

έχει σεξουαλικές σχέσεις με άλλους άντρες και μερικές φορές, με άλλες γυναίκες. Οποιοσδήποτε φέρεται καλά στην κακοποιημένη γυναίκα, γίνεται στόχος της σεξουαλικής ζηλοτυπίας του δράστη. Μεταξύ των στόχων της ζηλοτυπίας μπορεί να είναι ο πατέρας της, οι αδελφοί της, οι συναδέλφοί της, οι γείτονες κ.λπ. Συχνά, αυτή παράλογη ζήλεια επεκτείνεται και στις φίλες της γυναίκας, η οποία κατηγορείται και για λεσβιακές σχέσεις. Χωρίς αμφιβολία, οι κακοποιημένες γυναίκες αυτοαπομονώνονται από τους άλλους ανθρώπους, ιδιαίτερα από εκείνους για τους οποίους νοιάζονται. (Ουόκερ, 1989, σελ. 134).

Οι κακοποιημένες γυναίκες συχνά κατηγορούνται ότι προκαλούν σεξουαλικά τους άλλους άντρες. Κατηγορούνται ότι ντύνονται πολύ σέξι, το βάγμιμο τους είναι υπερβολικό, η φούστα τους πολύ κοντή, το χαμογελό τους πολύ εκλυστικό. Κι όλα αυτά, λένε οι δράστες, γιατί οι γυναίκες τους κατα βάθος θέλουν να έχουν μια σχέση με κάποιους άλλους.

Αντίθετα, οι γυναίκες με τις οποίες συζήτησε η Λένορ Ουόκερ στην έρευνά της, υποστήριζαν πως το τελευταίο πράγμα που θα ήθελαν ήταν να έχουν σχέσεις με άλλους άντρες. Οι περισσότερες είχαν αρκετά προβλήματα με τους δικούς τους άντρες και δεν μπορούσαν να φανταστούν πως θα ήταν δυνατό να τα βγάλουν πέρα και με άλλους. Πολλές δεν έβλεπαν τους άλλους άντρες διαφορετικούς από τους δικούς τους.

Περιστασιακά, μερικές γυναίκες της έρευνας ανέφεραν πως είχαν πραγματικά σεξουαλικές σχέσεις με άλλους άντρες. Συνήθως, αυτό είχε συμβεί μια ή δύο φορές. Αυτές οι γυναίκες αισθάνονταν τύχεις. Οι περισσότερες είπαν πως δεν θα μπορούσαν να εκθέσουν σε κίνδυνο άλλους άνδρες, φοβούνταν μήπως οι δράστες τους έκαναν κάποιο κακό.

Οι περισσότερες από τις γυναίκες, με τις οποίες συζήτησε η Ουόκερ, είχαν παραδοσιακές σεξουαλικές αξίες. Πίστευαν πως το σεξ χωρίς λόγο δεν ήταν σωστό και αποδέχονταν τη συζυγική πίστη. Αυτές που έλεγαν πως εύρισκαν ευχαρίστηση στο σεξ, αισθάνονταν κάποια αμηχανία όταν το παραδέχονταν. Δεν συγχωρούσαν τις προγαμιαίες ή εξωσυζυγικές σεξουαλικές

σχέσεις, μολονότι σχεδόν όλες είχαν πραγματοποιήσει το ένα ή το άλλο είδος σχέσεων. Έτσι, ο δράστης μπορούσε να χρησιμοποιήσει τις κατηγορίες για απιστία ως ψυχολογικό όπλο για να προκαλέσει συναισθήματα ενοχής, ακόμη κι αν δεν ήξερε με βεβαιότητα ότι η γυναίκα του έχει κάνει κάποια απιστία. Η ενοχή ήταν ένα ιδιαίτερα ισχυρό ψυχολογικό όπλο στις περιπτώσεις όπου η γυναίκα δεν ήταν πιστή σε προηγούμενο γάμο της. Αυτή η εποχή δεν άφηνε τη γυναίκα να διαπιστώσει τον παραλογισμό της ζήλειας του δράστη. ("Η κακοποιημένη γυναίκα", σελ. 135)

Οι ιστορίες με σεξουαλική ζηλοτυπία στην έρευνα της Ουόκερ έχουν κοινά χαρακτηριστικά. Σε όλες τις περιπτώσεις, ο δράστης βασανίζει τη γυναίκα του περιγράφοντας φανταστικές λεπτομέρειες της υποτιθέμενης σεξουαλικής απιστίας της. Ταυτόχρονα, γίνεται όλο και πιο πολύ καταπιεστικός και αδιάκριτος. Η παράλογη σκέψη του λογαριάζει και τον μικρότερο χρόνο (δύο-τρία λεπτά) στον οποίο θα μπορούσε η γυναίκα του να έχει κάποια σεξουαλική σχέση. Είναι ενδιαφέρον πως, παρά τα λεγόμενα για τους υπέροχους εραστές, αυτοί οι άντρες συχνά αναφέρεται πως έχουν δυσκολίες είτε με τη στύση, είτε με την εκσπερμάτωση. Είναι πολύ πιθανό πως μέρος της σεξουαλικής τους ζηλοτυπίας περιλαμβάνει προβολές των δικών τους προβλημάτων πάνω στη γυναίκα. Πολλοί από αυτούς τους άντρες υπήρχε η υποψία πως είχαν σεξουαλικές σχέσεις με άλλες γυναίκες. Σε μερικές περιπτώσεις αυτές οι σχέσεις είχαν επιβεβαιωθεί. Σε κάποιες άλλες περιπτώσεις υπήρχαν σεξουαλικές σχέσεις με άλλους άντρες. (ο.π. σελ. 137)

Ένα άλλο κοινό χαρακτηριστικό στις σεξουαλικές σχέσεις των κακοποιημένων γυναικών της έρευνας είναι το είδος της σεξουαλικής συμπεριφοράς που δέχονται. Οι γυναίκες ανέφεραν μερικές από τις πιο ασυνήθιστες και διεστραμμένες σεξουαλικές καταστάσεις.

Ένα κοινό εύρημα είναι ότι αυτές οι γυναίκες είχαν πολύ λίγες γνώσεις για τη φυσιολογική σεξουαλική συμπεριφορά πριν γνωρίσουν τους άντρες τους. Είχαν μεγαλώσει σε οικογένειες όπου η συζήτηση για το σεξ ήταν απαγορευμένη και δεν υπήρχε

κανενός είδους εκπαίδευση στο σεξ. Πολλές από τις γυναίκες δεν είχαν εμπειρίες πριν να γνωρίσουν τους άντρες τους και ήταν πολύ μικρές όταν συνδέθηκαν μαζί τους. Μολονότι αναφέρθηκε πως οι άντρες είχαν μεγαλύτερη εμπειρία στη σεξουαλική πράξη, οι περισσότεροι από αυτούς δεν ήξεραν πολύ περισσότερα από τις γυναίκες για τη σχέση ανάμεσα στο σεξ και την αγάπη.

Οι περισσότερες κακοποιημένες γυναίκες με τις οποίες συζητήσε η Ουόκερ, θεωρούσαν το σεξ σαν μια ωραία εμπειρία που γεμίζει τον άνθρωπο. Γι' αυτές η σεξουαλική σχέση ήταν η γλώσσα της αγάπης. Αλλά, καθώς περνούσε ο καιρός, η φύση των σεξουαλικών σχέσεων άλλαζε. Το σεξ γινόταν πιο διεστραμμένο, αφού χρειζόταν μεγαλύτερη ποικιλία για να παραμείνει συναρπαστικό. Επειδή αυτές οι γυναίκες ήταν απομονωμένες από τις άλλες γυναίκες δεν είχαν πάντα συνείδηση των περιέργων σεξουαλικών του σχέσεων. Αφού ο δράστης, κρατά το έλεγχο της πραγματικότητας και για λογαριασμό της γυναίκας του, εκείνη δεν μπορεί να διακρίνει τι μπορεί να είναι πραγματικό για όλο τον κόσμο και τι μόνο για την σχέση της.

Συχνά, η κακοποιημένη γυναίκα δεν έχει το δικαίωμα να πει τι την ευχαριστεί και τι όχι στις σεξουαλικές της σχέσεις. Η ευχαρίστηση, που οι περισσότερες γυναίκες νιώθουν, είναι η ευχαρίστηση του "να ευχαριστούν τον άντρα τους". Μερικές φορές το σεξ είναι δυσάρεστο για τη γυναίκα. Μερικές φορές και συναρπαστικό. Συνήθως είναι ένας συμβιβασμός για να κρατήσουν τη βία κάτω από κάποιον έλεγχο.

Παρουσιάζεται στην έρευνα μια σημαντική συχνή αναφορά ζώων, αντικειμένων, τρίτων προσώπων, άλλων ζευγαριών, στοματικού και πρωκτικού σεξ, καθώς και ασυνήθιστων στάσεων στη σεξουαλική πράξη, στις σχέσεις κακοποίησης. Όσον αφορά το ερώτημα της σεξουαλικής ικανοποίησης των γυναικών πολλές αναφέρουν στην έρευνα πως έφταναν σε οργασμό αλλά σύμφωνα με την Ουόκερ αυτό δεν θα μπορούσε να χρησιμοποιηθεί ως το μόνο μέτρο της σεξουαλικής ικανοποίησης της γυναίκας. Συχνά οι κακοποιημένες γυναίκες διαχωρίζουν τις αισθήσεις τους από τη σκέψη τους. Αυτό τις βοηθά να αντέχουν τους σωματικούς πόνους.

Οι κακοποιημένες γυναίκες φαίνεται να έχουν μεγαλύτερο πρόβλημα με τον αισθησιασμό παρά με την σεξουαλικότητα. Ο αισθησιασμός αναφέρεται κυρίως στη διανοητική και συναισθηματική λειτουργία. Η φύση του δεν είναι πάντα σεξουαλική, αλλά καλύπτει και τις συναισθηματικές ανάγκες. Μπορεί να περιλάβει όλες τις αισθήσεις κάποιο άγγιγμα, στο βλέμμα, ένας ήχος μπορούν να αυξήσουν το αισθησιασμό. Η φαντασία και ο σχηματισμός νοητικών εικόνων μπορούν επίσης να αυξήσουν τον αισθησιασμό. Οι κακοποιημένες γυναίκες πιο πολύ μιλούν για αισθησιασμό, παρά τον αισθάνονται. Στην πραγματικότητα, οι σεξουαλικές επαφές τους είναι συχνά απογυμνωμένες από οποιονδήποτε αισθησιασμό. Η βία και η κτηνωδία στις σεξουαλικές σχέσεις ανάμεσα σε ζευγάρια που συγκρούονται φαίνεται πως κλιμακώνονται με το πέρασμα του χρόνου. Σύμφωνα με την Ουόκερ (σελ. 145): "Καθώς ο συζυγικός βιασμός γίνεται όλο και πιο συχνός οι τρυφερές σεξουαλικές σχέσεις γίνονται και πιο σπάνιες. Όταν η κτηνωδία φτάνει σε μεγάλη ένταση, σε άλλους τομείς των συζυγικών σχέσεων, φαίνεται πως απαιτούνται περισσότερο καταναγκαστικές τεχνικές για να υπάρξει σεξ".

Οικονομική αποστέρηση

Πολλοί άνθρωποι πιστεύουν πως ο ακρογωνιαίος λίθος στη μετατροπή των κακοποιημένων γυναικών σε θύματα είναι οικονομικός. Τόσο διαφορετικές ομάδες, όπως οι φεμινίστριες και οι αστυνομικοί, πιστεύουν πως αν οι γυναίκες ήταν οικονομικά ανεξάρτητες δεν θα παρέμεναν στις σχέσεις κακοποίησης τους. Το χρήμα, πάντως δεν προστατεύει τις γυναίκες από την κακοποίηση. Η εικόνα της κακοποιημένης γυναίκας, που προέρχεται από την μεσαία ή την ανώτερη τάξη, είναι δύσκολο να κατανοηθεί από τους περισσότερους ανθρώπους. "Γιατί δεν φεύγει;" είναι μόνιμη ερώτηση. "Αφού έχει αρκετά χρήματα για να ξεφύγει". Μόνο όταν κατανοηθεί η αλληλεπίδραση μεταξύ των οικονομικών παραγόντων και των ψυχολογικών δεσμών, θα αρχίσουμε να καταλαβαίνουμε καλύτερα το σύνδρομο της κακοποιημένης γυναίκας.

Σπάνια η γυναίκα ασθάνεται την οικονομική σταθερότητα, ακόμα κι όταν είναι οικονομικά ανεξάρτητη. Γυναίκες επαγγελματίες, γυναίκες που έχουν κληρονομήσει περιουσίες και γυναίκες επιχειρηματίες αισθάνονται πως οι άντρες έχουν τον έλεγχο των χρημάτων τους κι όχι μόνο οι "νοικοκυρές" που στην πράξη εξαρτώνται από τα εισοδήματα των αντρών τους και τη γενναιοδωρία τους.

Σύμφωνα με την Ουόκερ (σελ. 148) "Τα οικονομικά μπορούν να χρησιμοποιηθούν με δύο τρόπους σε μια σχέση κακοποίησης. Ένας τρόπος είναι να παγιδευτεί η γυναίκα στη σχέση από τον φόβο πως θα γίνει φτωχή. Ο δεύτερος τρόπος είναι να χρησιμοποιηθεί το χρήμα σα όπλο καταναγκασμού. Η οικονομική αποστέρηση είναι μια μορφή ελέγχου, της οποίας η φύση μπορεί να είναι είτε ψυχολογική είτε σωματική. Οι περισσότεροι ξέρουμε πως αισθάνεται κανείς όταν δεν μπορεί να αποκτήσει κάτι γιατί δεν έχει τα απαιτούμενα χρήματα. Ο πόνος και το πλήγμα από αυτή τη στέρηση είναι πραγματικά (για το συγκεκριμένο υποκείμενο) ανεξάρτητα από το επίπεδο των εσόδων του και ανεξάρτητα από το αν η στέρηση αφορά έναν καινούργιο καναπέ ή ένα φόρεμα ή την πληρωμή του γιατρού. Αυτή η αποστέρηση είναι ιδιαίτερα οδυνηρή για τις γυναίκες που ασχολούνται μόνο με τα

οικιακά και δεν έχουν δικά τους έσοδα. Αλλά ακόμα κι όταν έχουν δικά τους έσοδα, τα χρήματά τους δεν ξοδεύονται για τις ίδιες αλλά για την οικογενειά τους. Το νομικό καθεστώς των γυναικών που ασχολούνται με τα "οικιακά" είναι ακόμα σε αμισθήτηση, γι' αυτό άντρες και γυναίκες δεν ξέρουν ποια δικαιώματα έχουν. Μέσα σ' αυτό το κλίμα αβεβαιότητας, η κακοποιημένη γυναίκα είναι ιδιαίτερα τρωτή. Όχι μόνο φαβάται μήπως ο άντρας της δεν της δώσει τα απαραίτητα χρήματα για τις ανάγκες της, αλλά, επίσης, φοβάται μήπως συμβάλει σε κάποια αναστάτωση του άντρα της και μειώσει έτσι, τη δυνατότητα του να φέρνει στο σπίτι χρήματα".

Η Ουόκερ συνεχίζει (σελ. 149) "Συχνά, η χρήση των οικονομικών ως εργαλείου καταπίεσης έχει ως αποτέλεσμα την άρνηση των βασικών αναγκών. Οι άντρες θυμώνουν με τις γυναίκες τους και αρνούνται να δώσουν χρήματα για το νοίκι ή για φάρμακα. Ο φόβος των γυναικών να μη έχουν χρήματα για τις στοιχειώδεις ανάγκες της ζωής προκαλεί αυτό το είδος ψυχολογικής κακοποίησης".

Ένας άλλος οικονομικός παράγοντας που επηρεάζει τις σχέσεις κακοποίησης είναι το χάσιμο της δουλειάς. Δεν υπάρχει αμφιβολία πως όσο η ανεργία αποκτά μόνιμο χαρακτήρα (και για τον άντρα και για τη γυναίκα), τόσο κλιμακώνεται η βία ανάμεσα στο ζευγάρι.

Μια άλλη καταναγκαστική οικονομική κατάσταση συμβαίνει όταν ο άντρας δεν εργάζεται και πρέπει το ζευγάρι να ζήσει από τα έσοδα της γυναίκας. Πολλές από τις πιο ηλικιωμένες γυναίκες του δείγματος στην έρευνα της Ουόκερ, είχαν βρεθεί σ' αυτή την κατάσταση. Όταν οι άντρες τους ήταν νεότεροι, ήταν ικανοί να δουλεύουν σε μια σταθερή εργασία και να φέρνουν κάποια χρήματα στο σπίτι. Όσο μεγάλωναν, πάντως, γίνονταν όλο και λιγότερο ικανοί να κρατήσουν μια δουλειά. Σε μερικούς, οι μεταβολές της διάθεσης τους επηρέαζαν την εργασία τους. Για άλλους, το πόσο έπαιζε τον καταλυτικό ρόλο. Γενικά αυτές οι γυναίκες είχαν σταθερή εργασία για πολλά χρόνια. Η αμοιβή τους κρατούσαν την οικονομική σταθερότητα της οικογένειας τους. (η κακοποιημένη γυναίκα, σελ. 151)

Η χρήση της οικονομικής αποστέρησης ως μιας καταναγκαστικής τεχνικής καταλήγει σε παζαρέματα και συναλλαγές. Η γυναίκα δεν είναι μόνο οικονομικά αλλά και ψυχολογικά αποστερημένη ως ενήλικο άτομο. Δεν έχει ουσιαστικά καμμία ελευθερία. Δεν την επιτρέπεται να μάθει να διαχειρίζεται χρήματα - κι αν ξέρει, οι ικανότητές της μειώνονται, καθώς δεν της επιτρέπεται να πάρει τις αποφάσεις που παίρνει ένας ενήλικας. Επιπλέον, όταν θέλει κάτι, θα πρέπει να μάθει να ολόκληρο σύνολο από τεχνικές με κολακίες, μανούβρες και καλοπιάσματα ώστε να το αποκτήσει. Εκτός από το ότι αυτή η συμπεριφορά είναι ψυχολογικά αρρωστημένη, επιπλέον διαιωνίζει την ανικανότητα, της γυναίκας να ζητά κατευθείαν τα πράγματα που θέλει. Αυτό που συμβαίνει σε τέτοιου είδους παζαρεύματα είναι ότι η γυναίκα δεν προσπαθεί να κερδίσει την αγάπη του άντρα της, αλλά να μειώσει την οικονομική της αποστέρηση και φυσικά, ενοχλείται με όλα τα "καλοπιάσματα" που είναι υποχρεωμένη να κάνει. Και, βέβαια μπορεί να κερδίσει προσωρινά κάτι αλλά δεν σταματάει την οικονομική της αποστέρηση.

Οικογενειακές συγκρούσεις

Τα περισσότερα κορίτσια ονειρεύονται να ζήσουν σε μια ευτυχισμένη οικογένεια του τύπου "και ζήσαν αυτοί καλά και εμείς καλύτερα". Αλλά όπως και στους άλλους τομείς των σχέσεων κακοποίησης, η λειτουργία της οικογένειας διαταράσσεται. Η διαταραγμένη οικογενειακή δομή περιλαμβάνει τους γονείς και συγγενείς των δύο συζύγων, καθώς και τα παιδιά. Συχνά περιλαμβάνονται και προηγούμενοι σύζυγοι και εγγόνια. Σε ηλικιωμένα ζευγάρια, η διαταραγμένη οικογενειακή δομή μπορεί να περιλαμβάνει τους συζύγους και συγγενείς των παιδιών τους. Οι κακοποιημένες γυναίκες δεν υποφέρουν πάντα μόνες. Αν η οικογένεια δεν είναι διασκορπισμένη, η κακοποίηση δεν μπορεί να κρατηθεί πάντα μυστική. Ο πόνος μοιράζεται, παρά το γεγονός ότι αναπτύσσεται μια συνωμοσία σιωπής. Στις περισσότερες περιπτώσεις στην έρευνα της Ουόκερ, οι γυναίκες αισθάνονταν ότι ενώ οι οικογένειες τους αρχικά δεν ανακατεύονταν, θα τις βοηθούσαν να ξεφύγουν από την κακοποίησή τους αν αυτό τους ζητιόταν, μολονότι υπήρχαν και περιπτώσεις, όπου οι οικογένειες εγκατέλειπαν τις γυναίκες ή τις ενθάρρυναν να υπομείνουν τη βία για να μη διαλύσουν τη δική τους οικογένεια.

Η Ουόκερ αναφέρει (σειλ. 161), "Οι γυναίκες είχαν μάθει από μικρά κορίτσια ότι δεν έπρεπε να διαλύουν την οικογένειά τους: Ο γάμος είναι για όλη τη ζωή", "Όπως έστρωσες έτσι θα κοιμηθείς", "Οι χωρισμένες γυναίκες φταίνε για την αποτυχία του γάμου τους". Η απόφαση για τη διακοπή ενός βίαιου γάμου δεν είναι μέσα στις δυνατότητες που μαθαίνει η κοινωνία ότι υπάρχουν για μια κοπέλα. Πως περνούν στα παιδιά τα μηνύματα του πολιτισμού: Οι ψυχολόγοι τώρα αρχίζουν να αντιλαμβάνονται τα αποτελέσματα που έχει η ανατροφή των παιδιών μέσα σε οικογένειες, όπου επικρατούν οι στερεότυποι ρόλοι των φύλων. Οι σεξιστικές τάσεις διδάσκαν στα αγόρια και στα κορίτσια ότι τα αγόρια είναι ισχυρότερα απ'τα κορίτσια και ότι στα αγόρια ανήκαν τα καλύτερα πράγματα. Τα μικρά κορίτσια μάθαιναν το ρόλο της "μπτέρας", με την έννοια της ανατροφής των παιδιών. Μαθαίνουν ότι τα κορίτσια πρέπει να βοηθούν τα αγόρια να πετύχουν τις επιδιώξεις τους. Αυτό μεταφράζεται ότι οι άντρες μπορούν να αναγκάζουν τις γυναίκες να κάνουν ότι αυτοί θέλουν γιατί οι άντρες "ξέρουν

καλύτερα". Διδάσκουμε, επίσης, στα παιδιά ορισμένα πιστεύω για τη βία. Αντίθετα από τις οποιεσδήποτε επιθυμίες μας, είμαστε μια βίαιη κοινωνία. Όταν χρησιμοποιούμε καταναγκαστικές μεθόδους για να πειθαρχήσουμε, τα παιδιά μας, τα κάνουμε να αποδέχονται τη βία στις σχέσεις τους όταν μεγαλώσουν. Αυτή η ανταμειβόμενη καταναγκαστική συμπεριφορά οδηγεί σε ολοένα και συχνότερη αποδοχή και εξάσκηση της βίας. Το γεγονός αυτό έχει τεκμηριωθεί από μελέτες πάνω στην κακοποίηση των παιδιών, οι οποίες φανερώνουν πως οι περισσότεροι άνθρωποι που κακοποιούν τα παιδιά τους είχαν κακοποιηθεί από τους δικούς τους γονείς όταν ήταν παιδιά, ενώ έρευνες έχουν δείξει πως όσο περισσότερη βία βλέπει το άτομο, τόσο πιο ανεκτικό γίνεται στη βίαιη συμπεριφορά".

Κοινωνιολόγοι που έχουν μελετήσει τη βίαιη συμπεριφορά μέσα στις οικογένειες, υποστηρίζουν πως, σε κάθε οικογένεια, υπάρχει ένα ιδιαίτερο επίπεδο ανοχής της βίας - διαφορετικό από οικογένεια σε οικογένεια. Το επίπεδο αυτό φαίνεται πως περνά από γενιά σε γενιά. Μόνο όταν το επίπεδο αυτό ανέβει, μέσα σε μια οικογένεια, τα μέλη της θεωρούν τον εαυτό τους δύματα.

Σύμφωνα με την Ουόκερ (1989, σελ. 162) η κακοποίηση θεωρείται, συνήθως, ως αποδεκτή συμπεριφορά όταν ονομάζεται "σκληρή πειθαρχία". Από τη σκοπιά του δράστη, αυτή η "πειθαρχία" θεωρείται επιτρεπτή, όταν βοηθά στην επίτευξη ενός στόχου. Από τη σκοπιά του θύματος, η "πειθαρχία" είναι αποδεκτή, αν αισθάνεται ότι της αξίζει ή ότι θα έχει κάποιο όφελος. Αυτή η "πειθαρχία" θεωρείται πως είναι ένας αποτελεσματικός δάσκαλος. Δεν υπάρχει αμφιβολία πως η σκληρή πειθαρχία ή η τιμωρία μπορεί να καταπνίξει ανεπιθύμητες συμπεριφορές. Είναι ένα γρήγορο και αποτελεσματικό μέσο και επιτρέπει να εκτονώσει καυσίς τον θυμό του πάνω στον άλλου. Αλλά, μετά από κάποια χρονική περίοδο, είναι αναγκαία περισσότερη βία για να υπάρξουν τα ίδια αποτελέσματα. Η βία ως μέσο, δεν προκαλεί μόνιμες αλλαγές στο τρόπο που συμπεριφέρεται ένα άτομο, εκτός κι αν το θύμα πιστεύει πως η πιθανότητα της βίας είναι πάντα παρούσα. Οι δράστες, πάντως, είναι πολύ ικανοί στο να κάνουν τα θύματά τους να το πιστεύουν. Παγώνουν ένα κλίμα φόβου, που διατηρείται από τη συνεχώς

παρούσα απειλή μιας υπερβολικά βίαιης έκρηξης. Αρκεί να υπάρχουν κάποια σοβαρά επεισόδια κακοποίησης, ώστε όλοι να αισθάνονται πως άλλη μια βίαιη έκρηξη είναι βέβαιη το μόνο που είναι άγνωστο είναι το πότε θα συμβεί.

Ένα συνηθισμένο φαινόμενο στις ιστορίες των γυναικών του δείγματος στην έρευνα της Ουόκερ ήταν οι απειλές βίας εναντίον των οικογενειών τους. Οι δράστες συχνά περιγράφουν στις γυναίκες τους τον τρόπο με τον οποίο θα βασάνιζαν τα μέλη των οικογενειών τους που έμπαιναν εμπόδιο στο δρόμο τους. Συνήθως τέτοιες απειλές κατευθύνονταν στα δηλικά μέλη της οικογένειας της γυναίκας. Η γυναίκα πίστευε ότι ο δράστης θα μπορούσε να διαπράξει τέτοια βία. Γι' αυτό συνήθως του επέτρεπε να τη χωρίσει από την οικογένειά της. (Λενορ Ουόκερ, 1989, σελ. 163). Όλες οι γυναίκες του δείγματος στην ίδια έρευνα υποστήριζαν ότι δεν ήθελαν να αποστερήσουν τα παιδιά τους από τον πατέρα τους, διαλύοντας τον γάμο τους. Εντυπωσιακά στοιχεία πάντως δείχναν πως τα παιδιά που ζουν μέσα σε μία σχέση κακοποίησης αισθάνονται την πιο ύπουλη μορφή παιδικής κακομεταχείρισης. Το να κακοποιούνται σωματικά ή όχι από τους γονείς τους είναι το λιγότερο σημαντικό. Το σοβαρότερο είναι τα ψυχολογικά τραύματα που αποκτούν βλέποντας τον πατέρα τους να χτυπά τη μητέρα τους. Μαθαίνουν να γίνονται συνένοχοι μιας - κάθε άλλο παρά έντιμης - συνωμοσίας σιωπής. Μαθαίνουν να λένε ψέματα για να αποφύγουν μια απεπιθύμητη συμπεριφορά. Μαθαίνουν να συμβιβάζονται και να γίνονται ένα με το περιβάλλον. Δεν εκφράζουν θυμό. Όταν αρχίζουν οι φωνές και τα ουρλιαχτά, μαρμαρώνουν στη γωνιά, κοιτάζοντας με τρόμο. Μερικές φορές ανοίγουν την τηλεόραση ή το ραδιόφωνο για να μην ακούν το θόρυβο. Όταν είναι πιο μεγάλα, αυτά τα παιδιά - θύματα δείχνουν τρομερά αισθήματα ενοχής, κρύβονται ή αρνούμενα αυτά τα επεισόδια, χωρίς να επιχειρούν να παρέμβουν και συχνά θεωρούν το εαυτό τους υπεύθυνο για την αρχή του καβγά.

Όπως υποστηρίζει η Ουόκερ (σελ. 165) η παρουσία των παιδιών στο σπίτι επηρεάζει τη συχνότητα των κύκλων κακοποίησης. Ο αριθμός των σοβαρών επεισοδίων και ο αριθμός των κύκλων φαίνεται να αυξάνει σε τρεις συγκεκριμένες περιόδους. Η πρώτη είναι στη διάρκεια της εγκυμοσύνης, όπου

εμφανίζεται μια γρήγορη κλιμάκωση της σωματικής βίας πάνω στη γυναίκα. Η δεύτερη περίοδος εμφανίζεται όταν υπάρχουν βρέφη και μικρά παιδιά στο σπίτι. Τα μικρά παιδιά απαιτούν μεγάλη προσοχή από τη γυναίκα. Γυναίκες, που έχουν υποστεί κακοποιήσεις όταν τα παιδιά τους ήταν μικρά, συχνά τις αποδίδουν στην ζήλεια των δραστών για το χρόνο που ζόδευαν οι ίδιες με τα παιδιά τους. Η τρίτη περίοδος κλιμάκωσης της βίας είναι όταν τα παιδιά μπουν στην εφηβία. Η περίοδος αυτή είναι δύσκολη ακόμη και για τις φυσιολογικές οικογένειες. Οι έφηβοι δεν μπορούν να παραμένουν ουδέτεροι στους καυγάδες των γονιών τους. Οι κακοποιημένες γυναίκες στην έρευνα της Ουόκερ ανέφεραν ότι τα παιδιά τους διάλεγαν μια από τις αξεής δύο τακτικές. Ή υποστήριζαν τη μητέρα τους και προσπαθούσαν να σταματήσουν τον δράστη ή έπαιρναν το μέρος του πατέρα τους κ' άρχιζαν να κακομεταχειρίζονται και αυτά τη μητέρα τους. Επίσης, φαίνεται πως, ανεξάρτητα από την επίδρασή τους, έχουν ανάμικτα αισθήματα για τη μητέρα τους: την αγαπούν και τη μισούν. Θέλουν να την προστατεύσουν αλλά ασθάνονται επίσης, πως αξίζει την κακομεταχείριση.

Ο Douglas Barsheron, διευθυντής του Εθνικού Κέντρου για την Κακομεταχείριση και Παραμέλιση των παιδιών στην Ουάσιγκτον, σε κατάθεσή του στην Γερουσία, έδωσε στοιχεία που δείχνουν ότι στο 70% των περιπτώσεων οικογενειών, στις οποίες κακοποιούνται τα παιδιά και η γυναίκα, η κακοποίηση των παιδιών γίνεται από τον άντρα. Ενώ μόνο στο 40% των περιπτώσεων όπου κακοποιούνται τα παιδιά, αλλά όχι η γυναίκα, υπεύθυνος για την κακοποίηση των παιδιών είναι ο άντρας. Μερικές φορές η κακοποίηση παίρνει τη μορφή της αιμομιξίας στην περίπτωση των κοριτσιών. Στην πραγματικότητα, φαίνεται να υπάρχει μια πολύ μεγάλη σχέση ανάμεσα στην αιμομιξία πατέρα και αγοριών με τα κορίτσια της οικογένειας και στους άνδρες που κακοποιούν τις γυναίκες τους (Λένορ Ουόκερ, 1989 σελ. 170)

Κοινωνική καταπίεση

Η χρήση της κοινωνική καταπίεσης στις σχέσεις κακοποίησης γενικά περιλαμβάνει ψυχολογικού καταναγκασμού. Η απειλή της σωματικής βίας είναι πάντα παρούσα. Αυτές οι γυναίκες δέχονται το μήνυμα πως, αν δεν υπακούσουν θα υποστούν σοβαρές συνέπειες. Ξέρουν πως κανείς δεν θα τις βοηθήσει και επιπλέον αισθάνονται πως κανένας δεν θα τολμούσε να συγκρουστεί με τους άντρες τους. Η κατάσταση είναι ακόμα πιο δύσκολη όταν ο δράστης έχει κάποιο επάγγελμα που υποτίθεται πως προσφέρει προστασία στη γυναίκα: αστυνομικός, γιατρός, ψυχολόγος, δικηγόρος, πολιτικός. Σε αυτές τις περιπτώσεις οι γυναίκες ξέρουν πως να ζητήσουν βοήθεια πρέπει να είναι έτοιμες για τη δημοσιότητα που θα επακολουθήσει και για την πιθανή καταστροφή της καριέρας του άντρα τους.

Σύμφωνα με την Ουόκερ (1989, σελ. 178) σε όλες τις κοινωνικές ομάδες οι δράστες συνήθως αποφασίζουν για τις φίλες των γυναικών τους. Οι κακοποιημένες γυναίκες απομονώνονται από τις φίλες τους, ιδιαίτερα από εκείνες που οι δράστες νομίζουν πως τις επηρεάζουν. Πολλές γυναίκες διαλέγουν το δρόμο της απομόνωσης προκειμένου να αποφύγουν τα επεισόδια κακοποίησης. Σιγά-σιγά χάνουν τις κοινωνικές τους επαφές και μένουν συνέχεια στο σπίτι. Βρίσκονται όλο και περισσότερο μόνες με τους δράστες και εξαρτώνται από αυτούς. Όσο περισσότερο μένουν μαζί με τους δράστες, τόσο κλιμακώνονται οι κακοποιήσεις.

Όσο η κοινωνική απομόνωση μεγαλώνει, τόσο η γυναίκα αισθάνεται και περισσότερο αβοήθητη και ανίσχυρη. Μετά από μια περίοδο τέτοιας ολοκληρωτικής αδυναμίας, ακόμα κι αν η γυναίκα διαλύσει τη σχέση της, είναι ανίκανη να δράσει μόνη της. Μισεί τον εαυτό της γιατί δεν μπορεί να κάνει τίποτα. Ερμηνεύει την κατάθλιψή της ως τεμπελιά. Το μόνο που προσπαθεί είναι να ελαχιστοποιήσει τον πόνο και τα βάσανά της. Η μετατροπή της σε θύμα έχει συντελεσθεί. Μερικές γυναίκες αγωνίζονται εναντίον της κατάθλιψης μέχρι το τέλος. Σε πολλές περιπτώσεις, η αυτοκτονία μοιάζει να είναι η μόνο εναλλακτική δυνατότητα ενώ σε άλλες περιπτώσεις, η παραμονή σε τέτοιες βίαιες καταστάσεις

έχει τη μορφή της αυτοκαταστροφής. (Λένορ Ουόκερ,1989,σελ. 180).

3. ΕΙΔΗ ΒΙΑΣΜΟΥ

Ατομικός βιασμός

Η πιο συχνή περίπτωση βιασμού είναι ο ατομικός βιασμός. Τα μέρη που συντελούνται οι βιασμοί αλλάζουν αλλά οι ρόλοι του άνδρα και της γυναίκας παραμένουν πάντα οι ίδιοι. Ένας άνδρας κακοποιεί σεξουαλικά μια γυναίκα σε ένα πάρκο σε μια σκοτεινή ερημική τοποθεσία ή οπουδήποτε αλλού. Το τυπικό μοντέλο του βιασμού είναι: πρώτα αρχίζει η συζήτηση, μετά η βία, ακολουθούν οι απειλές και οι τραυματισμοί. Στην συνέχεια το θύμα καλεί για βοήθεια και τέλος αρχίζει να κλαίει. Όλα αυτά δεν φέρνουν κανένα θετικό αποτέλεσμα και η βοήθεια που καλεί το θύμα εμφανίζεται όταν ήδη είναι πολύ αργά. Οι βιασμοί αυτού του είδους όπου το θύμα αντιστέκεται χαρακτηρίζονται σαν "άμεσοι βιασμοί". (FLOTHMANN KAP - DILLING JOCHEN, "Βιασμός και συνέπειες", 1987, σελ. 16).

Ένας άλλος βιασμός μπορεί να αρχίσει στο σπίτι του θύματος ή του δράστη κατά τη διάρκεια μιας κοινής εξόδου ή άλλης δραστηριότητας. Θύμα και δράστης γνωρίζονται και το θύμα δεν προβάλλει σημαντική αντίσταση. Οι περιπτώσεις αυτές χαρακτηρίζονται σαν "έμμεσοι βιασμοί". Εδώ μπαίνει και ο εξής προβληματισμός. Πρόκειται πράγματι για βιασμό τη στιγμή που το θύμα δεν αντιστέκεται αρκετά; Στις περιπτώσεις αυτές συνήθως η αντίσταση της γυναίκας είναι μικρή. Επειδή οι περισσότερες γυναίκες έχοντας ανάγκη από αγάπη, τρυφερότητα και προστασία στις σχέσεις τους με τους άλλους φοβούνται ότι θα χάσουν την ικανοποίηση αυτών των αναγκών αν προβάλλουν αντίσταση. Οι βιασμοί αυτοί αντιμετωπίζονται με μεγαλύτερη καχυποψία από την οικογένεια του θύματος μέχρι το δικαστήριο που θα εκδικάσει την υπόθεση. (FLOTHMANN KAP - DILLING LOGHEN, "Βιασμός και συνέπειες", 1987, σελ. 16)

Ομαδικός βιασμός

Σύμφωνα με στοιχεία που δόθηκαν από την Γενική Γραμματεία Ισότητας οι άνδρες που αποτελούν την ομάδα των βιαστών είναι συνήθως ανύπανδροι και καμιά φορά πολύ νεαρής ηλικίας. Μπορούν να διαχωρισθούν σε δύο κατηγορίες ηλικιών: η μια από 15 - 19 χρονών και η άλλη από 19 - 25 χρονών. Η ομάδα αποτελείται από τρία, τέσσερα ή πέντε άτομα ενώ ομάδες με δύο ή περισσότερα από έξι άτομα δύσκολα φτάνουν στα δικαστήρια. Πολλές ομάδες διατηρούν πάντα τα ίδια μέλη, άλλοτε τα ανανεώνουν και άλλοτε δαιωνίζουν ένα μικρό πυρήνα ενώ τα περιφερειακά μέλη απομακρύνονται είτε οικειοθελώς σε περίπτωση που αισθανθούν άσχημα μετά από κάποια εμπειρία, είτε απβάλλονται όταν η συμπεριφορά τους δεν προσαρμόζεται στο συλλογικό μοντέλο.

Σε όλα τα μέλη της ομάδας παρατηρείται μια διαμορφωμένη προσωπικότητα με ανεπαρκή παρουσία του γονεϊκού προτύπου κατά τη διάρκεια της παιδικής ηλικίας και τεράστιο πρόβλημα ανδρικής επιβεβαίωσης. Η επικοινωνία με τον έξω κόσμο είναι ελάχιστη και οι σχέσεις με τους άλλους ανθρώπους μέτριες ως κακές. Δεν έχουν την δυνατότητα να χρησιμοποιήσουν τον λόγο σαν μέσο επικοινωνίας. Αναζητούν μια αντανάκλαση του εαυτού τους στα αγόρια της ίδιας ηλικίας, που έχουν τα ίδια μ' αυτούς προβλήματα, οδηγώντας μ' αυτό τον τρόπο τον εαυτό τους να γίνουν μέλη μιας τέτοιας ομάδας.

Σύμφωνα με στοιχεία που δόθηκαν από αστυνομικό τμήμα στην περιοχή της Αθήνας, η ομάδα συνήθως χρησιμοποιείται για την επιβεβαίωση των μελών της για να κάνουν αυτό που μόνοι τους δε θα τόλμούσαν. Για το λόγο αυτό δεν ενδιαφέρονται για την ηλικία, την γοητεία ή την κοινωνική θέση του θύματος. Στην ομάδα αναδεικνύεται ο "αρχηγός" και μερικές φορές κάποιος "καινούργιος" γνωρίζει το θύμα στους υπόλοιπους και η πράξη του αυτή τον αναβαθμίζει στην ιεραρχία της ομάδας. Άλλες φορές το θύμα σχετίζεται με την ομάδα, ανήκει στην παρέα τους ή μπορεί ακόμα να είναι η "αγαπημένη" ενός μέλους. Το πράγμα γίνεται πιο καθαρό όταν κάποιο από τα αγόρια προσφέρει στους άλλους τη φιλενάδα του. "Τα μοιραζόμαστε όλα" είναι συνήθως η αιτιολογία

για την πράξη τους αυτή. Οι προνομοιούχες σχέσεις που υπήρχαν ανάμεσα σ' αυτό το αγόρι και την κοπέλα πριν το θιασμό εξανεμίζονται για την ομάδα.

Συζυγικός βιασμός

Μια λιγότερη γνωστή μορφή βιασμού είναι ο συζυγικός βιασμός. Στα πλαίσια της οικογένειας η συμπεριφορά του συζύγου απέναντι στη γυναίκα του ανεξάρτητα διαφοροποιήσεως στον τρόπο εκδήλωσης της, που προσδιορίζεται από την προσωπικότητα, την κοινωνική τάξη, το μορφωτικό επίπεδο ή και παραγόντων περιστασιακών φέρνει την σφραγίδα της κυριαρχίας του συζύγου πάνω στην σύζυγο του. Πέρασαν πολλοί αιώνες πολιτισμού για να γίνει αποδεκτό από την "πεφωτισμένη" πλειοψηφία και μάλιστα στην πράξη ότι η γυναίκα και ο άνδρας είναι πνευματικά ισοδύναμοι και έχουν ίσα δικαιώματα στην ζωή. Όμως κανείς δεν μπορεί να αρνηθεί ότι δεν είναι ισοδύναμοι μυσικά. Ο άνδρας είναι σωματικά ισχυρότερος λόγω της βιολογικής του εξέλιξης. Αυτή τη ψυχική του υπεροχή απέναντι στη γυναίκα χρησιμοποιεί ο άνδρας όχι για να προστατεύσει αλλά για να την κακοποιήσει. Ο άνδρας όμως που φτάνει στο σημείο να χτυπήσει συνειδητά όχι ένα ισοδύναμο του άνδρα αλλά κε του ασφαλούς μια γυναίκα πόσο, άνδρας είναι άραγε; Είναι τάχα αξιόπιστος ή μήπως και αξιολύπητος ταυτόχρονα; Μπορεί και τα δύο. Σίγουρα όμως είναι επικίνδυνος για την ψυχική και σωματική υγεία της γυναίκας του και των παιδιών του. (Μαρί - Οντίλ Φαρζιέ, "Βιασμός", 1991, σελ. 84)

Σύμφωνα με την Μ. Φαρζιέ (1991) ο βιασμός προυποδέτει εξώγαμη συνουσία και επομένως δεν παρέχεται προστασία σε περίπτωση αναγκαστικής συνουσίας που επιβάλλει ο σύζυγος στην γυναίκα του. Αυτό όμως δεν σημαίνει ότι η μορφή αυτή βιασμού δεν είναι το ίδιο προσβλητική για την αξιοπρέπεια της συζύγου που γίνεται σκεύος ικανοποίησης των σεξουαλικών επιθυμιών του συζύγου. Με το γάμο ο σύζυγος αποκτάει το δικαίωμα της αποκλειστικής χρήσης του σώματος της γυναίκας του και η ερωτική πράξη αποτελεί στα πλαίσια του γάμου "συζυγικό καθήκον". Αλλά και η ίδια η γυναίκα τις περισσότερες φορές δεν θεωρεί βιασμό τον εξαναγκασμό της από τον σύζυγο στην τέλεση της ερωτικής πράξης. Άλλοτε παίρνει μέρος χωρίς αντιρρήσεις γιατί θεωρεί και η ίδια τη συνουσία "καθήκον". Από φόβο μην πληγώσει το σύντροφο ή για να αποφύγει ενδεχομένως τη γρίνια και ακόμη για να μην πάει ο άνδρας με κάποια άλλη οδηγείται

στην συναίνεση. Αλλιώς δεν θα μπορεί να διεκδικήσει τον τίτλο της "καλής συζύγου".

Ο συζυγικός βιασμός σπανιότερα συνοδεύεται με σωματική βία ενώ τις περισσότερες φορές πραγματοποιείται με ψυχικό καταναγκασμό. Πολλοί άνδρες πιστεύουν ότι αρέσει στις γυναίκες ο βιασμός. Ισχυρίζονται ότι το θέλουν γιατί έχουν μέσα τους τη βία. Οι γυναίκες από την μεριά τους επιλέγουν την σιωπή γιατί γνωρίζουν ότι έχουν εναντίον τους το οικογενειακό και κοινωνικό περίγυρο αλλά και την ίδια την νομοθεσία. Εξάλλου η χρόνια επιβολή των ορέξεων του άντρα πάνω στη γυναίκα του δεν μπορούσαν παρά να διαπαιδαγωγήσουν ανάλογα και την ίδια την σύζυγο. Χαρακτηριστική αποδεικνύεται η εξομολόγηση μιας γυναίκας 55 χρονών:

"Δεν μπορώ να θεωρήσω την αναγκαστική επιβολή των σεξουαλικών ορμών του άνδρα μου σαν βιασμό γιατί δεν θα μπορούσα να συνεχίσω να ζω μαζί του"

(Στουπάκη Αγγελική "Σας βίασε ποτέ ο άνδρας σας", Γυναίκα 1985, σελ. 48).

Παράλληλα, ένας γάμος προϋποθέτει τον αλληλοσεβασμό. Ο άνδρας που βιάζει τη γυναίκα του δεν έχει κανένα σεβασμό γι' αυτή γιατί την χρησιμοποιεί όχι σαν ανθρώπινο όν αλλά σαν ένα αντικείμενο που του ανήκει και του οποίου κάνει χρήση όπως και όποια ώρα εκείνος επιθυμεί. Χειρότερη γίνεται η κατάσταση όταν ο άνδρας ισχυρίζεται ότι το κάνει αυτό γιατί αγαπά τη γυναίκα του και δεν θέλει να χαλάσει το σπίτι του. "Είναι παγόβουνο, γυαλή, αφύσικη, τι να της κάνω;" δικαιολογείται. Χρησιμοποιώντας αυτή την τεχνική οι άνδρες πείθουν και τις γυναίκες του με αποτέλεσμα ο συζυγικός βιασμός να είναι μια κατάσταση για την οποία σπάνια μιλούν οι παθούσες. Ο συζυγικός βιασμός δεν είναι ξεκομμένος από την υπόλοιπη σχέση των δύο συζύγων, από τον χαρακτήρα τους και τις συνθήκες κάτω από τις οποίες διαμορφώθηκε αυτός. Όταν μια γυναίκα συνεχίζει να κάνει έρωτα παρά τη θέληση της και δεν αντιδρά, δεν δυσανασχετεί σημαίνει ότι η προσωπικότητα της ήταν καταπιεσμένη και αντιδρούσε παθητικά και πριν το γάμο της. (Χατζή - Δρακοπούλου, "Ο βιασμός στο γάμο", Πάνθεον, 1987, σελ. 38)

Αιμομιξία

Τα εγκλήματα αιμομιξίας είναι σίγουρα πολύ περισσότερα και καθόλου "στιγμαία". Μόνο που κανείς δεν τομάει να μιλάει γι' αυτά. Είναι ντροπή, για ποιόν όμως; Για το κορίτσι που αυτό συνήθως υφίσταται παγιδεμένο ολομόναχο και απροστάτευτο την πίεση αυτής της φρικτής καθημερινότητας ή για τον πατέρα, αδελφό βιαστή που ασελγεί στην κόρη του και στην αδελφή του αντίστοιχα:

Ελάχιστες περιπτώσεις φτάνουν στα δικαστήρια. Κάποιες φυγές, εξαφανίσεις παιδιών σχετίζονται με περιπτώσεις αιμομιξίας. Πολλές μητέρες φοβούνται να καταγγείλουν την αιμομιξία γιατί δεν θέλουν να δημιουργήσουν κοινωνικό σκάνδαλο ή γιατί αντιμετωπίζουν πρόβλημα επιβίωσης. Άλλες δέχονται την κατάσταση παθητικά. Μερικές όμως προσπαθούν να βρουν τρόπους να φτάσουν μέχρι το δικαστήριο.

(Αγγελική Στουπάκη. "Η συνωμοσία της σιωπής", Πάνθεον, 1984, σελ. 45-47).

Η συνήθης άποψη των αιμομεικτών είναι ότι έχουν συχνά την εντύπωση ότι η πράξη τους δεν είναι επιλύγνημη αφού "δικό τους είναι το παιδί". Παράλληλα, οι λόγοι που οδηγούν τους αιμομεικτες γονείς και συγγενείς στην αιμομιξία είναι οι ακόλουθοι: Πρόκειται για ανώριμους γονείς που δεν έχουν ξεκαθαρίσει το ρόλο τους. Ο άνδρας θεωρεί τον εαυτό του αρχηγό με δικαίωμα ισχύς για την ζωή των παιδιών του. Η μητέρα νοιάζεται κυρίως να μη φύγει ο άντρας. Συχνά μια γυναίκα που "τρέχει" συνεχώς για να προλάβει να διακπεραιώσει τις υποχρεώσεις της ως σύζυγος, μητέρα και εργαζόμενη, δεν της μένει ο χρόνος για να διακρίνει τις υπάρχουσες αιμομεικτικές σχέσεις που έχουν δημιουργηθεί μέσα στην οικογένεια της (Αγγελική Στουπάκη, "Αιμομιξία", Πάνθεον, 1984, σελ. 40)

Μια απόπειρα για δημόσια καταγγελία είχε γίνει το 1983 από την εκπομπή "Γεννήθηκα Γυναίκα". Τρεις γυναίκες δημοσιογράφοι (Πέλλη Κεφαλά, Αθηνά Ραπίτου και Γκαίη Αγγέλη) θέλησαν να πωβάλουν από την οδόνη της τηλεόρασης την εμπειρία και το δράμα μιας κοπέλας που είχε πέσει θύμα αιμομιξίας. Η κοπέλα

ήθελε να μιλήσει για "να σωθούν και άλλες". Ξεπέρασε το φόβο και τη συστολή της και αφηγήθηκε με ειλικρίνεια πως τη βίασε ο ίδιος της ο πατέρας, τι τεχνάσματα χρησιμοποίησε, ποιες ήταν οι αντιδράσεις του περιβάλλοντος της, τις συμβουλές που τις έδινε ο παπάς του χωριού "να κάνει υπογονή". Η εκπομπή αυτή δε βγήκε ποτέ στον αέρα, στα φώτα της δημοσιότητας. Παρ'όλο που όταν την είδαν οι εκπρόσωποι γυναικείων οργανώσεων ζήτησαν να προβληθεί έστω σε προχωρημένη ώρα και να ακολουθήσει συζήτηση. Σαν να υπήρχε μια συνωμοσία σιωπής "Μη δίγεται τα κακώς κείμενα". Χρειάστηκε να γίνει μια πρώτη καταγγελία και να δημοσιευτεί προκαλώντας σοκ στην κοινή γνώμη. Χρειάστηκε να γεννηθεί από μια δεκαεξάχρονη ένα "παιδί - τέρας" όπως το απεκάλεσαν για να σκεφτούν μερικές δύστυχες κοπέλες ότι υπάρχει και αυτή η διέξοδος. Επιτέλους, πρέπει και το οφείλουν στον ίδιο τους τον εαυτό, να καταγγείλουν και να "φωνάζουν δημόσια" ότι ο πατέρας ή ο αδελφός τους ή κάποιος άλλος συγγενής τους τις βιάζει!

"Όταν ήμουν σε ηλικία 8 χρονών και ο αδελφός μου 15 περίπου, μου ζήτησε να κάνουμε έρωτα. Με έχει καταστρέψει ο ίδιος μου αδελφός".

"Είμαι 18 χρονών. Σ' αυτή την ηλικία θα έπρεπε να είμαι ευτυχισμένη και χωρίς σημαντικά προβλήματα. Όμως η μοίρα μου επιφύλασε να νιώσω σκληρό πόνο στα παιδικά μου χρόνια. Να μου δημιουργηθούν ψυχικά τραύματα χωρίς ελπίδα να διαλυθούν. Και φταίχτης ο πατέρας μου ..."

(Αγγελική Στουπάκη, "Η συνωμοσία της σιωπής", Πάνθεον, 1984)

Η Εταιρία προστασίας ανηλίκων με διάφορους άμεσους και έμμεσους τρόπους φτάνει κοντά σε τέτοιες περιπτώσεις αιμομιξίας. Μια υπάλληλος της εταιρίας υποστηρίζει:

"Οι περιπτώσεις που φτάνουν σε εμάς αποκαλύπτονται καθώς ασχολούμαστε με κάποιο διαφορετικό θέμα. Η μητέρα του κοριτσιού έρχεται για άλλο λόγο με τη βαδειά όμως πρόθεση να αποκαλύγει τι συμβαίνει. Πολύ διακριτικά και αφού αποκτήσουμε μια οικειότητα

της βγαίνει από τη συνεργασία ένα άλλο πρόβλημα.
Το πρόβλημα της αιμομιξίας”.

Η Εταιρία αναλαμβάνει τις περιπτώσεις αιμομιξίας και προβαίνει στις ακόλουθες ενέργειες:

- α. Γίνεται κοινωνική έρευνα. Η προσπάθεια που καταβάλλεται είναι κυρίως να βοηθηθεί ηδικά το παιδί που έχει ψυχικό πρόβλημα. Μια κοινωνική λειτουργός του συμπαρίσταται και αν χρειαστεί απομακρύνεται από το περιβάλλον του. Η επιμέλεια του παιδιού μπορεί να αφαιρεθεί από τον αιμομείκτη και να δοθεί σε τρίτο πρόσωπο συγγενικό ή άλλο.
- β. Αν χρειαστεί να απομακρυνθεί το παιδί από το περιβάλλον του πηγαίνει σε κάποιο συγγενικό σπίτι ή αν αυτό δεν είναι δυνατόν σε στέγη ανηλίκων ή αλλού. Πολύ σπάνια θα σταλεί σε ίδρυμα αγωγής, το λεγόμενο αναμορφωτήριο για το λόγο ότι είχε αιμομεικτικές σχέσεις. Και αυτό εάν υπάρχει ανάγκη να προφυλαχτεί από τον αιμομείκτη που επιδιώκει να εκδικηθεί. Συνεργάζεται επίσης με ψυχιατρικά κέντρα και εάν χρειαστεί παραπέμπεται εκεί το παιδί.

Επίσης η εταιρία προστασίας ανηλίκων διαθέτει δικαστηριακό τμήμα με δικηγόρους που αναλαμβάνουν δωρεάν για τους ενδιαφερόμενους να προωθήσουν την υπόθεση στα δικαστήρια. Αυτό γίνεται όταν ο πατέρας αρνείται να απομακρύνει το κορίτσι απ’ αυτό. Σε τέτοια περίπτωση, αν είναι απαραίτητο να απομακρυνθεί το παιδί από τον αιμομείκτη, κάποιος τον καταγγέλει. Η καταγγελία μπορεί να γίνει και στον Εισαγγελέα Πρωτοδικών ή Εφετών.

4. ΑΙΤΙΟΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΣΕΞΟΥΑΛΙΚΗΣ ΚΑΚΟΠΟΙΗΣΗΣ

Κοινωνικά αίτια

Μέσα στα πλαίσια του κοινωνικού συστήματος στο οποίο εκδηλώνεται ο βιασμός, επιχειρήται μια προσπάθεια ανάλυσης και ερμηνείας αυτού του κοινωνικού φαινομένου. Παρατηρώντας τις δομές τον τρόπο οργάνωσης και λειτουργίας του κοινωνικού συστήματος γίνεται αντιληπτό ότι διάφοροι παράγοντες του δημιουργούν πρόσφορο έδαφος για την εκδήλωση της σεξουαλικής κακοποίησης. Υπάρχει μια γενετικά προγραμματισμένη επιθετικότητα κοινή τόσο στον άνθρωπο όσο και στα ζώα. Αυτή που συναπαρτίζεται από τέσσερις βασικές παρορμήσεις που εξυπηρετούν την επιβίωση του ατόμου και του είδους, δηλαδή τροφή, πάλη, φυγή, συνουσία. Πρόκειται δηλαδή για μια αμυντική, επιβιωτική ή θετική επιθετικότητα που χαρακτηρίζεται από τα εξής στοιχεία:

- α. Είναι γενετικά προγραμματισμένη.
- β. Έχει σαφή σκοπό, την επιβίωση.
- γ. Παύει να υφίσταται όταν υπάρχει απειλή.
- δ. Δεν είναι κοινωνικά μεταπλάσιμη.
- ε. Εκδηλώνεται όταν υπάρχει απειλή είναι κοινή στον άνθρωπο και τα ζώα (Κλεάνθης Γρίβας, "Η εξουσία της βίας", 1987 σελ. 129).

Σύμφωνα με τον Γρίβα Κ. (1987), ο βιασμός αποτελεί μια ειδική εκδήλωση της καταστρεπτικότητας που χαρακτηρίζει ανάμεσα στα θηλαστικά μόνο τον άνθρωπο που ζει στις συνθήκες ενός τύπου κοινωνικής οργάνωσης η οποία είναι θεμελιωμένη στη δεσμοποίηση του δίπτυχου "Ιδιοκτησία και Εξουσίας".

Πολυάριθμες θεωρίες που διατυπώθηκαν μέχρι σήμερα αποδίδουν αυτή την καταστρεπτική, επιθετικότητα που χαρακτηρίζει ειδικά τον άνθρωπο σε ένα "γενετικά προγραμματισμένο" ένστικτο. Αυτό σημαίνει ότι αυτή η

επιθετικότητα αποτελεί ένα αδιαφοροποίητο στοιχείο της "ανθρώπινης φύσης".

Όπως αναφέρει ο Κλεάνδης Γρίβας (1987, σελ. 131) η άποψη ότι η καταστρεπτική επιθετικότητα του ανθρώπου (εκδηλώσεις της οποίας αποτελούν ο φόνος, ο βιασμός, ο βανδαλισμός κ.λ.π.) είναι "γενετικά προγραμματισμένη" αποτελεί μύθο δεδομένου ότι σαν γενετικά προκαθορισμένη συμπεριφορά θα έπρεπε να υφίσταται σ' όλες τις σεξουαλικές περιόδους και σ' όλες τις μορφές κοινωνικής οργάνωσης: Αυτό βρίσκεται σε σαφή αντίθεση με τα πορίσματα των ανθρωπολογικών ερευνών τα οποία μαρτυρούν τα εξής:

Πρωτόγονοι πολιτισμοί που μελετήθηκαν τα τελευταία πενήντα χρόνια από τους Benedick (1934), Murdock (1934), M.Mead (1961), Jurubull (1965) και άλλους, έδειξαν πως:

- α. Σε ορισμένες κοινωνίες όπως αυτές των Μπεζόγκα, των Αράντα, των εσκιμών των Πόλων κ.α. όπου δεν υφίσταται ο δεσμός της ατομικής ιδιοκτησίας και της εξουσίας που είναι συνυφασμένη μ' αυτή, υπάρχει πλήρης ισοτιμία ανάμεσα στα δύο φύλα και θετική - αποδεκτική στάση απέναντι στη σεξουαλικότητα, ενώ είναι άγνωστα φαινόμενα ο πόλεμος, ο ανταγωνισμός, οι ψυχικές διαταραχές και η καταστρεπτική επιθετικότητα.
- β. Σε άλλες κοινωνίες όπως αυτές των Ντομπού, των Χάϊντας, των Ατζέκων κ.α, στις οποίες είναι δεσμοποιημένη η ατομική ιδιοκτησία και η εξουσία, υπάρχει πλήρης ανισοτιμία ανάμεσα στα δύο φύλα και αρνητική - απορριπτική στάση απέναντι στη σεξουαλικότητα, ενώ ο πόλεμος, ο ανταγωνισμός και διάφορες εκδηλώσεις της καταστρεπτικής επιθετικότητας αποτελούν ιδιαίτερα χαρακτηριστικά τους γνωρίσματα. (Κ.Γρίβας, σελ. 131).

Είναι προφανές λοιπόν πως αυτή η καταστρεπτική επιθετικότητα του ανθρώπου εφόσον δεν απορρέει από την βιολογική του οργάνωση, προκύπτει από τις δράσεις που ασκεί πάνω του η κοινωνική δομή στα πλαίσια της οποίας ζει τον τρόπο με τον οποίο ο άνθρωπος κοινωνικοποιείται.

Σύμφωνα με την Φωτεινή Τσαλικογλου ("Μυθολογίες Βίας και καταστολής", 1989, σελ. 114) το φαινόμενο του βιασμού δεν μπορεί να γίνει κατανοητό χωρίς την αναφορά στην δεσμικά αποδεκτή δεματοποίηση της γυναίκας και στο κοινωνικά προσδιορισμένο περιεχόμενο της ταυτότητας του φύλου της.

Η απόκτηση της ταυτότητας του φύλου, το ιδιαίτερο δηλαδή συναίσθημα που αποκτά ένα παιδί συνειδητοποιώντας ότι ανήκει στο ένα ή στο άλλο φύλο, συνιστά μια από τις πιο θεμελιακές μορφές κοινωνικοποίησης. Υπάρχει ένα πλήθος συμβολικών συμπεριφορών και αναπαραστάσεων που ωθούν το αγόρι να συγκροτήσει μια αρσενική ταυτότητα, βασισμένη στην επιθετικότητα και την κυριαρχία, και το κορίτσι να συγκροτήσει μια γυναικεία ταυτότητα, βασισμένη στην παθητικότητα κ' την υποταγή. (Φωτεινή Τσαλικογλου, 1989, σελ. 115)

Η Μαρία Νασιάκου, όπως αναφέρει η Φωτεινή Τσαλικογλου επισημαίνει ότι η συμπεριφορά που όλοι οι γονείς επιθυμούν από τα παιδιά τους είναι προκαθορισμένη από το φύλο τους: επιθετικότητα, ενέργητικότητα, τόλμη, δάρρος για το αγόρι, παθητικότητα, ευσυγκινησία, λεπτότητα πρέπει για το κορίτσι.

Καθώς το παιδί κοινωνικοποιείται, θα επιδιώξει να ανταποκριθεί στο αίτημα που θέτουν αυτές, οι επιθυμίες. Το επιθετικό αγόρι, το παθητικό κορίτσι θα σηματοδοτήσουν την επιτυχή έκφανση της κοινωνικοποίησης. Βάση των παραπάνω η Φωτεινή Τσαλικογλου (1989, σελ. 116) καταλήγει:

"Αυτή η δεσμικά κατοχυρωμένη δεματοποίηση της γυναίκας δημιουργεί ένα ευνοϊκό πλαίσιο για την νομιμοποίηση του γυναικείου σεξουαλικού καταναγκασμού."

Βιολογικά αίτια

Ο βιασμός όπως και κάθε φαινόμενο που άπτεται της σχέσης των δύο φύλων έχει κοινωνικά αλλά και βιολογικά αίτια. Σύμφωνα με τον Κλεάνθη Γρίβα (1987, σελ. 138) τα βιολογικά αίτια της ανδρικής κυριαρχίας θα πρέπει να διερευνηθούν στο χώρο της υφιστάμενης βιολογικής ανισοτιμίας ανάμεσα στον άντρα κ' την γυναίκα και των σεξουαλικών διαφορών των δύο φύλων.

Η βασική σεξουαλική διαφορά των δύο φύλων έγκειται στο βιολογικά καθορισμένο γεγονός της ικανότητας της γυναίκας για διαρκή σεξουαλική διαθεσιμότητα και στη βιολογικά καθορισμένη ανικανότητα του άντρα για κάτι τέτοιο. Πράγμα που αποτελεί το υπόβαθρο της αναμφισβήτησης βιολογικά καθορισμένης υπεροχής της γυναίκας. (Κλεάνθης Γρίβας, "η εξουσία της βίας", 1987, σελ. 138)

Όπως αναφέρει ο Κ. Γρίβας (σελ. 139) αυτή η διαφορά των δύο φύλων, δεν μπορεί από μόνη της αποτελέσει λόγο για την εμπέδωση μιας εξοντωτικά ανταγωνιστικής σχέσης μεταξύ τους. Το γεγονός αυτό αποδεικνύουν όλες οι διαθέσιμες μαρτυρίες οι οποίες δείχνουν πως στις πρωτόγονες κοινωνίες η διαφορά αυτή δεν αποτελεί πρόβλημα διότι σ' αυτές τις μη καταναγκαστικές και απορρυθμιζόμενες κοινωνίες δεν υπήρχε καμιά αντίφαση ανάμεσα στην κοινωνική ισοτιμία ανδρών και γυναικών και τη σεξουαλική υπεροχή της γυναίκας. Με το πέρασμα όμως στην πατριαρχική μορφή οργάνωσης της κοινωνίας, δημιουργείται μια αντίφαση που αποτελεί αιτία διαρκούς ανισορροπίας: Η κοινωνική υπεροχή του άντρα απ' τη μια μεριά και η σεξουαλική υπεροχή της γυναίκας απ' την άλλη (Κ. Γρίβας, σελ. 139). Όπως χαρακτηριστικά αναφέρει ο Κλεάνθης Γρίβας (σελ. 140):

"Η σεξουαλική υπεροχή της γυναίκας αποτελεί ένα αμετάκλητο βιολογικό δεδομένο και σαν τέτοιο δεν μπορεί παρά να κατατείνει υποχρεωτικά στην κατεύθυνση της υπονόμευσης της κοινωνικής κυριαρχίας του άντρα. Έτσι αντιμετωπίζεται σαν μια διαρκώς παρούσα απειλή που όντας βιολογικά

5. ΘΕΩΡΙΕΣ - ΠΡΟΚΑΤΑΛΗΨΕΙΣ - ΜΥΘΟΙ ΓΙΑ ΤΟΝ ΒΙΑΣΜΟ

Σύμφωνα με την Φωτεινή Τσαλίκου (1989), μπορούμε να χωρίσουμε τις υπάρχουσες θεωρίες για τον βιασμό σε δύο μεγάλες κατηγορίες

- Τις ψυχοπαθολογικές οι οποίες αναζητούν τα αίτια του βιασμού σε ατομικούς παράγοντες.
- Τις κοινωνιολογικές οι οποίες αναζητούν τα αίτια στους όρους του κοινωνικού περιβάλλοντος του δράστη.

Ψυχοπαθολογικές θεωρίες

Οι ψυχοπαθολογικές απόψεις υποστηρίζουν ότι ο βιαστής είναι ένα ψυχικά διαταραγμένο άτομο και η συμπεριφορά του θεωρείται έκφραση είτε νευρωτικής, είτε ψυχοπαθητικής, είτε σχιζοφρενικής συμπτωματολογίας. Η ψυχοπαθολογική θεωρία αποδέχεται την ύπαρξη στην προσωπικότητα του βιαστή ειδικών γνωρισμάτων ικανών να τους διαφοροποιήσουν από άλλους εγκληματίες. (Φωτεινή Τσαλίκου, (1989)

Είναι γεγονός πως ο βιασμός συνεχίζει απρόσκοπτα την διαχρονική του παρουσία. Η ιδιαιτερότητα της κοινωνικής αντίδρασης αποτελεί ένα ναρκισσιστικό πλήγμα της εποχής μας που προβάλλει σαν μια εποχή της σεξουαλικής απελευθέρωσης και του αυτοπροσδιορισμού της ανδρώπινης επιθυμίας. Ο φόβος του βιασμού υπάρχει στις συλλογικές αναπαραστάσεις των περισσότερων γυναικών. Ο φόβος αυτός ενεργοποιεί έντονα συναισθήματα ανασφάλειας, αγωνίας αβεβαιότητας. Νομιμοποιεί την νοσταλγία της γυναικείας αδυναμίας και την ανάγκη προσφυγής του άνδρα ως εχθρό προστάτη. (Φ. Τσαλίκου, 1989).

Οι γυναίκες αναζήτησαν των προστασία ενός και μόνο άνδρα μια και δεν μπορούν στις περισσότερες περιπτώσεις να βρουν τρόπο να αμυνθούν. Αναγκάστηκαν λοιπόν να επιλέξουν

την λιγότερη επιζήμια θέση σε μια τάξη πραγμάτων που δεν άφηνε περιθώρια σ' αυτές παρά για το ρόλο του θηράματος κερδίζοντας έτσι τη σχετική τους ασφάλεια με το να γίνονται κτήμα ενός και μόνο από τους κυνηγούς. (Φ. Τσαλίκου, 1989).

Ο βιασμός για την ψυχοπαθολογική θεωρία αποτελεί ένα ιδιόμορφο αδίκημα αφού συγκεντρώνει ορισμένα βασικά γνωρίσματα που σηματοδοτούν μια ιδιαιτερότητα έναντι άλλων εγκληματικών πράξεων. Είναι το μόνο έγκλημα στο κόσμο όπου το θύμα είναι πιο στιγματισμένο και ατιμασμένο από το δράστη. (Φ. Τσαλίκου, 1989)

Η άπουη αυτή κάνει την εμφάνιση της τον περασμένο αιώνα όταν για πρώτη φορά επιχειρείται να μελετηθεί επιστημονικά η σεξουαλική παρέκλιση. Ο Krafft - Ebius, πρωτοπόρος της κατεύθυνσης αυτής, όπως αναφέρει η Φωτεινή Τσαλίκου (1989), θεωρεί ότι ο βιασμός αποτελεί "λειτουργικό σύμπτωμα εκφυλισμού".

Ο Pofol αναφέρει ότι:

"Ο βιασμός αποτελεί την βίαιη έκφραση μια εγωιστικής υλικής αρσενικής απαίτησης που αποκλείει κάθε συμβολική παρέμβαση και αρνείται στην γυναίκα τον ελεύθερο προσδιορισμό του εαυτού της. Ο βιαστής αρνούμενος την κοινωνικοποιημένη έννοια της συναισθηματικής επικοινωνίας, αρνείται στην πραγματικότητα την αγάπη ..." (Φ. Τσαλίκου 1989)

Ο Fere, όπως αναφέρει η Φωτεινή Τσαλίκου (1989), κατατάσσει τον βιασμό στην κατηγορία της "επιληψίας", των "εγκεφαλικών διαταραχών", των τραυματικών ψυχώσεων", της "γενικής παράλυσης". Προσθέτοντας ότι τα γεννητικά όργανα σ' αυτές τις περιπτώσεις συνιστούν έδρα μορφολογικών "ανωμαλιών". Υποστηρίζει ακόμα ότι υπάρχει ένα ταυτόσημο σεξουαλικό ένστικτο στο ζώο.

Σύμφωνα με την Φωτεινή Τσαλίκου (1989) παρά τη διαφωνία των ειδικών ως προς το ειδικό γνώρισμα της προσωπικότητας του βιαστή μια αξιοσημείωτη πολυμορφία ψυχοσυναισθηματικών διαταραχών θεωρείται πάντα υπεύθυνη για τον βιασμό.

Το συμπέρασμα στο οποίο οδηγείται η ψυχοπαθολογική προσέγγιση είναι ότι δεν υπάρχει ένα συγκεκριμένο ψυχολογικό προφίλ του βιαστή. Γνωρίσματα όπως ότι ο βιαστή πάσχει από ενδοψυχικές συγκρούσεις, εσωτερική δυσαρμονία, κοινωνική απομόνωση, έχει λανθάνουσες ομόφυλες τάσεις μπορούν να αποτελέσουν γνωρίσματα της προσωπικότητας ενός οποιουδήποτε εγκληματία. Επομένως, δεν μπορούν να στοιχειοθετούν την ιδιαίτερη προσωπικότητα του βιαστή.

Η Φ. Τσαλίκου (1989, σελ. 96) υποστηρίζει πως η ψυχοπαθολογική προσέγγιση γενικεύει τα συμπεράσματα που συνάγονται από μια εξαιρετικά μικρή ομάδα καταδικασμένου αστών στο σύνολο των βιαστών. Πρόκειται δηλαδή για μια παραπλανητική ή καταχρηστική γενίκευση. Όπως η ίδια αναφέρει (σελ. 96) έρευνες φανερώνουν με σαφήνεια ότι ο μέσος βιαστής δεν ανταποκρίνεται καθόλου στην εικόνα του ψυχοπαθή περιθωριακού εγκληματία. Αντίθετα υπάρχει ένας σημαντικά υψηλός αριθμός μη επισημασμένων βιαστών που ανήκει στην κατηγορία των ευλόγητων πολιτών. Επισημαίνεται ακόμη ότι οι περισσότεροι βιασμοί δε γίνονται το βράδυ από άγνωστα πρόσωπα αλλά στη διάρκεια της ημέρας από γνωστά στο θύμα άτομα. Δεν είναι λοιπόν ούτε ο δράκος, ούτε ο ψυχοπαθητικός βιαστής ο χαρακτηριστικό τύπος του βιαστή (Μυθολογίες Βίας και Καταστολής, σελ. 97).

Η Φ. Τσαλίκου κατηγορεί την ψυχοπαθολογική ερμηνεία πως συγκαλύπτει την κοινωνική πλευρά του θέματος. Όπως η ίδια αναφέρει, περιχαρακωμένη από ασφυκτικά πλαίσια ενός οριοθετημένου "νοσολογικού" λόγου αδυνατεί να συλλάβει την πολυπλοκότητα της πραγματικότητας βάζοντας μέσα σε παρένθεση τον καθοριστικό ρόλο των κοινωνικών παραμέτρων, στην διαμόρφωση της ανδρώπινης προσωπικότητας.

Σύμφωνα με την Φ. Τσαλίκου (1989, σελ. 99), η προσωπικότητα δεν είναι μια ανθύπαρκτη στατική ενδόψυχη οντότητα αλλά είναι το προϊόν μιας συνεχούς αλληλεπίδρασης του ατόμου με το περιβάλλον του. Βρίσκεται σ' ένα διαρκή δυναμικό γίγνεσθαι.

Δεν είναι μόνο ο περιβαλλοντικός παράγοντας που δεν υπεισέρχεται στην προβληματική της ψυχοπαθολογικής θεώρησης αλλά η ανάλυση της σημασίας που έχει για τον ίδιο το δράστη ο βιασμός.

Ο Κ. Γρίβας (1987) συμφωνεί με την Φ. Τσαλίκου και υποστηρίζει ο οι ψυχοπαθολογικές προσεγγίσεις οδήγησαν στην ψυχιατροποίηση του βιασμού γεγονός που έχει ορισμένες συνέπειες. Πρωτού, το πρόβλημα της σεξουαλικής κακοποίησης αντιμετωπίζεται μονόπλευρα. Επειδή δεχόμαστε ότι ο βιασμός είναι μια αρρωστημένη δραστηριότητα και ενδεχομένως ο βιαστής θεωρείται άρρωστος, παραγκωνίζεται η επίδραση της νοσογόνου κοινωνικής δομής που συνεχώς αναπαράγει το δαινόμενο. Δεύτερον, οδηγεί στην απενοχοποίηση του βιαστή και της κοινωνίας που του κατασκευάζει. Η ψυχιατροποίηση του βιασμού ανάγει ένα έγκλημα για το οποίο συνδέεται τόσο το άτομο δράστη όσο και η κοινωνική δομή, παραγωγός του, σε τυχαίο συμβάν.

Όπως αντιλέγει ο Κ. Γρίβας (1987), "η ψυχιατρική ως ιδεολογικό κατασκεύασμα της ανδροκρατικής κοινωνίας, έρχεται στο σημείο να προστατεύει τον δημιουργό της".

Κοινωνιολογικές θεωρίες

Οι κοινωνιολογικές προσεγγίσεις αναζητούν τα αίτια του βιασμού στους όρους του κοινωνικού περιβάλλοντος του δράστη. Δεν είναι το άτομο που ενοχοποιείται αλλά οι συνθήκες του περιβάλλοντος. Ο βιαστής από ιδιότυπη βιολογική ή ψυχολογική περίπτωση γίνεται ιδιότυπη "κοινωνική περίπτωση". Στα πλαίσια των κοινωνιολογικών προσεγγίσεων αναφέρονται και αναλύονται:

- α. η θεωρία του υποπολιτισμού της βίας,
- β. η θεωρία της σχετικής αποστέρησης,
- γ. η θεωρία του διαφορικού ελεγχου.

(Φωτεινή Τσαλίκου, 1989)

α. Η θεωρία του υποπολιτισμού της βίας

Μια από τις πιο διαδεδομένες θεωρίες είναι εκείνη που συνδιάζει τον βιασμό με τον υπο-πολιτισμό της βίας. Ο βιασμός εκπηγάζει από τον υπο-πολιτισμό, χαρακτηριστικό των πιο χαμηλών κοινωνικοοικονομικών τάξεων. Η μειονεξία εξοστρακισμένων κοινωνικά ομάδων εξωθεί σε σεξουαλική επίθεση. Στόχος δεν είναι το σεξ αλλά η απόκτηση μέσα από την σεξουαλική επίθεση του κύρους και του γοήτρου. (Φ. Τσαλίκου, 1989)

Ορισμένες βασικές αδυναμίες πλήττουν την αξιοπιστία της κοινωνιογεννητικής υπόθεσης. Πρώτον, αδυνατεί να απαντήσει γιατί ορισμένα μόνο από τα άτομα που υφίσταται τους στερεοτικούς ταξικούς προσδιορισμούς καταφεύγουν στον βιασμό. Το συγκρουσιακό πλαίσιο είναι κοινό για όλους, η επιλογή της βίας είναι προσωπική για τον κάθε δράστη. Δεύτερον, τα άτομα των υποβαθμισμένων κοινωνικά τάξεων είναι περισσότερο ορατά στις καταδικαστικές αρχές στο βαθμό που ανταποκρίνονται στο στερότυπο του εγκληματία. Υπάρχει ένα κυρίαρχο στερεότυπο που θέλει τον εγκληματία φτωχό, αμόρφωτο, άνεργο, νεαρής ηλικίας, με αποτέλεσμα τα γνωρίσματα αυτά να αποτελούν παράγοντες ευκολότερης αποκάλυψης και σύλληψης από την αστυνομία. Οι άνδρες των μεσαίων και ανώτερων στρωμάτων δεν διαπράττουν λιγότερους βιασμούς αλλά προστατεύονται

περισσότερο από δικαστικές διώξεις. Βασικός εμπνευστής της θεωρίας αυτής ήταν ο ο Wolfug, ο οποίος εφάρμοσε την θεωρία αυτή στην ανθρωποκτονία. Ως ερμηνευτικό σχήμα του βιασμού χρησιμοποιήθηκε από τον Auir (Φ. Τσαλίκου, 1989).

β. Η θεωρία της σχετικής αποστέρησης

Η θεωρία της σχετικής αποστέρησης στηρίχθηκε σε μια έρευνα που έγινε στο Λος Αντζελες και στην Βοστώνη. Στόχος της έρευνας ήταν η διαπίστωση σημαντικών διαφορών στο δείκτη βιασμών από περιοχή σε περιοχή. Ο D. Chappel, όπως αναφέρει η Φωτεινή Τσαλίκου (1989), στη προσπάθειά του να ερμηνεύσει τη μεγαλύτερη συχνότητα βιασμών στο Λος Αντζελες από ότι στην Βοστώνη, θέλησε να ελέγξει κατά πόσο ο βιασμός συσχετίζεται με το βαθμό σεξουαλικής απαγορευτικότητας του κοινωνικού περιβάλλοντος. Τα ερευνητικά δεδομένα έδειξαν ότι η έλλειψη ευκαιριών για εξωσυζυγικές σεξουαλικές δραστηριότητες που χαρακτηρίζει μια απαγορευτική κοινωνία δεν ευνοεί την διάπραξη των βιασμών. Υπεύθυνοι για τους βιασμούς θεωρούνται ο διαφορετικός έλεγχος που ασκείται στα δύο φύλλα.

Ο Chappel διαπίστωσε μια σχέση αναλογίας ανάμεσα στο βαθμό φιλελευθεροποίησης των σεξουαλικών ηθών μια κοινωνίας και του δείκτη βιασμών. Η φιλελεύθερη σεξουαλικά κοινωνία αποτελεί ένα πλαίσιο στο οποίο ο άνδρας είναι δυνατόν να βιώσει πολύ πιο έντονα την απόρριψη από μια γυναίκα, απ'ότι σε μια απαγορευτική - συντηρητική κοινωνία όπου οι κοινωνικές απαγορεύσεις λειτουργούν προστατευτικά για το "εγώ" του άνδρα. Αυτό συμβαίνει επειδή σε περίπτωση απόρριψης ερμηνεύει το γεγονός ως αποτέλεσμα περιστάσεων, θέτοντας σε λειτουργία το μηχανισμό εκλογίκευσης με αποτέλεσμα η ανδρική αυτοεκτίμηση του να παραμένει ανέπαφη. Αντίθετα σε μια σεξουαλικά φιλελεύθερη κοινωνία όπου απουσιάζουν οι απαγορεύσεις η εκλογίκευση δεν βοηθάει, ο ναρκισσισμός του άνδρα πληγώνεται και λειτουργεί ως παράγοντας βίας, ικανός να οδηγήσει σε βιασμό (Φ. Τσαλίκου, 1989)

γ. Η θεωρία του διαφορικού ελέγχου

Ο ερευνητής της θεωρίας του διαφορικού ελέγχου είναι ο ανθρωπολόγος Robert Lene. Όπως αναφέρει η Φωτεινή Τσαλίκου (1989), στόχος της θεωρίας είναι η επισήμανση βασικών παραγόντων ικανών να οδηγήσουν στον βιασμό. Οι παράγοντες αυτοί είναι:

- α. αυστηρότερος κοινωνικός έλεγχος στην γυναίκα από ότι στον άνδρα ως προς την εξωσυζυγική δραστηριότητα,
- β. ισχυρότερες σεξουαλικές αναστολές στην γυναίκα από ότι στον άνδρα,
- γ. οικονομικά εμπόδια που παρατείνουν χρονικά την ανδρική αγαμία έτσι ώστε να εντείνεται η σεξουαλική αποστέρηση.

Ο βιασμός οφείλεται στον διαφορετικό έλεγχο της σεξουαλικής συμπεριφοράς. Οι γυναίκες εκείνες που με ένα ορατό τρόπο εξαρτώνται από τον αρσενικό ιδιοκτήτη, προστάτη τους, είναι εκείνες που θα θεωρηθούν αξίες να προστατευτούν από τον νόμο για τον βιασμό. Επομένως μια τέτοια στάση επιβεβαιώνει στην πραγματικότητα την διαίονιση της αλλοτινής και φανινομενικά ξεχασμένης αρχικής λειτουργίας του βιασμού ως κλοπή ξένης ιδιοκτησίας (Φ.Τσαλίκου, 1989).

Η άποψη των σπουδαστών για τις θεωρίες που αναφέρθηκαν είναι ότι αντιμετωπίζουν τον βιασμό σαν αποτέλεσμα ύπαρξης μεμονομένων ψυχολογικών κοινωνικών και πολιτικών παραγόντων. Δεν εξετάζουν την πιθανή αλληλεπίδραση των παραγόντων αυτών. Επίσης οι ψυχοπαθολογικές θεωρίες όπως και οι θεωρίες του υποπολιτισμού της βίας και της σχετικής αποστέρησης οριοθετούν το φαινόμενο του βιασμού σε συγκεκριμένες ομάδες ανθρώπων - πνευματικά καθυστερημένα άτομα, ψυχοπαθείς, άτομα χαμηλού κοινωνικού και οικονομικού επιπέδου.

Ψυχοκοινωνική θεωρία της επίκτητης αδυναμίας

Παρόλο που οι κοινωνικοί επιστήμονες έχουν ασχοληθεί με το θέμα βία - βιασμός σε διάφορες κοινωνίες, η βία ανάμεσα στα μέλη της οικογένειας δεν έχει προσελκύσει το ενδιαφέρον τους έτσι ώστε να γίνει αντικείμενο μελέτης και έρευνας. Αυτό συμβαίνει επειδή στις μέρες μας κυριαρχεί η λαθεμένη άποψη πως η οικογένεια είναι μια όαση γαλήνης μέσα στο βίαιο κόσμο που είναι γύρω μας. Αντίθετα η οικογένεια είναι το εύφορο έδαφος για την ανάπτυξη της επιθετικότητας. (Λένορ Ουόκερ, "Η κακοποιημένη γυναίκα", 1979, σελ. 65).

Ένας σύνδεσμος κοινωνιολογικών και ψυχολογικών παραγόντων εξηγεί το σύνδρομο της κακοποιημένης γυναίκας. Όπως αναφέρει η Λ. Ουόκερ, σύμφωνα με τη θεωρία της επίκτητης αδυναμίας, οι γυναίκες συνεχίζουν τις σχέσεις τους και μετά την κακοποίηση επειδή δυσκολεύονται να διακόψουν εξαιτίας πολύπλοκων ψυχοκοινωνικών λόγων. Φοβούνται να φύγουν γιατί δεν έχουν κάποιο ασφαλές μέρος για να πάνε. Τι μπορεί να κάνει η κακοποιημένη σύζυγος ίσως και μητέρα που δεν έχει οικονομική αυτονομία ενώ ταυτόχρονα το περιβάλλον της και το κοινωνικό σύνολο είναι πρόθυμοι να ρίξουν το φταίξιμο πάνω της για να αποποιηθούν τις ευθύνες τους;

Σύμφωνα με την Λ. Ουόκερ (1979), το πρώτο άμεσο πρόβλημα αυτών των θυμάτων που αποφασίζουν να φύγουν από το σπίτι τους είναι η στέγη. Το να ζητήσουν στέγη στο σπίτι των φίλων δεν είναι η καλύτερη λύση επειδή ο εξαγριωμένος σύζυγος πρώτα στα σπίτια των φίλων θα γάζει να τη βρει. Ύστερα και η δέση των φίλων της οικογένειας είναι δύσκολη επειδή θέλουν από την μια να βοηθήσουν την κακοποιημένη φίλη τους αλλά από την άλλη αν το κάνουν θα είναι σαν να στρέφονται απευθείας ενάντια στο σύζυγο. Εκτός όμως από την στέγη, υπάρχει το οικονομικό πρόβλημα στην περίπτωση που η γυναίκα αυτή δεν είναι οικονομικά ανεξάρτητη πρέπει να βρει δουλειά για να μπορέσει να συντηρήσει τον εαυτό της αλλά και τα παιδιά της. Πρέπει δηλαδή να ξαναρχίσει τη ζωής της από το μηδέν. Η αστυνομία, η δικαιοσύνη, τα νοσοκομεία και οι κοινωνικές υπηρεσίες δεν προσφέρουν αποτελεσματική προστασία. Η κακοποιημένη

γυναίκα βρίσκεται μόνη της και ρέπει να βρει τη ψυχική δύναμη και την θέληση να ξεφύγει από τα δεσμά της βίας που έχουν δημιουργηθεί στον γάμο της.

Ο δράστης και η κακοποιημένη γυναίκα φοβούνται πως δεν μπορούν να επιβιώσουν μόνοι και γι' αυτό συνεχίζουν μια παράξενη συμβιωτική σχέση από την οποία δεν μπορούν να ξεφύγουν. Οι γυναίκες έχουν μάθει να πιστεύουν πως είναι αδύναμες μπροστά στους άνδρες. Η θεωρία της επίκτητης αδυναμίας παρέχει ένα σκελετό κατανόησης του πως η κακοποιημένη γυναίκα αισθάνεται για τον εαυτό της μέσα από μια σύντομη εξέταση των αρχών της (Λ. Ουόκερ "Η κακοποιημένη γυναίκα", 1979, σελ. 66)

Αρχές της θεωρίας της επίκτητης αδυναμίας

Σύμφωνα με την Λ.Ουόκερ, (1979) οι αρχές της θεωρίας της επίκτητης αδυναμίας είναι οι εξής:

α. Αντίδραση -αποτέλεσμα: Οι άνθρωποι έχουν πολλές αντιδράσεις που μπορούν να αλλάξουν ή να υποστούν τροποποιήσεις ανάλογα με τα αποτελέσματα. Αν μια εκούσια αντίδραση δημιουργεί ένα επιθυμητό αποτέλεσμα στο περιβάλλον τείνουμε να την επαναλάβουμε. Αυτή αποτελεί την αρχή της ενίσχυσης. Αν περιμένουμε πως μια αντίδραση μας θα δημιουργήσει σίγουρα ένα επιθυμητό αποτέλεσμα τότε αισθανόμαστε όχι έχουμε τον έλεγχο της κατάστασης.

Για να δούμε αν πραγματικά έχουμε ή όχι τον έλεγχο μιας συγκεκριμένης κατάστασης αντιδρούμε με τον ίδιο τρόπο την επόμενη φορά. Εάν συμβεί το ίδιο αποτέλεσμα ξανά επιβεβαιώνουμε την ικανότητα του ελέγχου μας. Μπορούμε να διαλέξουμε κάποια άλλη φορά να μην αντιδρούμε με τον ίδιο τρόπο αν δεν θέλουμε να έχουμε το ίδιο αποτέλεσμα. Έτσι τα ανθρώπινα πλάσματα μπορούν να αποφασίζουν αν πρέπει ή όχι να έχουν μια συγκεκριμένη αντίδραση σε μια κατάσταση ανάλογα με το αν θέλουμε ή όχι να συμβεί το προσδοκώμενο αποτέλεσμα. Αυτό τους κάνει να αισθάνονται πως έχουν τον έλεγχο της ζωής τους.

β. Απώλεια του εκούσιου ελέγχου: Σημαίνει πως εάν ένας οργανισμός βιώνει καταστάσεις που δεν μπορεί να ελέγξει τότε εξαφανίζονται τα κίνητρα που χρειάζονται για να αντιδράσει σε ανάλογες καταστάσεις. Ακόμα κι αν αργότερα είναι δυνατόν να κάνει τις κατάλληλες αντιδράσεις που ελέγχουν τις καταστάσεις αυτές, ο οργανισμός δεν θα μπορεί να πιστέψει ότι όντως έχει τον έλεγχο των αντιδράσεων. Επειδή μάλιστα δεν θα μπορεί να καταλάβει τον τρόπο με τον οποίο θα επαναλαμβάνει τις αντιδράσεις, θα δημιουργηθεί μια διαταραχή της ψυχικής και φυσικής υγείας του οργανισμού με έκδηλα συμπτώματα κατάθλιψης και άγχους.

γ. Επίκτητη αδυναμία: Η περιοχή της έρευνας που αφορά την ενίσχυση σε μικρή ηλικία εκείνων των αντιδράσεων οι οποίες οδηγούν σε παθητική συμπεριφορά ονομάζεται επίκτητη αδυναμία. Η θεωρία της επίκτητης αδυναμίας έχει τρία βασικά συστατικά:

1. πληροφορίες γύρω από αυτό που θα συμβεί,
2. η σκέψη ή νοητική αναπαράσταση αυτού που θα συμβεί,
3. στάση απέναντι σ' αυτό που συμβαίνει. Όσον αφορά το δεύτερο στοιχείο σ' αυτό έχουν την αφετερία τους οι νοητικές και συναισθηματικές διαταραχές. Εάν λοιπόν το άτομο έχει τον έλεγχο των μεταβλητών της αντίδρασης και των αποτελεσμάτων αλλά πιστεύει πως δεν τον έχει τότε αντιδρά με το φαινόμενο της επίκτητης αδυναμίας. Αν το άτομο πιστεύει πως έχει τον έλεγχο αντίδρασης - αποτελεσμάτων ακόμα κι όταν αυτό δεν συμβαίνει η συμπεριφορά του δεν επηρεάζεται.

Όπως αναφέρει η Λ. Ουόκερ "Η κακοποιημένη γυναίκα", 1979, σελ. 68 - 70), η πραγματική φύση της ικανότητας του ελέγχου δεν είναι τόσο σημαντική όσο το σύνολο των πιστεύω ή των προσδοκιών. Μερικά άτομα επιμένουν περισσότερο απ' άλλα να αποκτήσουν τον έλεγχο αλλά θα τα παρατήσουν όταν πιστέψουν ότι η κατάσταση δεν τους δίνει καμιά ελπίδα. Απόδειξη αποτελεί ο άρρωστος που χάνει την θέληση του για ζωή και πεθαίνει ενώ θα μπορούσε να ζήσει. Αυτό ο άνθρωπος πιστεύει πως τίποτα δεν μπορεί να τον σώσει άσχετα από το αν πραγματικά μπορεί ή όχι να

υπάρξει θεραπεία. Από την στιγμή που δεν πιστεύουμε ότι μπορούμε να ελέγξουμε αυτό που μας συμβαίνει είναι δύσκολο να πιστεύουμε ότι μπορούμε να το επηρεάσουμε ακόμα και αν αργότερα διαπιστώσουμε ένα θετικό αποτέλεσμα.

Η έννοια αυτή είναι σημαντική για να καταλάβουμε γιατί οι κακοποιημένες γυναίκες δεν προσπαθούν να απελευθερωθούν από μια σχέση κακοποίησης. Δυσκολεύονται να διακόψουν εξαιτίας ψυχοκοινωνικών λόγων. Από τη στιγμή μάλιστα που οι γυναίκες πιστεύουν ότι είναι και αδύναμες η αντίληψη γίνεται πραγματικότητα και μετατρέπονται σε παθητικές, υπάκουες "αδύναμες". Όταν ακούει όμως κανείς περιγραφές επεισοδίων κακοποίησης από κακοποιημένες γυναίκες διαπιστώνει ότι αυτές οι γυναίκες δεν είναι τόσο αδύναμες όσο θέλουν να θεωρούν τον εαυτό τους. Η συμπεριφορά τους καθορίζεται από την δική τους αρνητική αντίληψη του τι μπορούν και τι δεν μπορούν να κάνουν και όχι από τις πραγματικές τους δυνατότητες (ο.π.)

Εκτός βέβαια από την διαφορετική αντίληψη που έχουν οι άνθρωποι γι' αυτά που συμβαίνουν, τους δίνουν και διαφορετική εξήγηση. Μερικοί πιστεύουν ότι τα περισσότερα πράγματα που συμβαίνουν στην ζωή τους προκαλούνται από παράγοντες που είναι ανεξάρτητοι απ' αυτούς. Τα άτομα αυτής της κατηγορίας είναι πιο εύκολα θύματα της επίκτητης αδυναμίας αφού το αίσθημα της αδυναμίας τείνει να μεταφερθεί από μια κατάσταση σε άλλες. Έτσι, μια κακοποιημένη γυναίκα δεν μαθαίνει πως δεν μπορεί να ξεφύγει από την κακοποίηση ενός άνδρα αλλά από την κακοποίηση του οποιουδήποτε άνδρα. (Λ. Ουόκερ, "Το σύνδρομο των κακοποιημένων γυναικών", 1984, σελ. 72).

Μελετώντας τις αρχές της επίκτητης αδυναμίας διαπιστώνεται ότι υπάρχουν διαφορετικά επίπεδα της επίκτητης αδυναμίας που η γυναίκα αποκτά από την σχέση της με παραδοσιακά στάνταρ του γυναικείου ρόλου καθώς επίσης και από την ατομική ανάπτυξη της προσωπικότητας της. Το κάθε άτομο αναπτύσει και υιοθετεί τρόπους συμπεριφοράς σύμφωνα με το διαφορετικό περιβάλλον στο οποίο μεγαλώνει και ζει. Οι κακοποιημένες γυναίκες φαίνεται να έχουν αισθήματα αδυναμίας πιο πολύ στις σχέσεις τους με τους άνδρες. Γυναίκες με υπεύθυνες

εργασίες καταφεύγουν στα παραδοσιακά στερεότυπα του γυναικείου ρόλου τις σχέσεις τους με τους άνδρες ακόμα κι όταν η συμπεριφορά δεν εμφανίζεται στους άλλους τομείς της ζωής τους.(ο.π. σελ. 74)

Η γυναίκα μετατρέπεται σε δύμα μέσα από μια διαδικασία επαναλαμβανόμενων κακοποιήσεων. Οι συνεχείς κακοποιήσεις εξαφανίζουν την διάθεση της για αντίδραση. Η γυναίκα, το δύμα της κακοποίησης, γίνεται παθητικό και άβουλο. Έχοντας γενικεύσει την αδυναμία της η κακοποιημένη γυναίκα πιστεύει πως ότι κι αν κάνει δεν θα έχει κανένα θετικό αποτέλεσμα (ο.π., σελ.73)

Διαπιστώνεται λοιπόν, πως οι κακοποιημένες γυναίκες πρέπει να αλλάξουν την στάση της αναμενόμενης αποτυχίας που τις διακρίνει. Να αντιστραφούν οι αρνητικές τους αντιλήψεις. Χρειάζεται να καταλάβουν τι σημαίνει επιτυχία, να αυξηθούν τα κίνητρα τους και οι φιλοδοξίες τους να γίνουν ικανές να δοκιμάζουν νέες και πιο αποτελεσματικές αντιδράσεις ώστε να μπορούν να ελέγξουν την ωή τους. Η αυτοεκτίμηση και το αίσθημα της ασφάλειας είναι ιδιαίτερα σημαντικά για την προστασία απέναντι στ αισθήματα αδυναμίας και κατάθλιψης.

Κυκλική θεωρία της βίας

Σύμφωνα με την κυκλική θεωρία της βίας όπως αναφέρει η Λένορ Ουόκερ, (1979), οι κακοποιημένες γυναίκες κακοποιούνται μέσα από ένα κύκλο συμβάντων. Ο κύκλος κακοποίησης έχει τρεις διακριτές φάσεις που ποικίλουν σε χρόνο και ένταση ανάμεσα σε διαφορετικά ζευγάρια αλλά και στο ίδιο το ζευγάρι. Η κακοποίηση του κύκλου είναι σημαντική γιατί μπορούμε να μάθουμε να αποφεύγουμε επεισόδια κακοποίησης καθώς επίσης να εξηγήσουμε πως οι κακοποιημένες γυναίκες μεταρέπονται σε θύματα, πως αποκτούν το αίσθημα αδυναμίας και γιατί δεν προσπαθούν να ξεφύγουν. Οι φάσεις που περιέχονται σ' αυτό το κύκλο είναι: Πρώτον, η φάση δημιουργίας της έντασης, Δεύτερον, η έκρηξη ή το επεισόδιο κακοποίησης, Τρίτον, η φάση ηρεμίας ή περίοδος αγάπης.

α. Δημιουργία της έντασης: Στην φάση αυτή το θύμα προσπαθεί να ηρεμήσει τον δράστη με τη βοήθεια τεχνικών, όπως να γίνεται περιποιητική, υποχρεωτική και να προλαβαίνει όλα τα κορίτσια του ή μπορεί να κρατάει κάποιες αποστάσεις. Αν τα κάνει αυτά καλά τότε το επεισόδιο θα αποφευχθεί. Αν όμως εκείνος εκραγεί τότε συμπεραίνει πως είναι ένοχη, συνέχοχος του με αποτέλεσμα να της καταλογίζει κάποις υπευθυνότητα για την επίθεση του.

Όπως υποστηρίζει η Λ. Ουόκερ (1979), η κακοποιημένη γυναίκα δέχεται την επιθετικότητα του δράστη γιατί φοβάται μήπως την κακοποιήσει περισσότερο. Το θύμα τείνει να ελαχιστοποιεί την επίθεση του δράστη επειδή πιστεύει ότι είναι ικανός για πολύ χειρότερη συμπεριφορά. Αν πάλι, εξωτερικοί παράγοντες οδηγούν τον δράστη στη βιαιότητα τότε το θύμα σκέφτεται πως δεν μπορεί να κάνει τίποτα για να αλλάξει την κατάσταση. Η παθητική στάση του θύματος δεν φέρνει καμιά βελτίωση παρά μόνο αναβολή της δεύτερης φάσης του κύκλου, της έντονης δηλαδή κακοποίησης.

Οι προσπάθειες των κακοποιημένων γυναικών να αντιμετωπίσουν τα μικρά επεισόδια της φάσης της δημιουργίας της έντασης είναι ότι καλύτερα μπορούν και πρέπει να κάνουν. Όταν

λοιπόν και τα δύο μέλη του ζευγαριού θέλουν να αποφύγουν σοβαρά επεισόδια κακοποίησης καταφέρνουν και διατηρούν σε σταθερό επίπεδο την πρώτη φάση. Ένα όμως εξωτερικό ερέθισμα είναι αρκετό για να καταστρέψει αυτή την ευαίσθητη ισορροπία. Καθώς επίσης ο άνδρας και η γυναίκα αισθάνονται την κλιμάκωση της έντασης στην πρώτη φάση γίνεται όλο και πιο δύσκολο να ελέγξουν την κατάσταση. Ο καθένας τους γίνεται όλο και πιο έξαλλος. Ο άνδρας αυξάνει την δεσποτική του καταπίεση και την βιαιότητα του. Τα μικρότερα επεισόδια κακοποίησης γίνονται ολοένα και συχνότερα ενώ ο θυμός παραμένει για μεγαλύτερα χρονικά διαστήματα. Η κακοποιημένη γυναίκα δεν μπορεί να κρατήσει κάποια ισορροπία όπως έκανε στην αρχή της πρώτης φάσης. Είναι λιγότερο ικανή να αμυνθεί στον πόνο και στα χτυπήματα. Οι ίδιες οι γυναίκες εξομολογούνται πως δυσκολεύονται περισσότερο με τα ψυχολογικά βασανιστήρια. Το συνεχές στρες εξαντλεί την γυναίκα και κάνει τον δράστη πιο καταπιεστικό απέναντι της καθώς βλέπει την απομάκρυνσή της. Στο σημείο αυτό, η ένταση ανάμεσα τους είναι αφόρητη και οδηγούνται στην δεύτερη φάση του κύκλου, την έκρηξη.

(Λ. Ουόκερ, "Η κακοποιημένη γυναίκα, 1979, σελ. 77 - 80).

β. Η έκρηξη ή το επεισόδιο κακοποίησης: Η δεύτερη βάση χαρακτηρίζεται από την ανεξέλεγκτη έκρηξη των εντάσεων που έχουν δημιουργηθεί στην πρώτη φάση. Τα επεισόδια της δεύτερης φάσης είναι σοβαρότερα καθώς η κατάσταση είναι εκτός ελέγχου. Το ευνασμα για το πέρασμα σ' αυτή την φάση ξεκινά από την εσωτερική κατάσταση του άνδρα. Ξεκινά θέλοντας να δώσει ένα "μάθημα" στην γυναίκα του και σταματά όταν αισθάνεται ότι εκείνη έχει "μάθει" το μάθημα της. Η γυναίκα από την μεριά της αισθάνεται πως είναι κοντά η αναπόφευκτη περίοδος μεγάλης βίας και δεν μπορεί να υποφέρει το θυμό του και το άγχος του. Πολλές φορές, το θύμα προκαλεί ένα επεισόδιο της δεύτερης φάσης με σκοπό να προκαλέσει την έκρηξη του δράστη και να φτάσει στην τρίτη φάση όπου θα γίνει και η μεγάλη σύγκρουση. Η διάρκεια της δεύτερης φάσης είναι από δύο έως εικοσιπέντε ώρες. Η αναμονή της προκαλεί σοβαρό ψυχολογικό στρες. Η κακοποιημένη γυναίκα γίνεται αγχώδης, αισθάνεται κατάθλιψη, έλλειψη όρεξης ή υπερβολική όρεξη για φαγητό υπνηλία ή αντίθετα νύχτες αυπνίας, αίσθηση κούρασης, πονοκεφάλους,

στομαχόπονους, εκδήλωση αλλεργικών δερματικών συμπτωμάτων και ταχυπαλμίες.

(Λ. Ουόκερ, "Η κακοποιημένη γυναίκα", 1979, σελ. 81 - 82).

Σύμφωνα με την Λ. Ουόκερ (1979), μόνο οι δράστες μπορούν να σταματήσουν την δεύτερη φάση. Όταν και εάν ο δράστης σταματήσει την κακοποίηση είναι επειδή έχει εκτονωθεί συναισθηματικά. Οι δράστες γνωρίζουν πως η συμπεριφορά τους δεν είναι σωστή αφού αντιμετωπίζουν την βία σαν μια ιδιωτική τους υπόθεση. Παράλληλα, το θύμα ισχυρίζεται πως στην διάρκεια του επεισοδίου κακοποίησης δεν αποκρούει τις επιθέσεις του δράστη αλλά και δεν τον προκαλεί παραπάνω εφόσον βλέπει πως η συμπεριφορά του είναι εκτός ελέγχου. Προσπαθεί να μείνει ήρεμη μέχρι να εξαντληθεί ο θυμός του. Αυτό το κάνει επειδή πιστεύει πως αν προσπαθεί να αντισταθεί ο δράστης θα γίνει ακόμα πιο βίαιος. Γνωρίζει πως η βία έχει μέσα της ένα στοιχείο υπερβολής και ο δράστης δεν μπορεί να σταματήσει κι αν η γυναίκα έχει σοβαρά τραυματιστεί. Το αίσθημα της παγίδευσης και αδυναμίας που κυριαρχεί το θύμα συνοδεύεται από μια σίσθηση αποστασιοποίησης από την πραγματική επίθεση. Μερικές μαρτυρίες κακοποιημένων γυναικών υποστηρίζουν πως εκείνη την στιγμή της κακοποίησης ήταν σαν να στέκονταν στο πλάι του δράστη και να έβλεπαν τα σώματά τους να πέφτουν πάνω στο τοίχο. Είναι εκείνη τη στιγμή που πραγματικά αναριωτιούνται να όντως έγινε το επεισόδιο κακοποίησης.

γ. Ευγενική και μεταμελημένη συμπεριφορά: Στην τρίτη φάση επικρατεί μια ασυνήθιστη περίοδο ηρεμίας. Χαρακτηρίζεται από την υπερβολική αγάπη, την ευγένεια και την μεταμελημένη συμπεριφορά του δράστη. Την παρακαλεί να τον συγχωρέσει και της υπόσχεται ότι ποτέ δεν θα το ξανακάνει. Στην διάρκεια της φάσης αυτήν ολοκληρώνεται η μετατροπή της κακοποιημένης γυναίκας σε θύμα. Οι γυναίκες ήταν εντελώς βέβαιες για την επιθυμία τους να πάνε να είναι θύματα μέχρι που ο δράστης ερχόταν πάλι κοντά τους όπου για ακόμα μια φορά ανατρεπόντουσαν οι αποφάσεις τους και οι σοβαρές αλλαγές στην ζωή τους. Οι περισσότερες είναι προσκολλημένες στις παραδοσιακές αξίες για την "αιωνιότητα" της αγάπης και του γάμου εύκολα αισθάνονται ενοχή για την διάλυση του σπιτιού τους

ακόμα κι αν δεν επικρατεί σ' αυτό η ευτυχία. Έχουν διδαχθεί πως ο γάμος τους είναι για πάντα και το έχουν πιστέψει. Προσπαθούν μάταια όμως, να τον βοηθήσουν στον αγώνα που εκείνος κάνει με σκοπό να καλυτερέψει την συμπεριφορά του απέναντι της. (Λ. Ουόκερ, βιβλίο "Η κακοποιημένη γυναίκα", 1979).

Όπως αναφέρει η Λ. Ουόκερ, (1979), η παραδοσιακή αντίληψη ότι δύο άνθρωποι που αγαπιούνται μπορούν να ξεπεράσουν τα εμπόδια που συναντούν, εξακολουθεί να επικρατεί. Η κακοποιημένη γυναίκα διαλέγει να πιστεύει ότι η συμπεριφορά που βλέπει στην διάρκεια της τρίτης φάσης είναι αυτή που δείχνει τον πραγματικό εαυτό του άνδρα της. Τα άτομα που προσπαθούν να βοηθήσουν το θύμα εκνευρίζονται μ' αυτό το σημείο αφού οι γυναίκες αποσύρουν τις μηνύσεις ή τις αιτήσεις διαζυγίων και γενικά προσπαθούν να σκεπάσουν τα πράγματα μέχρι να έρθει το επόμενο επεισόδιο κακοποίησης.

Το θύμα από την μεριά του ελπίζει ότι αν περιοριστούν οι άλλες δύο φάσεις θα εξαφανιστεί η βίαιη συμπεριφορά και θα μείνει η ιδανική σχέση. Αν έχει περάσει ήδη από μερικούς κύκλους η γνώση ότι έχει ανταλλάξει την ψυχολογική και σωματική της ασφάλεια γι' αυτή την προσωρινή ονειρεμένη κατάσταση την κάνει να μισεί ακόμα περισσότερο τον εαυτό της. Γίνεται συνένοχη της κακοποίησης της, η εικόνα του εαυτού της χαλάει επειδή σκέφτεται πως ο σύζυγός της, την πουλάει για τις σύντομες ευχάριστες περιόδους της τρίτης φάσης. Πάντως ανεξάρτητα απ' αυτό, μερικά θύματα έχουν γίνει επιδέξια στο να διατηρούν την φάση αγάπης για μεγάλα χρονικά διαστήματα. Όταν συμβαίνει αυτό, τότε στην πρώτη περίοδο του νέου κύκλου χάνουν τον έλεγχο του καταπιεσμένου θυμού τους και τραυματίζουν σοβαρά τον άντρα τους. Σε όλες τις περιπτώσεις η αντεκδίκηση έγινε μετά από μερικούς κύκλους κακοποίησης στους οποίους οι βίαιες φάσεις ήταν μικρής διάρκειας και ακολουθούνταν από μακράς περιόδους ηρεμίας. (Ουόκερ "Η κακοποιημένη γυναίκα", 1989 σελ. 65 - 89)

Από τα παραπάνω συμπεραίνεται ότι, οι δύο θεωρητικές προσεγγίσεις που αναλύει η Ουόκερ (1989) αναφέρουν κακοποιήσεις γυναικών που προήλθαν είτε από τον σύζυγο της

γυναίκας είτε από τον σύντροφο της. Η ψυχοκοινωνική θεωρία της επίκτητης αδυναμίας, αποτελεί μια προσπάθεια της συγγραφέως να εξηγήσει γιατί η κακοποιημένη γυναίκα είναι θύμα και πως αυτή η διαδικασία της καταλήγει στο σημείο της ψυχολογικής παράλυσης. Η δεύτερη θεωρία, αναλύει τον κύκλο συμβάντων που συμβαίνουν κατά την διάρκεια της κακοποίησης. Παρόλο που η Ουόκερ αναφέρεται κυρίως στη σωματικής κακοποίηση γυναικών μέσα σε μόνιμες και σταθερές σχέσεις και όχι στον βιασμό που αποτελεί το θέμα της μελέτης αυτής θεωρήθηκε σκόπιμο να αναφερθούν οι προσεγγίσεις που επιχειρεί. Αυτό γίνεται επειδή όπως υποστηρίζει ο η Ουόκερ ο σεξουαλικός καταναγκασμός της γυναίκας αποτελεί μια από τις βασικές μορφές βίας που χρησιμοποιεί ο δράστης. Ασυνήθιστες και διεστραμμένες καταστάσεις βιώνει σχεδόν καθημερινά αλλά απρόβλεπτα η πλειοψηφία των κακοποιημένων γυναικών. Με το σκεπτικό λοιπόν πως οι θεωρίες της αφορούν και την σεξουαλική κακοποίηση η οποία εναλλάσσεται συχνά με άλλες μορφές βίας στις σχέσεις κακοποίησης αναφέρθηκαν οι δύο θεωρητικές προσεγγίσεις της Ουόκερ.

Προκαταλήψεις και Βιασμός

Σύμφωνα με την Dr. A. Johnson - Τουρνά (Μέθοδοι Κοινωνικής Εργασίας - Συνέντευξη), η διεσδυτικότητα της προκατάληψης στη διάρκεια της ανθρώπινης ιστορίας και ανάμεσα σε διαφορετικές κουλτούρες αποδεικνύει ότι είναι ένα έμφυτο συστατικό της ανθρώπινης φύσης. Η προκατάληψη φαίνεται να είναι ένα πολύτιμο, σημαντικό και έμμονο συστατικό της ανθρώπινης συμπεριφοράς κυρίως στην επιρροή της στις διαπροσωπικές σχέσεις.

Αφού λοιπόν η προκατάληψη επηρεάζει τις διαπροσωπικές σχέσεις των ανθρώπων είναι επόμενο να επιδρά στις συγκρούσεις και τα προβλήματα που εμφανίζονται σε αυτές. Έτσι και το κοινωνικό πρόβλημα του βιασμού έχει τυλιχθεί γύρω από στερεότυπα και προκαταλήψεις.

Προκατάληψη είναι το να προδικάσει να προκρίνει κάτι με βάση την αντίληψη της "διαφοράς". Είναι αυτά τα χαρακτηριστικά που τοποθετούν τα άτομα ή τις καταστάσεις ξεχωριστά. Αν κανείς ασκήσει την επιθυμία του να κάνει κάτι οικείο να κυριαρχήσει στην απάντησή του ως προς νέα άτομα και καταστάσεις, αν κανείς δίνει κάποιο τίτλο ή κάποια κατηγορία αυτόματα, περιορίζει την ικανότητα να δει πιο πέρα από την γενικότητα για να δοκιμάσει μια ολόκληρη βαθμίδα εμπειρικών αντιλήψεων. Έχει εξασκήσει προκατάληψη. (Dr. A. Johnson - Τουρνά).

Η προκατάληψη χαρακτηρίζει το φαινόμενο του βιασμού, όπως άλλωστε τα περισσότερα κοινωνικά προβλήματα. Μετά την μελέτη της παρούσας βιβλιογραφίας οδηγούμαστε στο συμπέρασμα πως τόσο οι θεωρίες οι οποίες αναπτύχθηκαν για την εξήγηση του φαινομένου του βιασμού όσο οι μύθοι που αφορούν τον βιασμό, περιέχουν σημαντικά στοιχεία προκαταλήψεων.

Οι ψυχοπαθολογικές θεωρίες αποδίδουν στη προσωπικότητα του βιαστή ειδικά γνωρίσματα ικανά να τον διαφοροποιήσουν από άλλους εγκληματίες, όπως ψυχώσεις, επιληψίες, εγκεφαλικές διαταραχές. Από την άλλη πλευρά, οι κοινωνιολογικές θεωρίες αποδίδουν τα αίτια του βιασμού σε κοινωνικούς παράγοντες όπως

το χαμηλό κοινωνικό επίπεδο, οικονομικά εμπόδια, φιλελευθεροποίηση των σεξουαλικών ηθών. (Φ. Τσαλίκου, 1989).

Είναι εμφανές λοιπόν πως το φαινόμενο του βιασμού αντιμετωπίζεται σαν αποτέλεσμα κάποιων μεμονωμένων ψυχολογικών κοινωνικών και πολιτικών παραγόντων. Σαν άμεση συνέπεια περιορίζεται η ικανότητα να εξετασθεί το φαινόμενο στα πλαίσια της αλληλεπίδρασης διαφόρων παραγόντων και αυτόματα γίνεται μονόπλευρη η εξέτασή του.

Όταν στοιχεία προκατάληψης διεισδύουν στις απόψεις και τις ιδεολογίες που εκφράζονται για τον βιασμό, όπως άλλωστε για κάθε κοινωνικό φαινόμενο, τότε προκύπτουν κατηγορηματικές γενικότητες γύρω από το φαινόμενο του βιασμού. Αυτές στηρίζονται σε ατελεί συμπεράσματα και δεν δίνουν το ανάλογο βάρος σε ατομικές διαφορές.

Δύο μύθοι για τον βιασμό

Ένας μυθοπλαστικός "περί γυναικείας φύσεως λόγος"

Ο μύθος αυτός δέχεται την μαζοχιστική γυναικεία φύση όπου γίνεται επίκληση στη ίδια τη γυναικεία επιθυμία για την δικαιολόγηση της βίας που η ίδια υφίσταται. Ο Freud υποστηρίζει ότι οι γυναίκες είναι από την φύση τους μαζοχίστριες και οι ίδιες αναζητούν την απόλαυση του πόνου. Ο μαζοχισμός συνιστά έκφραση της ψυχοσεξουαλικής γενετήσιας γυναικείας ωριμότητας.

Η Deutch, όπως αναφέρει η Σκόδρα, "Η ψυχολογία της γυναίκας", σελ 112) υποστηρίζει ότι προϋπόθεση της ερωτικής απόλαυσης για τις γυναίκες είναι ο μαζοχισμός. Αναγνωρίζει την ύπαρξη ενός γενετικού παράγοντα βιολογικά προσδιορισμένου που οδηγεί σε μια μαζοχιστική συγκρότηση του γυναικείου ρόλου.

Όπως αναφέρει η Τσαλικογλου Φωτεινή ("Μυθολογίες βίας και καταστολής") Οι απόψεις αυτές σε συνδιασμό με μια αποδοχή των φροϋδικών θέσεων οδήγησε στην εδραίωση της αναγωγής του βιασμού σε μια ενδόγυχα επιθυμητή από τη γυναίκα πράξη. Ο συνειδητός αγώνας ενάντι στη βιαιότητα της ανδροκρατικής κοινωνίας μετατρέπεται σε ένα ασυνείδητο αγώνα ενάντια σε απαγορευμένες ενδοψυχικές επιθυμίες μαζοχιστικής απόλαυσης.

Είναι γεγονός ότι ο μαζοχισμός μοιάζει πράγματι να προσδιορίζει ως ένα βαθμό τη γυναίκα. Συχνά διαπιστώνεται από τη μεριά της μια παθητική αποδοχή οδυνηρών καταστάσεων. Είναι επίσης αλήθεια, ότι η γυναικεία συμπεριφορά, συχνά προσδιορίζεται από μια επιθυμία αυτοκαταστροφής και η αυτοκτονία δεν είναι η μόνη έκφραση της επιθυμίας αυτής. Η επιθετικότητα στη γυναίκα, πιο συχνά απ'ότι στον άνδρα παίρνει μια εσωτερικευμένη μορφή έχει σαν στόχο τον ίδιο της τον εαυτό.

Οι μαζοχιστικές τάσεις στην γυναικεία συμπεριφορά εκδηλώνονται με τους εξής τρόπους:

- α. Εκδήλωση αναστολών όσον αφορά την άμεση έκφραση απαιτήσεων και επιθέσεων.

- β. Έχει την τάση να θεωρεί τον εαυτό της αδύναμο, απροστάτευτο, κατώτερο απαιτώντας σιωπηρά ή ρητά την προσοχή του περίγυρου.
- γ. Την τάση συγκινησιακής εξάρτησης από το άλλο φύλο.
- δ. Την επίδειξη τάσεων για αυτοθυσία και υποταγή.
- ε. Χρήση της αδυναμίας και της ανασφάλειας σαν μέσο προσέλκυσης του άλλου φύλου. (Τσαλικογλου Φωτεινή, Μυθολογίες βίας και καταστολής, 1989, σελ. 113)

Ο μαζοχισμός και η παθητική ανοχή οδυνηρών καταστάσεων δεν είναι συνυφασμένα με τη φύση της γυναίκας αλλά αποτελούν κοινωνικοποιημένη μορφή ψυχικής οργάνωσης. Το φαινόμενο του βιασμού δεν μπορεί να γίνει κατανοητό χωρίς την αναφορά στη δεσμικά αποδεκτή θυματοποίηση της γυναίκας και στο κοινωνικά προσδιορισμένο περιεχόμενο της ταυτότητας του φύλου της. Η παθητικότητα είναι ένα χαρακτηριστικό βασικό γνώρισμα της ταυτότητας του γυναικείου φύλου. Η απόκτηση της ταυτότητας του φύλου το ιδιαίτερο δηλαδή συναίσθημα που αποκτάει ένα παιδί συνειδητοποιώντας ότι ανήκει στο ένα ή στο άλλο φύλο αποτελεί μια από τις πιο θεμελιακές μορφές κοινωνικοποίησης. Η ταυτότητα αυτή υιοθετείται στο παιδί από το κοινωνικό του περιβάλλον. Υπάρχει, ένα πλήθος συμβολικών συμπεριφορών και αναπαραστάσεων που ωθούν το αγόρι να συγκροτήσει μια αρσενική ταυτότητα βασισμένη στην επιθετικότητα και την κυριαρχία και το κορίτσι να συγκροτήσει μια γυναικεία ταυτότητα, βασισμένη στην παθητικότητα και την υποταγή (ο.π)

Σύμφωνα με την Τσαλικογλου Φωτεινή ("Μυθολογίες Βίας και καταστολής", 1989 σελ. 115) κατά την διάρκεια της διαδικασίας κοινωνικοποίησης το παιδί θα επιδιώξει να ανταποκριθεί στο αίτημα που θέτουν οι ιδεολογικά και φαντασιωτικά προσδιορισμένες αυτές επιθυμίες. Το επιθετικό αγόρι, το παθητικό κορίτσι θα σηματοδοτήσουν την επιτυχή έκφανση της κοινωνικοποίησης. Η θυματοποίηση θα συγροτήσει σε ένα μεγάλο βαθμό το περιεχόμενο της γυναικείας ταυτότητας και θα προσδιορίσει ένα συγκεκριμένο πλαίσιο γυναικείων συμπεριφορών, βιωμάτων και αντιδράσεων.

Η θεσμικά αυτή κατοχυρωμένη θυματοποίηση της γυναίκας θα αποτελέσει ένα ευνοϊκό πλαίσιο για την ανάπτυξη μιας ιδεολογίας βίας, που με την σειρά της θα τροφοδοτήσει με νομιμοποιητικές διεργασίες το γυναικείο σεξουαλικό καταναγκασμό

Ένας μυθοπλαστικός "περί ανδρικής φύσεως λόγος"

Η Τσαλίκουγλου Φωτεινή ("Μυθολογίες Βίας και Καταστολής", 1989, σελ. 116) υποστηρίζει πως σύμφωνα με αυτό το μύθο ο άνδρας χαρακτηρίζεται από ισχυρότερες βιολογικά σεξουαλικές επιθυμίες που έχουν ανάγκη άμεσης ικανοποίησης. Ο βιασμός είναι λοιπόν ένα είδος εκτόνωσης μιας επείγουσας βιολογικής ανάγκης του άνδρα. Ο χαρακτηριστικός τύπος του βιαστή προβάλλει σαν ένα είδος υπεραρσενικού που εκφράζει την ιδιαιτερότητα του ανδρικού φύλου, το ασυγκράτητο δηλαδή των ορμών του. Οι ίδιοι οι βιαστές υιοθετώντας την άποψη αυτή και προβάλλοντάς την σαν αιτιολογία για την κτηνώδη πράξη τους ισχυρίζονται πως "Δεν ήξερα τι έκανα", "Ήθελα να εκτονωθώ", "Είχα ανάγκες".

Ο συγγραφέας Grafft - Ebiug στο έργο του "Psychoopathia Sexualis" επιχειρεί μια επιστημονική ψυχιατρική προσέγγιση του βιασμού. Η προσέγγιση αυτή αποτελεί και την πρώτη επιστημονική κατοχύρωση της βιολογικά ισχυρής και ασυγκράτητης αρσενικής φύσης. Ο βιασμός σ' αυτή την περίπτωση παρουσιάζεται με μια υπερευαισθησία του σεξουαλικού ενστίκτου. (Τσαλίκουγλου Φωτεινή, "Μυθολογίες Βίας και καταστολής", σελ. 116)

Ο D. Pullio στο εγχειρίδιο της κλινικής εγκληματολογίας αναφέρει χαρακτηριστικά:

"Θα πρέπει να διακρίνουμε τον μη σοβαρό ευκαιριακό βιασμό από τον σοβαρό ο υπότροπος βιαστής χαρακτηρίζεται από μια πραγματική προδιάθεση. Σ' αυτόν εμφανίζονται φαινόμενα τόσο ισχυρά ώστε καταλήγει σε μια κατάσταση γεννικευμένου ερεθισμού που τον παροτρύνει να κατανικήσει τις αντιστάσεις του και να οδηγηθεί στον βιασμό μιας γυναίκας"

(Τσαλίκουγλου Φωτεινή, "Μυθολογίες Βίας και καταστολής", σελ. 116).

Υπάρχουν δύο είδη βιασμών. Ένας φυσιολογικός που αφορά κάθε άνδρα ο οποίος όταν βρίσκεται σε κατάσταση αυξημένου ερωτισμού ωθείται να κατανικήσει τις δυσκολίες μέσα

από διάφορους μηχανισμούς ικανούς να αποσπιάσουν την συγκατάθεση του παθητικού υποκειμένου και ένας αποκλίνον και παθολογικός. Κύριο γνώρισμα, βασικός συντελεστής και των δύο ειδών βιασμού είναι η ανδρική υπερσεξουαλικότητα, η θεώρηση δηλαδή του βιαστή κάτω από το πρίσμα του υπεραρσενικού ρόλου. (ο.π.)

Συμπεραίνεται, πως τόσο ο μύθος που αφορά στην μαζοχιστική απόλαυση του βιασμού από τη γυναίκα όσο ο μύθος που αναφέρεται στην ισχυρή βιολογική παρόρμηση του άνδρα για σέξ, λειτουργούν ως νομιμοποιητικοί μηχανισμοί της ανοχής, στο βιασμό. Βασικό γνώρισμα και των δύο μύθων είναι η επίκληση της γυναικείας και ανδρικής "φυσικότητας" ως εκλογικευτικής βάσης για μια σεξιστική διαμόρφωση της πραγματικότητας.

Μύθοι και πραγματικότητα

Σύμφωνα με την Λένορ Ουόκερ ("Η κακοποιημένη γυναίκα", 1989, σελ. 41) η κακοποίηση των γυναικών έχει τυλιχθεί γύρω από μύθους. Όλοι οι μύθοι διαιώνίζουν τη λαθεμένη άποψη ότι το θύμα ευδύνεται για την κακοποίηση του.

Η Ουόκερ αναφέρει τους παρακάτω μύθους ως σημαντικούς παράγοντες στην ενίσχυση των σχέσεων κακοποίησης και την διατήρηση της βίαιης συμπεριφοράς εναντίον των γυναικών (ο.π. σελ. 43).

1. Το σύνδρομο της κακοποιημένης γυναίκας εμφανίζεται μόνο σε ένα μικρό ποσοστό του πληθυσμού

Ο βιασμός είναι ένα έγκλημα που ελάχιστα κοινολογείται. Στοιχεία είναι δύσκολο να διαπιστωθεί γιατί η κακοποίηση γίνεται τη νύχτα στο σπίτι, στο δρόμο, σε κάποια ερημική τοποθεσία, χωρίς μάρτυρες.

Οι στατιστικές για τις κακοποιημένες είναι θαμμένες στα αρχεία των αστυνομικών τμημάτων, των εξωτερικών ιατρείων των νοσοκομείων, των κοινωνικών υπηρεσιών, των ψυχολόγων και των κοινωνικών λειτουργών.

Η Επιτροπή ατομικών δικαιωμάτων των Ηνωμένων Πολιτειών πρόσφατα ολοκλήρωσε μια έρευνα που υποστηρίζει ότι τα αρχεία των αστυνομικών τμημάτων για τις κακοποιήσεις γυναικών δεν είναι αξιόπιστα με τον τρόπο που συμπληρώνονται. Είναι γεγονός πως μία στις δέκα γυναίκες αναφέρουν την κακοποίηση τους στην αστυνομία.

2. Οι κακοποιημένες γυναίκες είναι μαζοχίστριες

Το βάρος της ενοχής για την κακοποίηση έχει πέσει πάνω στη γυναίκα και η βίαιη συμπεριφορά του άνδρα διαιώνίζεται. Ο μύθος της μαζοχίστριας γυναίκας είναι αυτός που προτιμούν οι

περισσότεροι από εκείνους που προσπαθούν να κατανοήσουν τις κακοποιημένες γυναίκες και τους λόγους που δεν ξεφεύγουν από αυτή την κατάσταση.

Με τον όρο μαζοχισμό εννοείται πως αισθάνονται κάποια ευχαρίστηση, συχνά ανάλογη με τη σεξουαλική ευχαριστήση. Επειδή αυτός ο μύθος έχει γίνει ένα τόσο διαδεδομένο στερεότυπο, πολλές κακοποιημένες γυναίκες αναριωτώνται αν πραγματικά είναι μαζοχίστριες.

3. Οι κακοποιημένες γυναίκες είναι τρελές

Ο μύθος αυτός τοποθετεί την υπαιτιότητα στα αρνητικά χαρακτηριστικά της προσωπικότητας της κακοποιημένης γυναίκας. Η συμπεριφορά του θύματος, για να επιτύχουν την επιβίωση τους, τους έχει χαρίσει συχνά τον τίτλο της τρέλας.

Πολλές γυναίκες ανέφεραν ότι είχαν πάρει ισχυρές δόσεις αντιψυχωτικών φαρμάκων από γιατρούς που κοίταζαν περισσότερο τα επιφανειακά συμπτώματα παρά τις συνθήκες της οικογενειακής τους ζωής.

Οι ψυχολόγοι υποστηρίζουν πως η συζήτηση με κακοποιημένες γυναίκες δεν μαρτυρά σύμπτωμα σχιζοφρένειας, παράνοιας. Η περιγραφή της κτηνώδης συμπεριφοράς του δράστη αρκεί για να καταλάβει κανείς τους λόγους των παραισθήσεων τους.

Ιστορίες κακοποιημένων γυναικών δείχνουν την δύναμη τους να μπορέσουν να διατηρήσουν την πνευματική τους υγεία.

4. Οι γυναίκες της μεσαίας τάξης δεν κακοποιούνται τόσο συχνά ούτε τόσο έντονα όσο οι φτωχές γυναίκες

Η κακοποιημένη γυναίκα περιγράφεται από τους περισσότερους ανδρώπους σαν ένα μικρό, εύδραστο, τσακισμένο

άτομο που κάποτε θα πρέπει να ήταν όμορφο. Έχει μικρά παιδιά, δεν διαθέτει επαγγελματική γνώση, δεν είναι οικονομικά ανεξάρτητη. Υποτίθεται ότι ανήκει σε κάποια ομάδας μειονότητας. Έχει συνηθίσει να ζει μέσα στη βία και πάνω απ'όλα τονίζονται η φοβία και η παθητικότητα της. Αν και μερικές από τις κακοποιημένες γυναίκες ταιριάζουν σ' αυτή την περιγραφή, έρευνες αποδεικνύουν ότι η στερεότυπη περιγραφή είναι λαθεμένη.

Είναι γεγονός πως η γυναίκες από τις φτωχότερες τάξεις έρχονται πιο συχνά σε επαφή με τις κοινωνικές υπηρεσίες και έτσι τα προβλήματα τους γίνονται πιο φανερά. Οι γυναίκες της μεσαίας ή των πλουσιότερων τάξεων δεν θέλουν να κοινοποιήσουν την κακοποίηση τους γιατί φοβούνται την κοινωνική απομόνωση.

5. Οι δράστες είναι βίαιοι σε όλες τις σχέσεις τους

Η ομάδα των βίαιων αντρών είναι και εκείνη που έχει περισσότερο μελετηθεί. Τα άτομα αυτά τείνουν προς την οικονομική και κοινωνική περιθωριοποίηση. Συχνά έχουν μικρότερη μόρφωση και λιγότερες επαγγελματικές γνώσεις. Τα περισσότερα κοινά εγκλήματα διαπράττονται από τέτοιους ανθρώπους.

Όταν αναφερόμαστε στις κακοποιήσεις γυναικών, αυτό δεν είναι αληθινό. Οι περισσότεροι άντρες που κακοποιούν τις γυναίκες τους, οι άνδρες που κακοποιούν αθώες ανύποπτες γυναίκες, δεν είναι απαραίτητα βίαιοι σε άλλους τομείς της ζωής τους.

6. Οι δράστες είναι αποτυχημένοι στην επαγγελματική τους ζωή

Έχει υποστηριχτεί πως οι άνδρες που αισθάνονται λιγότερο ικανοί από τις γυναίκες τους καταφεύγουν στη βία. Αντίθετα έρευνες στην Αγγλία έχουν δείξει πως γιατροί, δημόσιοι υπάλληλοι είχαν την μεγαλύτερη συχνότητα στις κακοποιήσεις

γυναικών. Οι περισσότερες επιτυχημένες επαγγελματικά γυναίκες είχαν αντίστοιχα επιτυχημένους επαγγελματικά συζύγους. Ανάμεσα στους εύπορους δράστες ήταν γιατροί, δικηγόροι, δημόσιοι υπάλληλοι, συνδικαλιστές, καθηγητές, ναυτικοί.

7. Το ποτό οδηγεί στη βίαιη συμπεριφορά

Οι πιο βίαιες σωματικές κακοποιήσεις γίνονται από τους άντρες που πίνουν συνέχεια. Χρειάζεται πολύ μελέτη για να βρεθεί η σχέση ανάμεσα στο ποτό και στην κακοποίηση.

Το ποτό φαίνεται να δίνει στους άνδρες μια αίσθηση δύναμης και υπεροχής. Πιθανότατα γίνονται συγκεκριμένες χημικές αλλαγές του αίματος κάτω από το στρες που δημιουργείται σε στιγμές έντασης που μπορεί να είναι ανάλογες με αυτές που διαπιστώνονται στο αίμα των αλκοολικών. Ειδικοί υποστηρίζουν πως και οι δύο κύκλοι της βίας και του αλκοολισμού συνδιάζονται με ανάλογες μεταβολές της χημείας του εγκεφάλου.

Είναι λογικό να υποθέσουμε πως σε πολλές περιπτώσεις το αλκοόλ μπορεί να χαρακτηριστεί ως παράγοντας ενίσχυσης των βίαιων σχέσεων. Αλλά είναι ψυχολογικά ευκολότερο για τις κακοποιούμενες γυναίκες να κατηγορούν το ποτό για τη βία.

8. Οι δράστες είναι ψυχοπαθολογικά άτομα

Οι περιγραφές των δραστών μαρτυρούν πως αυτοί είχαν πολλά είδη προσωπικών διαταραχών που όμως δεν θα μπορούσαν να χαρακτηρισθούν ψυχοπαθολογικές. Ένα χαρακτηριστικό που είχαν πραγματικά κοινό ήταν η εξαιρετική ικανότητα τους να χρησιμοποιούν τη γοητεία σαν μια τεχνική επηρεασμού.

Ο δράστης μπορεί να είναι είτε πολύ καλός, είτε πολύ κακός. Μπορεί να περνά από τη μια στην άλλη συμπεριφορά με μια υποκριτική ικανότητα αντάξια ενός καλού ηθοποιού.

Αλλά αντίθετα με τις ψυχοπαθολογικές περιπτώσεις ο δράστης αισθάνεται ενοχή και ντροπή για τις ανεξέλεγκτες ενέργειες του. Αν μπορούσε να σταματήσει τη βίαιη συμπεριφορά του θα το έκανε.

9. Η κακοποιημένη γυναίκα θα είναι σε όλη της τη ζωή κακοποιημένη

Αυτός ο μύθος είναι ο λόγος που πολλοί άνθρωποι δεν ενθαρρύνουν τις γυναίκες να ξεφύγουν από τις σχέσεις κακοποιήσεων. Νομίζουν πως απλώς θα βρουν μετά κάποιον άλλο βίαιο άντρα. Αν και μερικές από τις γυναίκες του δείγματος είχαν μια σειρά από βίαιες σχέσεις το μοντέλο αυτό δεν είναι αληθινό για τις περισσότερες. Ενώ θέλουν να δημιουργήσουν μια νέα σχέση με άλλο άνδρα προσέχουν πολύ να μη διαλέξουν κάποιο βίαιο. Επίσης τα δύματα κακοποίησης γίνονται ιδιαίτερα καχύποπτα και προσεχτικά μετά τον βιασμό που δύσκολα αποτελούν στόχο δεύτερου βιασμού.

10. Μακροχρόνιες σχέσεις κακοποιήσεων μπορούν να αλλάξουν προς το καλύτερο

Οι σχέσεις που στηρίζονται στην ισχύ του άντρα πάνω στη γυναίκα είναι αδύνατο να μετατραπούν σε μια σχέση ισότητας. Ακόμα και με την μεγαλύτερη εξωτερική βοήθεια αυτές οι σχέσεις δεν μπορούν να απαλλαγούν από τη βία. Στην καλύτερη περίπτωση μπορεί να μειωθεί η σοβαρότητα των κακοποιήσεων. Η καλύτερη ελπίδα για αυτά τα ζευγάρια είναι να διακόψουν τις σχέσεις τους. Υπάρχει πιθανότητα ότι με κάποιον άλλο άνδρα μπορεί να αλλάξει ο συσχετισμός των δυνάμεων και κάτω από συνθήκες ισότητας να μπορέσουν να ζήσουν μια μη βίαιη σχέση.

11. Οι κακοποιημένες γυναίκες αξίζουν την κακοποίηση τους

Ο μύθος ότι οι κακοποιημένες γυναίκες προκαλούν οι ίδιες την κακοποίηση τους "βγάζοντας τους άνδρες από τα ρούχα τους" είναι πολύ διαδεδομένος". Σε ένα πολιτισμό όπου ο καθένας παίρνει το μέρος ή των νικητών ή των νικημένων, οι γυναίκες που κακοποιούνται συνέχεια σκεφτόμαστε ότι θα πρέπει να το αξίζουν.

Συμπεραίνεται πως αν θα άλλαζαν τη συμπεριφορά τους, οι δράστες θα ζανάβρισκαν τον αυτοέλεγχο τους.

Οι ιστορίες των γυναικών αποδεικνύουν πως οι δράστες έχαναν τον αυτοέλεγχο τους για προσωπικούς λόγους και όχι εξαιτίας αυτών που έκαναν ή δεν έκαναν οι γυναίκες τους. Ο μύθος αυτός αφαιρεί από τους άντρες την ευθύνη των πράξεων τους. Κανένας όμως δεν θα μπορούσε να αξίζει το είδος της κτηνωδίας που αποτελεί μια πράξη βίας.

12. Στον συζυγικό βιασμό επικρατεί ο μύθος πως οι δράστες δεν αγαπούν τις γυναίκες τους ενώ συχνά δέρνουν και τα παιδιά τους

Οι γυναίκες έχουν κατηγορηθεί ότι αγαπούν περισσότερο τη βιαιότητα των αντρών παρά την ευγένεια τους γιατί είναι δύσκολο για την κοινωνία να παραδεχτεί ότι αυτοί που κακοποιούν τις γυναίκες τους τις αγαπούν. Αλλά οι δράστες συχνά περιγράφονται πως είναι χαριτωμένοι, στοργικοί με τις γυναίκες τους.

Ο μύθος όμως που αναφέρεται στην κακοποίηση των παιδιών από τους πατέρες τους έχει κάποια πραγματική βάση. Ορισμένοι άνδρες είναι ύποπτοι για σεξουαλική αποπλάνηση των κοριτσιών τους.

Αλλά και τα παιδιά που δεν κακοποιούνται από τους γονείς τους υποφέρουν βαθιά από ψυχικά τραύματα που δεν μπορούν να επουλωθούν.

13. Οι κακοποιημένες γυναίκες μπορούν να αφήσουν το σπίτι τους όποτε θέλουν

Στην πραγματικότητα οι γυναίκες δεν έχουν την ελευθερία να φύγουν από το σπίτι μετά την κακοποίηση τους. Η ψυχολογική αδυναμία τους, η σκληρή πραγματικότητα του να μην έχεις μέρος πας και κανένα τρόπο να επιβιώσεις δεν τους αφήνουν περιθώρια για πολλές επιλογές και εναλλακτικές λύσεις. Μια κακοποιημένη γυναίκα δεν είναι ελεύθερη να πάγει να είναι δύμα εκτός αν έχει κάποια βοήθεια.

14. Οι δράστες φανερώνουν τη βιαιότητα τους μετά το γάμο

Λίγες γυναίκες αναφέρουν την ύπαρξη βίας στις προγαμιαίες σχέσεις. Ο περισσότερος κόσμος πιστεύει πως οι άντρες φανερώνουν τη βιαιότητά τους μετά τον γάμο επειδή τότε αισθάνονται πιο σίγουροι και πιο ασφαλείς για την αποκλειστική αγάπη των γυναικών τους.

15. Τα παιδιά χρειάζονται τον πατέρα τους ακόμα κι αν αυτός είναι βίαιος - οι μητέρες μένουν κοντά στον σύζυγο μόνο για το καλό των παιδιών

Δεν υπάρχει αμφιβολία ότι η ιδανική οικογένεια περιλαμβάνει τόσο τη τητέρα όσο και τον πατέρα. Πάντως όλα τα παιδιά που έχουν βίαιους γονείς λένε πως θα προτιμούσαν να ζούσαν με τον ένα μόνο από αυτούς. Αναφέρουν πως οι γυναίκες παραμένουν με τους άντρες για τα παιδιά τους και εκείνα όταν μεγαλώσουν φεύγουν από το σπίτι εγκαταλείποντας το μύθο ότι τα δύματα σκέφτονται την ευτυχία των παιδιών τους.

16. Οι σχέσεις ενός ζευγαριού είναι θέμα προσωπικό και αυτό που συμβαίνει σε κάποιον από τους δύο δεν αφορά κανέναν

Ο γάμος ή ένας μόνιμος δεσμός είναι μια επίσημη δήλωση αγάπης και φροντίδας. Το ζευγάρι συμφωνεί να αγαπά και να περιποιείται ο ένας τον άλλον. Όταν όμως αυτό κλονίζεται, αφορά την κοινωνία ολόκληρη το ίδιο όπως και στην περίπτωση που η γυναίκα θα δεχόταν μια επίθεση από ένα άγνωστο στο δρόμο. Η άδεια γάμου δεν δίνει την άδεια σε κανέναν άντρα να δέρνει τη γυναίκα του.

Συμπεραίνεται, πως όλοι οι προαναφερόμενοι μύθοι διαστρεβλώνουν την πραγματικότητα κυρίως με τους εξής τρόπους:

- α. αποσύροντας την ευθύνη από τους δράστες και θεωρώντας υπεύθυνες για την κακοποίηση τους τις γυναίκες,
- β. περιορίζοντας τον βιασμό σε ορισμένα κοινωνικά στρώματα και σε άτομα συγκεκριμένου μορφωτικού επιπέδου,
- γ. θεωρώντας την κακοποίηση υπόθεση που αφορά μόνο το ζευγάρι και που μελλοντικά θα παρουσιαστεί βελτίωση στις σχέσεις τους. Κατά αυτόν τον τρόπο, η βίαιη συμπεριφορά των ανδρών διαιώνίζεται και οι γυναίκες αδυνατούν να ξεφύγουν από τις καταστροφικές τους σχέσεις.

6. ΒΙΑΣΜΟΣ: ΜΙΑ ΨΕΥΔΟΣΕΞΟΥΑΛΙΚΗ ΕΝΕΡΓΕΙΑ. ΟΙ ΣΥΜΒΟΛΙΚΕΣ ΣΗΜΑΣΙΕΣ ΤΟΥ ΣΕΞΟΥΑΛΙΚΟΥ ΚΑΤΑΝΑΓΚΑΣΜΟΥ

Η ανάλυση της συμπεριφοράς του βιαστή υποδηλώνει ότι ο στόχος του δεν είναι η σεξουαλική απόλαυση αλλά η υποταγή, ο εξευτελισμός, η ταπείνωση της γυναίκας. Γι' αυτό η σκληρότητα, η εχθρότητα, η βιαιότητα εκφράζονται σε ένα πολύ μεγαλύτερο βαθμό από αυτό που χρειάζεται για να αποσπασθεί η συγκατάθεση του θύματος. Πίσω από τη συμπεριφορά αυτή βρίσκεται μια αναμφισβήτητη πρόθεση εξευτελιστικής κυριαρχίας που προβάλλει ανάγλυφα μέσα από την παγιωμένη συνήθεια των στρατευμάτων να βιάζουν με φριχτό τρόπο τις γυναίκες της κατεχόμενης εχθρικής χώρας. (Φωτεινή Τσαλικογλου, "Μυθολογίες βίας και καταστολής", 1989)

Η σεξουαλικότητα συχνά χρησιμοποιείται σαν ένα εργαλείο επιθετικής υποτίμησης και ταπείνωσης του άλλου. Δεν είναι η ερωτική έλξη του θύματος που παροτρύνει τον βιαστή στην επίθεση. Σε ορισμένες μάλιστα περιπτώσεις εκείνο που ενεργοποιεί την επίθεση είναι η αίσθηση του "ευάλωτου" που το θύμα αναδύει, η αδυναμία του να αντικρούσει την επίθεση. Έτσι, βλέπουμε στόχος των βιαστών να είναι εξίσου υπερήλικες γυναίκες ή πολύ νεαρά παιδιά. (ο.π. σελ.90)

Σύμφωνα με τον Amir, όπως αναφέρει η Φ. Τσαλικογλου (1989), σε ένα σύνολο 646 βιασμών αντιστοιχούν 51 θύματα ηλικία λιγότερο των 10 ετών, 123 θύματα ηλικίας ανάμεσα στα 10 και στα 14 καθώς και ένα υψηλό αριθμό υπερηλίκων θυμάτων ηλικίας άνω των 60 ετών. Θα πρέπει ακόμη να αναφέρουμε ότι ο αριθμός των ψυχικά αρρώστων ή πνευματικά καθυστερημένων γυναικών που έχουν βιασθεί στα ιδρύματα από το προσωπικό αποτελεί ένα ευαίσθητο, σκοτεινό σημείο που φυσικά διαφεύγει από τις επίσημες στατιστικές.

Δεν είναι η αναζήτηση μια ορατής σεξουαλικής απόλαυσης που προσδιορίζει, σε ένα πρώτο τουλάχιστον επίπεδο ανάλυσης, το βιασμό. Η σεξουαλική απόλαυση χρησιμοποιείται σαν ένα δευτερογενές κίνητρο. Η επίκληση της νομιμοποιεί το πέρασμα

1 Η αποπροσωποποίηση του άλλου

Στο βιασμό, το γυναικείο πρόσωπο αποπροσωποποιείται, μπαίνει μέσα σε μια παρένθεση. Παύει να υπάρχει ως αυτόνομο αυτοπροσδιοριζόμενο ον. Χάνεται μέσα στα διάφορα κυρίαρχα στερεότυπα που συγκροτούν τον λόγο των ίδιων των βιαστών: Το στερεότυπο της "εύκολης" κοινής γυναίκας ενεργοποιείται για να εξουδετερώσει την ιδιαιτερότητα του άλλου και να ολοκληρώσει τη διαδικασία της αποπροσωποποίησής του. (Φ. Τσαλίκου, "Μυθολογίες βίας και καταστολής", 1989)

"Δεν ήταν μια αληθινή γυναίκα", "οδηγούσε μόνη της τη νύχτα", αναφέρει χαρακτηριστικά ένας βιαστής. Ενώ ένας άλλος, αναφερόμενος στα αλληπάλληλα θύματά του θα πει: "Δεν θυμάμαι τι ηλικία είχαν, ούτε αν ήταν όμορφες ή όχι". Άραγε η αποπροσωποποίηση αυτή εξηγείται μόνο μέσα από την άρση των ενοχών που προσφέρει ή μήπως αποτελεί η ίδια ένα ασυνείδητο επιδιωκόμενο στόχο; Η αναζήτηση της ακύρωσης του άλλου προσώπου, ο εξαναγκασμός του σε σιωπή, η υποταγή της επιθυμίας του υποδηλώνουν πόσο τελικά εξαρτημένος είναι ο βιαστής από την εικόνα μιας απειλητικής γυναικείας παρουσίας. Πάνω από όλα αναζητά να ακυρώσει εκείνο που φοβάται ότι απειλεί την παρουσία του. (Μ. Φαρζιέ, "Βιασμός", 1991)

2 Η νοσταλγία μιας συμπαγούς ταυτότητας

Σύμφωνα με την Φ. Τσαλίκου (1989), η επιθετική καταστροφή του θύματος γίνεται όρος ύπαρξης για τον βιαστή, ένας απεγνωσμένος όρος ύπαρξης για να νιώσει ο ίδιος ισχυρός, πλήρης, ολόκληρος πράγμα που αδυνατεί να πετύχει με άλλα μέσα. Η έλλειψη, τα χάσματα, τα κενά μοιάζουν να προσδιορίζουν την ταυτότητα των βιαστών πολύ περισσότερο από ότι η υπόθεση του ασυγκράτητου, υπερ - αρσενικού βιαστή αφήνει να εννοηθεί. Η υποτίμηση του θύματος ενδέχεται μέσα από μηχανισμούς προβλητικής ταύτισης, να εκφράζει την υποτίμηση του ίδιου του εαυτού παράλληλα με μια απεγνωσμένη προσπάθεια υπερκίνησής του. Ο βιασμός συνιστά μια συμπύκνωση αντιφάσεων. μίσος, οργή, θυμός έναντι του άλλου, αλλά και παράλληλα ενδόγυχη

έκκληση προς τον άλλον. Ο άλλος ακυρώνεται αλλά είναι πάντα παρόν.

3. Η αγωνία της επιβεβαίωσης

Όπως αναφέρει η Μ. Φαρζιέ (1991), αποκαλυπτική είναι η αίσθηση που διατηρούν πολλοί βιαστές ως προς την συγκατάθεση του θύματος. Πολλοί είναι εκείνοι που υποστηρίζουν ότι το θύμα "το ήθελε", "κατά βάθος το επιθυμούσε". Αυτή η υποτιθέμενη συγκατάθεση του θύματος προβάλλει συχνά σαν μια ενδόμυχη βεβαιότητα, αγγίζοντας τα όρια μιας παραληρητικής πεποίθησης. Πως ερμηνεύεται μια τέτοια συμπεριφορά; Δεν πρόκειται για έναν απλό εκλογικευτικό, νομιμοποιητικό μηχανισμό που τροφοδοτείται από το στερεότυπο της μαζοχιστικής γυναικείας φύσης. Δηλώνει κάτι πολύ περισσότερο. Εκείνο που φαίνεται να μην μπορεί να αντέξει ο βιαστής είναι η αντίσταση στην επιθυμία του. Είναι σαν μην αντέχει αυτό το "όχι" του θύματος, όσο κι αν αυτός ο ίδιος είναι που ενεργοποιεί αυτό το τόσο δεμιτό "όχι. Η εναγώνια αναζήτηση ακύρωσης αυτής της άρνησης είναι που οδηγεί σ' αυτή την κατασκευασμένη φαντασιώση του "ναί", της δήθεν συγκατάθεσης του θύματος.

Πίσω από μια τέτοια συμπεριφορά προβάλλει η αγωνία της επιβεβαίωσης, η σπασμοδική αναζήτηση ενδείξεων ως προς την αυτονομία της δικής του ανδρικής επιθυμίας έναντι της γυναικείας. Εάν πράγματι το άτομο συγκροτείται ως υποκείμενο μέσα από την αναγνώριση της επιθυμίας του από τον άλλον, τότε μπορεί να θεωρηθεί ότι αυτή η εναγώνια και τόσο αναποτελεσματική αναζήτηση της αναγνώρισης του εαυτού από τον άλλον, αποτελεί ένα βασικό γνώρισμα του βιασμού. Η νοσταλγία μιας συμπαγούς, όσο και αδύνατης ταυτότητας μέσα από την καθυπόταξη της επιθυμίας του "διαφορετικού" (και άρα απειλητικού άλλου), μοιάζει να προσδιορίζει την συμπεριφορά του βιαστή. Η επιβεβαίωση του εαυτού επιδιώκεται μέσα από την εγκαθίδρυση μιας στάσης ανάμεσα στην αγάπη και την επιθυμία. Η στάση αυτή θα μπορούσε να λειτουργήσει σαν μια κοινωνία προσδιορισμένη ένδειξη ανδρισμού. Η Aulaguier, όπως αναφέρει η Φ. Τσαλίκογλου (1989), υποστηρίζει ότι:

“Στη συνείδηση του άνδρα η δυνατότητα της καθαρής ευχαρίστησης συνδέεται με την αντίληψη του ανδρισμού θέλει να θεωρεί τον εαυτό του ικανό για μια αυτόνομη επιθυμία, για μια “αμιγή” καθαρή επιθυμία απέναντι στην οποία η γυναίκα προβάλλει σαν ένα ανταλλάξιμο αντικείμενο”.

4. Ο φόβος του απειλητικού άλλου

Γιατί άραγε να έχει ο άνδρας ανάγκη μια τέτοιας μορφής επικύρωσης του ανδρισμού του; Γιατί να αναζητά με τέτοια ένταση την ακύρωση της επιθυμίας του άλλου; Σε ποιο βαθμό η αναζήτηση αυτή δεν είναι απόηχος μια αλλοτινής βαθειά χαμένης απειλής του ευνουχισμού που έχει αφήσει ανεξίτηλα τα σημάδια στον ψυχισμό του; Αν υδρετήσουμε μια τέτοια σκέψη θα μπορούσαμε να θεωρήσουμε ότι ο βιαστής επιχειρεί, ακυρώνοντας την επιθυμία του άλλου, να επιβεβαιώσει τη δική του αμφισβητούμενη και απειλούμενη ταυτότητα. Εξάλλου η φαντασίωση μιας παντοδύναμης απειλητικής γυναικείας παρουσίας μοιάζει να είναι βαθειά ριζωμένη στον ψυχισμό τροφοδοτώντας σταθερά μέσα στους αιώνες τη λαογραφία, τα παλιά παραμύθια, τη λογοτεχνία. Ας θυμηθούμε εδώ την κακιά μάγισσα των παιδικών παραμυθιών, τη θεά Κάλη που χορεύει πάνω στα πτώματα των ανδρών, το αίνιγμα της Σφίγγας που σκοτώνει όσους δεν μπορούν να το λύσουν, τη γυναίκα που αναγκάζει τον κολυμβητή του Σίλλερ να ριχτεί μέσα σε μια επικίνδυνη ρουφήχτρα για να κερδίσει, τη μυθική Λορελάι του Χάινε που στέκεται στην άκρη του Ρήνου μαγεύοντας και καταστρέφοντας τελικά τον ναύτη με την ομορφιά της (Φ. Τσαλίκου, 1989).

Αυτή η αρχέγονη αναπαράσταση της γυναικείας εικόνας μοιάζει να είναι συνυφασμένη με το φόβο μιας καταστροφικής παντοδύναμης προοιδιπόδειας μάνας. Οπότε, ο βιασμός μέσα από την οριακότητά του θα μπορούσε να είναι μια συμβολική προσπάθεια τιθάσσευσης του άγχους που δημιουργεί μια τέτοια αναπαράσταση. Μια απεγνωσμένη και σπασμωδική απάντηση στο αίτημα “να είσαι άντρας” που προυποθέτει την οριστική

αυτονόμηση απέναντι στις καθηλώσεις και εξαρτήσεις μιας τέτοιας εικόνας. Όσο όμως κι αν ένα τέτοιο αίτημα αναδύεται από τα βάθη του γυχισμού, δεν παύει να προσδιορίζει και υποθάλλπτεται από τις κοινωνικές επιταγές. Από αυτό το αμείλητο κυρίαρχο κοινωνικό αίτημα: "Να είσαι άντρας", που σημαίνει να είσαι "αυτόνομος, επιθετικός, αυτάρκης", αίτημα που δεν αναγνωρίζει τη δυνατότητα χασμάτων, ελλείψεων, ανεπαρκειών, που όμως αποτελούν συστατικά, δομικά γνωρίσματα του κάθε γυχισμού. Η μη αναγνώρισή τους είναι ικανή να οδηγήσει ορισμένα άτομα στη βία, στην απόγνωση, στον σεξουαλικό καταναγκασμό. (ο.π., σελ. 95)

Μέσα από την παραπάνω συλλογιστική συμπεραίνεται ότι, ο βιασμός λειτουργεί σαν μια συμβολική πράξη επιβίωσης. Η επιθετική καταστροφή του θύματος γίνεται όρος ύπαρξης για το βιαστή, ένας απεγνωσμένος όρος ύπαρξης για να νιώσει ο ίδιος ισχυρός, πράγμα που αδυνατεί, για διάφορους ευνόπτους λόγους, να πετύχει με άλλα μέσα.

7. ΨΥΧΟΛΟΓΙΚΟ ΠΟΡΤΑΙΤΟ ΤΟΥ ΒΙΑΣΤΗ ΚΑΙ ΤΟΥ ΘΥΜΑΤΟΣ

Η προσωπικότητα του βιαστή

Όπως υποστηρίζει ο Κλεάνδης Γρίβας (1987, σελ. 142), ο βιαστής είναι άτομο κοινωνικά και σεξουαλικά καταπιεσμένο και ανεπαρκές που δίνει διέξοδο στην κατάστασή του, αναπτύσσοντας το ιδιαίτερο εκείνο στοιχείο της καταστρεπτικής επιθετικότητας που χαρακτηρίζεται ως "σαδισμός". Ανασφαλές, δειλό, αβέβαιο και δουλικό. Λατρεύει μόνο τη δύναμη εκείνη που του επιτρέπει να εξουσιάζει απόλυτα κάποιο άλλο άτομο και υποτάσσεται αδιαμαρτύρητα σε όποια εξουσία. Ερεθίζεται μόνο από αβοήθητα άτομα και είναι πλήρως αντιπαθητικό: Διακατέχεται από σεξουαλικές επιθυμίες και ντρέπεται γι' αυτές. Ποθεί την γυναίκα και αντιμετωπίζει υποτιμητικά τις γυναίκες".

Σύμφωνα με την παραπάνω άποψη είναι το συμπέρασμα στο οποίο καταλήγει ο σεξολόγος Άλαν Ντέιβις μετά από προσωπική έρευνα:

"Ένας από τους βασικούς σκοπούς του επιτιθέμενου είναι η ολόκληρωτική κατάκτηση και ο εξευτελισμός του θύματος".

(Μαρί - Οντίλ Φαρζιέ, σελ. 146)

Ο βιαστής περηφανεύεται για την σεξουαλική του επάρκεια και βασανίζεται από το φόβο της σεξουαλικής του ανεπάρκειας. Βιάζει μια γυναίκα (ένα παιδί, ένα ομοφυλόφιλο ... πάντα κάποιον αβοήθητο) και αποκτάει ταυτότητα. Ταυτότητα ατομική και φυλετική: Είναι ο "εαυτός" και είναι "άντρας" ... (Κλεάνδης Γρίβας, σελ. 143).

Με την παραπάνω άποψη του Κ. Γρίβα σχετικά με τον ρόλο της ιδεολογίας για την ανδρική υπεροχή, συμφωνεί και ο δικηγόρος Ανρί Λεκλέρ (Μ. Φαρζιέ, σελ. 91) ο οποίος υποστηρίζει πως για τον δράστη ο βιασμός είναι κάτι φυσιολογικό. Μέσα στο μυαλό του, το ποτισμένο με την πιο καθαρή έκφραση της ιδεολογίας του ανδρισμού, για να αποκτήσεις μια κοπέλα, πρέπει να την πάρεις με την βία.

Ο σεξολόγος, Δρ. Ζεράρ Σβάνγκ υποστηρίζει πως το να βιάζεις είναι παθολογικό. Χαρακτηριστικά αναφέρει για τον βιαστή: "ο φυσιολογικός άντρας δε νιώθει την επιθυμία να βιάζει γυναίκες πα'όλα αυτά τα δεδομένα κλισέ, πα'όλο το ενοχοποιητικό χριστιανικό κατάλοιπο σύμφωνα με το οποίο ο άντρας είναι ένα θηρίο που πρέπει να δαμάσουμε με τη βοήθεια της θρησκείας, παρ' όλη την πρωτόγονη θεωρία της μηχανάλυσης, σύμφωνα με την οποία ο "φυσιολογικός" άντρας έχει μια επιθετική σεξουαλική συμπεριφορά με φόντο το σαδισμό και θεωρείται "καλός αρσενικός" εκείνος που εξαναγκάζει τη γυναίκα του να υπακούει στο ένστικτά του". (Μ. Φαρζιέ, 1991, σελ. 129)

Συνεχίζοντας ο Δρ. Ζεράρ Σβάνγκ υποστηρίζει πως μπορούμε να κατατάξουμε τους βιαστές σε τρεις παθολογικές κατηγορίες:

Στην πρώτη κατηγορία ανήκει ο περιολανώμενος αλήτης, λιγότερο επικίνδυνος απ' τον σαδιστή, που δε διστάζει να τραυματιστεί βαριά ή και να σκοτώσει. Ο "αλητόβιος" δεν έχει την υπομονή να κατακτήσει ειρηνικά επιτίθεται λοιπόν στην γυναίκα, κι αφού κάνει τη δουλειά του, γίνεται συνήθως πολύ καλός ακόμπ και τρυφερός. Για το δύμα, όμως δεν είναι διόλου εύκολο να τον διακρίνει απ' το σαδιστή εγκληματία. Ο βιαστής αυτής της κατηγορίας σπάνια μπορεί να θεραπευτεί.

Λιγότερο σπάνια είναι η δεύτερη περίπτωση: ο βιαστής σε ομάδα. Πρόκειται συνήθως για χειραφετημένους ανήλικους εγκληματίες ή πρώην εγκληματίες, για τους οποίους ο βιασμός είναι ένα είδος δοκιμασίας που ολοκληρώνεται στα μάτια των φίλων, και που ενδεχόμενα συνοδεύεται από βρισιές και εκδηλώσεις περιφρονητικές προς τη γυναίκα. Κατηγορία χωρίς αμφιβολία πιο τραυματική απ' την πρώτη.

Η τρίτη είναι η πιο συχνή: ο νέος μεταξύ 18 και 30 χρονών. Χωρίς μόνιμη σύντροφο και ανώριμος τόσο στο χαρακτήρα όσο και στο συναισθηματικό επίπεδο. Με λίγα λόγια το αγόρι το άσχημα προσαρμοσμένο στη ζωή. Του λείπει η αυτοπεποίθηση, για να καταφέρει να κατακτήσει κάποια κοπέλα. Από το φόβο της

αποτυχίας, λοιπόν, ο βιαστής αυτής της κατηγορίας χρησιμοποιεί με την τυχαία γνωριμία μια παρακαμπτήριο χαρακτηριστική στο ανδρώπινο είδος. (Μ. Φαρζέ, 1987, σελ. 129)

Η Λένορ Ουόκερ, στην έρευνα που έκανε για κακοποιημένες γυναίκες μέσα στο γάμο ή σε μόνιμη σχέση, ανακάλυψε κάποια γνωρίσματα κοινά μεταξύ των δραστών. Σύμφωνα με τα λεγόμενα των γυναικών του δείγματος, οι δράστες έχουν τα ακόλουθα κοινά χαρακτηριστικά:

1. Έχουν μικρή αυτοεκτίμηση
2. Πιστεύουν σε όλους τους μύθους που είναι σχετικοί με τις σχέσεις κακοποίησης
3. Πιστεύουν στην παραδοσιακή υπεροχή των αντρών και στον στερεότυπο ανδρικό ρόλο μέσα στην οικογένεια.
4. Κατηγορούν άλλους για τις πράξεις τους.
5. Ζηλεύουν παθολογικά
6. Παρουσιάζουν μια διπλή προσωπικότητα.
7. Έχουν έντονες αντιδράσεις στρες, που προσπαθούν να τις αντιμετωπίσουν πίνοντας και δέρνοντας τις γυναίκες τους.
8. Συχνά χρησιμοποιούν το σεξ σαν μια βίαιη πράξη για να αυξήσουν την αυτοεκτίμηση τους και τον χλωμό ανδρισμό τους. μπορεί να είναι δισεξουαλικοί
9. Δεν πιστεύουν πως η βίαιη συμπεριφορά τους θα έχει αρνητικές επιπτώσεις.

(“Η κακοποιημένη γυναίκα, 1989, σελ. 58)

Η Λ. Ουόκερ συνεχίζοντας αναφέρει: “Υπάρχει πάντα ένα στοιχείο υπερβολής στη συμπεριφορά του δράστη. Για παράδειγμα, λέει πως δεν σκοπεύει να κάνει κακό στη γυναίκα του, παραμόνο να της “δώσει ένα μάθημα”. Πριν το καταλάβει τις έχει δώσει καμιά δεκαριά χαστούκια, δίνοντας ταυτόχρονα γροδιές και κλωτσιές. Η ίδια υπερβολή χαρακτηρίζει και τη γενναιοδωρία του. Στις περιόδους αγάπης, γεμίζει τη γυναίκα του με στοργή, ενδιαφέρον και δώρα. Ο δεσποτισμός, η ζηλοτυπία και η αδιακρισία είναι κι αυτά τυπικά χαρακτηριστικά του δράστη. Για να αισθανθεί ασφαλής, πρέπει να ανακατεύεται σε όλες τις λεπτομέρειες της ζωής της γυναίκας του. Παρά την αυστηρή επιτήρηση κάθε δραστηριότητάς της, εξακολουθεί να υπογιάζεται

τις σχέσεις της γυναίκας του με άλλους άντρες ή γυναίκες." (ο.π. σλ. 59 - 60)

Όσον αφορά την διανοητική κατάσταση των δραστών, η Λ.Ουόκερ υποστηρίζει: "Συχνά παρουσιάζουν συμπτώματα ψυχολογικής κατάθλιψης, ιδιαίτερα μετά από κάποιο επεισόδιο κακοποίησης. Το αλκοόλ και άλλα ναρκωτικά χρησιμοποιούνται συχνά για να καλμάρουν τα νεύρα του δράστη. Επίσης συχνά, παρουσιάζεται διαταραχή της προσωπικότητας των δραστών. Οι γυναίκες τους αναφέρουν πως ήταν ανικτοί τύποι και οι κοινωνικές τους σχέσεις είχαν επιφανειακό χαρακτήρα. Ήθελαν να κάνουν κατορθώματα που δεν θα μπορούσαν οι άλλοι και τους άρεσε να εντυπωσιάζουν τις γυναίκες τους.

Επιπλέον οι άντρες περιγράφονταν σαν άτομα υπερευαίσθητα και στις παραμικρές αποχρώσεις της συμπεριφοράς των άλλων. Όταν αυτοί οι άντρες βρίσκονται κάτω από στρες η υπερευαίσθησία τους έπαιρνε έναν παρανοϊκό χαρακτήρα, που μπορούσε να οδηγήσει σε δολοφονική ή αυτοκαταστροφική τάση". ("Η κακοποιημένη γυναίκα", 1989, σελ. 91)

Όσον αφορά τους δράστες που συμμετέχουν σε ομαδικούς βιασμούς, ένας κοινωνικός λειτουργός υπεύθυνος για ανήλικους εγκληματίες και κυρίως για νεαρούς βιαστές αναφέρει: "Τ' αγόρια δεν έχουν πάντα προμελετήσει την πράξη τους μια απλή σεξουαλική πράξη μπορεί να καταλήξει σε όργιο, ακόμη πιο εύκολα αφού δεν της βρίσκουν κανένα ενδιαφέρον. Πρόκειται για ένα σαδιστικό παιχνίδι: θέλουν να τη βρουν εξοικονομώντας χρόνο κι ενέργεια, ν' ανανεώνουν την ηδονή τους με την εναλλαγή των κοριτσιών της παρέας μεταξύ τους. Εξάλλου, όταν πηγαίνουν να τους συλλάβουν εκείνοι δεν καταλαβαίνουν το γιατί. Τ' αγόρια το βρίσκουν φυσιολογικό." (Μαρί - Οντίλ Φαρζιέ, 1991, σελ. 110)

Συμπεραίνεται πως, οι βιαστές για να πλησιάσουν το θύμα τους σκέφτονται πολλούς τρόπους. Φτάνουν μάλιστα στο σημείο να προσχεδιάζουν την επίθεση τους για να έχουν σίγουρη την "επιτυχία". Εκείνο που πρέπει να γνωρίζουν οι γυναίκες είναι ότι δεν υπάρχουν συγκεκριμένα γνωρίσματα που να χαρακτηρίζουν

την προσωπικότητα του βιαστή. Ο βιαστής δεν είναι πάντα ο τύπος που σου επιτίθεται σε ερημικούς δρόμους. Τις περισσότερες φορές ο βιαστής είναι κάποιος γνωστός, φίλος, συγγενείς. Γι' αυτό χρειάζεται μεγάλη προσοχή!

Η προσωπικότητα του θύματος

Σύμφωνα με την Anja Menlenbelt (1984), ο φόβος, η αγωνία, η αίσθηση ότι θα πρέπει να βρίσκεται σε συνεχή εγρήγορση συνδέουν το κλίμα μέσα στο οποίο σχεδόν κάθε γυναίκα αναγκάζεται να λειτουργεί, όταν βρίσκεται μόνη της αργά τη νύχτα στο δρόμο, ή περπατά σε κάποια ερημική παραλία ή στο δάσος ή σε οποιαδήποτε ανάλογη κατάσταση.

Χαρακτηριστικά είναι τα ευρήματα μιας μελέτης που αποκαλύπτει ότι 8 στις 10 γυναίκες δεν αισθάνονται ασφαλής να βγαίνουν στο δρόμο μόνες τους τη νύχτα, ενώ περισσότερες απ 1 στις 3 δεν κυκλοφορούν ποτέ μόνες τους (Jane Dowdeswell, "Women on Rape", 1984)

Η στάση αυτή αναμενόμενη, εφόσον η απειλή της σεξουαλικής κακοποίησης επηρεάζει την αίσθηση και το νόημα της νύχτας και της φύσης για τη γυναίκα. Όταν είναι μόνη λειτουργούν γι' αυτήν απειλητικά αφού στο μυαλό της απλά εκλαμβάνονται ως το σκηνικό στο οποίο είναι πιθανόν να δεχτούν κάποια επίθεση (Beneke Timothy, "Men on Rape", 1982)

Παράλληλα η απειλή της σεξουαλικής κακοποίησης επιδρά και στον τρόπο επικοινωνίας με το αντίθετο φύλο. Εκτός από το συναίσθημα ανασφάλειας που δημιουργεί την κάνει να αισθάνεται ότι δεν μπορεί να έχει εμπιστοσύνη σε κανέναν. Έτσι η γυναίκα αναγκάζεται να γίνει πιο καχύποπτη, πιο προσεχτική από ότι θα ήθελε πραγματικά να είναι. Αισθάνεται αμήχανα όταν θα πρέπει να αρνηθεί μια φιλική πρόσκληση από έναν άντρα ή ακόμα και μια συζήτηση, φοβούμενη για το τι θα επακολουθήσει. Αισθάνεται άβολα όταν θα πρέπει συνεχώς να προσέχει το τι λέει και το πως αντιδρά, ώστε να μην δημιουργήσει τις προϋποθέσεις να επακολουθήσει μια δυσάρεστη κατάσταση (Μπρέγκερ Σούζαν "Ελεύθερη για", 1984).

Η απειλή της σεξουαλικής κακοποίησης επηρεάζει και τον τύπο των διαπροσωπικών, φιλικών σχέσεων της γυναίκας. Επειδή η γυναίκα ζει κάτω από το συνεχή φόβο νιώθει την ανάγκη να προστατευτεί. Για να το πετύχει αυτό δημιουργεί σχέσεις

εξάρτησης είτε με άνδρες, είτε με γυναίκες. (Timothy Beneke, "Men on Rape", 1982)

Για να μπορεί η γυναίκα να αισθάνεται ασφαλής θα πρέπει να ακολουθήσει κάποιους κανόνες, που έχουν τεθεί από την ανδροκρατούμενη κοινωνία και που αφορούν μόνο τη γυναίκα όπως να μην κυκλοφορεί μόνη της, να μην μιλάει σε αγνώστους, να μην κοιτάει τον διπλανό της. Δηλαδή με λίγα λόγια κανόνες που αναιρούν την ελευθερία των κινήσεων και πράξεων της, τη δυνατότητα να ορίζει τον εαυτό της. (Μπρέγκερ Σούζαν. "Ελεύθερες για ...", 1984)

Η απειλή του βιασμού όπως αναφέρει ο Timothy Beneke (1982), αναχαιτίζει τη γυναικεία εκφραστικότητα. Ο περιορισμός της γυναικείας εκφραστικότητας αυτόματα σηματοδοτεί την ελάττωση της δημιουργικότητας, της σεξουαλικότητας και της ευχάριστης για ζωή. Ιδιαίτερα η σεξουαλικότητα υπό τη σκιά της απειλής αυτής ακρωτηριάζεται.

Σύμφωνα με την Μπρέγκερ Σούζαν (1984), η συνεχής ενασχόληση με το πως να αποφύγει τον βιασμό, κάνει τη γυναίκα να αισθάνεται ότι δεν είναι ένα άτομο με προσωπικότητα, ενδιαφέροντα, ανησυχίες, αισθήματα αλλά μόνο ένα αντικείμενο του σεξ. Η αίσθηση αυτή την οδηγεί στη συνειδητοποίηση της φυλετικής ανισότητας και του ότι και μόνο το γεγονός πως είναι γυναίκα αρκεί για να αντιμετωπίζεται ως κατώτερη.

Από τα παραπάνω συμπεραίνεται πως η απειλή της σεξουαλικής κακοποίησης είναι υπαρκτή για όλες τις γυναίκες και τις ακολουθεί σε όλες τις εκφάνσεις της καθημερινής τους ζωής. Η γυναίκα έχει μάθει να ζει κάτω από μια κατάσταση φόβου υπονομεύοντας τις επιθυμίες και το πάθος της για ζωή ως κάτι το επικίνδυνο. Το ανδροκρατούμενο κοινωνικό σύστημα φροντίζει να διακωλύει την κατάσταση αυτή. Η ιδεολογία της γυναικείας αδυναμίας και η ανάγκη προσφυγής στον άντρα ως ισχυρό προστάτη είναι ένα αναγκαίο κακό που συνεχίζεται να καλλιεργείται και στην εποχή του δύο χιλιάδες που διανύουμε τώρα.

8. ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΟΥ ΒΙΑΣΜΟΥ ΓΙΑ ΤΗ ΓΥΝΑΙΚΑ - ΘΥΜΑ

Κατά την διάρκεια του βιασμού η γυναίκα κυριαρχείται από έντονα αισθήματα φόβου και αυτοσυντήρησης. Συνήθως το θύμα βρίσκεται σε μια ψυχοκινητική αποδιοργάνωση πράγμα που σημαίνει ότι το αίσθημα της επιβίωσης είναι πιο έντονο από ότι το αίσθημα της άμυνας. Οι συνέπειες της εμπειρίας αυτής είναι δραματικές. Δεν είναι σπάνεις οι περιπτώσεις θυμάτων που οδηγήθηκαν στην τρέλα ή στην αυτοκτονία. Όλες χρειάζονται ένα μεγάλο χρονικό διάστημα για να επανέλθουν στην προηγούμενη ζωή τους. Ο βιασμός σηματοδοτεί μια ρήξη με την προηγούμενη ζωή τους "Τίποτα δεν είναι πια όπως και πριν" ομολογεί ένα θύμα βιασμού. (Τσαλίκουλου Φωτεινή "Μυθολογίες βίας και καταστολής", 1989, σελ. 89)

Ο βιασμός όπως αναφέρει η Τσαλίκουλου Φωτεινή (1989), δημιουργεί στα θύματα ένα σημαντικό ψυχιατρικό σύνδρομο που αποκαλούν "Rare cramma Syndrome". Το σύνδρομο αυτό περιλαμβάνει μια πολυμορφία σωματικών και ψυχικών αντιδράσεων που παρατείνονται μέσα στο χρόνο. Φόβος, άγχος, αγωνία, ντροπή καθώς και ανάπτυξη εξειδικευμένων φόβων συνιστούν ορισμένες από τις χαρακτηριστικές εκφάνσεις του συνδρόμου αυτού. Είναι μια συνειδητή διαδικασία εκφοβισμού μέσα από την οποία όλοι οι άνδρες κρατάνε όλες τις γυναίκες σε ένα καθεστώς φόβου. Η καλλιέργεια ενός τέτοιου φόβου έχει σημαντικές επιπτώσεις στην κατάκτηση της γυναικείας αυτονομίας.

Μια από τις πιο σημαντικές επιπτώσεις του βιασμού όπως επισημαίνει η Τσαλίκουλου Φωτεινή (1989), είναι η διαίωηση μιας αρνητικής στάσης των κακοποιημένων γυναικών απέναντι στις σεξουαλικές σχέσεις με τον σύντροφό τους. Η ανάγκη ριζικής αναδιοργάνωσης της ζωής εμφανίζεται έντονα στα θύματα βιασμού. Η αλλαγή επαγγέλματος, κατοικίας, φίλων αποτελεί ένα συχνό φαινόμενο.

Σημαντικές είναι οι επιπτώσεις του βιασμού μέσα στο γάμο. Ο δεσμός που στηρίζεται σε βιασμό του ερωτικού στοιχείου, αργά ή γρήγορα θα αποκαλύψει ότι έστω κι αν ο γάμος διαρκέσει για πολλούς ευνόπτους λόγους μια ολόκληρη ζωή, αυτή η σχέση δεν μπορεί να κρατήσει. Ο βιασμός της συντρόφου όχι μόνο δεν χτίζει αλλά συμπαρασύρει οτιδήποτε συναισθηματικό υπόλειμμα υπάρχει από την αρχική σχέση. Καλλιεργεί το στοιχείο της συναισθηματικής απάθειας και στα δύο μέλη. Στην γυναίκα που ενώ βιάζεται η προσωπικότητά της, το θέμα αρχίζει να την ενοχλεί όλο και λιγότερο οπότε το υπομένει σαν κάτι το αναγκαστικό στην σχέση της με τον σύζυγο και στον άνδρα επειδή διαμορφώνει την απατηλή εντύπωση του εραστή δείχνοντας πλήρης συναισθηματική απάθεια στο φαινόμενο. (Φ. Τσαλίκου, 1989).

Τραυματικό Σύνδρομο Βιασμού

Ο βιασμός των γυναικών ήταν το αντικείμενο μελέτης ενός προγράμματος Συμβουλευτικής θυμάτων (Victim Counseling program) στη Βοστώνη. Σύμφωνα με τις Rurgess και Holmstrom (1974), σκοπός του προγράμματος ήταν να παρέχει μια 24ωρη παρέμβαση σε κρίση σε θύματα βιασμού καθώς επίσης να μελετήσει τις επιπτώσεις της σεξουαλικής κακοποίησης στην μετέπειτα ζωή των θυμάτων. Κατέγραφαν λοιπόν, την ύπαρξη ενός τραυματικού συνδρόμου και δύο παραλλαγές του, την σύνδετη και τη σιωπηλή αντίδραση.

Το τραυματικό σύνδρομο βιασμού περιγράφει ένα σύνολο σωματικών συμπεριφοριακών και ψυχολογικών αντιφάσεων που συνήθως χαρακτηρίζουν τα θύματα βιασμού. Ειδικότερα το σύνδρομο περιλαμβάνει δύο φάσεις. Η πρώτη φάση είναι η λεγόμενη οξεία φάση αποδιοργάνωσης. Στην φάση αυτή παρατηρούνται δύο τύποι αντιδράσεων: ο εκφραζόμενος και ο ελεγχόμενος τύπος. Στον εκφραζόμενο τύπο τα συναισθήματα φόβου και ανησυχίας έρχονται στην επιφάνεια μέσα από εκδηλώσεις κλάματος. Στον ελεγχόμενο τύπο παρατηρείται μια ήρεμη αντίδραση. (Rurgess και Holmstrom, 1974)

Στις πρώτες εβδομάδες μετά τον βιασμό όπως αναφέρουν οι Rurgess και Holmstrom(1974), σημειώνονται οξείες σωματικές εκδηλώσεις όπως:

- α. Σωματικά τραύματα: Κατά την σεξουαλική κακοποίηση η γυναίκα μπορεί να υποστεί και σωματική κακοποίηση. Η γυναίκα τότε υποφέρει από πόνους και μώλωπες σε διάφορα σημεία του σώματός της.
- β. Γαστρεντερική ευερεθιστότητα: Ορισμένα θύματα υποφέρουν από πόνους στο στομάχι, ανορεξία και τάση για εμετό (ναυτίες) μόλις θυμούνται το επεισόδιο κακοποίησης.
- γ. Γυναικολογικές ενοχλήσεις: Πολλές γυναίκες μετά το βιασμό έχουν αιμοραγία και πόνο, ιδιαίτερα στην περίπτωση που είχαν με τη βία κολπικό σέξ.
- δ. Ένταση στους σκελετικούς μύες: Πονοκέφαλοι, κούραση, ενοχλήσεις στον ύπνο, είναι τα πιο συχνά συμπτώματα με τα οποία εκδηλώνεται η ένταση αυτή. Ο ύπνος της

κακοποιημένης ταρασσεται από κλάμματα και φωνές. Το γεγονός αυτό κάνει το θύμα να γίνεται όλο και πιο νευρικό και ευέξαπτο.(ο.π.)

Επίσης στο θύμα παρουσιάζονται και κάποιες συγκινησιακές αντιδράσεις. Τα συναισθήματα της κακοποιημένης κυμαίνονται από φόβο, εξευτελισμό, ταπείνωση, ντροπή, εκδίκηση και αυτοκατηγορία. Η αυτοκατηγορία είναι μια πολύ συχνή συνέπεια του βιασμού. Παρόλο που το θύμα μπορεί να έχει αντισταθεί σε μεγάλο βαθμό, νιώθει υπεύθυνο γι' αυτό που του συνέβηκε. Το αίσθημα της αυτοκατηγορίας είναι πιο έντονο όταν ο βιαστής ήταν γνωστός στην γυναίκα οπότε αισθάνεται ότι οδήγησε τον επιτιθέμενο. Επίσης ο θυμός και η αναζήτηση εκδίκησης είναι δύο ακόμα κοινές επιπτώσεις βιασμού. Τα συναισθήματα θυμού είναι δυνατό να αναφέρονται αποκλειστικά και μόνο στο βιαστή ή και σε όλους τους άντρες ανεξαιρέτως. Οι μύθοι ότι η γυναίκα προκαλεί το βιασμό της και ότι είναι ικανή να τον αποτρέψει αν πραγματικά δεν θέλει να βιαστεί, συντελούν στην δημιουργία συναισθημάτων ενόχης. (ο.π.)

Η δεύτερη φάση είναι η μακράς διάρκειας πορεία αναδιοργάνωσης. Η έναρξη της δεύτερης φάσης σημειώνεται όταν η γυναίκα αρχίζει να ανδιοργανώνει τον τρόπο ζωής της. Αυτό γίνεται δύο ή τρεις εβδομάδες μετά την επίθεση. Κατά την περίοδο αυτή είναι πολύ πιθανό να παρατηρηθούν εφιάλτες και φοβίες. Η τελική συμπεριφορά που αναπτύσει το θύμα σε σχέση με το γεγονός της κακοποίησης επηρεάζεται από διάφορους παράγοντες οι σημαντικότεροι των οποίων είναι η δύναμη του εγώ η υποστήριξη του κοινωνικού περιβάλλοντος και ο τρόπος που την μεταχειρίστηκαν ως θύμα σεξουαλικής κακοποίησης. (Rurgess και Holmstrom, 1974)

Τα στοιχεία που χαρακτηρίζουν τη φάση της αναδιοργάνωσης είναι τα εξής:

α. Αύξηση δραστηριοτήτων: Οι κακοποιημένες γυναίκες αλλάζουν κατοικία στην προσπάθεια τους να αισθανθούν ασφάλεια. Άλλες πάλι κάνουν ταξίδια με σκοπό να ικανοποιήσουν την τάση τους για φυγή. Σε πολλές περιπτώσεις αλλάζουν τον

αριθμό του τηλεφώνου τους για να προφυλακτούν από απειλητικά ή αισχρά τηλεφωνήματα.

Επίσης, στην προσπάθεια τους να ξαναφτιάξουν την ζωή τους επικοινωνούν συχνότερα με την οικογένεια τους και αναζητούν υποστήριξη και κατανόηση χωρίς να δίνουν εξηγήσεις για αυτό που τους συνέβη.

β. Εφιάλτες: Πολλές γυναίκες περιγράφουν τρομακτικά όνειρα. Συνήθως κυριαρχούν δύο τύποι ονείρων.

Στον πρώτο τύπο ονείρου, η γυναίκα βιώνει αγχωτικές καταστάσεις που δημιουργούν το αίσθημα μιας επικείμενης καταστροφής. Παρόλο που η γυναίκα μπορεί να κάνει κάτι ξυπνάει πριν μπορέσει να δράσει. Στο δεύτερο τύπο ονείρου, η γυναίκα είναι σε θέση να νικήσει τον επιτιθέμενο.

γ. Τραυματοφοβία: Ο Saudor Raudo όπως αναφέρουν οι Rurgess και Holmstrom, χρησιμοποιεί τον όρο "τραυματοφοβία" για να περιγράψει την φοβική αντίδραση σε μια τραυματική κατάσταση. Η φοβία είναι μια αμυντική αντίδραση απέναντι στο φαινόμενο βιασμός. Οι πιο χαρακτηριστικές φοβικές αντιδράσεις που παρουσιάζονται στα δύματα είναι:

- α. φόβος στο σπίτι "Αισθάνομαι παγιδευμένη μέσα. Ο φόβος μου είναι όταν βρίσκομαι μέσα, όχι έξω", λέει ένα δύμα. (Rurgess, Holmstrom, 1974)
- β. Φόβος έξω από το σπίτι. Μια γυναίκα λέει χαρακτηριστικά: "Είναι καθαρός τρόμος για κάθε βήμα που κάνω. Ανυπομονώ να φτάσω στην ασφάλεια του σπιτιού μου" (ο.π.)
- γ. Φόβος να μένει μόνη: "Δεν αντέχω να είμαι μόνη. Ακούω κάθε θόρυβο - τα παράθυρα τρίζουν", υποστηρίζει ένα δύμα. (ο.π.)
- δ. Φόβος για τα πλήθη: Μια γυναίκα περιγράφει: "Όταν είμαι μέσα στο πλήθος έχω όλο άσχημες σκέψεις. Θα εξατάζω έναν τύπο και αν μου φανεί παράξενος, θα ευχηθώ κάτι κακό να του συμβεί." (ο.π.)
- ε. Φόβος για τους ανθρώπους πίσω απ' αυτές: Ένα δύμα αναφέρει "Όταν αισθάνομαι ότι κάποιος είναι πίσω μου, η καρδιά μου αρχίζει να κτυπά δυνατά".
- στ. Σεξουαλικοί φόβοι: Ο "κανονικός" τρόπος σεξουαλικής ζωής του δύματος διαλύεται(ο.π.)

Επίπτωση του βιασμού αποτελεί και η κρίση στις σεξουαλικές τους σχέσεις. Το γεγονός της σεξουαλικής κακοποίησης προκαλεί ιδιαίτερη αναστάτωση στα θύματα που δεν είχαν σεξουαλική δραστηριότητα πριν από τον βιασμό τους. (Rurgess και Holmstrom, 1974)

Σύνθετη αντίδραση

Σύμφωνα με τις Rurgess και Holmstrom (1974), στην περίπτωση που η κακοποιημένη γυναίκα αναπτύσσει διάφορα επιπρόσθετα συμπτώματα όπως κατάθλιψη, ψυχωτική συμπεριφορά, αυτοκτονική συμπεριφορά, παρεκκλίνουσα συμπεριφορά, ψυχοσωματικές δυσκλειτουργίες, έντονη σεξουαλική δραστηριότητα, χρήση οιοπνεύματος και ναρκωτικών, τότε λέμε πως η γυναίκα αυτή παρουσιάζει σύνθετη αντίδραση. Η κατάσταση αυτή εμφανίζεται παράλληλα με το τραυματικό σύνδρομο βιασμού.

Σιωπηλή αντίδραση

Όπως αναφέρουν οι Rurgess και Holmstrom (1974), το σύνδρομο αυτό εμφανίζεται στη γυναίκα που δεν έχει εκμυστηρευτεί σε κανέναν τον βιασμό της. Ενδείξεις του συνδρόμου είναι: η ευερεδιστότητα - η αποφυγή σχέσεων με άντρες - αλλαγή στην σεξουαλική συμπεριφορά - ζαφνικές φοβικές αντιδράσεις - απώλεια αυτοεκτίμησης - αυτοκατηγορία - όνειρα βίας. Εάν η γυναίκα αυτή πέσει πάλι θύμα βιασμού τότε ο παρόν βιασμός ενεργοποιεί τις αντιδράσεις της από την προηγούμενη εμπειρία βιασμού.

Εγκυμοσύνη

Σύμφωνα με μελέτες 13% των θυμάτων βιασμού αντιμετωπίζουν την εγκυμοσύνη, ενώ πολλοί πιστεύουν πως το ποσοστό είναι πολύ μεγαλύτερο. Η έκτρωση αποτελεί την

μοναδική εναλλακτική λύση στην περίπτωση αυτή. Η ιδέα μόνο ότι μέσα τους κυοφορεί ένα παιδί που είναι καρπός της πιο εξευτελιστικής εμπειρίας της ζωής τους συντελεί στο να έχουν αρνητικά συναισθήματα για το παιδί. Στην περίπτωση που η γυναίκα είναι έγκυος, τα πράγματα περιπλέκονται. Αν η γυναίκα είναι παντρεμένη ή έχει κάποια σταθερή σχέση, ο σύντροφος εμπλέκεται στην όλη διαδικασία. Η γυναίκα βασανίζεται από το ερώτημα ποιος είναι ο πατέρας του παιδιού της, ο δράστης ή ο σύντροφος. Η απόφαση που πρέπει να πάρει είναι δύσκολη. Εάν κρατήσει το παιδί θα είναι μια συνεχής υπευθύμιση του βιασμού. Στο πρόσωπο του παιδιού θα βλέπει το πρόσωπο του βιαστή της. Η κατάληξη της εγκυμοσύνης πρέπει να παρθεί γρήγορα αφού το χρονικό περιθώριο στο οποίο η γυναίκα μπορεί να κάνει έκτρωση είναι περιορισμένο. Η τελική απόφαση ανήκει σ' αυτήν και σε κανέναν άλλον (Jane Dowdswell, "Women on Rape", 1986)

Συμπεραίνεται λοιπόν, πως η εγκυμοσύνη είναι μια πολύ σοβαρή συνέπεια της σεξουαλικής κακοποίησης. Μια ανεπιθύμητη εγκυμοσύνη προκαλεί ιδιαίτερα προβλήματα στη γυναίκα. Πόσο μάλλον εάν αυτή είναι αποτέλεσμα βιασμού. Η γυναίκα καλείται να αντιμετωπίσει ένα φοβερό δίλλημα σε μια τραυματική περίοδο της ζωής της, να κρατήσει το παιδί ή να κάνει έκτρωση. Για το λόγο αυτό η γυναίκα χρειάζεται ακόμα περισσότερο την ενίσχυση των ανθρώπων που την περιβάλλουν χωρίς βέβαια να παίρνουν μέρος στην απόφαση που πρέπει να παρθεί από την ίδια.

9. ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΤΟΥ ΘΥΜΑΤΟΣ

Αντιμετώπιση από δικαιοσύνη

Η νομική διαδικασία διαρκεί μήνες μέχρι να ολοκληρωθεί. Η όλη κατάσταση είναι επώδυνη. Από στιγμή σε στιγμή το θύμα μπορεί να κληθεί για να καταθέσει. Όταν γίνει η σύλληψη του δράστη μεταφέρεται στον δικαστή όπου του απαγγέλονται οι κατηγορίες. Οι βιαστές είναι υπό φυλάκιση μέχρι την δίκη. Όμως υπάρχει δυνατότητα να βγουν με εγγύηση. Αν ο κατηγορούμενος δηλώσει ένοχος τότε το θύμα δεν καταθέτει. Αν όμως δηλώσει αθώος τότε το θύμα θα πρέπει να καταθέσει. Η γυναίκα περνάει από μεγάλη δοκιμασία. Βρίσκεται σε ένα χώρο άγνωστο και συχνά συναντάται με τον βιαστή ή την οικογένεια του στο χώρο αναμονής. Το θύμα πρέπει να είναι παρόν σε όλη την ακροαματική διαδικασία και θα εξετάζεται κατ' αντιπαράσταση με τον βιαστή. (Jane Dowdeswell, "Women on Rape", 1986)

Η δικαιοσύνη για να διακρίνει αν κάποια περίπτωση πρόκειται πράγματι για βιασμό πρέπει να έχει αποδείξεις αφού δεν μπορεί να βασίζεται μόνο στα λόγια των γυναικών. Τα θύματα καλούνται να θυμηθούν από την αρχή όλο το σκηνικό της πράξης του βιασμού με κάθε λεπτομέρεια. Η διαδικασία της καταγγελίας είναι επώδυνη για το θύμα. Δικαιολογημένα λοιπόν, χαρακτηρίζεται σαν "δεύτερος βιασμός" χειρότερος από τον πρώτον. Οι αποδείξεις που χρειάζεται το δικαστήριο είναι πως και μέχρι που έγινε η πράξη γιατί σε περίπτωση που δεν έχει ολοκληρωθεί ο βιασμός τότε ο δράστης τιμωρείται ελαφρότερα. (Μ. Φαρζιέ, "Βιασμός", 1991, σελ. 22)

Σύμφωνα με την κ. Κωσταβάρη (συνέντευξη 15 - 6 - 95), οι περισσότεροι από τους δικηγόρους ακολουθούν δύο τρόπους για να υπερασπίσουν τους δράστες. Ο ένας, έχει στόχο να προκαλέσει τον οίκτο της δικαιοσύνης υποστηρίζοντας ότι το σφάλμα δεν είναι του δράστη, προβάλλοντας σαν αίτια τα κοινωνικά και ψυχολογικά τους προβλήματα. Ο άλλος, κατηγορεί το θύμα προσπαθώντας να αποδείξει ότι ψεύδεται. Στην πραγματικότητα κανένας βιαστής δεν έχει "πραγματικά" βιάσει. Οι βιαστές έχουν την λαθεμένη και απατηλή εντύπωση ότι τα θύματά τους επιθυμούσαν ερωτικά. Αυτό

γίνεται υποσυνείδητα γιατί αν πιστέψουν ότι οι γυναίκες που βίασαν δεν τους ήθελαν σαν να αναγνωρίζουν ότι τις βίασαν. Και πως είναι δυνατόν να το αναγνωρίσουν αφού κανένας άντρας δεν φαντάζεται τον εαυτό του ικανό για τέτοιο έγκλημα. Αυτό οι δικηγόροι το ξέρουν καλά μια και συναντούν στους πελάτες τους τις πιο άγριες αντιδράσεις όταν καμιά φορά τύχει να τους προτείνουν να παραδεχτούν την ενοχή τους ποντάροντας στα ελαφρυντικά αντί να ρίξουν το βάρος στην επίθεση κατά του δύματος.

Η κακοποιημένη σεξουαλικά γυναίκα αντιμετωπίζεται με καχυποψία μέσα στο δικαστήριο. Η ιστορία κακοποίησης της, αντιμετωπίζεται με κάποια επιφύλαξη όσον αφορά την αληθινή της μορφή. Πρέπει να πείσει ότι δεν προκάλεσε, ότι αντιστάθηκε μέχρι θανάτου για να τον αποφύγει. Έχει να αντιμετωπίσει ένα σωρό από προσωπικές ερωτήσεις. Οι απαντήσεις της πρέπει να αποδείξουν ότι ήταν άτομο ηθικό. Ο Βρετανικός σύνδεσμος για τις ελευθερίες του πολίτη έχει συντάξει ένα κατάλογο από ερωτήσεις που συνήθως υποβάλλονται στο δύμα για να διαπιστωθεί η ειλικρίνεια του. Παρομοιότυπες ερωτήσεις υποβάλλονται στο δύμα και στα ελληνικά δικαστήρια.

1. Έχετε σεξουαλικές εμπειρίες;
2. Είσατε ανύπαντρη, σε διάσταση, διαζευγμένη;
3. Παίρνεται αντισυλληπτικό χάπι ή χρησιμοποιείται κάποιο άλλο είδος προφύλαξης;
4. Είχατε ποτέ εξωσυζυγικές σεξουαλικές σχέσεις;
5. Είχατε εραστές στο παρελθόν;
6. Έχετε κάνει έκτρωση;
7. Έχετε νόθο παιδί;
8. Ζήτε μόνη;
9. Γνωρίζατε τον άνδρα που ισχυρίζεσθε ότι σας βίασε;
10. Τον συναντήσατε εκείνη τη φορά με την δέλησή σας;
11. Ήπιατε κάτι μαζί του;
12. Είχατε σεξουαλικές σχέσεις μαζί του πριν τη μέρα του βιασμού;
13. Συναντήσατε το βιαστή καθώς περπατούσατε σε μια έρημη περιοχή ή σε ένα δημόσιο χώρο όπου βρισκόσασταν χωρίς συνοδό;

14. Φορούσατε κοντή φούστα, μπλούζα ντεκολτέ ή κάποιο άλλο άσεμνο ρούχο;
15. Αφού ισχυρίζεστε ότι μπήκε σπίτι σας μετά από διάρρηξη πως μπόρεσε να δει και να μαντέψει πως ήσασταν μόνοι;
16. Μιλήσατε μαζί του πριν σας βιάσει;
17. Υποταχτήκατε δίχως πάλη για να αποφύγετε τυχόν τραυματισμούς;
18. Αποφύγατε να φωνάζετε τόσο ώστε να σας ακούσουν;
19. Η αστυνομία βρήκε όπλο;
20. Μετά το βιασμό κάνατε ένα μπάνιο ξεκουραστήκατε και αφήσατε να περάσει αν οποιοδήποτε χρονικό διάστημα πριν απευθυνθείτε στην αστυνομία; (Μ. Φαρζιέ, "Βιασμός", 1991, σελ. 83)

Όλη αυτή η διαδικασία των ερωτήσεων είναι ιδιαίτερα ταπεινωτική για τα θύματα. Στις περισσότερες από τις ερωτήσεις βλέπουμε πόσο έντονη είναι η παρουσία προκαταλήψεων και καχυποψίας για το θύμα. Οι ερωτήσεις 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7 και 14 αφορούν αποκλειστικά την προσωπική ζωή της γυναίκας και δεν έχουν αναγκαστική άμεση σχέση με τον βιασμό αφού ο δράστης θα μπορούσε να αγνοεί (Μαρί Φαρζιέ, "Βιασμός", 1983).

Η καχυποψία φαίνεται έντονα όταν στα πλαίσια της διαδικασίας εξετάζεται το σεξουαλικό ιστορικό του θύματος. Αρχικά τέθηκε περιορισμός να αναφέρονται μόνο σε εκείνο το σημείο της σεξουαλικής δραστηριότητας του θύματος που αφορά την υπόθεση του βιασμού. Αυτός όμως ο περιορισμός αφέθηκε στην κρίση του δικαστηρίου (Jane Dowdswell, "Women on Rape", 1986).

Σύμφωνα με την Jane Dowdswell (1986), η γυναίκα είναι δυνατόν να αισθανθεί τόσο πιεσμένη κατά την κατάθεση, στην διάρκεια υποβολής των ερωτήσεων, ώστε να ενεργοποιηθεί ένας κοινός μηχανισμός άμυνας, αυτός της απώθησης με αποτέλεσμα να τα "ξεχάσει" όλα.

Όπως αναφέρει η Dr. Johnson - Tourna (Μέθοδοι κοινωνικής εργασίας - συνέντευξη), οι άμυνες χρησιμοποιούνται για να φέρουν κάποια εσωτερική ανακούφιση από κάποια ψυχική

ένταση και άγχος. Οι περισσότερες λειτουργούν υποσύνειδητα. Στην περίπτωση του βιασμού λοιπόν εκδηλώνεται από το δύμα ο μηχανισμός της απώθησης. Η απώθηση ωθεί στο ασυνείδητο του θύματος αυτά τα στοιχεία που ενδέχεται να προκαλέσουν στο άτομο σύγκρουση αν δεν απωθηθούν, ωθεί δηλαδή στο ασυνείδητο τις λεπτομέρειες του βιασμού με αποτέλεσμα το δύμα να μην είναι σε θέση να καταδέσει.

Όπως υποστηρίζει η Jane Dowdswell (1986), η πορεία της ανακριτικής διαδικασίας είναι στενάχωρη. Το δύμα αισθάνεται πως ελέγχουν και κρίνουν την προσωπική της ζωή σαν να είναι αυτή ο δράστης του εγκλήματος.

Χαρακτηριστικά είναι τα λόγια μια φοιτήτριας που την γλίτωσαν από απόπειρα αυτοκτονίας λίγο μετά το τέλος της ανακριτικής διαδικασίας.

"Ήταν εφιαλτικό αυτό που έζησα για δεύτερη φορά ενώπιον μάλιστα του ακροτηρίου. Έβλεπα το κτήνος που με βίασε να κάθεται ήρεμος με ήφος δήδεν."
(Εφημερίδα "Κάθε μέρα", 12 - 6 - 88)

Στη μόνη περίπτωση που ο βιασμός αναγνωρίζεται από το δικαστήριο και την κοινή γνώμη αναμφισβήτητα είναι όταν η συνέπεια αυτού είναι ο θάνατος του θύματος. Είναι η εικόνα του σαδιστικού βιασμού που μαρτυρά την αγανάκτηση και το φόβο των γυναικών. Βιασμός και θάνατος είναι τόσο πολύ συνδεδεμένα μεταξύ τους ώστε υπάρχει υπογία βιασμού σε περιπτώσεις δολοφονιών. Η πραγματσύνη είναι εμπειριστατωμένη και τα μέσα μαζικής ενημέρωσης δεν παραλείπουν ποτέ να αναφέρουν αν το δύμα έχει ή δεν έχει υποστεί βία. (Μ. Φαρζιέ, "Βιασμός", 1991, σελ. 84)

Η Υπηρεσία Ποινικών και Εγκληματολογικών μελετών υποστηρίζει ότι "Η δικαιοσύνη πραγματοποιεί μια αναδόμηση του αντικειμένου της δίκης σύμφωνα με τη λογική της ίδιας της λειτουργίας. Οι δικογραφίες είναι ανεξέντλητες πάνω στις μορφές της κοινωνικής αντίδρασης και στα γεγονότα, άνισες ως προς τους υπεύθυνους, σύντομες ή λακωνικές όσον αφορά τις

συγκροτημένες ομάδες και κυρίως όσον αφορά τα δύματα και την άπουη τους." (Μ. Φαρζιέ, "Βιασμός", 1991, σελ. 98)

Από τις ελάχιστες υποθέσεις του συζυγικού βιασμού που φτάνουν στα δικαστήρια μπορεί ο καθένας εύκολα να οδηγηθεί στο συμπέρασμα ότι οι σύζυγοι είναι ή τουλάχιστον δείχνουν έκπληκτοι από τις κατηγορίες των γυναικών τους. Ίσως κάπου να μην συνειδητοποιούν αυτό που κάνουν. Ίσως τελικά θα έπρεπε να αναλάβουν την ευθύνη οι γυναίκες να οπλιστούν με θάρρος και κουράγιο για να καταγγέλλουν συχνότερα τις επιθέσεις που δέχονται (Εφημερίδα Ακρόπολη, "Κοινωνικά θέματα", 15 - 3 - 87).

Μια γυναίκα που τόμπσε να μηνύσει τον σύζυγο της και να τον εγκαταλείψει δηλώνει:

"Έτσι πίστευα τουλάχιστον ότι θα τα κατάφερνα.
Όμως ύστερα από δύο μήνες δεν άντεξα. Ξαναγύρισα στο σπίτι μου γιατί έπρεπε να αντιμετωπίσω τα πονηρά χαμόγελα των δικαστών και των δικηγόρων που τελικά γίνονταν για πλάκα, με δύο λόγια έπρεπε να τους πείσω ότι χω το δικαίωμα να μην θέλω κάποιες φορές να κάνω έρωτα με τον άνδρα μου"

(Εφημερίδα Ακρόπολη "Κοινωνικά θέματα", 15 - 3 - 87)

Συμπεραίνεται λοιπόν, πως η γυναίκα προστατεύεται ποινικά μόνο όταν παραμένει συνεπής προς τον κοινωνικό της ρόλο. Η δίκη γύρω από τον βιασμό έχει σαν αντικείμενο τη συμπεριφορά του δύματος και όχι του δράστη. Έχει σαν επίκεντρο την διαπίστωση, μήπως η επίθεση ξύπνησε την επιθυμία της γυναίκας και έκαμψε την αντίσταση της γιατί σ' αυτή την περίπτωση δεν υπάρχει βιασμός. Μήπως η συμπεριφορά της δεν ήταν αρκετά αποδαρρυντική και ο δράστης παρεξήγησε τις προθέσεις της δηλαδή μήπως δεν ανταποκρινόταν στο πρότυπο της "χαμηλοβλεπούσα"; Τότε δεν υπάρχει βιασμός λόγω πλάνης. Μήπως το ντύσιμο της ήταν προκλητικό και δημιούργησε "ασυγκράτητη παραφορά πάθους;" Τότε και πάλι δεν υπάρχει βιασμός λόγω ακαταλόγιστου. Σε όλες αυτές τις περιπτώσεις η γυναίκα δεν ανταποκρίνεται στο κοινωνικό πρότυπο του ρόλου της άρα το σώμα της δεν τυγχάνει ποινικής προστασίας. Έτσι

δυστυχώς λειτουργεί το υπάρχον νομικό σύστημα στον Ελλαδικό χώρο.

Όταν τυγχάνει και το δύμα ήταν ντυμένο προκλητικά ή προκάλεσε κατά κάποιο τρόπο με τη συμπεριφορά του τότε ο δράστης έχει με το μέρος του περισσότερα ελαφρυντικά στοιχεία. Τα ελαφρυντικά αυτά στοιχεία δεν θα έπρεπε να θεωρούνται επιβαρυντικά αφού αυτά τα στοιχεία εκμεταλλεύεται ο δράστης προκειμένου να αθωωθεί όπου δίνονται ελαφρυντικά στον δράστη τα οποία αντλούνται από την προσωπικότητα του δύματος. Είναι το μόνο έγκλημα στον κόσμο όπου κατηγορεί το δύμα και όχι τον δύτη. Όλα τα εγκλήματα παραμένουν το ίδιο αξιόποινα ανεξάρτητα από το εάν έγιναν μέρα ή νύχτα, από το προκλητικό ντύσιμο του δύματος, από την ηθικότητα του εκτός βέβαια από τον βιασμό.

Αν το κοινωνικό σύνολο συγκρατεί κάτι από το δύμα είναι μονάχα η κακή του φήμη. Η άποψή του ή αγνοείται ή αποκρύπτεται. Παρόλο που η μήνυση έχει υποβληθεί σύμφωνα με την απήχηση που είχαν τα γεγονότα στον μηνυτή, η ποινική δικαιοσύνη λειτουργεί με μια λογική άσχετη εντελώς με το μηνυτή.

Οι γυναίκες βγαίνουν από την περιπέτεια φορτωμένες με τον διασυρμό της κοινωνίας, με την απογοήτευση για το άλλο φύλο. Η καταρράκωση της αξιοπρέπειας τους έχει πλέον ολοκληρωθεί. Οι άνδρες από τους δράστες μέχρι τους ανώνυμους πολίτες, τους δικαστές φροντίζουν να αποδώσουν στην γυναίκα την ευθύνη του προβλήματος. Όμως όχι μόνο άνδρες αλλά και πολλές γυναίκες θεωρούν υπεύθυνα τα δύματα γιατί υποστηρίζουν πως μια "καθώς πρέπει" γυναίκα δεν κυκλοφορεί μόνη της την νύχτα δεν προκαλεί, δεν φλετάρει

- Όταν μια γυναίκα κυκλοφορεί μόνη της σε απομονωμένα μέρη τη νύχτα, "τα θέλει".
- Όταν ντύνεται προκλητικά, "τα θέλει".
- Αν δεν καταφέρει να εμποδίσει τον βιασμό της, τότε σίγουρα "τα ήθελε".
- Αν την είχαν απειλήσει με όπλο, αλλά δεν είχε αντισταθεί, διακινδυνεύοντας τη ζωή της, "τα ήθελε".

- Αν αποφάσισε κάποτε να έχει ερωτικές σχέσεις, δεν τίθεται θέμα βιασμού, ή κανέας ή όλοι.

Αντιμετώπιση από αστυνομικές αρχές

Όπως αναφέρει η Μ. Φαρζιέ (1991), η στάση της αστυνομίας χαρακτηρίζεται από διάκριση της βίας σε ατομική στην οικογένεια και δημόσια στην κοινωνία. Η ίδια η πράξη στο δρόμο από άγνωστο θεωρείται εγκληματικότητα και η αστυνομία επεμβαίνει, ενώ στο σπίτι από τον άντρα προς τη γυναίκα, θεωρείται οικογενειακή υπόθεση. Η ιδιωτικοποίηση του θέματος φυσικά καλύπτει του άντρες που δεν θέλουν να δημισιοποιηθεί η πράξη τους και όχι τις γυναίκες που ζητούν βοήθεια γιατί κυνδινεύουν μέσα στο ίδιο τους το σπίτι.

Σύμφωνα με επίσημα στοιχεία του Υπουργείου Δημοσίας Τάξης τα στοιχεία που κατέχουν οι Αστυνομικές υπηρεσίες σε όλη τη χώρα για τα έτη 1989 και 1990 και τα οποία αφορούν μόνο μηνύσεις που καταλήγουν στα δικαστήρια, ένας πολύ μικρός αριθμό 0,06% γυναικών θυμάτων βίας απευθύνεται στην αστυνομία και από αυτές η συντριπτική πλειοψηφία αφορά κακοποίηση από σύζυγο κυρίως και από εραστή κατά δεύτερον λόγο.

Βέβαια είναι μεγαλύτερος ο αριθμός των κακοποιημένων γυναικών που καταγγέλλουν την κακοποίηση τους στην αστυνομία, χωρίς να καταθέτουν μήνυση και αυτές δεν καταγράφονται. Από αδημοσίευτα στοιχεία του κέντρου για κακοποιημένες γυναίκες προκύπτει ότι, το 24% των γυναικών είχαν απευθυνθεί στην αστυνομία για βοήθεια, μόνο μια γυναίκα όμως ανέφερε ότι βοηθήθηκε ουσιαστικά. Η αστυνομία έχει δυνατότητα παρέμβασης σε περιπτώσεις κακοποίησης γυναικών μόνο μετά από μήνυση από τη γυναίκα - θύμα. Μόνο σε περιπτώσεις βιασμού υπάρχει δυνατότητα αυτεπάγγελτης διώξης του δράστη. Η στάση της αστυνομίας απέναντι στα περιστατικά κακοποίησης είναι από αδιάφορη μέχρι αρνητική. Θεωρεί ότι δεν είναι δουλειά της αστυνομίας να ασχολείται με τέτοια περιστατικά ωστόσο σπάνια παραπέμπει σε πιο εξειδικευμένες υπηρεσίες. (Κτώνα, συνέντευξη 17 - 8 - 95)

Στο συζυγικό βιασμό, όταν δείξει ενδιαφέρον η αστυνομία καλούν το σύζυγο για συστάσεις και προσπαθούν να του

συμφιλιώσουν. Αν το ζευγάρι επιστρέψει μαζί στο σπίτι, θεωρούν ότι το έργο τους ευοδόθηκε και φυσικά αγνοούν ότι εκεί θα επακολουθήσει πολύ αγριότερη κακοποίηση. Ποτέ δεν ενημερώνουν τις γυναίκες για τα δικαιώματά τους αλλά κι ανα οι ίδιες ζητήσουν να υποβάλλουν μήνυση, της αποτρέπουν με κάθε τρόπο. (Μ. Φαρζιέ, "Βιασμός", 1991, σελ. 52).

Σε περίπτωση όπου τηλεφωνικά ειδοποιηθεί η αστυνομία για κάποιον βιασμό τότε θα πρέπει να πάει στον τόπο που έγινε η πράξη και να παραλάβει το θύμα. Η γυναίκα - θύμα έχει δικαίωμα να ζητήσει άνδρα ή γυναίκα αστυνομικό προκειμένου να δώσει την κατάθεση. Εάν ο αστυνομικός δεν της φερθεί καλά εκείνη έχει το δικαίωμα να ζητήσει αλλαγή αστυνομικού προκειμένου να συνεχίσει την κατάθεση. Αν επίσης η ψυχολογική της κατάσταση δεν είναι καλή δεν θα πρέπει να πιεστεί για λεπρομερή κατάθεση αλλά να δοθεί χρόνος 24 ωρών για να μπορέσει το θύμα να ξεκουραστεί και να συνέλθει από την πράξη του βιασμού. Πρωτεύοντα ρόλο στις αρμοδιότητες της αστυνομίας σε μια τέτοια περίπτωση είναι η δίωξη του βιαστή ή οποία πρέπει να αρχίσει αμέσως μετά την μήνυση του θύματος. (Εθνική έκθεση για τη σωματική και σεξουαλική βία κατά των γυναικών στην Ελλάδα, Υπουργείο Δημόσιας τάξης, σελ. 9 - 10)

Ο Morton Bard, ψυχολόγος στο Πανεπιστήμιο της Νέας Υόρκης έχει αναλάβει την εκπαίδευση αστυνομικών ώστε να παίζουν ταυτόχρονα και το ρόλο του κοινωνικού λειτουργού όταν παρεμβαίνουν σε επεισόδια κακοποίησης γυναικών. Βέβαια όταν συμβεί κάποιο σοβαρό επεισόδιο κακοποίησης η λογική είναι αναποτελεσματική και απαιτείται ένας νόμιμος διαχωρισμός του ζευγαριού. (Μ. Φαρζιέ, "Βιασμός", 1991, σελ. 142)

Παράλληλα, οι αστυνομικές αρχές θα πρέπει να έχουν στόχο:

- α. Την συνειδητοποίηση των δυνατοτήτων τους για αποτελεσματική βοήθεια στις γυναίκες - θύματα βίας αλλά και των συνεπειών που συνεπάγεται η άρνηση αυτής της βοήθειας.
- β. Την πληροφόρηση για τα δικαιώματα των κακοποιημένων γυναικών.

- γ. Να καταρτιστεί κώδικας καθηκόντων που αφορούν τα παραπάνω και ενδεχόμενες παραλείψεις από την μεριά των αστυνομικών να συνιστούν παράβαση καθήκοντος. Η βελτίωση των υπηρεσιών της αστυνομίας είναι επιβεβλημένη αλλά χρειάζεται ιδιαίτερη προσοχή ώστε να μην οδηγήσει στην άσκηση περισσότερου ελέγχου στα δύματα.

Αφενός μεν, θα αυξανόταν έτσι η αίσθηση της αστυνομίας, αφετέρου δε, στην Ελλάδα οι σχέσεις πολιτών γενικότερα και αστυνομίας δεν είναι συνεργατικές και υπάρχει ιδιαίτερη ευαισθησία στον έλεγχο από την μεριά της αστυνομίας. (Της Κίνησης Δημοκρατικών Γυναικών, "Βία - Βιασμός", σελ. 91)

Συμπεραίνεται πως οι γυναίκες - δύματα σεξουαλικής βίας, αντιμετωπίζονται από τους αστυνομικούς με καχυποψία και σπεπτική διάθεση ενώ δεν αποτελεί υπερβολή η διαμαρτυρία των κακοποιημένων γυναικών ότι υφίστανται έναν "δεύτερο βιασμό", ο οποίος ξεκινάει στην αστυνομία και ανακριτικές αρχές. Η αντιμετώπιση από την αστυνομία είναι άσχημη. Οι ερωτήσεις που υποβάλλονται στα δύματα είναι προσβλητικές ενώ στα πρόσωπα των αστυνομικών φαίνεται η δυσπιστία προς τα λόγια των θυμάτων. Ο λόγος για τον οποίον θεωρείται αναποτελεσματική την αντιμετώπιση της αστυνομίας δεν είναι εντελώς φανερός. Δηλαδή, οι αστυνομικοί αντιλαμβάνονται την ευθύνη τους για την διατήρηση της δημόσια τάξης και την επιβολή του νόμου. Αλλά από την άλλη μεριά νομίζουν ότι αυτά που γίνονται πίσω από τις κλειστές πόρτες των οικογενειών δεν αφορούν την αστυνομία. Πιστεύουν πως είναι ιδιωτικές υποθέσεις μεταξύ ανδρών και γυναικών.

Για να αυξηθεί η αποτελεσματικότητα της αστυνομίας κατά την άποψη, των σπουδαστών θα πρέπει οι αστυνομικοί να μπορούν να σταματήσουν έναν άνδρα από την επίθεση του. Ο πιο καλός τρόπος για να εγγυηθούν αυτή την προστασία είναι να αντιμετωπίσουν το βιασμό με τον ίδιο τρόπο που αντιμετωπίζουν γενικά τη βία συλλαμβάνοντας τον δράστη. Οι ίδιοι οι αστυνομικοί θα πρέπει να υπογράφουν την μήνυση αφού εκείνοι θα προτρέπουν το θύμα να κάνει την μήνυση και στη συνέχεια η

πολιτεία να είναι υπεύθυνη για την αυτεπάγγελτη διώξη του δράστη.

Ακόμα, θα πρέπει να υπάρχει ειδικό τμήμα όπου θα παραπέμπονται τα επεισόδια κακοποίησης καθώς επίσης οι αστυνομικοί του τμήματος να είναι εφοδιασμένοι με τις απαραίτητες γνώσεις για να μπορούν να ανταπεξέλθουν σε μια περίπτωση βιασμού με τον καλύτερο δυνατό τρόπο. Για να γίνει αυτό απαιτείται από την πολιτεία να μεριμνήσει για την επιπλέον επιμορφωτική εκπαίδευση της ελληνικής αστυνομίας μέσα από εκπαιδευτικά σεμινάρια.

Κρίνεται απαραίτητη η στελέχωση των αστυνομικών αρχών με κοινωνικούς λειτουργούς ειδικευμένους στις κακοποιήσεις γυναικών, οι οποίοι θα συνεργάζονται με καταφύγια, κέντρα κακοποιημένων γυναικών ή ειδικές γυναικείες οργανώσεις. Η καλύτερη αντιμετώπιση των θυμάτων από την αστυνομία θα λειτουργήσει ως καταλύτης στην απόφαση των γυναικών για καταγγελία των βιασμών. Είναι απαραίτητο να υπάρξει μια ιδιαίτερη εκπαίδευση πρώτα πάνω στο θέμα της υποδοχής των θυμάτων και ύστερα στην αντιμετώπιση του περιστατικού κακοποίησης. Ωστόσο μεμονωμένες προσπάθειες δεν είναι ικανές να φέρουν τα επιθυμητά αποτελέσματα. Απαιτείται μια συντονισμένη κίνηση ώστε να επιτευχθεί μια αλλαγή στη βασική στάση των αστυνομικών.

Αντιμετώπιση από γιατρούς

Όπως αναφέρει η Jane Dowdeswell (1986), το αν θα εξεταστεί ή όχι η γυναίκα είναι απόφαση δική της. Αν όμως δεν δεχθεί να εξεταστεί από γιατρό τότε είναι δύσκολο να πάει η υπόθεση στο δικαστήριο. Η εξέταση μπορεί να δώσει εξίσου σημαντικά στοιχεία ακόμη και δύο εβδομάδες μετά. Η γυναίκα -θύμα μπορεί να ζητήσει το δικό της γιατρό ή γυναίκα χειρουργό. Είναι όμως προτιμότερο η εξέταση να γίνεται από τον ειδικό χειρουργό γιατί είναι εκπαιδευμένος στο να αναγνωρίζει τα στοιχεία και να τα εκθέτει στο δικαστήριο.

Ο χειρουργός γάχνει για μώλωπες, καυίματα καθώς και για στοιχεία που είναι δυνατόν να οδηγήσουν στο βιαστή - όπως σπέρμα, σάλιο, αίμα που παίρνονται από τον κόλπο, τον πρωκτό και το στόμα.

Ένας βιασμός επιβεβαιώνεται μόνο όταν υπάρχουν τραυματισμοί σοβαρής μορφής στο σώμα της γυναίκας. Μια γυναίκα που δεν έχει τραυματισμούς συχνά θεωρείται ότι δεν έχει πέσει θύμα βιασμού αφού υπάρχει πιθανότητα να μην είχε αντισταθεί κατά την επίθεση. Απλοί τραυματισμοί όπως αμυχές στον κόλπο της γυναίκας δεν αποτελούν απόδειξη βιασμού αλλά απλώς δείχνουν ότι έχει γίνει η σεξουαλική πράξη (Μαρί - Οντί Φαρζιέ. "Βιασμός", σελ 164)

Η στάση του χειρουργού απέναντι στο θύμα ποικίλει ανάλογα με την ευασθησία του. Παλαιότερα ο χειρουργός μπορεί να κρατούσε σημειώσεις για το μακιγιάζ της γυναίκας, την εκκεντρικότητα των ρούχων, τον τρόπο που γδύθηκε κ.λ.π. Συχνά οι χειρουργοί, παίρνουν τον ρόλο του δικαστή ή του κριτή. Ψάχνουν στο προήγουμεο σεξουαλικό ή γυναικολογικό ιστορικό ενώ δεν πρέπει. Μερικά από τα στοιχεία που περιλαμβάνονται στο ιστορικό της γυναίκας μπορεί η υπεράσπιση να τα χρησιμοποιήσει εις βάρος του θύματος. (Jane Dawdswell, 1986)

Στα νοσοκομεία, όπως συχνά διαπιστώνεται, το ιατρικό προσωπικό κλείνει τα μάτια σε περιπτώσεις εμφανούς

κακοποίησης και δεν καταγράφει τα περιστατικά σαν τέτοια με το πρόσχημα της εχεμύθειας.

Όλα τα παραπάνω στοιχεία, οδηγούν στην σκέψη πως ο τρόπος με τον οποίο θα αντιμετωπισθούν οι κακοποιημένες γυναίκες εξαρτάται αποκλειστικά απ' την ευαισθησία ή όχι των ανθρώπων με τους οποίους θα συνεργασθούν κατά την διαδικασία που ακολουθούν την καταγγελία. Επειδή όμως ο βιασμός είναι στα ιδιόμορφο αδίκημα και το μοναδικό έγκλημα στο οποίο στιγματίζεται το θύμα, το πιθανότερο είναι να αντιμετωπίσουν την καχυποψία και τις ταπεινωτικές ερωτήσεις των ιατροδικαστών.

10. Η ΚΥΡΙΑΡΧΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΣΤΑΣΗ ΣΤΟΝ ΒΙΑΣΜΟ

Στην Ελλάδα ορισμένα αποκαλυπτικά φαινόμενα αναδύονται μέσα από την προσεκτική ανάγνωση της δικαστηριακής πρακτικής αλλά και της νομοθεσίας.

Όσον αφορά στις καταδίκες των βιασμών η επιβαλλόμενη συνήθως ποινή, όπως προκύπτει από τον παρακάτω στατιστικό πίνακα της δικαιοσύνης, είναι δυσανάλογα χαμηλή σε σχέση με την ανώτατη προβλεπόμενη. Από τον πίνακα αυτό διαφαίνεται επίσης ότι η αιτιολογία δικασθέντων - καταδικασθέντων κυμαίνεται από 1 στους 3 έως στους 6. (βλέπε παράρτημα Β, πίνακα Α).

Παρά την παρέμβαση του σκοτεινού αριθμού εγκληματικότητας, οι αριθμοί αυτοί δεν παύουν να είναι εξαιρετικά αποκαλυπτικοί. (Τσαλίκου Φωτεινή, 1989, σελ. 108 - 111)

Ενώ όλα τα κακούργηματα διώκονται αυτεπάγγελτα, ο βιασμός μέχρι το 1983 είναι το μόνο κακούργημα στην Ελλάδα που εξαιρείται από την αυτεπάγγελτη δίωξη. Με την νομοθετική μεταρρύθμιση το '83, καθιερώνεται η αυτεπάγγελτη δίωξη του βιασμού. Ωστόσο, εξακολουθεί να υπάρχει η δυνατότητα οριστικής αποχής της παύσης ή της διώξης μετά από δήλωση των δικαιουμένων προσώπων ότι "η δημοσιότητα από την ποινική δίωξη θα έχει σαν συνέπεια τον σοβαρό ψυχικό τραυματισμό του θύματος". (Τσαλίκου Φωτεινή, 1989)

Το ερώτημα όμως που γεννιέται είναι αν και κατά πόσο, μια τέτοια πρόβλεψη συνιστά, όπως υποστηρίζεται, μια προνομιακή μεταχείριση των γυναικείων θυμάτων, ή αν αντίθετα δεν επιδιώκει έμμεσα την ατιμωρησία του δράστη, εκφράζοντας ουσιαστικά την απροθυμία της πολιτείας να αναλάβει πρωτοβουλία προάσπισης των δικαιωμάτων του θύματος. Ο εξευτελιστικός και, στην καλύτερη περίπτωση, καχύποπτος και επιφυλακτικός τρόπος αντιμετώπισης του θύματος από την Ελληνική Δικαιοσύνη, μας

παροτρύνει να απαντήσουμε καταφατικά στο δεύτερο σκέλος του ερωτήματος. (Τσαλίκου Φωτεινή, 1989)

Με βάση την παραπάνω συλλογιστική υποστηρίζεται ότι υπάρχει μία κυρίαρχη κοινωνική στάση που σηματοδοτεί μια "κουλούρα ανοχής" στο βιασμό. Στο επίκεντρο της βρίσκονται δύο βασικοί μύθοι που λειτουργούν ως νομιμοποιητικοί μηχανισμοί. Ο ένας αφορά στην μαζοχιστική απόλαυση του βιασμού από τη γυναίκα, ενώ ο άλλος στην ισχυρή βιολογική παρόρμηση του άνδρα για σεξ. (αναφέρονται σε προηγούμενο κεφάλαιο), Βασικό γνώρισμα και των δύο μύθων είναι επίκληση της γυναικείας και ανδρικής "φυσικότητας" ως εκλογικευτικής βάσης για μια σεξιστική διαμόρφωση της πραγματικότητας. Η σημερινή κοινωνία έτσι όπως είναι διαμορφωμένη δεν μπορεί να βοηθήσει το δύμα. Αν το δύμα αποφασίσει να καταγγείλει τον βιασμό της, τότε την περιμένει ο στιγματισμός. Αν πάλι δεν καταγγείλει τον βιασμό της, τότε έχει να αντιμετωπίσει τον κοινωνικό περίγυρο εφόσον δυσκολεύεται να καταλάβει γιατί το δύμα δεν φέρνει στην δικαιοσύνη τον δράστη. Και στις δύο περιπτώσεις η κοινωνία προβάλλει αρνητική στάση απέναντι της, δείχνοντας με αυτό τον τρόπο την ανοχή της στον βιασμό.

Μέσα μαζικής ενημέρωσης

α. Τηλεόραση και Βιασμός

Ένα βασικό αίτιο βιασμού είναι η προβολή της βίας από της τηλεόραση εξαιτίας της εικόνας της γυναίκας όπως δημιουργείται μέσα από αυτή. Στα σήριαλ, ο άνδρας παρουσιάζεται ως "αληθινός" άντρας. Είναι βίαιος, επιθετικός, λάτρης της δύναμης και της περιπέτειας, κατακτητής των γυναικών. Είναι ο ήρωας που πάντα εξουδετερώνει τους εχθρούς του και κερδίζει τη μάχη. Προβάλλεται μέσα από τις ταινίες το πρότυπο του άνδρα όπως έχει επικρατήσει στην σημερινή κοινωνία. Στις διαφημίσεις, τα περισσότερα προϊόντα παρουσιάζονται με το γυναικείο σώμα. Στην πλειοψηφία τους, η γυναίκα παρουσιάζεται όχι σαν ολόκληρη ύπαρξη με προσωπικότητα αλλά σαν "ωραίο στήθος", "όμορφα πόδια". Επιδυκνύει το σώμα της με ή χωρίς ρούχα και προβάλλει προς τα έξω την εικόνα πως είναι πάντα διαθέσιμη (Κολοκυδά, 15 - 6 - 95).

Συμπεραίνεται, πως ο ρόλος της γυναίκας είναι πάντα ο ίδιος. Να τραβήξει με τα σωματικά της προσόντα, σεξουαλικά τον άνδρα. Κάθε μέρα βλέπουμε αυτή την εικόνα της γυναίκας με αποτέλεσμα να υιοθετείται η άποψη πως αυτός είναι ο πραγματικός της ρόλος. Η εικόνα αυτή υποτιμά την γυναίκα, διαιωνίζει την κατωτερότητα της και την ιεράρχηση των δύο φύλων.

β. Πορνογραφία και βιασμός

Σύμφωνα με την Χρυσή Ιγγλέση (1987, σελ. 43):

"Πορνογραφία είναι η σεξουαλική εκφρασμένη υποτέλεια των γυναικών μέσα από εικόνες ή λέξεις. Οι γυναίκες εμφανίζονται σαν σεξουαλικά αντικείμενα, δείχνουν ηδονή στον πόνο, την ταπείνωση, τον βιασμό. Βασανίζονται ή ακρωτηριάζονται, αντικείμενα ή ζώα εισχωρούν στον κόλπο τους, εμφανίζονται σε στάσεις σεξουαλικής υποτέλειας ή εκτίθενται στα βλέμματα οικειοθελώς".

Υπάρχουν διάφορες απόψεις για την πορνογραφία:

- α. η παραδοσιακή άποψη, η οποία ισχυρίζεται ότι η πορνογραφία είναι αβλαβής ή και επωφελής ακόμα εφόσον λειτουργεί ως "βαλβίδα ασφαλείας" για τις σεξουαλικές ορμές των ανδρών. Καθώς τους επιτρέπει την βία του βίαιου σεξ, απομακρύνεται ή και εξαλείφεται η επιθυμία τους για να το κάνουν πράξη,
- β. η φεμινιστική άποψη, η οποία θεωρεί την πορνογραφία ένα μεγάλο κοινωνικό πρόβλημα και ισχυρίζεται ότι η πορνογραφία υιθετεί και εκτείνει την υποδεέστερη βάση των γυναικών και οδηγεί στη πράξη στη σωματική κακοποίηση, θυματοποίηση και σε περισσότερα σεξουαλικά εγκλήματα αφού απεικονίζει τις γυναίκες ως αντικείμενα σεξουαλικής ηδονής

(Χρυσή Ιγγλέση, 1987)

Οι υποστηρικτές της δεύτερη απόψεως χρησιμοποιούν ως επιχειρήματα την αυξανόμενη βία κατά των γυναικών που συμπίπτει χρονικά με την όλο και μεγαλύτερη βία στις απεικονίσεις σεξουαλικών πράξεων στα πορνογραφικά περιοδικά. Επισημαίνουν ότι ο συνεχής βομβαρδισμός του κοινού με εξευτελιστικές και βίαιες απεικονίσεις γυναικών έχει ως αποτέλεσμα τον εθισμό και την ανοχή του κόσμου στα αδικήματα που συμβαίνουν στην πραγματικότητα μια και του φαίνονται "φυσικά". (Χρυσή Ιγγλέση, 1987, τεύχος 2)

Αντίθετα, οι υποστηρικτές της πορνογραφίας, επισημαίνουν το γεγονός ότι η πορνογραφία δεν αποτελεί το μοναδικό γενεσιουργό παράγοντα βίας ενάντια στις γυναίκες. Έτσι η απαγόρευση της, δεν θα σημαίνει την εξάλειψη της βίας εφόσον οι δομές καταπίεσης θα μείνουν ανέπαφες. Υποστηρίζουν πως η αυξανόμενη βία κατά των γυναικών τόσο στην πράξη όσο και στις απεικονίσεις δεν αποτελεί απόδειξη ότι υπάρχει γαμμική σχέση αιτίου - αιτιατού ανάμεσα στα δύο φαινόμενα. Πρόκειται και στις δύο περιπτώσεις για συμπτώματα μισογυνισμού που οι αιτίες τους είναι σύνθετες. (Χρυσή Ιγγλέση, 1987, τεύχος 2)

Η πορνογραφία συντατίζεται με την αντίληψη του σέξ ως κατάκτηση ενός εμπορεύματος και του σεξ ως επιθετικού

υποβιβασμού, αντίληψης που υπάρχουν και στην περίπτωση του βιασμού. Επίσης, στη πορνογραφία όπως και στο βιασμό η γυναίκα αντιμετωπίζεται ως αντικείμενο χωρίς ψυχή, ως ιδιοκτησία για σεξουαλική ευχαρίστηση. Η γυναίκα αποπροσωποποιείται και χάνει την πνευματική, ηθική και αισθηματική της υπόσταση. (Timothy Beneke, 1982)

Διαπιστώνεται λοιπόν, πως η συνεχής τροφοδότηση του κοινού με βίαιες απεικονίσεις γυναικών εξάπτει την φαντασία τους και τους προκαλεί να κάνουν πράξη αυτά που βλέπουν στις εικόνες. Η πορνογραφία τους ενθαρρύνει σε πράξεις βίας με στόχο πάντα την υποτίμηση της γυναικείας προσωπικότητας.

γ. Τύπος και Βιασμός

Ο τύπος είναι ένας από τους κύριους παράγοντες που έχουν την δυνατότητα να διαμορφώνουν την κοινή γνώμη πάνω σε θέματα που βιώνουν καθημερινά οι πολίτες και άμεσα ή έμμεσα επηρεάζουν την πολιτική, πολιτιστική και κοινωνική ζωή. Οι μηχανισμοί μέσα από τους οποίους ο τύπος συμβάλει στη διαμόρφωση της κοινής γνώμης είναι σύνθετοι και η λειτουργία τους στη διαδικασία αυτή δεν είναι πάντα εμφανής. Ο τύπος προσπαθεί με κάθε τρόπο να υποβιβάσει την γυναίκα και η πληροφόρηση του κοινού σχετικά με την γυναίκα χαρακτηρίζεται από έντονες προκαταλήψεις.

Ακόμη και ως θύμα βιασμού η γυναίκα αντιμετωπίζεται με καχυποψία και προκατάληψη ενώ παρατηρείται μια προσπάθεια του τύπου: πρώτον, μέσα από την εικόνα που δίνεται για την γυναίκα θύμα να αναφερθεί ή έστω να χάσει την βαρύτητα της αυτή καθ' αυτή ή πράξη του βιασμού και δεύτερον, να κατασκευαστεί συγκεκριμένη εικόνα για το πρόσωπο του βιαστή.

Η ομάδα τύπου από το Σπίτι Γυναικών (1981) αναφέρει κάποιους χαρακτηριστικούς τίτλους εφημερίδων όπου διακρίνεται η προσπάθεια του τύπου να πραγματοποιήσει τους παρακάτω στόχους:

1. "Μπαργουμαν κατήγγειλε βιασμό"

Ο τίτλος αυτός παραπέμπει τους αναγνώστε στη γνωστή ιδεολογία πως μια γυναίκα που αποφασίζει να γίνει μπαργούμαν ξέρει τις απαιτήσεις και τους κινδύνους του επαγγέλματος και παράλληλα αποτελεί αναξιόπιστο πρόσωπο.

2. "Η αδελφή του θύματος δούλευε σε καμπαρέ"

Όταν δεν υπάρχει τίποτα να τονιστεί για το ίδιο το θύμα χρησιμοποιούνται πληροφορίες για συγγενικά πρόσωπα, υπονοώντας πως το μήλο κατω από την μηλιά θα πέσει.

3. "Καταγγελίες για περίεργους βιασμούς"

Ο τίτλος αυτός πληροφορεί τους αναγνώστες πως γίνονται περίεργοι βιασμοί υπονοώντας ότι υπάρχουν και άλλοι βιασμοί μή περίεργοι δηλαδή φυσιολογικοί.

Όταν ο βιασμός είναι αναμφισβήτητος, τα άρθρα συγκεντρώνουν την προσοχή τους στο πρόσωπο του βιαστή δημιουργώντας την εικόνα ενός ανθρώπου που δεν μοιάζει σε τίποτα με αυτούς που συναναστρεφόμαστε καθημερινά. Οι βιαστές παρουσιάζονται ως "δράκοι", "κτινάνθρωποι", "μανιακοί του σεξ", "καμικάζι" και παραπέμπονται ή σε κάποια ψυχική ανωμαλία ή σε έκφραση κοινωνικής εκτροπής.

Ο τύπος συχνά αναφέρει εκείνα τα στοιχεία για τον βιαστή τα οποία απ' την μια προκαλούν οίκτο για το πρόσωπο του και απ' την άλλη παρουσιάζουν τον βιασμό εν μέρει δικαιολογημένο στα πλαίσια των φυσικών αντρικών ορμών.

Η ομάδα τύπου "Σπίτι Γυναικών (1986) επισημαίνει πως το 80 - 90% των άρθρων με θέματα βιασμού είναι κάπου κρυμμένα μεταξύ τρίτης και τελευταίας σελίδας.

Παρατηρείται πως δεν έχουν την ίδια βαρύτητα και μεταχρήση τα οικονομικά, πολιτικά θέματα με κάποιο βιασμό. Εξαίρεση αποτελούν οι περιπτώσεις των βιασμών οι οποίοι έχουν ξεπεράσει κατά πολύ κάθε παραδεκτό όριο κοινωνικής συμπεριφοράς ή συνδυάζονται με φόνο. Σε αυτές τις περιπτώσεις

τα άρθρα για τον βιασμό καταλαμβάνουν σημαντική θέση και δίνεται μεγάλη δημοσιότητα στο θέμα.

Είναι εμφανές πως ο τύπος συντελεί στην δημιουργία μύθων γύρω από το φαινόμενο της σεξουαλικής κακοποίησης, περιορίζοντας την πράξη σε συγκεκριμένες ομάδες ανδρών και γυναικών και παρουσιάζοντας το φαινόμενο ως μεμονομένη πράξη κοινωνικής ή ψυχολογικής παθολογίας.

Με αυτόν τον τρόπο, απενοχοποιείται η νοσογόνος κοινωνική δομή σε σχέση με τον καθοριστικό ρόλο που διαδραματίζει στην ύπαρξη και διαίωνιση του φαινομένου.

11. ΠΑΡΕΧΟΜΕΝΕΣ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΓΙΑ ΤΙΣ ΚΑΚΟΠΟΙΗΜΕΝΕΣ ΓΥΝΑΙΚΕΣ

Σύμφωνα με την Λ. Ουόκερ (1979), η βοήθεια προς τις κακοποιημένες γυναίκες αποκτά εθνική προτεραιότητα. Χρειάζεται μια πολυεπίπεδη και συστηματική προσέγγιση για να αναπτυχθούν νέες υπηρεσίες για τις κακοποιημένες γυναίκες έτσι ώστε να οδηγηθούμε σε μια ριζική αντιμετώπιση του προβλήματος.

Επιτροπές για τα ατομικά δικαιώματα και άλλες κυβερνητικές υπηρεσίες μελετούν το πρόβλημα. Στις περισσότερες χώρες γίνονται νόμοι για να προστατευτούν οι κακοποιημένες γυναίκες. Για πρώτη φορά το 1977, διεθνές έτος της γυναίκας, το Εθνικό Συνέδριο των Γυναικών έβγαλε το ακόλουθο γήφισμα:

"Οι τοπικές και περιφεριακές κυβερνήσεις θα πρέπει να οργανώνουν εκπαιδευτικά προγράμματα πάνω στα προβλήματα των κακοποιημένων γυναικών και την αντιμετώπιση τους. Οι νομοθεσίες των Πολιτειών θα πρέπει να επεκτείνουν τη νομική προστασία και να προβλέπουν την χρηματοδότηση καταφυγίων για κακοποιημένες γυναίκες και για τα παιδιά του. Τα προγράμματα για την βοήθεια κακοποιημένων γυναικών θα πρέπει να δώσουν προσοχή στις εθνικές και πολιτιστικές κοινότητες."

(Λ. Ουόκερ "Η κακοποιημένη γυναίκα", 1979, σελ. 191)

Όπως αναφέρει η Λ. Ουόκερ (1979) το σύστημα υπηρεσιών έχει τρία επίπεδα:

- α. πρωτοβάθμια πρόληψη
- β. δευτεροβάθμια παρέμβαση και
- γ. τριτοβάθμια παρέμβαση

α. Πρωτοβάθμια πρόληψη

Περιλαμβάνει προγράμματα που στόχο έχουν τον περιορισμό των αιτιών που προκαλούν άμεσα ή έμμεσα το πρόβλημα.

Συγκεκριμένα προτείνεται:

1. Να μειωθεί ο στερεότυπος διαχωρισμός των δύο φύλων. Τα βιβλία, οι κινηματογραφικές ταινίες, διαφημίσεις και τηλεοπτικά προγράμματα θα πρέπει να αντανακλούν την ισότητα των δύο φύλων. Η πληροφόρηση επηρεάζει τη στάση του κοινού απέναντι στις κακοποιημένες γυναίκες.

2. Να μειωθεί η βία στην κοινωνία μας. Η τηλεόραση και η βιομηχανία του κινηματογράφου πρέπει να πεισθούν να ελλοτώσουν τη βία στα προγράμματα τους. Η "καλλιτεχνική βία" που προβάλλεται μέσα από τις διαφημίσεις πρέπει να σταματήσει.

3. Να μειωθεί η σκληρότητα στην πειθάρχηση των παιδιών. Θα πρέπει να μάθουμε να χρησιμοποιούμε δετικά κίνητρα και όχι σωματικές τιμωρίες για την κατάκτηση της πειθαρχίας.

4. Να κατανοηθεί η διαδικασία που μετατρέπει την κακοποιημένη γυναίκα σε δύμα. Ο κόσμος θα πρέπει να γνωρίζει την κυκλική θεωρία της κακοποίησης και τις διάφορες μορφές των τεχνικών κακοποίησης. Ακόμα θα ήταν δετικό να μειώσουμε το φαινόμενο της επίκτητης αδυναμίας που είναι τόσο διαδεδομένο στον γυναικείο πληθυσμό.

5. Χρειάζεται ειδική εκπαίδευση των ατόμων που έχουν σχέση με κοινωνικά επαγγέλματα και που εργάζονται σε κοινωνικές υπηρεσίες. Θα πρέπει να ενημερωθούν για το συνολικό πρόβλημα αλλά θα πρέπει να μάθουν νέες αποτελεσματικές τεχνικές για την αντιμετώπιση των κακοποιημένων γυναικών και των οικογενειών τους.

(Λ. Ουόκερ, "Η κακοποιημένη γυναίκα", 1979, σελ. 192)

6. Δευτεροβάθμια παρέμβαση

Σ' αυτό το στάδιο είναι καταλληλότερες οι πιο περιορισμένες παρεμβάσεις. Επισκέψεις στο σπίτι, τηλεφωνήματα, νομικές συμβουλές, οικονομική ενίσχυση και παροχή σχετικών πληροφοριών. Βασικός στόχος των παρεμβάσεων είναι να

κατανοήσει η γυναίκα ότι είναι κακοποιημένη, ότι αυτό που της συμβαίνει δεν είναι φυσιολογικό. Όσο πιο γρήγορα το κατανοήσει, τόσο πιο επιτυχημένη θα είναι η παρέμβαση. Επίσης είναι πολύ σημαντικό, τα άτομα που θέλουν να βοηθήσουν τη γυναίκα θα πρέπει να ρωτούν εκείνη για το είδος της βοήθειας που χρειάζεται.

(Λ. Ουόκερ, "Η κακοποιημένη γυναίκα, 1979, σελ. 193)

γ. Τριτοβάθμια παρέμβαση

Σ' αυτό το επίπεδο η κακοποιημένη γυναίκα χρειάζεται ένα περιβάλλον που θα τη στηρίζει ολικά μέχρι να μπορεί να πάρει η ίδια τις αποφάσεις της. Η τριτοβάθμια παρέμβαση πρέπει να είναι άμεση για να προσφέρει τη μεγαλύτερη δυνατή ασφάλεια στη γυναίκα.

Όπως αναφέρει η Λ. Ουόκερ (1979), τα καταφύγια, η άμεση νοσηλεία, η μακροχρόνια ψυχοθεραπεία αποτελούν την προϋπόθεση για την θεραπεία των κακοποιημένων γυναικών. Η συγγραφέας υποστηρίζει πως και τα τρία επίπεδα παρέμβασης είναι σημαντικά και για το λόγο αυτό θα πρέπει να υπάρχουν ταυτόχρονα. Αυτό βέβαια δεν σημαίνει πως κάθε κακοποιημένη γυναίκα πρέπει να περάσει και από τα τρία στάδια παρέμβασης. Υπάρχουν γυναίκες που εξαιτίας πολλών παραγόντων δεν χρειάζεται να πάνε σε καταφύγιο για να ξαναφτιάξουν την ζωή τους. Γι' αυτές λοιπόν τις περιπτώσεις αρκεί η δευτεροβάθμια παρέμβαση.

1. Καταφύγια

Τα καταφύγια έχουν γίνει ο ακρογωνιαίος λίθος της θεραπείας των κακοποιημένων γυναικών που θέλουν να γυρίσουν σπίτι τους. Το πρώτο γνωστό καταφύγιο ιδρύθηκε στην Αγγλία το 1971. Το σπίτι δρωίσθηκε από το τοπικό οικιστικό συμβούλιο. Αρχικά χρησιμοποιήθηκε ως τόπος συνάντησης των γυναικών που ήθελαν να συζητήσουν. Αλλά σχεδόν αμέσως άρχισαν να

πηγαίνουν γυναίκες που ήταν θύματα κακοποίησης και δεν ήδελαν να γυρίσουν στο σπίτι τους.

Ανάλογα καταφύγια υπάρχουν στις Κάτω Χώρες, τη Δυτική Γερμανία, τη Γαλλία, τις Ηνωμένες Πολιτείες, στα Βρετανικά νησιά και αλλού.

Όλα τα καταφύγια προσφέρουν κάποιου είδους βοήθεια στις κακοποιημένες γυναίκες, το λιγότερο ένα κρεβάτι για να ησυχάσουν και να μπορέσουν να κοιμηθούν. Μπορεί ακόμα να προσφέρουν ιατρική βοήθεια, επαγγελματική εκπαίδευση, συμβουλές και επαναστέγαση.

Η σημασία των καταφυγίων είναι ότι παρέχουν την αίσθηση της επικοινωνίας και ένα σύστημα υποστήριξης. μόλις οι κακοποιημένες περάσουν την πόρτα του καταφυγίου παύουν να είναι αδύναμα θύματα. Αρχίζουν να αισθάνονται ότι έχουν κάποια δύναμη πάνω στη ζωή τους, ότι άλλοι άνθρωποι ενδιαφέρονται για τα προβλήματα τους και ότι οι κοινωνικοί δεσμοί μπορούν να προσφέρουν βοήθεια.

Τα θύματα μαθαίνουν να δοκιμάζουν διαφορετικούς τρόπους ζωής βλέποντας πως ζει το προσωπικό και οι άλλες γυναίκες έχουν απομονωθεί προηγουμένως από τους άλλους ανθρώπους. Η παρατήρηση των ομοιοτήτων και των διαφορών τους με τις άλλες κακοποιημένες γυναίκες τις βοηθάει να ξεπεράσουν την κατάθλιψη τους.

(Λ. Ουόκερ. "Η κακοποιημένη γυναίκα", 1979, σελ 195 - 196)

Σύμφωνα με την κ. Κολοκυδά (συνέντευξη 10 - 6 - 95) η γυναίκα - θύμα χρειάζεται τρεις με τέσσερις εβδομάδες για να συνειδητοποιήσει το γεγονός πως δεν θα ξαναγυρίσει σπίτι της. Από την στιγμή που έχει αποδεχθεί αυτή την πραγματικότητα είναι έτοιμη να χρησιμοποιήσει την κρυμμένη ενεργητικότητα της για να αρχίσει να σχεδιάζει το μέλλον της.

Στην διάρκεια της πρώτης φάσης με τη βοήθεια ειδικών συνειδητοποιεί τις ικανότητες και τις ιδιαίτερες ανάγκες της ώστε να σχεδιάσει την επόμενη φάση της ζωής της. Κατά την διάρκεια

των πρώτων έξι εβδομάδων συνήθως αρχίζει να κάνει συγκεκριμένα βήματα για την κατάκτηση των βραχυπρόθεσμων στόχων. Αρχίζει να σκέφτεται τι μπορεί και τι θέλει να κάνει στην ζωή της μακροπρόθεσμα. Τα δύματα πηγαίνουν στα καταφύγια τρομοκρατημένες μπροστά στο μέλλον τους. Μέχρι την ώρα που είναι έτοιμες να φύγουν έχουν αποκτήσει εμπιστοσύνη ότι μπορούν να τα θγάλουν πέρα μόνες τους.

Πολλές από τις κακοποιημένες είναι και μητέρες. Η παραμονή τους σε ένα ασφαλές μέρος δίνει σ' αυτές τη δυνατότητα να ξανασυνδεθούν με τα παιδιά τους χωρίς τον τρόμο της βίας. Μαθαίνουν να παίζουν καλύτερα τον ρόλο της μητέρας είτε με την παρέμβαση ειδικευμένου προσωπικού είτε με την επαφή με άλλα δύματα που έχουν κατορθώσει να βρουν ένα διαφορετικό τρόπο επικοινωνίας με τα παιδιά τους πιο επιτυχημένο.

Όπως αναφέρει η κ. Κωσταβάρη (συνέντευξη 15 - 6 - 95) τα παιδιά αποτελούν ένα σοβαρό πρόβλημα για τις κακοποιημένες γυναίκες που καταφεύγουν στα καταφύγια. Πολλά από αυτά έχουν συναισθηματικές διαταραχές και άλλα έχουν διάφορα μαθησιακά προβλήματα. Παρόλο που τα καταφύγια έχουν προσπαθήσει να προσφέρουν φροντίδα στα νήπια, στα παιδιά της προσχολικής ηλικίας ακόμα και στα παιδιά της σχολικής ηλικίας γενικά δεν έχουν τα εφόδια για να είναι αποτελεσματική αυτή η προσπάθεια. Τα σχολεία που βρίσκονται στις περιοχές των καταφυγίων δεν προσφέρουν συνήθως τις ειδικές υπηρεσίες που αυτά τα παιδιά χρειάζονται.

Ένα άλλο πρόβλημα εξίσου σημαντικό για τα καταφύγια αποτελεί η θεραπεία των αντρών. Ο δράστης αγνοείται εκτός και να τρέξει πίσω από τη γυναίκα του. Αν κάνει κάτι τέτοιο καταγγέλεται στην Αστυνομία. Εκείνοι που ενδιαφέρονται να βοηθήσουν τους δράστες να σταματήσουν την προβληματική τους συμπεριφορά αφού τους εγκαταλείψουν τα δύματα. Οι δράστες όμως όταν μείνουν μόνοι μπορεί να γίνουν ψυχωτικοί να υποφέρουν από σοβαρή κατάθλιψη ή ακόμα χειρότερα να βρουν άλλα καινούργια δύματα. Αυτό σημαίνει σύμφωνα με απόψεις της κ. Κωνσταβάρη ειδική θεραπευτική αγωγή στους βιαστές που είναι ψυχικά ασθενείς. Σήμερα δεν υπάρχει καμιά φροντίδα από την κοινωνία για τους δράστες. Αυτό συμβαίνει γιατί μέχρι πρόσφατα η συμπεριφορά τους δεν είχε χαρακτηριστεί ως μη φυσιολογική.

Ανάλογο καταφύγιο με εκείνα του εξωτερικού (Αγγλία) λειτουργεί και στην Ελλάδα. Συγκεκριμένα στην καρδιά της Αθήνας βρίσκεται το κέντρο για κακοποιημένες γυναίκες, το οποίο είναι το μοναδικό στο είδος του στον ελληνικό χώρο.

Οι υπηρεσίες του κέντρου αποτελούνται από:

- α. Το γραφείο υποδοχής που προσφέρει νομικές συμβουλές, ψυχολογική υποστήριξη πληροφορίες για την λειτουργία άλλων κοινωνικών υπηρεσιών που μπορούν να βοηθήσουν και
- β. το σπίτι - καταφύγιο με δυναμικό θέσεων 12 ατόμων όπου προσφέρει ασφαλή προσωρινή στέγη στις γυναίκες και στα παιδιά τους σε ένα περιβάλλον

ηρεμίας και κατανόησης ώστε να μπορούν γύχραιμα να αποφασίσουν για το μέλλον τους.

Ειδικότερα όπως μας είπε, η υπεύθυνη του κέντρου κ. Κτώνα (συνέντευξη 17 - 8 - 95) ο σκοπός του είναι να βοηθήσει την γυναίκα να αποβάλει τις ενοχές που ίσως αισθάνεται, ενοχές ότι κατά κάποιο τρόπο προκάλεσε τον βιασμό, ενοχές ότι δεν αντιστάθηκε αρκετά.

Επίσης με την βοήθεια που της παρέχεται από το κέντρο μπορεί να καταλάβει πως δεν ευθύνεται η ίδια γι' αυτό που της συμβαίνει, να ενισχυθεί η αυτοεκτίμηση της ώστε να πάρει κάποιες αποφάσεις.

Ταυτόχρονα, ενημερώνει την γυναίκα για την διαδικασία που θα ακολουθήσει καθώς και των παροχών που δικαιούται.

Στο κέντρο απευθύνονται γυναίκες απόλη την Ελλάδα, οι οποίες όμως αποτελούν ένα μικρό δείγμα σε σχέση με εκείνες που κακοποιούνται στην πραγματικότητα. Οι λόγοι που συμβαίνει αυτό είναι οι ακόλουθοι:

1. Κοινωνικοί λόγοι (Φόβος για τις κοινωνικές συνέπειες του βιασμού),
2. η έλλειψη ενημέρωσης του κοινού για τις υπάρχουσες υπηρεσίες που λειτουργούν στον τόπο μας,
3. η μοναδικότητα του κέντρου που έχει σαν συνέπεια τον περιορισμένο αριθμό θέσεων

Διαπιστώνεται πως η μείωση της βίας θα πρέπει να είναι ένας εθνικός στόχος. Η πολιτεία θα πρέπει να ιδρύσει ένα εθνικό κέντρο για την πληροφόρηση, την τεχνική και οικονομική υποστήριξη τοπικών δημόσιων και μη κερδοσκοπικών οργανισμών που θα προσφέρουν καταφύγια και άλλες υπηρεσίες στις κακοποιημένες γυναίκες και στα παιδιά τους. Το κέντρο θα πρέπει επίσης να συντονίζει μια διαρκή καμπάνια με την βοήθεια των μέσων μαζικής ενημέρωσης για την ενημέρωση του κοινού πάνω στο πρόβλημα της βίας και στα υπάρχοντα μέσα προστασίας. μόνο μια αλλαγή στις στάσεις του κοινού και στους δεσμούς θα

επιτρέπει στην κοινωνία να είναι έτοιμη για να δεχτεί τη
κακοποιημένη γυναίκα.

Λόγοι που καθιστούν αναγκαία την ύπαρξη
κέντρου για κακοποιημένες γυναίκες

Σύμφωνα με στοιχεία που μας δόθηκαν από το κέντρο για
κακοποιημένες γυναίκες οι λόγοι που καθιστούν αναγκαία την
ύπαρξη του είναι οι ακόλουθοι:

1. Γιατί η σωματική η ψυχολογική κακοποίηση γυναικών
από άντρες δεν αφορά ένα μικρό αριθμό γυναικών
αλλά αποτελεί ένα κοινωνικό πρόβλημα
2. Για να βγει η κακοποιημένη γυναίκα από την
απομόνωση της
3. Για να σταματήσει να ντρέπεται ή να νιώθει ένοχη γι'
αυτό που της συμβαίνει
4. Για να σπασει τη σιωπή της και να αναζητήσει λύσεις
στο πρόβλημα της μαζί με άλλες γυναίκες με την
υποστήριξη της πολιτείας.
5. Για να πάψει η βία στα ζευγάρια να θεωρείται "ιδιωτική
υπόθεση" αλλά να αποτελεί μια υπόθεση που αφορά
όλο το κοινωνικό σύνολο.
6. Καμιά συμπεριφορά της γυναίκας δεν δικαιολογεί την
κακοποίηση της.
7. "Υποταγή ένεκα φόβου δεν αποτελεί συναίνεση"
8. Εφόσον υπάρχει κακοποίηση η αποχώριση από το
σπίτι δεν θεωρείται εγκατάλειψη στέγης.
9. Είναι χρήσιμο να ενημερωθεί γύρω από τα δικαιώματα
της, να πάρει νομικές συμβουλές και να προχωρήσει σε
ορισμένα ένδικα μέσα.
10. Να μην προσπαθήσει να λύσει μόνη της το πρόβλημα
με την χρήση φαρμάκων η οιοπνεύματος
προσπαθώντας να ξεχάσει αυτό που της συνέβηκε.

(συνέντευξη με την κ. Κτώνα, υπεύθυνη του κέντρου για
κακοποιημένες γυναίκες, 17 - 8 - 95)

Ο ρόλος του ψυχοθεραπευτή

Σύμφωνα με την Λ.Ουόκερ (1979), οι επαγγελματίες ψυχοθεραπευτές έχουν αποδειχθεί ανεπαρκείς για να βοηθήσουν την γυναίκα που είναι θύμα βιασμού. Ομολογίες κακοποιημένων γυναικών αναφέρουν ότι οι περισσότεροι ψυχοθεραπευτές αρνούνται άμεσα ή έμμεσα να ασχοληθούν με τα επεισόδια κακοποίησης. Οι θεραπευτές συγκεντρώνουν το ενδιαφέρον τους στις ψυχολογικές συνέπειες τέτοιων επεισοδίων.

Όπως αναφέρει η Jane Dowdeswell (Women on Rape, 1986) οι ίδιοι οι ψυχοθεραπευτές, εξαιτίας της εκπαίδευσης τους, πιστεύουν ότι τα θύματα προκαλούν την κακοποίηση τους. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα να επιδεινώνουν την απώλεια της αυτοεκτίμησης της γυναίκας με τη συνενοχή τους στη συνομωσία της σιωπής που καλύπτει τα επεισόδια κακοποίησης και με τη συγκέντρωση της προσοχής τους στην "προκλητική" συμπεριφορά του θύματος.

Επίσης υποστηρίζει πως οι περισσότεροι ψυχοθεραπευτές γνωρίζουν τον τρόπο με τον οποίο πρέπει να προσφέρουν υπηρεσίες στα θύματα βιασμού, διαθέτουν όμως περιορισμένες τεχνικές για να συντελέσουν στην αλλαγή της συμπεριφοράς του δράστη (ο.π.)

Η ψυχοθεραπεία δίνει έμφαση στην αξία της οικογένειας. Ενδεχομένως λοιπόν, σε περίπτωση συζυγικού βιασμού, οι θεραπευτές ενθαρρύνουν το θύμα στην διατήρηση της οικογένειας. Δεν ενθαρρύνει το θύμα να σπάσει τα δεσμά του γάμου. Κατά συνέπεια η κακοποιημένη γυναίκα δεν παίρνει ανάλογη με την περίπτωση "σωστή" βοήθεια. Μπερδεμένη, με ανάμεικτα συναισθήματα ζητάει από τον θεραπευτή να κάνει το δράστη να σταματήσει τη χρήση βίας αλλά όχι να συντελέσει στην διάλυση της σχέσης. Μ' αυτό τον τρόπο ο θεραπευτής προσφέρει ένα είδος προσωρινής λύσης και ανακούφιση του θύματος από το πρόβλημα. Δεν τον βοηθάει να ξεκαθαρίσει την κατάσταση και να πάρει θέση στο πρόβλημα. Τα είδη της ψυχοθεραπείας μπορεί να ποικίλουν από την άποψη της τεχνικής και της οπτικής γωνίας

αλλά οι στόχοι παραμένουν σταθεροί. Εστιάζονται στην τρέχουσα συμπεριφορά μολονότι η διερεύνηση του παρελθόντος είναι μερικές φορές χρήσιμη για την κατανόηση των σημερινών προβλημάτων. (λ. Ουόκερ "Το σύνδρομο των κακοποιημένων γυναικών", 1984, σελ. 189)

Ο ρόλος του κοινωνικού λειτουργού

Πιστεύεται πως οι κοινωνικοί λειτουργοί, θα πρέπει να είναι ένα από τους πρώτους ειδικούς που έρχονται σε επαφή με τις κακοποιημένες γυναίκες. Η στάση τους είναι συνήθως καθοριστική και βοηθητική για τη γυναίκα θύμα. Οι απόψεις των κοινωνικών λειτουργών εστιάζονται στη διαπίστωση ότι η κακοποιημένη γυναίκα δεν είναι ένα προβληματικό άτομο. Αντίθετα, αντιμετωπίζει προβλήματα που δημιουργούνται στην συγκεκριμένη κοινωνική δομή.

Μετά το επεισόδιο του βιασμού, η γυναίκα βιώνει αρνητικά συναισθήματα ενώ διανύει μια περίοδο κρίσης. Το ρόλο του υποστηρικτή καλείται να καλύψει ο κοινωνικός λειτουργός. Παράλληλα ο κοινωνικός λειτουργός συντελεί στην εκτόνωση της έντασης του θύματος με το να το παροτρύνει να συζητήσει μαζί του τον βιασμό.

Στην περίπτωση που το θύμα αποφασίσει να καταγγείλει τον βιασμό ο κοινωνικός λειτουργός μπορεί να το ενημερώσει για την πορεία της καταγγελίας. Επίσης συνοδεύει την γυναίκα στην δίκη και κατά την γυναικολογική εξέταση.

Η επέμβαση των κοινωνικών λειτουργών με τις κακοποιημένες γυναίκες πρέπει να είναι το πλαίσιο μια δημιουργικής θεραπευτικής σχέσης. Να γίνει παρέμβαση στην κρίση με συνεχή υποστήριξη, καταπολέμηση μυστικοπάθειας γύρω από το πρόβλημα. Χρειάζεται ακόμα να καταπολεμηθεί η αίσθηση μειονεξίας της γυναίκας σε σχέση με τον άνδρα με το να δοκιμάζει συνεχώς να ελέγχει τη ζωή της εξασφαλίζοντας επιτυχημένες εμπειρίες.

Οι κοινωνικός λειτουργός θα πρέπει να της ενισχύει την αυτοεκτίμηση της και την εμπιστοσύνη στον εαυτό της δείχνοντάς της πως πιστεύει σ' εκείνη και στις δυνατότητές της. Η γυναίκα, δύμα πρέπει να αντιμετωπίζεται με κατανόηση, αποδοχή των αμφιδυμικών της συναισθημάτων και των παλινδρομήσεων στην συμπεριφορά.

Η κοινωνική λειτουργός είναι σε δέση μέσα από την συζήτηση και την συνεργασία με το δύμα να το βοηθήσει να εντοπίσει τις εναλλακτικές λύσεις που σίγουρα θα υπάρχουν. Η γυναίκα κοινωνική λειτουργός είναι η καταλληλότερη στη φάση αυτή γιατί έχει κοινά βιώματα στην κοινωνικοποίησή της σαν γυναίκα και μπορεί να κατανοήσει καλύτερα τις δυσκολίες που αντιμετωπίζει το δύμα

Οι περισσότεροι από τους κοινωνικούς λειτουργούς υποστηρίζουν πως μια γυναίκα που έχει πέσει δύμα βιασμού δεν μπορεί από μόνη της χωρίς την βοήθεια των ειδικών να ξεπεράσει τις τεράστιες ψυχολογικές συνέπειες του βιασμού.

Για το λόγο αυτό, θεωρούν απαραίτητη, την δημιουργία κέντρων με υψηλό δυναμικό θέσεων όπου θα προσφέρουν προσωρινή στέγη, προστασία, πληροφόρηση και κυρίως ψυχολογική υποστήριξη σε ένα περιβάλλον αποδοχής και αλληλεγγύης. Μέσα σε ένα τέτοιο περιβάλλον η γυναίκα βλέπει πως δεν είναι μόνη της στον αγώνα της να ξεκινήσει μια καινούργια ζωή. Η ιδέα και μόνο ότι υπάρχει κάποιος που ενδιαφέρεται γι' αυτήν χωρίς να την κρίνει λειτουργεί βοηθητικά γι' αυτή. μέσα στα Κέντρα για κακοποιημένες γυναίκες δίνεται η ευκαιρία στα δύματα να συναναστραφούν μεταξύ τους να ανταλλάξουν εμπειρίες έστω κι αν αυτές είναι δυσάρεστες, να μιλήσουν σε ανθρώπους που θα τους καταλάβουν γιατί έχουν εκπαιδευτεί και έχουν αποκτήσει τις απαραίτητες γνώσεις για να αντιμετωπίσουν ένα τέτοιο συμβάν.

Ο κοινωνικός λειτουργός μπορεί ακόμα να συμβάλει συμμετέχοντας στην εκπαίδευση αστυνομικών, ιατροδικαστών, προσφέροντας τις γνώσεις και την εμπειρία του από τη συνεργασία που έχει γενικά με τις γυναίκες δύματα.

Το γεγονός του βιασμού είναι δυνατόν να κλονίσει την σχέση του θύματος με τον σύντροφο και την οικογένεια.

Ο κοινωνικός λειτουργός στην περίπτωση αυτή, μπορεί να επισημάνει στον σύντροφο την αναγκαιότητα του να επιδείξει υπομονή και να μην γίνεται πειστικός. Οι αρνητικές αντιδράσεις που πιθανόν να έχει το θύμα οφείλονται στην άσχημη εμπειρία του βιασμού και όχι στον σύντροφο. Αυτό θα πρέπει να γίνει κατανοητό από τον σύντροφο. Ο κοινωνικός λειτουργός θα πρέπει να βρει γέφυρες επικοινωνίας ανάμεσα στην γυναίκα - θύμα και στα μέλη της οικογένειας που ενώ θέλουν τις περισσότερες φορές να βοηθήσουν δεν ξέρουν τον τρόπο να το κάνουν.

Απόψεις κοινωνικών λειτουργών εκφράζουν, πως οι άνθρωποι θα πρέπει να χρησιμοποιούν περισσότερο τη συναίνεση και λιγότερο τον καταναγκασμό και την βία στις μεταξύ τους σχέσεις. Η κρίση της σημερινής οικογένειας είναι κατά τους κοινωνικούς λειτουργούς η μεγαλύτερη αιτία του κακού. Τα άφθονα διαζύγια, η ηθική διαφθορά των συζύγων, ο εκμοντερνισμός των οικογενειακών παραδόσεων η απουσία κάθε στοργής των γονέων για τα παιδιά τους, η έλλειψη επιμελημένης αγωγής και μόρφωσης του χαρακτήρα του παιδιού, γενικά δε η απουσία της οικογενειακής γαλήνης και ζεστασιά έχουν σαν αποτέλεσμα να μένει το παιδί έκθετο σε όλες τις κοινωνικές επιδράσεις έτσι ώστε μεγαλώνοντας να οδηγείται σε ανήθικες συμπεριφορές.

Η Πολιτεία οφείλει, να οργανώσει καλύτερα τις υπηρεσίες της και να επιδιώξει την κοινωνική δικαιοσύνη. Αυτό όμως αποτελεί υπόθεση που πρέπει να απασχολήσει και τους παράγοντες αγωγής. Μαζί με την μεγιστοποίηση των προσπαθειών όλων όσων ασχολούνται με την ψυχική καλλιέργεια των νέων, είναι ανάγκη να προστατευτεί σαν "κόρη οφθαλμού" η οικογένεια. Αυτή, περισσότερο από όλους είναι ικανή να σώσει τους νέους που αποτελούν τον κόσμο του αύριο, από τη ροπή προς τη βία και την κακοποίηση.

Επειδή οι κοινωνικοί λειτουργοί θεωρούν απαραίτητη την πρόληψη της Πολιτείας, για να μην πέφτουν οι γυναίκες θύματα βιασμού προτείνεται, η οργάνωση και συμμετοχή τους σε διαφορα προγράμματα σε συνεργασία με την κοινότητα με σκοπό την ενημέρωση των πολιτών για το φαινόμενο του βιασμού.

Τέλος θα πρέπει να αναφέρουμε και την ανθρώπινη πλευρά των κοινωνικών λειτουργών και όλων των ειδικών που παρά την επιστημονική τους κατάρτιση, δεν παύουν να είναι άνθρωποι ευάλωτοι, ευπρόσβλητοι από προβλήματα, διαταραχές, δυσλειτουργίες και αυτή η εικόνα του χαρακτήρα, τους βοηθάει στην καλύτερη προσέγγιση και κατανόηση της εξίσου ευάλωτης ανθρώπινης πλευράς των πελατών τους.

12. ΜΑΡΤΥΡΙΕΣ ΓΥΝΑΙΚΩΝ - ΘΥΜΑΤΩΝ ΒΙΑΣΜΟΥ

Οι μαρτυρίες γυναικών που αναφέρονται παρακάτω αποδεικνύουν πως ο βιασμός μπορεί να συμβεί οποιαδήποτε στιγμή, σε οποιοδήποτε χώρο και από οποιοδήποτε ακόμη και συγγενή ή φίλο. Οπότε είναι δύσκολο, αν όχι ασύνατο, κάτω από αυτές τις συνθήκες η γυναίκα να αντιμετωπίσει ή ακόμα και να προλάβει το βιασμό της.

"Φυσικά δε μου'βαλε ποτέ το μαχαίρι στον λαιμό", λέει η Λουκία, 30 χρονών. Αλλά ήξερε ότι δίπλα κοιμόντας οι γονείς μου, που και με την υπογία ότι ο γάμος μου δεν πάει καλά και ενδεχομένως θα οδηγείτο σε διάλυση, ήταν ικανοί να πεδάνουν. Έτσι, παλαύαμε κάθε νύχτα στο κρεβάτι χωρίς να μπορώ να βγάλω αίχαν, να τρέξω σε άλλο δωμάτιο, να βγώ στον δρόμο. Η πάλη κρατούσε όσο να εξουθενωθώ, οπότε και με βίαζε. Γύριζε, κοιμόταν, κι εγώ έκλαιγα ως το πρωί. Η ψυχική ταλαιπωρία μου, οδήγησε σε φυσική αρρώστια (μια αιματολογική διαταρχή). Χρειάστηκε ενάμισης χρόνος για να θεραπευτώ, αλλά ο άντρας μου ... το βιολί του."

"Με βίαζε κάθε μέρα, συχνά παρά φύση, ανάλογα με τα κέφια του". Το περιέργο είναι ότι πριν του εξηγήσω ότι δεν μπορώ να συνεχίσω μαζί του, γιατί ποτέ, τέσσερα χρόνια ολόκληρα δεν νοιάστηκε για το αν με ικανοποιεί ή όχι (χωρίς τρυφερότητα, χωρίς προκαταρκτικά, με τρεις κινήσεις), το θυμόταν κάθε δέκα, δώδεκα μέρες. Όταν του είπα ότι δεν μπορώ πια να περιμένω κάθε φορά ότι κάτι θα συμβεί και κάθε φορά να μην συμβαίνει τίποτε και ότι αυτό με τρελαίνει, με ταλαιπωρεί αφάνταστα ψυχικά και σωματικά, τότε είναι που άρχισε την καθημερινή επίθεση. (Στουπάκη Αγγελική, "Σας βίασε ποτέ ο άνδρας σας;" Γυναίκα 1985, σελ. 48)

Η Κατερίνα, κάπου κοντά στις 10 και μισή επέστρεψε σπίτι της. Πάρκαρε το αυτοκίνητό της μπροστά στην πόρτα του κήπου και την ώρα που έγαχνε να βρει τα κλειδιά για να ανοίξει την εξώπορτα της πολυκατοικίας, πετάχτηκε ξαφνικά μέσα από το σκοτάδι ένας άντρας, που απειλώντας την με ένα μεγάλο μαχαίρι την έβαλε δια της βίας μέσα στο αυτοκίνητό του που ήταν λίγο πιο

κάτω. Η Κατερίνα δεν μπορούσε να κάνει τίποτα. Είχε σοκαριστεί. Ο άγνωστος άρχισε να οδηγεί με το ένα χέρι με το άλλο κρατούσε συνεχώς το μαχαίρι στραμμένο πάνω της.

Η γυναίκα εκτίμησε ότι το άτομο που ήταν δίπλα της είχε διαταραγμένη προσωπικότητα και προσπάθησε να τον απασχολήσει με κουβέντα. Με φωνή που έτρεμε άρχισε να του μιλάει για διάφορα πράγματα εκτός από το συγκεκριμένο γεγονός της απαγωγής της. Του είπε ότι ήθελε να τον γνωρίσει υπό διαφορετικές συνθήκες, γιατί τον έβρισκε ενδιαφέροντα χαρακτήρα, κάνοντας ότι μπορούσε να τον αποτρέψει από τον βιασμό, ενώ την ίδια ώρα στο μυαλό της έβαζε ακόμα και τη δολοφονία της.

Ο άγνωστος ζαφνιάστηκε από την όλη συμπεριφορά, κατά διαστήματα χαλάρωνε, αλλά ποτέ δεν άφηνε από το χέρι του μαχαίρι.

Τελικά η Κατερίνα όσο και να προσπάθησε δεν απέτρεψε το βιασμό της που έγινε με το μαχαίρι να ακουμπά στον λαιμό της.

Το μόνο που σκεφτόταν τώρα πια ήταν ότι ο βιαστής δεν έπρεπε να γλιτώσει την τιμωρία. Έυαχε να βρει στοιχεία που θα της ήταν χρήσιμα για την κατελμία που θα έκανε στην αστυνομία (ο.π. σελ. 50)

Επίσης, κάποιες μαρτυρίες γυναικών θυμάτων βιασμού αναφέρει και η Μαρί - Οντίλ Φαρζιέ ("Βιασμός" 1991, σελ. 91)

"Στα οχτώ μου χρόνια, με βίασε ο δεύτερος άντρας της μητέρας μου. Δεν χρησιμοποίησε βία .. Μου'δινε καραμέλες, του έβρισκα πιο καλό από τη μάνα μου. Όταν πια κέρδισε την εμπιστοσύνη μου, τότε με βίασε. Καθώς έκλαιγα, με παρηγορούσε λέγοντάς μου πως ήταν ένα αναγκαίο κακό, ότι ήταν προτιμότερο να γίνει όσο είναι κανείς νέος, και πως όλα τα κορίτσια ήταν υποχρεωμένα να το κάνουν με τον πατέρα τους. Κι όπως είχε πάρει την θέση του πατέρα μου, υπάκουσα . Αυτό κράτησε τρία χρόνια. Δώδεκα χρονών ρώτησα μια φίλη της ηλικίας μου αν και αυτή ξάπλωνε με τον πατέρα της. Μου απάντησε πως ήμουν μια βρωμιέρα και πως αν η αστυνομία το

μάδαινε, θα μ' έβαζαν φυλακή. Από'κείνη την ημέρα το' σκασα απ' το σπίτι και η έμμονη ιδέα ότι έσφαλα δε με άφησε ποτέ."

"Η Πόλ, ενώ εκρεμούσε το διάζυγίο της, ζούσε με τις τρεις της κόρες. Μια μέρα συνάντησε στο Παρίσι έναν παιδικό φίλο, που ήταν εξάλλου ο άντρας της πιο στενής φίλης, και 'κείνος χωρισμένο. Είχαν χαθεί από καιρό. Εκείνος ζει στην επαρχία και στο Παρίσι δεν έρχεται παρά για μια επίσκεψη - αστραπή για τη δουλειά του. Ξανασυναντιούνται επιτέλους! Έλα λοιπόν να φας σπίτι το βράδυ.

Εκείνος έρχεται, γνωρίζει τα παιδιά, γεύμα συμπαθητικό και ζωηρό, αναμνήσεις, αναμνήσεις. Είναι αργά, πρέπει να φύγει, αλλά να που δεν ήταν προετοιμασμένο να καθυστερήσει την αναχώρησή του μια μέρα. Δεν έχει κρατήσει δωμάτιο σε ξενοδοχείο. Μήπως εκείνη ξέρει κανένα κάπου κοντά; "Βολέγυο, λοιπόν, στο ντιβάνι του σαλονιού, μα βέβαια, χωρίς συζήτηση". Γρήγορα τα σεντόνια, οι κοβούρτες, ετοιμάζει το κρεβάτι. Τότε ακριβώς εκείνος την αρπάζει. "Μ' αρέσει, σε θέλω". Δεν είναι τίπο' άλλο, καμιά απόπειρα να την τραβήξει ή να την πείσει. "Μ' αρέσεις, σε θέλω". Πάλεγαν πολλή ώρα, σιωπηλοί. "Μου φάνηκε πως βάσταξε ώρες: ήταν πολύ γυλός, πολύ βαρύς. Δεν ήθελα όμως, δεν ήθελα".

Αδύνατο να φωνάζει τα παιδιά στο διπλανό δωμάτιο, κυρίως η μικρότερη, θα κατατρόμαζαν - πως αυτό ο φίλος μπόρεσε να γίνει τόσο κακός; Αδύνατο να φωνάζει να δημιουργήσει σκάνδαλο στο κτίριο μες στη νύχτα, όταν για τους γείτονες είναι ήδη κάπως ύποπτο να είσαι χωρισμένη.

Δεν φώναζε. Παραδόθηκε. Κι έπειτα πήγε να ξεράσει. Εκείνος είχε τελικά "βολευτεί" στο ντιβάνι του σαλονιού. Το πρωί δεν ήταν πια εκεί.

Δεν έκανε μήνυση "βεβαία". Πως να εξηγήσει σ' ένα αστυνόμο, σ' ένα δικαστή; Άκουγε κióλας μέσα της την απάντηση: "Ένας άντρας νύχτα στο σπίτι σας, ένας φύλος ισχυρίζεστε. Ελάτε, κυρία μου!" Κι έπειτα ήταν βέβαιο ότι μ' όλα αυτά θα δυσκόλευε το διαζύγιο της" (Μαρί - Οντίλ Φαρζιέ, σελ. 24 - 25)

“Το πλοίο που έφερνε την Κολέτ απ’ τις διακοπές είχε δώδεκα ώρες αδυστέρηση. Έτσι έχασε το τρένο. Δεν υπήρχε άλλο πριν το βράδυ. Τι να κάνει; Οσοτόσο δεν είχε κάνει ποτέ μόνη: δεν είναι φρόνινο κι εξάλλου δεν τολμάει. Στο πλοίο, ένας φίλος, γνωριμία των διακοπών, πηγαίνει προς την ίδια κατεύθυνση μέχρι κάποιο σημείο της διαδρομής. Θα τη συνοδεύει ως τη Βαλάνς, όπου θα βρεί άλλο τρένο, ίσα-ίσα για να κερδίσει το χαμένο χρόνο. Καλή ιδέα: μαζί του δε φοβάμαι.

Τα ζημερώματα τους παίρνει ένας φορτηγατζής: Ήταν γύρω στα 40 παχουλός και αγαδιάρης. Στο δρόμο φλυαρούν. Και βέβαι μπορεί να κατεβάσει το φίλο στο σταθμό, αλλά τι ευτυχής σύμπτωση! Μετά συνεχίζει ως την πόλη που μένει η Κολέτ.

Διακριτικά ο φίλο της, την καθυσιχάζει: μ’ αυτόν δεν κινδυνεύεις καθόλου. Φαίνεται καλός ανθρωπάκος. Στο σταθμό της Βαλάνς πίνουν ένα αποχαιρετιστήριο ποτό. Ο φορτηγατζής πιάνει κουβέντα με τη σερβιτόρα του μπάρ: ποιος κατά τη γνώμη σας είναι ο καλύτερος δρόμος; Δε συμφωνεί με τη γυναίκα. Αυτός ξέρει δρομάκια που δεν έχουν μεγάλη κίνηση και εξυπηρετούν πιο πολύ.

Φεύγουν. Άγνωστοι δρόμοι στην αρχή δεν την ανησιχούν. Μια πινακίδα όμως την ζαφνιάζει. Ζητάει εξηγήσεις. Απάντηση: μην κάνεις τη δύσκολη, κοπέλες σαν κι εσένα ξέρουν τι θέλουν. Αφού κάνεις ωτοστόπ, πάει να πει ότι ξέρεις τι σε περιμένει. Όλες οι κοπέλες που κάνουν ωτοστόπ, δεν φέρνουν αντίρρηση.

Πέφτει απ’ τα σύννεφα: αυτό το ήσυχο γεροντάκι να’ ναι έτσι! Προσπαδεί και ξαναπροσπαδεί να τον μεταπίσει. Χωρίς πολλές κουβέντες στρίβει απότομα σ’ ένα δρομάκι του δάσους, και σε αρκετή απόσταση απ’ τον κυρίως δρόμο, παρκάρει. Στην πλάτη της Κολέτ κάτι σκληρό και κρύο: ένα πιστόλι την απειλεί. Ο άντρας εκνευρίζεται. Αν συνεχίσει ν’ αντιστέκεται, σίγουρα θα την ζυλοκοπήσει. “Τότε λοιπόν αντέδρασα τελείως εγκεφαλικά: αν πράγματι πρέπει να γίνει, ας γίνει όσο γίνεται γρογορότερα”.

Εκείνος απότομα γίνεται ευγενικός, επιμένει ν' απλώσει κάτω μια κουβέρτα και δεν μπορεί να καταλάβει γιατί τον σπρώχνει βίαια: "Είμαι αρκετά μεγάλη για να γδυθώ μόνη μου". Ήταν θλιβερό και δύσκολο: "Δεν ήθελα, πραγματικά δεν ήθελα". Δεν υγραίνεσαι κατά παραγγελία, ακόμη και να προσπαθεί να είσαι "λογική" και να "μην κάνεις τη δύσκολη".

Δεν ξαναδοκίμασε να συζητήσει "μετά": δεν είχε πια νόημα. Κλειστή, εχθρική, απδιασμένη. Ο τύπος συνέχιζε να κάνει τον ευγενικό, της έλεγε πως θα την άφηνε σ' ένα σταθμό, όπου θα βρισके ένα τρένο που να τη βολεύει. Αντί να την αφήσει στο σταθμό, την παράτησε στην είσοδο ενός απομακρυσμένου χωριού, λέγοντάς της ότι ο σταθμός ήταν στο τέρμα του δρόμου στα δεξιά". (Μαρί - Οντίλ Φαρζιέ, σελ. 42 - 43)

“Σε ποια εμπόλεμη κατάσταση βρισκόμαστε ,
ώστε να αναγκαζόμαστε να γινομαστε ένα με
τους τοίχους, να κατεβάζουμε το κεφάλι, να
υπομένουμε σ’ όλη μας τη ζωή το φόβο της
επιστροφής την νύχτα στο σπίτι, να φοβόμαστε
να βγούμε, να βαδίσουμε, να περιπλανηθούμε;
Σε ποια εμπόλεμη κατάσταση ζούμε για να
κλειδαμπαρωνόμαστε σε κάθε ηλικία πίσω από
τρεις σύρτες και ένα μάτι πόρτας;
Σε ποια εμπόλεμη κατάσταση ζούμε για να
βλέπουμε σε κάθε άντρα ένα εν δυνάμει
βιαστή;”

ANNI KOEN

ΦΑΝΤΑΣΙΩΣΕΙΣ ΑΝΔΡΩΝ

Σύμφωνα με την Μαρί Ο Οντίλ Φαρζιέ ("βιασμός", 1991, σελ. 137) τον βιασμό όλοι οι άνδρες -ναι, όλοι- τους ονειρεύονται κάποια νύχτα, έχουν τη μια ή την άλλη φαντασίωση. Συχνά, καμιά φορά, μια μόνο φορά - ούτε είνας που να μην έπαιζε με τη φαντασία του το ρόλο του αρρενωπού αρσενικού και του εξουσιαστή που εξαναγκάζει το θηλυκό. Αυτό το ρόλο που ο νόμος και η δικαιοσύνη περιγράφουν σαν ένα φρικτό έγκλημα και που τους προκαλεί όσο και στις γυναίκες φρίκη, έξω από μερικούς διεστραμμένους, μερικούς κακοήθεις, αυτό το ρόλο που ήταν και είναι πρώτοι αυτοί έτοιμοι να καταγγείλουν με την πιο έντονη αγανάκτηση.

Οι παρακάτω ομολογίες ανδρών που αναφέρει η Μαρί -Οντίλ Φαρζιέ (σελ. 137 - 139) αποδεικνύουν σαφώς τα παραπάνω:

"Ο Ντομινίκ, 27 χρονών, παντρεμένος, δημοσιογράφος, διηγείται: "Ένωσα πραγματικά δύο φορές την διάδεση να βιάσω μια κοπέλα. Και τις δύο φορές επρόκειτο για τον ίδιο τύπο κοπέλας: κάπως το στιλ εξώφυλλου του Play Boy, με μεγάλα στήθη και όχι μεγάλο πισίνο, αρκετά θάμπ. Ακριβώς το αντίθετο της γυναίκας μου. Τέτοιες κοπέλες δε γνώριζα: αν είχα γνωρίσει, ίσως να ήθελα να τους κάνω έρωτα, ή ίσως να τις βιάσω, δεν ξέρω, ίσως και να τις έβρισκα ελεεινές. Πιστεύω, όπως πως μια κοπέλα που ξέρουμε δεν τη βιάζουμε.

"Γιατί ήθελα τέτοιου είδους κορίτσια; Ίσως εξαιτίας του ηθικού συμβολαίου που έχω με τη γυναίκα μου. Μ' αυτού του είδους τα κορίτσια, δεν μπαίνει θέμα σύγκρισης οι σχέσεις μας δεν θα μπορούσαν να είναι παρά ένας περαστικός αντιπερισπασμός. Όμως δε θα τις είχα πάρει πραγματικά με τη βία, θα τις είχα υποχρεώσει να δεχθούν τη στάση που ήθελα εγώ, από πίσω. Έτσι, τις βλέπω χωρίς εκείνες να με βλέπουν, κι εγώ απ' την άλλη δε βλέπω το βλέμμα τους. Κι έτσι αυτό θα εμπόδιζε κάθε σύγκριση με την αγάπη για τη γυναίκα μου"

"Ο Πόλ, 26 χρονών, παντρεμένος, αρχιτέκτονας, λέει: "Και βέβαια έχω φαντασιώσεις βιασμού. Ξέρεις, είμαι ένας φυσιολογικός άντρας. Το ονειρό μου είναι να πάρω στ' αυτοκίνητο - πολύ σημαντικό το αυτοκίνητο - μια πολύ όμορφη κοπέλα που δεν την ξέρω και δε με ξέρει: πρώτον, για να μην μπορέσει να με καταγγείλει κι έπειτα γιατί δε θα'ταν δυνατό με μια φίλη - είτε θα' βρίσκε τις λέξεις να με μεταπείσει, είτε θα έφτανε στο να συμφωνήσει στο τέλος.

"Αυτό λοιπόν, μια κοπέλα άγνωστη. Την οδηγώ σ' ένα μέρος κατάλληλο: όχι μέσα στο διαμέρισμά μου, όχι, σε μια γκαρσονιέρα ξεχωριστή, με ότι χρειάζεται. Γιατί θα τη δέσω βέβαια. Πρέπει να φωνάζει και ν' αντισταθεί και όχι ν' αφαιθεί κλαίγοντας. Τι αισθητική απόλαυση μια πολύ όμορφη κοπέλα που χτυπιέται!"

"Ο Μαρκ, 24 χρονών, φοιτητής, λέει: "Μα τι νομίζεις; Και βέβαια μου συμβαίνει να'χω απωθημένα βιασμού. Συμβαίνει σε όλους μας. Εγώ πάντα φαντάζομαι τον ίδιο τύπο γυναίκας: μια πολύ όμορφη αστή, πολύ γυαλή, πολύ τέλεια, ξέρεις, αυτή την κατηγορία γυναίκας στην οποία τίποτα δεν πάει στραβά, ούτε στις γραμμές της, ούτε στο ρούχο, και που δίνει πάντα την εντύπωση πως σε κοιτάζει από τόσο, μα τόσο μαρκιά".

" Ο Φρανσουά, 28 χρονών, παντρεμένος παρουσιαστής, διηγείται: "Είναι κάθε φορά που πηγαίνω σ' ένα χορό, σ' ένα πανηγύρι, σε χωριό ιδίως: η μπύρα, το ακορντεόν, το άσπρο και δυνατό αλκοόλ, τα κορίτσια έξω απ' τη μόδα, ή μάλλον τα μόλις ντεμοντέ, που έχουν κάτι πολύ πιο κραυγαλέο, μια κι έκαναν προσπάθειες να ντυθούν όπως ντύνονται οι γυναίκες στην πόλη. Το έντονο βάγμο, το κορμί το λίγο στρουμπουλό μέσα στο όμορφο φόρεμα. Νιώθω τη διάθεση να τις πάρω απότομα, κακά, ταπεινώνοντάς τες καθώς ίσως εκείνες θα χαίρονται στην ιδέα ότι με γοπετεύουν. Και βέβαια δεν περνάω στην πράξη. Γι' αυτό, όταν γυρνάω πια σπίτι, νιώθω, μια θλίψη"

Ο Μισέλ Σαρντού, στιχουργός, έγραψε ένα τραγούδι αντλώνταςτο λεξιλόγιο του μέσα από δύο χιλιάδες λέξεις που θυμίζουν βία. Ένα δείγμα:

"Τόσο που χλωμιάσουν όλοι οι μαρκήσιοι Ντε Σαντ.

Τόσο που να κοκκινίσουν όλες οι πόρνες του λιμανιού.

Τόσο ώστε να ζητήσει έλεος κάθε ήχος.
Τόσο που να υποφέρουν, τόσο που να λιώσουν τα
κορμιά μας", κ.λ.π. "... θέλω να σ' αγαπήσω!"

Ο ίδιος εξηγεί: "Πιστεύω πως ο έρωτας είναι κάτι βίαιο. Η ίδια η ερωτική πράξη είναι μια βιαιότητα, ο βιασμός συνιστά μορφή ερωτικής έκφρασης. Δεν είναι μια πράξη τρυφερότητας. Αν γενικά υπάρχει τρυφερότητα την ώρα της ερωτικής πράξης, κατά κάποιο τρόπο ξεπερνιέται".

(Μαρί - Οντίλ Φαρζιέ, 191, σελ. 140)

Αντίθετος με την παραπάνω άποψη είναι ο Κλεάνθης Γρίβας (1987), ο οποίος υποστηρίζει πως ο βιασμός δεν είναι μια μορφή ερωτικής έκφρασης. Ο έρωτας είναι μια εμπειρία μια πηγή ευχαρίστησης η οποία βιώνεται από δύο ανρδώπους σε μια σχέση στην οποία συμμετέχουν με την ελεύθερη βούλησή τους. Στην περίπτωση που ένα από τα δύο άτομα δεν συμμετέχει στη σχέση με την θέλησή του τότε η εμπειρία είναι ικανοποιητική για το έναν και εξευτελιστική για τον άλλον. Αυτό συμβαίνει στο βιασμό. Ο δράστης ικανοποιεί τα ανώμαλα ενστικά του, τις δικές του φαντασιώσεις ενώ το θύμα διαλύεται ψυχολογικά. Επομένως δεν μιλάμε για έρωτα. Πρόκειται για σεξουαλικό καταναγκασμό!

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΙΙΙ ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ

Σκοπός της έρευνας

Ο σκοπός της έρευνας ήταν η διερεύνηση της επικρατούσας άποψης σχετικά με το φαινόμενο του βιασμού και το ψυχολογικό πορτρέτο των θυμάτων και των δραστών.

Είδος έρευνας

Το είδος της έρευνας που χρησιμοποιήθηκε ήταν η διερευνητική με χρήση ερωτηματολογίου με συνέντευξη. Το ερωτηματολόγιο απευδύνηκε στο εργατικό προσωπικό της Δημόσιας Επιχείρησης Ηλεκτρισμού (Δ.Ε.Η.) του Αλιβερίου Ευβοίας.

Θεωρήθηκε πως η διερευνητική είναι το καταλληλότερο είδος έρευνας για την περίπτωση αυτή γιατί επιτρέπει να εξεταστεί η αντίληψη σχετικά με το φαινόμενο του βιασμού και τα χαρακτηριστικά της γυναίκας - θύμα.

Εξετάζοντας το θέμα μέσα από την γνώμη ανθρώπων που απασχολούνται στον ίδιο χώρο εργασίας αλλά προέρχονται από διαφορετικό περιβάλλον και εκπαιδευτικό επίπεδο, εξετάστηκε κατά πόσο οι απόψεις τους προσεγγίζουν τις υποθέσεις και τις αντιλήψεις που προκύπτουν από την βιβλιογραφική μελέτη.

Ερωτήσεις - Υποθέσεις

Προκειμένου να κατασκευαστεί το ερωτηματολόγιο διατυπώθηκαν ορισμένα ερωτήματα τα οποία προέκυψαν από την βιβλιογραφική μελέτη. Αυτά αποτελούν τους κατευθυντήριους άξονες για την κατασκευή του ερωτηματολογίου.

1. Η σεξουαλική κακοποίηση είναι αποτέλεσμα μεμονωμένων ψυχολογικών ή κοινωνικών παραγόντων αν κρίνουμε από τις υποθέσεις των ψυχοπαθολογικών και κοινωνιολογικών προσεγγίσεων, αντίστοιχα;
2. Το φαινόμενο του βιασμού συναντάται σε όλες τις μορφές της κοινωνικής οργάνωσης;
3. Ποιος είναι ο ρόλος του τύπου και των Μ.Μ.Ε. στην ύπαρξη του φαινομένου του βιασμού;
4. Υπάρχουν κάποιες προϋποθέσεις για να θεωρηθεί μια περίπτωση υπόθεση βιασμού;
5. Το φαινόμενο του βιασμού απαντάται σε ορισμένες ομάδες γυναικών;
6. Η εμφάνιση και η συμπεριφορά της γυναίκας είναι παράγοντες που οδηγούν στη σεξουαλική κακοποίηση;
7. Ποια είναι τα συναισθήματα που βιώνει η γυναίκα - θύμα;
8. Σε ποιο βαθμό και σε ποιούς τομείς επηρεάζεται η ζωή της γυναίκας - θύμα;
9. Που οφείλεται το γεγονός ότι ελάχιστες γυναίκες καταγγέλλουν τον βιασμό τους;
10. Ο άνδρας - δράστης προέρχεται από συγκεκριμένες κοινωνικές ομάδες;
11. Ποιοί είναι οι λόγοι που οδηγούν τον δράστη στην πράξη του;
12. Τι προσφέρει η πράξη αυτή στον βιαστή;

Πληθυσμός

Η έρευνα απευθύνθηκε σε όλες τις βαθμίδες του προσωπικού που απασχολείται στην Δημόσια Επιχείρηση Ηλεκτρισμού (ΔΕΗ) Αλιβερίου.

Επιδιώκοντας να ερευνηθούν οι απόψεις κατοίκων μιας επαρχιακής πόλης όπως είναι το Αλιβέρι, επιλέχτηκε ο χώρος του συγκεκριμένου εργοστασίου διότι σ' αυτόν το χώρο απασχολείται η πλειοψηφία των κατοίκων τόσο του Αλιβερίου όσο και των γύρω περιοχών.

Έτσι θα έχουμε απόψεις από άτομα με διαφορετικές εμπειρίες, διαφορετικό μορφωτικό επίπεδο που αντιμετωπίζουν το ίδιο θέμα από διαφορετική οπτική γωνία. Κρίνουμε ότι μόνο έτσι θα αποκτηθεί ένα ευρύ φάσμα απόψεων που θα οδηγήσει σε μια όσο το δυνατόν πληρέστερη παρουσίαση του φαινομένου του βιασμού.

Ερωτηματολόγιο

Τα είδη των ερωτήσεων που χρησιμοποιήθηκαν ήταν:

- α. πραγματικές, οι οποίες αφορούν μόνο σ' εκείνο το τμήμα του ερωτηματολογίου που έχει ως σκοπό τη συλλογή πληροφοριών για τον ερωτώμενο.
- β. οι ερωτήσεις γνώμης ή πίστης που αποτελούν το υπόλοιπο τμήμα του ερωτηματολογίου.

Όσον αφορά τον τύπο των ερωτήσεων χρησιμοποιήθηκαν οι κλειστές και οι προκατασκευασμένες.

Οι κλειστές χρησιμοποιούνται είτε ως εισαγωγικές για κάποιο θέμα είτε σε εκείνες τις περιπτώσεις που η απάντηση είναι περιορισμένη.

Οι προκατασκευασμένες αποτελούν το μεγαλύτερο μέρος του ερωτηματολογίου. Οι ερωτήσεις αυτού του τύπου έχουν το

πλεονέκτημα ότι απαιτούν λίγο χρόνο για να απαντηθούν, περιορίζουν τον ερωτώμενο στο θέμα, εξασφαλίζουν αντικειμενικές πληροφορίες ενώ κωδικοποιούνται και αναλύονται στατιστικά εύκολα.

Το ερωτηματολόγιο χωρίζεται σε 4 τμήματα:

Το πρώτο τμήμα περιλαμβάνει ερωτήσεις για την συλλογή πληροφοριών σχετικά με τον ερωτώμενο.

Στο δεύτερο τμήμα αναφέρονται ερωτήσεις σχετικά με το φαινόμενο του βιασμού και τους παράγοντες που οδηγούν σ' αυτό.

Το τρίτο τμήμα αφορά την γυναίκα - θύμα και συγκεκριμένα τα κοινωνικά χαρακτηριστικά της τα συναισθήματα που βιώνει και τις επιπτώσεις στην ζωή της από τον βιασμό.

Το τέταρτο τμήμα αφορά τον άντρα - δράστη και συγκεκριμένα τα κοινωνικά χαρακτηριστικά του, τους λόγους που τον οδηγούν στην πράξη αυτή και το τι του προσφέρει ο βιασμός.

Πλαίσιο για τη μελέτη

Το πλαίσιο για τη μελέτη αυτή αποτέλεσαν:

1. Οι κατάλογοι των διοικητικών υπαλλήλων της ΔΕΗ Αλιβερίου.
2. Οι κατάλογοι του εργατικού προσωπικού της ΔΕΗ Αλιβερίου.

Περιορισμοί της έρευνας

Αρχικά είχε σχεδιαστεί να εκπροσωπηθούν εξίσου τα δύο φύλα. Στην πράξη όμως αυτό στάθηκε αδύνατο καθώς οι εργαζόμενοι στο συγκεκριμένο χώρο είναι άνδρες σχεδόν στο σύνολό τους, εξαιτίας ίσως της φύσης της εργασίας.

Θεωρήται απαραίτητο να αναφερθεί πως τα ερωτηματολόγια απευδύνθηκαν σε άτομα με διαφορετικό μορφωτικό επίπεδο που στην πλειοψηφία τους ανήκαν στη μέση ή επαγγελματική εκπαίδευση. Με βάση αυτό το γεγονός, το λεξιλόγιο του ερωτηματολογίου ήταν ανάλογα προσαρμοσμένο ώστε να γίνουν όσο το δυνατό περισσότερο κατανοητές οι ερωτήσεις

Τρόπος ανάλυσης πληροφοριών

Για την επεξεργασία των πληροφοριών που συγκεντρώθηκαν από την έρευνα χρησιμοποιήθηκε η ποσοτική ανάλυση των δεδομένων. Τα στατιστικά αποτελέσματα δίνονται σε πίνακες. Το ερωτηματολόγιο της έρευνας παρατίθεται στο παράρτημα Α.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ IV ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

- α. Ερωτήσεις που αφορούν πληροφορίες για τον ερωτώμενο.

1 Φύλο

Απαντήσεις	Ποσοστά
Αντρες	93%
Γυναίκες	7%

2. Ηλικία

Απαντήσεις	Ποσοστά
31 - 40	44%
20 - 30	30%
41 - 50	25%
άνω των 60	2%
51 - 60	---
κάτω των 20	---

3. Οικογενειακή κατάσταση

Απαντήσεις	Ποσοστά
Παντρεμένος -η	67%
Ανύπαντρος - η	26%
Διαζευγμένος - η	7%
Χήρος - α	---

4. Μόρφωση

Απαντήσεις	Ποσοστά
Απόφοιτος - η μέσης ή επαγγελματικής εκπαίδευσης	23%
Απόφοιτος - η ανώτερης εκπαίδευσης	16%
Απόφοιτος - η ανώτατης εκπαίδευσης	3%
Απόφοιτος - η δημοτικής εκπαίδευσης	2%
Δεν τελείωσα την δημοτική εκπαίδευση	---
Δεν πήγαν καθόλου σχολείο	---

Δεν απάντησαν 56%.

5. Θέση εργασίας στο εργοστάσιο

Απαντήσεις	Ποσοστά
Τεχνίτες	30%
Διοικητικοί υπάλληλοι	19%
Τεχνικοί	12%
Χειριστές πινάκων	7%
Ηλεκτρολόγοι	5%
Μηχανικοί	5%
Διευθυντές	2%
Τομεάρχες	2%
Φύλακες	2%

Όπως φαίνεται από τους πίνακες 1., 2., 3., 4., 5. ο πληθυσμός μας αποτελείται από άνδρες ηλικίας 31 έως 40 χρόνων, πατρεμένους και μέση ή επαγγελματική εκπαίδευση. Παρατηρούμε πως είναι σημαντικό ποσοστό 56% δεν δίνουν το επίπεδο μόρφωσής τους, γεγονός που μας οδηγεί να υποθέσουμε πως βρίσκονται σε χαμηλά επίπεδα εκπαίδευσης.

Όσον αφορά τη θέση εργασίας τους, στην πλειοψηφία τους κυρίως είναι τεχνίτες, διοικητικοί υπάλληλοι και τεχνικοί.

- β. Ερωτήσεις που αφορούν την γενική τοποθέτηση των ερωτώμενων για το φαινόμενο του βιασμού
6. Κατά τη γνώμη σας, ο βιασμός έχει συνήθως δύμα:

Απαντήσεις	Ποσοστά
α. Γυναίκες	54%
β. Άντρες και γυναίκες	46%
γ. Άντρες	---

Το γεγονός ότι το μεγαλύτερο ποσοστό των ερωτώμενων θεωρεί ότι το δύμα είναι συνήθως γυναίκες ήταν κάτι το αναμενόμενο. Εντυπωσιακό είναι ότι σχεδόν οι μισοί από τους ερωτώμενους ξεφεύγουν από την σεξιστική διάκριση του βιασμού και θεωρούν πως δεν αφορά μόνο το ένα φύλο αλλά και τα δύο.

7. Πιστεύετε ότι το φαινόμενο του βιασμού των γυναικών:

Απαντήσεις	Ποσοστά
α. Υπήρχαν και θα υπάρχει πάντοτε	93%
β. Υπάρχει στην εποχή που ζούμε	7%
γ. Υπήρχε μόνο παλαιότερα	---

Το μεγαλύτερο ποσοστό θεωρεί ότι ο βιασμός είναι ένα κοινωνικό φαινόμενο το οποίο δεν προσδιορίζεται χρονικά και είναι ανεξάρτητο εποχών.

8. Κατά τη γνώμη σας, ποια από τα παρακάτω αποτελούν αιτίες της ύπαρξης του φαινομένου του βιασμού των γυναικών;

Απαντήσεις	Ποσοστά
α. Το διαφορετικό περιβάλλον μέσα στο οποίο το άτομο μεγαλώνει και ζει	44%
β. Η εκμετάλλευση κατώτερων κοινωνικών στρωμάτων από αυτούς που έχουν την εξουσία	38%
γ. Κάτι άλλο	12%
δ. Η κυριαρχία των ανδρών στην κοινωνία	3%

Δεν απάντησαν 3%.

Σε ποσοστό 44% οι ερωτώμενοι πιστεύουν ότι ο βιασμός είναι αποτέλεσμα κοινωνικής στρωμάτωσης είτε αυτό αφορά τα δύο φύλα είτε αφορά τις κοινωνικές τάξεις.

Μπορούμε να υποθέσουμε ότι οι ερωτώμενοι κατατάσσουν στα κατώτερα κοινωνικά στρώματα τις γυναίκες εφόσον η ερώτησή μας αφορά τον βιασμό των γυναικών, και θεωρούν ότι οι άντρες είναι κάτοχοι της εξουσίας γεγονός το οποίο στην ακραία του μορφή να καταλήξει και στον βιασμό.

Σε ένα ίσο ποσοστό, το περιβάλλον συμβάλει στην ύπαρξη τέτοιων φαινομένων.

9. Που νομίζετε ότι το φαινόμενο του βιασμού γυναικών, συναντάται πιο συχνά;

Απαντήσεις	Ποσοστά
α. Δεν παίζει ρόλο	47%
β. Σε μεγαλούπολη	37%
γ. Σε χωριό	9%
δ. Σε πόλη	5%
ε. Σε κωμόπολη	2%

Το μεγαλύτερο ποσοστό των ερωτώμενων θεωρούν ότι το φαινόμενο του βιασμού είναι ανεξάρτητο από τα πληθυσμιακά, πολεοδομικά κ.λπ. χαρακτηριστικά του χώρου κατοικίας των ατόμων.

Ένα σημαντικό ποσοστό (37%) των ερωτώμενων θεωρεί πως ο βιασμός είναι ένα φαινόμενο το οποίο χαρακτηρίζει κυρίως τις μεγαλουπόλεις.

10. Κατά τη γνώμη σας, ο βιασμός αποτελεί
(σ' αυτήν την ερώτηση αντιστοιχούν περισσότερες από
μια απάντηση)

Απαντήσεις	Ποσοστό
α. Ψυχική κακοποίηση	86%
β. Σεξουαλική κακοποίηση	60%
γ. Σωματική κακοποίηση	49%
δ. Κάτι άλλο	10%

Οι ερωτώμενοι στην πλειοψηφία τους απάντησαν ότι ο βιασμός αποτελεί κατά πρώτο λόγο ψυχική κακοποίηση και κατά δεύτερο σεξουαλική. Εδώ μπορούμε να κάνουμε 2 υποθέσεις: Είτε ότι απάντησαν έχοντας στο μυαλό τους ότι ο βιασμός είναι μια γενικότερη έννοια και δεν επηρεάζει μόνο σεξουαλικά το θύμα. Είτε επειδή θεωρούν ότι οι σωματικές επιπτώσεις μπορούν να ξεπεραστούν πιο εύκολα σε σύγκριση με τις ψυχολογικές επιπτώσεις που μπορεί να αποφέρει ένας βιασμός.

11. Ποια από τις παρακάτω περιπτώσεις θα λέγατε ότι αποτελεί υπόθεση βιασμού;
(σ' αυτή την ερώτηση αντιστοιχούν περισσότερες από μια απαντήσεις)

Απαντήσεις	Ποσοστό
α. Μια γυναίκα μόνη στο δρόμο κάνει ωτοστόπ και καταγγέλλει ότι βιάσθηκε	74%
β. Μια γυναίκα συνοδεύεται στο σπίτι της από τον άντρα που μόλις έχει γνωρίσει στη νυχτερινή της έξοδο και καταγγέλλει ότι βιάσθηκε	65%
γ. Μια γυναίκα μόνη, ανοίγει την πόρτα σε κάποιο άγνωστο και καταγγέλλει ότι βιάσθηκε	44%
δ. Μια γυναίκα έρχεται σε σεξουαλική επαφή με τον άντρα της παρά τη θέλησή της και καταγγέλλει ότι βιάσθηκε	21%
ε. Μια γυναίκα έχει βγει ραντεβού με έναν άντρα που γνωρίζει πολλά χρόνια και καταγγέλλει ότι βιασθηκε	17%
στ. Κάτι άλλο	16%

Από τον πίνακα 11 μπορούμε να διαπιστώσουμε ότι το μεγαλύτερο ποσοστό των ερωτώμενων θεωρεί ότι ορισμένες συμπεριφορές δεν επιτρέπονται για τις γυναίκες γιατί όταν τις επιλέγουν αυτές εκθέτουν τον εαυτό τους σε κινδύνους.

Έμμεσα μέσα από τις απαντήσεις που δώθηκαν φαίνεται ότι οι γυναίκες κατά κάποιον τρόπο προκαλούν με την συμπεριφορά τους,

Αξιοσημείωτο είναι ότι μόνο ένα μικρό ποσοστό θεωρεί ότι η ακούσια ερωτική επαφή μιας παντρεμένης με τον σύζυγο δεν συνιστά βιασμό.

12. Πιστεύετε ότι ο βιασμός θα πρέπει να τιμωρηθεί από τον νόμο;

Απαντήσεις	Ποσοστά
α. Πάντα	56%
β. Σε κάποιες περιπτώσεις	40%
γ. Ποτέ	2%

Δεν απάντησαν 2%.

Πάνω από τους μισούς ερωτώμενους θεωρούν ότι ο βιασμός πρέπει πάντα να τιμωρείται από τον νόμο.

Εντύπωση προκαλεί το γεγονός ότι είναι ποσοστό 40% θεωρεί ότι ο βιασμός δεν αποτελεί πάντα αξιόποινη πράξη και γι' αυτό θα πρέπει να εξετάζονται οι συνθήκες κάτω από τις οποίες συνέβει.

Αυτό μας οδηγεί να υποδέσουμε ότι συχνά για το βιασμό ευθύνεται η συμπεριφορά του θύματος.

Αν λάβουμε υπόψιν τις απαντήσεις που δώθηκαν στην ερώτηση 11 (πίνακας 11) βλέπουμε ενδεικτικά ποιές είναι εκείνες οι περιπτώσεις που κατακρίνονται και θα πρέπει να τιμωρείται ο βιασμός και ποιες είναι εκείνες που δεν αποτελούν υπόθεση βιασμού.

13. Νομίζετε ότι τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης (ΜΜΕ) ωθούν περισσότερο στο βιασμό;

Απαντήσεις	Ποσοστά
ΝΑΙ	79%
ΟΧΙ	21%

Για μια ακόμη φορά επιβεβαιώνεται η δύναμη που έχουν τα Μ.Μ.Ε. πάνω στους ανθρώπους. Εξάπτοντας την φαντασία των τηλεθεατών και εφόσον υπάρχει η προδιάθεση από μέρους τους, μπορούν να τους ωθήσουν σε ακραίες συμπεριφορές.

14. Πιστεύετε ότι η πορνογραφία ωθεί περισσότερο στο βιασμό;

Απαντήσεις	Ποσοστά
ΝΑΙ	75%
ΟΧΙ	25%

Στην πλειονότητά τους οι ερωτώμενοι αναγνωρίζουν τον αποφασιστικό ρόλο της πορνογραφίας στην δημιουργία σεξουαλικών φαντασιώσεων οι οποίες όπως φαίνεται και από την επιλογή της απάντησης γ. στην ερώτηση 29, θεωρούνται σαν μια από τις βασικές αιτίες που οδηγούν κάποιο άτομο στο βιασμό.

- γ. Ερωτήσεις που αφορούν τα χαρακτηριστικά του δύματος

15. Συνήθως το δύμα του βιασμού είναι:

Απαντήσεις	Ποσοστά
α. Νεαρής ηλικίας	63%
β. Δεν εξαρτάται από την ηλικία	33%
γ. Μέσης ηλικίας	2%

Δεν απάντησαν 2%.

16. Κατά την γνώμη σας, οι γυναίκες που πέφτουν δύματα βιασμού συνήθως είναι:

Απαντήσεις	Ποσοστά
α. Ανύπατρες	95%
β. Διαζευγμένες	5%
γ. Παντρεμένες	2%
δ. Χήρες	2%

17. Νομίζετε ότι ο βιασμός θα μπορούσε να συμβεί:

Απαντήσεις	Ποσοστά
α. Σε μια προκλητικά ντυμένη γυναίκα	54%
β. Σε όλες τις γυναίκες	33%
γ. Σε μια γυναίκα εργαζόμενη σε μπαρ	8%
δ. Σε μια κανονικά ντυμένη γυναίκα	5%
ε. Κάτι άλλο	---

Περισσότερο από το μισό ποσοστό, έχουν απαντήσει ότι το δύμα είναι νεαρής ηλικίας ενώ σχεδόν στην πλειοψηφία τους απαντούν πως δύματα βιασμού είναι συνήθως ανύπανδρες.

Πίσω από αυτές τις απαντήσεις πιθανών κρύβεται η πεποίθηση ότι οι ανύπαδρες κοπέλες νεαρής ηλικίας συμπεριφέρονται με τέτοιο τρόπο που τις καθιστά πιο ευάλωτες στο βιασμό (πίνακες 15., 16.). Λανθάνουσα εδώ αλλά εμφανής η άποψη ότι η γυναίκα μπορεί με τον τρόπο της να προκαλέσει τον βιασμό.

Η αντίληψη αυτή είναι πιο εμφανής στην ερώτηση 17., αφού ο τρόπος ντυσίματος συνιστά πρόκληση - πρόσκληση σε βιασμό ρίχνοντας για μια ακόμη φορά έμμεσα αλλά σαφώς την ευθύνη στη γυναίκα.

18. Πιστεύεται ότι τα συναισθήματα που βιώνει μια γυναίκα η οποία υπήζε θύμα βιασμού είναι:
(να σωθούν περισσότερες από μια απάντηση)

Απαντήσεις	Ποσοστά
α. Αποστροφή για τους άνδρες	58%
β. Εξευτελισμός	46%
γ. Φόβος	44%
δ. Ενοχές ότι κατά κάποιο τρόπο προκάλεσε τον βιασμό	42%
ε. Φόβος για τις κοινωνικές συνέπειες	37%
στ. Ενοχές ότι δεν αντιστάθηκε αρκετά	16%
ζ. Αποστροφή προς το σώμα της	16%
η. Ευχαρίστηση	10%
θ. Κάτι άλλο	2%

Παρόλο που το ερωτηματολόγιο απευθύνθηκε σε άνδρες, αναγνωρίζεται το γεγονός ότι μέσα από την πράξη του βιασμού δίδεται το ανδρικό φύλο, στο σύνολο του αφού ένα ποσοστό 58% θεωρεί ότι το κυρίαρχο συναίσθημα μιας βιασμένης γυναίκας είναι η αποστροφή για τους άνδρες.

Ένα εξίσου μεγάλο ποσοστό ερωτώμενων ρίχνει έμμεσα την ευθύνη στην γυναίκα εφόσον θεωρεί ότι ο βιασμός προκαλεί συχνά ενοχές στο θύμα, είτε επειδή δεν αντιστάθηκε αρκετά είτε επειδή με την συμπεριφορά της προκάλεσε το βιασμό.

19. Κατά την γνώμη σας, ποιός θα πρέπει να στηρίζει περισσότερο μια γυναίκα η οποία βιάσθηκε;

Απαντήσεις	Ποσοστά
α. Το οικογενειακό περιβάλλον	41
β. Ο σύντροφός της	31
γ. Άλλες γυναίκες που υπήρξαν θύματα βιασμού στο παρελθόν	19
δ. Κάποιος ειδικός	6
ε. Το φιλικό περιβάλλον	3
στ. Κάτι άλλο	---

Ένα ποσοστό 41% θεωρεί το οικογενειακό περιβάλλον ως το βασικό υποστηρικτή μιας γυναίκας που έζησε την εμπειρία του βιασμού. Βλέπουμε λοιπόν, πως βασικό κύτταρο της ελληνικής κοινωνίας παραμένει η οικογένεια. Αντίθετα μόνο ένα μικρό ποσοστό θεωρεί σημαντική την βοήθεια των ειδικών πράγμα που ίσως σημαίνει ότι αντιμετωπίζουν τους ειδικούς με κάποια επιφύλαξη.

20. Πιστεύετε ότι ο βιασμός επηρεάζει τη σχέση του θύματος με:

Απαντήσεις	Ποσοστά
α. Τον σύντροφο	54%
β. Την οικογένεια	14%
γ. Τους γνωστούς	14%
δ. Κάτι άλλο	9%
ε. Τους φίλους	6%
στ. Τους συναδέλφους	3%

Ένα ποσοστό 54% θεωρεί ότι με τον βιασμό επηρεάζεται η σχέση του θύματος με τον σύντροφο. Αυτό συμβαίνει ίσως επειδή συνδιάζουν την σεξουαλική ζωή του θύματος με τον σύντροφο η οποία επηρεάζεται και σχετίζεται περισσότερο με τον βιασμό.

Ένας σημαντικός αριθμός ερωτώμενων θεωρεί πως ο βιασμός μπορεί να επηρεάσει την σχέση του θύματος με τους γνωστούς, άποψη που ίσως φανερώνει την αρνητική στάση της κοινωνίας προς τα θύματα του βιασμού.

21. Κατά την γνώμη σας πως ο βιασμός επηρεάζει την σεξουαλική σχέση του θύματος με τον σύντροφο;

Απαντήσεις	Ποσοστά
α. Η ερωτική πράξη προξενεί στο θύμα άσχημα συναισθήματα	59
β. Μειώνεται το ενδιαφέρον του θύματος για ερωτική επαφή.	30
γ. Η ερωτική ζωή του θύματος δεν επηρεάζεται καθόλου	6
δ. Κάτι άλλο	3
ε. Η σεξουαλική δραστηριότητα του θύματος επεκτείνεται και σε άλλους συντρόφους	2

Οι ερωτώμενοι στην πλειοψηφία τους απαντούν πως ο βιασμός επηρεάζει την σχέση του θύματος με τον σύντροφο είτε μειώνοντας το ενδιαφέρον για ερωτική επαφή είτε επειδή η ερωτική πράξη προξενεί στο θύμα άσχημα συναισθήματα.

Μπορούμε λοιπόν να υποθέσουμε πως επειδή ο βιασμός σχετίζεται με την ερωτική επαφή θεωρείται ότι τα μεγαλύτερα τραύματα που επιφέρει σχετίζονται με την σεξουαλική ζωή του θύματος.

22. Πιστεύετε ότι συνήθως η γυναίκα δύμα καταγγέλει τον βιασμό στην αστυνομία;

Απαντήσεις	Ποσοστά
ΟΧΙ	82%
ΝΑΙ	17%

Αν όχι,
(να δωθούν περισσότερες από μια απάντηση)

Απαντήσεις	Ποσοστά
α. Φοβάται να μην μαθευτεί στο ευρύτερο περιβάλλον	70%
β. Φοβάται να ξαναζήσει μέσα από την διαδικασία που ακολουθεί η καταγγελία την εμπειρία του βιασμού	51%
γ. Φοβάται πως δεν θα γίνει πιστευτή	36%
δ. Φοβάται πως η ενέργεια αυτή δεν θα έχει αποτέλεσμα	28%
ε. Φοβάται πως θα ενοχοποιηθεί η ίδια	21%
στ. Φοβάται την αντίδραση του βιαστή	15%
ζ. Κάτι άλλο	2%

Αν ναι,
(να δωθούν περισσότερες από μια απάντηση)

Απαντήσεις	Ποσοστά
α. Για να τιμωρηθεί ο δράστης	80%
β. Για να μην το ξανακάνει σε άλλες γυναίκες	60%
γ. Για να εκδικηθεί τον δράστη	40%
δ. Για να αισθανθεί η ίδια ότι έκανε κάτι γι' αυτό που της συνέβηκε	20%
ε. Κάτι άλλο	---

Σχεδόν στο σύνολό τους οι ερωτώμενοι θεωρούν πως το δύμα ενός βιασμού σωπαίνει και δεν καταγγέλει τον βιασμό αποδίδοντας την συμπεριφορά αυτή στον φόβο του θύματος για τις αντιδράσεις του ευρύτερου περιβάλλοντος. Αναγνωρίζεται για ακόμη μια φορά πως ο βιασμός είναι το μόνο έγκλημα που στιγματίζει το θύμα και όχι το θύτη και γι' αυτό ακριβώς είναι τόσο επώδυνη η διαδικασία της καταγγελίας του βιασμού.

Σημαντικό επίσης είναι το ποσοστό των ερωτώμενων που πιστεύουν πως δεν καταγγέλεται ο βιασμός επειδή το θύμα φοβάται μήπως δεν γίνει πιστευτό. Αυτό σημαίνει ότι οι ερωτώμενοι έχουν επίγνωση της κοινωνικής κατακραυγής που συχνά συνοδεύει το θύμα.

Όσον αφορά εκείνους που απάντησαν ναι, η καταγγελία γίνεται με σκοπό να τιμωρηθεί ο δράστης.

23. Στο φιλικό οικογενειακό σας περιβάλλον έχει υπάρξει ποτέ περίπτωση βιασμού;

Απαντήσεις	Ποσοστά
ΟΧΙ	96%
ΝΑΙ	4%

Η ερώτηση 23 συμπεριλήφθει σαν μέτρο σύγκρισης ανάμεσα στις απαντήσεις εκείνων οι οποίοι γνώρισαν στο περιβάλλον τους περίπτωση βιασμού και εκείνων οι οποίοι δεν έχουν γνωρίσει αντίστοιχη περίπτωση. Όμως λόγω του χαμηλού αριθμού των ερωτηματολογίων της πρώτης κατηγορίας (2) δεν μπορεί να γίνει αυτή η επιθυμητή επεξεργασία.

- δ. Ερωτήσεις που αφορούν τα χαρακτηριστικά του δύτη
24. Πιστεύεται ότι ο δράστης του βιασμού είναι πριν το βιασμό για το δύμα:
(να δωθούν 2 απαντήσεις)

Απαντήσεις	Ποσοστά
α. Άγνωστος	65%
β. Γνωστός	42%
γ. Εργοδότης	37%
δ. Συγγενείς	21%
ε. Φίλος	14%
στ. Σύζυγος	4%
ζ. Σύντροφος	2%
η. Κάτι άλλο	2%

Πάνω από το μισό ποσοστό ερωτώμενων θεωρούν ότι ο δράστης του βιασμού είναι άγνωστοι για το δύμα. Αυτό ίσως σημαίνει ότι θεωρούν σπάνια την περίπτωση ο βιαστής να προέρχεται από το οικείο περιβάλλον του δύματος.

Ένα ποσοστό 37% απαντά πως ο βιαστής μπορεί να είναι ο εργοδότης του δύματος. Το ποσοστό αυτό δικαιολογείται εάν λάβουμε υπ' όψιν μας πως στην ερώτηση 8 ένας σημαντικός αριθμός ερωτώμενων θεωρεί την εκμετάλλευση κατώτερων κοινωνικών στρωμάτων από αυτούς που έχουν την εξουσία ως βασική αιτία της ύπαρξης του βιασμού.

25. Κατά την γνώμη σας ο δράστης ενός βιασμού είναι:

Απαντήσεις	Ποσοστά
α. Ανεξαρτήτου ηλικίας	58%
β. Μέσης ηλικίας	27%
γ. Νεαρής ηλικίας	15%

και

27. Κατά την γνώμη σας ο δράστης προέρχεται από:

Απαντήσεις	Ποσοστά
α. Δεν παίζει ρόλο η κοινωνική τάξη	74%
β. Κατώτερη κοινωνική τάξη	24%
γ. Ανώτερη κοινωνική τάξη	2%
δ. Μεσαία κοινωνική τάξη	--

Ο δράστης ενός βιασμού δεν εντοπίζεται ούτε σε συγκεκριμένη κλίμακα ηλικίας, ούτε σε συγκεκριμένη κοινωνική τάξη.

26. Πιστεύεται ότι ο δράστης ενός βιασμού είναι:

Απαντήσεις	Ποσοστά
α. Κάτι άλλο	16%
β. Ανύπατρος	10%
γ. Παντρεμένος	7%
δ. Χωρίς σεξουαλική ζωή	5%
ε. Διαζευγμένος	2%

Δεν απάντησαν 60%.

Στην ερώτηση αυτή είναι υψηλό το ποσοστό εκείνων οι οποίοι είτε δεν απάντησαν καθόλου (60%) είτε επέλεξαν την κατηγορία κάτι άλλο χωρίς να προσδιορίσουν τι (16%).

28. Τι γνώμη έχετε για τον δράστη ενός βιασμού;

Απαντήσεις	Ποσοστά
α. Είναι ψυχικά άρρωστος	47 %
β. Επιδυμεί ερωτικά το θύμα	19%
γ. Δεν ευθύνεται πάντα ο ίδιος	14%
δ. Είναι σεξουαλικά στερημένος	9%
ε. Περιφρονεί τις γυναίκες	4%

Δεν απάντησαν 20%

Στην πλειοψηφία τους οι ερωτώμενοι αποσύρουν την ευθύνη του βιασμού από τον δράστη είτε αποδίδοντας την πράξη σε κάποια ασθένεια (ψυχικής φύσεως) είτε θεωρώντας συνυπεύθυνους κάποιους άλλους (την κοινωνία ίσως και το θύμα).

29. Ποιο από τα παρακάτω πιστεύετε ότι είναι ο λόγος που ωθεί τον δράστη στον βιασμό;

Απαντήσεις	Ποσοστά
α. Φαντασιώσεις που έχει γύρω από το σεξ	39
β. Τραυματικές εμπειρίες στην σεξουαλική ζωή του παρελθόντος	24
γ. Τραυματικές εμπειρίες από το οικογενειακό περιβάλλον στα παιδικά του χρόνια	21
δ. Ο τρόπος συμπεριφοράς της γυναίκας	14
ε. Κάτι άλλο	2

Σημαντικότερο κίνητρο του δράστη για τον βιασμό αποτελούν κατά τους ερωτώμενους οι φαντασιώσεις που έχει γύρω από το σεξ, τις οποίες έρχονται να ενισχύσουν και να εντείνουν (όπως φαίνεται από τις ερωτήσεις 13 και 14) τα Μέσα μαζικής ενημέρωσης και η πορνογραφία.

Ένα ποσοστό 45% πιστεύει πως κάποιες τραυματικές εμπειρίες απ' τη σεξουαλική ζωή του ατόμου ή ακόμη από το οικογενειακό του περιβάλλον μπορούν να το οδηγήσουν στην πράξη του βιασμού.

Καθόλου ευκαταφρόνητο και το ποσοστό εκείνων οι οποίοι ενοχοποιούν άμεσα την γυναίκα.

30. Κατά την γνώμη σας η πράξη του βιασμού προσφέρει στον βιαστή:

Απαντήσεις	Ποσοστά
α. Επιβεβαίωση ανδρισμού και γοήτρου	28
β. Σεξουαλική ικανοποίηση	21
γ. Δυνατότητα επίδειξης εξουσίας	14
δ. Δυνατότητα ισοπέδωσης και εξευτελισμού της γυναίκας	12
ε. Δυνατότητα άμεσης ικανοποίησης μια βιολογικής ανάγκης	6
στ. Κάτι άλλο	---

Εδώ τα ποσοστά των προτεινόμενων απαντήσεων είναι μοιρασμένα με μια μικρή υπεροχή στην επιβεβαίωση ανδρισμού και γοήτρου.

31. Ποια είναι τα μέτρα που θα προτείνατε για την αντιμετώπιση του προβλήματος του βιασμού; (να δωθούν περισσότερες από μία απάντηση)

Απαντήσεις	Ποσοστά
α. Αυστηρές ποινικές κυρώσεις στους βιαστές	61%
β. Προστασία και διατήρηση της ανωνυμίας των θυμάτων	47%
γ. Λιγότερη προβολή βίας από τα Μέσα μαζικής ενημέρωσης	40%
δ. Συντόμευση και απλούστευση των διαδικασιών που ακολουθούν την καταγγελία βιασμού	32%
ε. Ειδική θεραπευτική αγωγή στους βιαστές που είναι ψυχικά ασθενείς	26%
στ. Πρόληψη της πολιτείας για να μην πέφτουν οι γυναίκες θύματα βιασμού	24%
ζ. Ψυχολογική και κοινωνική υποστήριξη των θυμάτων από την πολιτεία	23%
η. Κάτι άλλο	2%

Στο μεγαλύτερο τους ποσοστό οι ερωτώμενοι προτείνουν ως μέτρο αντιμετώπισης του βιασμού τις αυστηρές ποινικές κυρώσεις των δραστών ενώ μόνο το 24% δίνει το βάρος στην πρόληψη.

Μήπως θα μπορούσαμε εδώ να διακρίνουμε ένα από τα μειονεκτήματα της ελληνικής κοινωνίας η οποία δίνει το βάρος στην "θεραπεία" μιας κατάστασης και όχι στην πρόληψή της;

Αυστηρές ποινικές κυρώσεις για τους δράστες λοιπόν από την μια αλλά και προστασία των θυμάτων από την άλλη.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ V ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Μετά από κάθε πίνακα ποσοστών μαζί με τα αποτελέσματα της έρευνας (βλέπε Κεφάλαιο IV) κάνουμε ένα σχολιασμό στον οποίο επιχειρούμε να δικαιολογήσουμε τις απαντήσεις των ερωτώμενων. Για τον λόγο αυτό, θεωρήσαμε προτιμότερο να αναφέρουμε στην ενότητα II επιγραμματικά τα συμπεράσματα που προέκυψαν από την έρευνα.

1. Το μεγαλύτερο ποσοστό των ερωτώμενων θεωρεί ότι το θύμα βιασμών είναι κυρίως γυναίκες.
2. Στη πλειοψηφία τους οι ερωτώμενοι υποστήριξαν ότι ο βιασμός είναι ένα φαινόμενο το οποίο συναντάμε σε όλες τις εποχές.
3. Σχεδόν στην πλειοψηφία τους οι ερωτώμενοι πιστεύουν ότι το διαφορετικό περιβάλλον μέσα στο οποίο το άτομο μεγαλώνει αποτελεί μια από τις κύριες αιτίες της ύπαρξης του φαινομένου του βιασμού.
4. Η πλειοψηφία των ερωτώμενων θεωρεί ότι το φαινόμενο του βιασμού μπορεί να συναντηθεί σε μεγαλούπολη, πόλη, κωμόπολη και χωριό με την ίδια συχνότητα.
5. Το μεγαλύτερο ποσοστό των ερωτώμενων πιστεύει πως με τον βιασμό η γυναίκα κακοποιείται κυρίως ψυχικά.
6. Σχεδόν στο σύνολό τους οι ερωτώμενοι θεωρούν περισσότερο πιθανές ως υποθέσεις βιασμού εκείνες τις περιπτώσεις όπου η γυναίκα συμπεριφέρεται προκλητικά και κυκλοφορεί μόνη της.
7. Πάνω από το μισό ποσοστό των ερωτώμενων υποστηρίζει ότι ο βιασμός πρέπει να τιμωρείται από τον νόμο αρκεί προηγουμένως να εξετάζονται οι συνθήκες κάτω από τις οποίες συνέβει ο βιασμός.
8. Τα Μ.Μ.Ε. και η πορνογραφία για το σύνολο των ερωτώμενων αποτελούν παράγοντες που ωθούν στον βιασμό.
9. Πάνω από το μισό ποσοστό των ερωτώμενων υποστηρίζουν ότι το θύμα του βιασμού είναι γυναίκες νεαρής ηλικίας, ανύπαντρες και με προκλητική εμφάνιση.

10. Η πλειοψηφία των ερωτώμενων θεωρεί ότι επικρατέστερο συναίσθημα από την πράξη του βιασμού για τη γυναίκα - θύμα είναι η αποστροφή για τους άντρες. Ακολουθούν ο εξευτελισμός και ο φόβος.
11. Το οικογενειακό περιβάλλον θα πρέπει να στηρίζει μια γυναίκα που είχε την εμπειρία του βιασμού, υποστηρίζει το 41% των ερωτώμενων.
12. Πάνω από το μισό ποσοστό των ερωτώμενων θεωρεί ότι ο βιασμός επηρεάζει την σχέση του θύματος με τον σύντροφο.
13. Ένα ποσοστό 59% των ερωτώμενων ότι ο βιασμός μειώνει το ενδιαφέρον του θύματος για ερωτική επαφή.
14. Στην πλειοψηφία τους οι ερωτώμενοι υποστηρίζουν ότι η γυναίκα - θύμα δεν καταγγέλει τον βιασμό στην αστυνομία επειδή φοβάται ότι θα μαθευτεί στο ευρύτερο περιβάλλον. Επίσης στις περιπτώσεις εκείνες στις οποίες καταγγέλεται ο βιασμός, γίνεται με μοναδικό σκοπό να τιμωρηθεί ο δράστης.
15. Σε ποσοστό 96% οι ερωτώμενοι απάντησαν πως στο οικείο τους περιβάλλον δεν έχουν συναντήσει περίπτωση βιασμού.
16. Πάνω από την πλειοψηφία οι ερωτώμενοι απάντησαν πως ο δράστης είναι για το θύμα άγνωστο, ανεξαρτήτου ηλικίας και μπορεί να προέρχεται από οποιαδήποτε κοινωνική τάξη.
17. Σχεδόν στο μισό ποσοστό οι ερωτώμενοι υποστηρίζουν πως ο δράστης ενός βιασμού είναι ψυχικά άρρωστος.
18. Ένας απ' τους λόγους που ωθεί τον δράστη στον βιασμό, για ένα ποσοστό 30%, είναι οι φαντασιώσεις που έχει για το σεξ.
19. Η πράξη του βιασμού προσφέρει στον βιαστή επιβεβαίωση ανδρισμού και γοήτρου καθώς επίσης δυνατότητα επίδειξης εξουσίας.
20. Κύρια μέτρα αντιμετώπισης του φαινομένου του βιασμού θεωρούνται οι αυστηρές ποινικές κυρώσεις σε ποσοστό 61% και η διατήρηση της ανωνυμίας του θύματος σε ποσοστό 47% των ερωτώμενων.

Διαπιστώνεται ότι ο βιασμός είναι η πράξη που υποδηλώνει την έλλειψη σεβασμού στο άτομο και την ελευθερία του. Επομένως ο βιασμός γίνεται για να νιώσει ο δράστης ότι έχει στα χέρια, τον έλεγχο της κατάστασης, ότι έχει εξουσία, ότι είναι ο κυρίαρχος του παιχνιδιού. Η γυναίκα από την άλλη μεριά πρέπει

να βρίσκεται πάντα σε επιφυλακή. Να προσέχει τις κινήσεις την συμπεριφορά της ακόμα και το ντύσιμό της εάν θέλει να προφυλαχτεί από αυτόν. Με τον τρόπο αυτό ο άνδρας μπορεί και την ελέγχει. Η γυναίκα δεν είναι ελεύθερη να κάνει τις επιλογές της. Μπορεί όποτε ο δράστης θελήσει να ακυρώσει την γυναικεία επιθυμία βάζοντας σε εφαρμογή το "σχέδιο" του βιασμού της.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ VI ΕΙΣΗΓΗΣΕΣ - ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

Είναι γεγονός ότι η κατάσταση στην Ελλάδα ως προς το ζήτημα του βιασμού των γυναικών βρίσκεται ακόμα στο στάδιο αναγνώρισης της έκτασης, της σοβαρότητας και των συνεπειών της αλλά και της ανάγκης για την αντιμετώπισή της. Οστόσο, όσοι ασχολούνται με το θέμα αυτό για κάποια χρόνια έχουν γνωρίσει εμπειρία και γνώση που μπορεί να βοηθήσει στην αποφυγή πιθανών λαθών στην αντιμετώπιση.

Η μελέτη του συγκεκριμένου θέματος τόσο από την βιβλιογραφική πλευρά όσο και από την ερευνητική, οδήγησε στην διατύπωση των εξής προτάσεων:

1. Μια από τις προτάσεις των σπουδαστών αφορά την πρόληψη. Δεν υπάρχει οργανωμένος σχεδιασμός ο οποίος να στοχεύει άμεσα στην πρόληψη της σεξουαλικής κακοποίησης των γυναικών κάποια μέτρα βέβαια έχουν παρθεί σε πολιτικό, νομοθετικό και εκπαιδευτικό επίπεδο για την εξάλειψη κάθε μορφής διάκρισης σε βάρος των γυναικών τα οποία έμμεσα συντελούν στην πρόληψη της σεξουαλικής κακοποίησης των γυναικών. Παρόλα αυτά είναι πολύ δύσκολο να αξιολογηθούν τα αποτελέσματα αυτών των μέτρων, αφού δεν υπάρχουν συγκρίσιμα στοιχεία πριν και μετά την εφαρμογή των μέτρων ώστε οι όποιες θετικές αλλαγές να μπορούν να αποδωθούν πράγματι στην λήψη των συγκεκριμένων μέτρων.

Η εμπειρία δείχνει ότι οι καμπάνιες, σεμινάρια που περιορίζονται στην πληροφόρηση και ματάδοση γνώσεων δεν είναι ιδιαίτερα αποτελεσματικές. Η πρόληψη πρέπει πια να περνά μέσα από την αλλαγή συνειδήσεων και στάσεων.

Σημαντικό και πρωταρχικό ρόλο θα παίζει η οικογένεια. Μέσα σ' αυτήν τα δύο φύλα από την παιδική τους ηλικία μαθαίνουν την ταυτότητά τους. Το κορίτσι, πρέπει να είναι σεμνό, ηθικό, υπάκουο για να ταιριάζει στην εικόνα της σωστής γυναίκας. Το αγόρι, έχει μεγαλύτερη ελευθερία κινήσεων. Όχι μόνο του

επιτρέπεται η χρησιμοποίηση της μυικής τους δύναμης αλλά ορισμένες φορές του επιβάλλεται προκειμένου να μην χαρακτηριστεί δειλό και άναδρο. Τα "καλά" κορίτσια δεν μπορούν να φέρονται στο παιχνίδι άγρια γιατί η άγρια συμπεριφορά είναι ειδικά συνδυασμένη με το πρόσωπο του αγοριού. Μεγαλώνοντας, μαθαίνουν διαφορετικές συμπεριφορές απέναντι στην σεξουαλική ζωή. Ενώ το αγόρι ενθαρρύνεται να έχει δραστήρια σεξουαλική ζωή, με το κορίτσι δεν συμβαίνει το ίδιο εφόσον μαθαίνει να κρύβει τις σεξουαλικές του επιθυμίες. Όλες οι παραπάνω στάσεις και συμπεριφορές που διδάσκονται στα παιδιά μέσα στον χώρο της οικογένειας διαιωρίζουν το στερεότυπο της κυριαρχίας - υποταγής.

Δεύτερος φορέας διαπαιδαγώγησης και κοινωνικοποίησης του παιδιού είναι το σχολείο. Τα σχολικά βιβλία άλλαξαν σύμφωνα με την αρχή της ισότητας των δύο φύλων αλλά σε ένα τόσο επιφανειακό επίπεδο ώστε τα βασικά μηνύματα που διαιωρίζουν τα στερεότυπα των δύο φύλων να εξακολουθούν να τα διαπερνούν. Κρατικοί και ιδιωτικοί φορείς, ομάδες, κοινοτικά κέντρα, σχολεία, συνδικαλιστικές οργανώσεις και όλοι οι φορείς εκπαίδευσης χρειάζεται:

- α. να εξετάσουν και να συνειδητοποιήσουν τους μηχανισμούς που λειτουργούν στο πρότυπο κυριαρχία - υποταγή, ο καθένας στον τομέα του,
- β. να εξετάσουν πως σχετίζονται αυτά με το φαινόμενο του βιασμού των γυναικών,
- γ. Τι βήματα μπορούν να κάνουν για να πάγουν να εχισχύσουν αυτό το πρότυπο και να μειώσουν τις αρνητικές του συνέπειες,
- δ. να προτείνουν εναλλακτικές λύσεις.

2. Να ιδρυθούν κέντρα για κακοποιημένες γυναίκες, γυναίκες που έχουν υποστεί βιασμό και άλλες μορφές βίας σ' όλη τη χώρα. Παράλληλα, να διοργανωθούν συναντήσεις των κέντρων για κακοποιημένες γυναίκες με άλλες οργανώσεις και υπηρεσίες που ασχολούνται με παρόμοια προβλήματα με στόχο την ανταλλαγή εμπειριών έτσι ώστε και οι δύο πλευρές να αντιληφθούν την

πολυπλοκότητα των προβλημάτων και την δυνατότητα παροχής εναλλακτικών λύσεων.

Η μορφή και ο τρόπος λειτουργίας των κέντρων θα πρέπει να είναι προσαρμοσμένα στις ιδιαιτερότητες της κάθε περιοχής και στην κατεύθυνση παροχής εναλλακτικών λύσεων. Τα κέντρα θα πρέπει να συνεργάζονται με όλους του φορείς της κοινότητας έτσι ώστε να αντιμετωπίζονται πολύπλευρα τα ποικίλα προβλήματα των γυναικών. Μέσα στις αρμοδιότητες της κοινότητας να προστεθεί και η ενημέρωση του κοινού για την λειτουργία τέτοιων κέντρων. Επίσης τα κέντρα να είναι στελεχωμένα με κοινωνικούς λειτουργούς οι οποίοι θα είναι ειδικευμένοι στο να βοηθούν κακοποιημένες γυναίκες και τα παιδιά τους στον τρόπο οργάνωση της ζωής τους.

3. Στα κρατικά νοσοκομεία να δημιουργηθούν χωριστές υπηρεσίες για γυναίκες - θύματα βίας και να αναβαθμιστεί ο ρόλος των κοινωνικών λειτουργών μέσα σ' αυτά.

4. Να δημιουργηθούν κινητές υπηρεσίες άμεσης βοήθειας κυρίως στα μεγάλα αστικά κέντρα, οι οποίες θα μπορούν να καλούνται από γυναίκες - θύματα βίας και θα προσφέρουν πολύπλευρες υπηρεσίες όπως να συνοδεύουν τις γυναίκες στην αστυνομία και στις δικαστικές αρχές. Ακόμα, να υπάρχει αυτοτελής οργάνωση των υπηρεσιών αυτών ώστε τα θύματα να μην εμποδίζονται από την γραφειοκρατία εφόσον οι διαδικασίες που ακολουθούν την καταγγελία να είναι πιο σύντομες και απλές.

5. Οι αστυνομικές αρχές θα πρέπει να είναι στελεχωμένες με ειδικά εκπαιδευμένο προσωπικό σε θέματα σεξουαλικής κακοποίησης. Η εκπαίδευση τους να περιλαμβάνει την υιοθέτηση θετικών στάσεων απέναντι στη γυναίκα - θύμα καθώς και την αντικειμενική αντιμετώπιση κάθε περίπτωσης σε συνδιασμό με την διατήρηση της ανωνυμίας του θύματος.

6. Όσον αφορά τις δικαστικές αρχές προτείνουμε την αλλαγή του στερότυπου κατάλογου ερωτήσεων που υποβάλλονται στο θύμα. Δηλαδή οι ερωτήσεις να μην αναφέρονται σε τόσο προσωπικό επίπεδο ώστε να θίγουν την αξιοπρέπεια του θύματος

αλλά να περιορίζονται στην συλλογή στοιχείων που αφορούν το συγκεκριμένο συμβάν.

7. Αυστηρές ποινικές κυρώσεις στους βιαστές. Η σεξουαλική κακοποίηση είναι ένα ιδιόμορφο αδίκημα στο οποίο ενοχοποιείται και κατηγορείται συνήθως η γυναίκα, το θύμα. Οι αυστηρές ποινικές κυρώσεις θα οδηγήσουν ίσως, στην αλλαγή της στάσης αυτής.

8. Επειδή τα Μ.Μ.Ε παίζουν καθοριστικό ρόλο στη διαμόρφωση της κοινής γνώμης, οι σπουδαστές προτείνουν μια απαλλαγμένη από προκαταλήψεις παρουσίαση του προβλήματος του βιασμού από τον τύπο, το ραδιόφωνο και την τηλεόραση. Αυτό επιτυγχάνεται με την διακοπή παρουσίασης ταινιών που ενισχύουν τις κοινωνικές προκαταλήψεις και τα στερεότυπα των δύο φύλων.

9. Ειδική θεραπευτική αγωγή και τακτική παρακολούθηση των βιαστών οι οποίοι είναι ψυχικά άρρωστοι.

Δεν θα πρέπει να παραβλέπουμε το γεγονός ότι είναι αρκετά δύσκολο για μια γυναίκα που δέχεται επίθεση να αποφύγει τον βιασμό. Με βάση την βιβλιογραφία που μελέτησαν οι σπουδαστές, δεν υπάρχουν κάποια συγκεκριμένα βήματα, τα οποία θα πρέπει να ακολουθήσει η γυναίκα για να αποφύγει την κακοποίηση. Μέχρι να φτάσουμε στο σημείο να υλοποιηθούν αν όχι όλες μερικές απ' τις παραπάνω προτάσεις η ίδια η γυναίκα θα πρέπει να ευαισθητοποιηθεί για την σοβαρότητα και την οξυΰτητα του προβλήματος αυτού. Εφόσον οι γυναίκες είναι τα θύματα των βιασμών, εκείνες θα πρέπει να έχουν τον πρώτο λόγο στην κινητοποίηση για την αντιμετώπιση του προβλήματος.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Α

Ερωτηματολόγιο Έρευνας

6. Κατά τη γνώμη σας, ο βιασμός έχει συνήθως θύμα:
- α. Άντρες
 - β. Γυναίκες
 - γ. Άντρες και Γυναίκες
7. Πιστεύετε ότι το φαινόμενο του βιασμού των γυναικών:
- α. Υπήρχε μόνο παλαιότερα
 - β. Υπάρχει στην εποχή που ζούμε
 - γ. Υπήρχε και θα υπάρχει πάντοτε
8. Κατά τη γνώμη σας, ποιά από τα παρακάτω αποτελούν αιτίες της ύπαρξης του φαινομένου του βιασμού των γυναικών;
- α. Η κυριαρχία των αρδρών στην κοινωνία
 - β. Η εκμετάλλευση κατώτερων κοινωνικών στρωμάτων από αυτούς που έχουν την εξουσία
 - γ. Το διαφορετικό περιβάλλον μέσα στο οποίο το άτομο μεγαλώνει και ζει
 - δ. Κάτι άλλο -----
9. Πού νομίζεται ότι το φαινόμενο του βιασμού γυναικών, συναντάται πιο συχνά;
- α. Σε μεγαλούπολη
 - β. Σε πόλη
 - γ. Σε κωμόπολη
 - δ. Σε χωριό
 - ε. Δεν παίζει ρόλο
10. Κατά την γνώμη σας, ο βιασμός αποτελεί:
- (να δοθούν περισσότερες από μία απάντηση)
- α. Σεξουαλική κακοποίηση
 - β. Ψυχική κακοποίηση
 - γ. Σωματική κακοποίηση
 - δ. Κάτι άλλο -----

11. Ποιά από τις παρακάτω περιπτώσεις θα λέγατε ότι αποτελεί υπόθεση βιασμού;

(να δοθούν περισσότερες από μία απάντηση)

- α. Μία γυναίκα μόνη, στο δρόμο κάνει ώτο-στοπ και καταγγέλει ότι βιάσθηκε
- β. Μία γυναίκα μόνη, ανοίγει την πόρτα σε κάποιο άγνωστο και καταγγέλλει ότι βιάσθηκε
- γ. Μία γυναίκα συνοδεύεται στο σπίτι της από άνδρα που μόλις έχει γνωρίσει στην νυχτερινή της έξοδο, σε κάποιο μπαρ και καταγγέλει ότι βιάσθηκε
- δ. Μία γυναίκα έχει βγει ραντεβού με έναν άντρα που γνωρίζει πολλά χρόνια και καταγγέλει ότι βιάσθηκε
- ε. Μία γυναίκα έρχεται σε σεξουαλική επαφή με τον άντρα της παρά τη θέλησή της, και καταγγέλλει ότι βιάσθηκε
- στ. Κάτι άλλο -----

12. Πιστεύεται ότι ο βιασμός θα πρέπει να τιμωρείται από τον νόμο;

- α. Πάντα
- β. Σε κάποιες περιπτώσεις
- γ. Ποτέ

13. Νομίζετε ότι τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης (Μ.Μ.Ε) ωθούν περισσότερο στο βιασμό;

ΝΑΙ

ΟΧΙ

14. Πιστεύεται ότι η πορνογραφία ωθεί περισσότερο στο βιασμό;

ΝΑΙ

ΟΧΙ

15. Συνήθως το δύμα του βιασμού είναι:

- α. Νεαρής ηλικίας
- β. Μέσης ηλικίας
- γ. Δεν εξαρτάται από την ηλικία

16. Κατά την γνώμη σας, οι γυναίκες που πέφτουν δύματα βιασμού συνήθως είναι:

- α. Ανύπαντρες
- β. Παντρεμένες
- γ. Διαζευγμένες
- δ. Χήρες

17. Νομίζεται ότι ο βιασμός θα μπορούσε να συμβεί:

- α. Σε μια προκλητικά ντυμένη γυναίκα
- β. Σε μια κανονικά ντυμένη γυναίκα
- γ. Σε μία γυναίκα εργαζόμενη σε μπαρ
- δ. Σε όλες τις γυναίκες
- ε. Κάτι άλλο -----

18. Πιστεύετε ότι τα συναισθήματα που βιώνει μία γυναίκα η οποία υπήρξε δύμα βιασμού είναι:

(να δοθούν περισσότερες από μία απάντηση)

- α. Αποστροφή προς το σώμα της
- β. Αποστροφή για τους άντρες
- γ. Ενοχές ότι κατά κάποιο τρόπο προκάλεσε τον βιασμό
- δ. Ενοχές ότι δεν αντιστάθηκε αρκετά
- ε. Φόβος
- στ. Εξευτελισμός

- ζ. Φόβος για τις κοινωνικές συνέπειες του βιασμού
- η. Ευχαρίστηση
- θ. Κάτι άλλο -----

- 19.** Κατά την γνώμη σας, ποιος θα πρέπει να στηρίζει περισσότερο μία γυναίκα η οποία βιάσθηκε;
- α. Ο σύντροφός της
- β. Το οικογενειακό περιβάλλον
- γ. Το φιλικό περιβάλλον
- δ. Άλλες γυναίκες που υπήρξαν θύματα βιασμού στο παρελθόν
- ε. Κάποιος ειδικός
- στ. Κάτι άλλο -----

- 20.** Πιστεύεται ότι ο βιασμός επηρεάζει περισσότερο τη σχέση του θύματος με :
- α. Τον σύντροφο
- β. Την οικογένεια
- γ. Τους φίλους
- δ. Τους γνωστούς
- ε. Τους συναδέλφους
- στ. Κάτι άλλο -----

- 21.** Κατά την γνώμη σας πως ο βιασμός επηρεάζει την σεξουαλική σχέση του θύματος με τον σύντροφο;
- α. Μειώνεται το ενδιαφέρον του θύματος για ερωτική επαφή
- β. Η ερωτική πράξη προξενεί στο θύμα άσχημα συναισθήματα
- γ. Η σεξουαλική δραστηριότητα του θύματος επεκτείνεται και σε άλλους συντρόφους
- δ. Η ερωτική ζωή του θύματος δεν επηρεάζεται καθόλου
- ε. Κάτι άλλο -----

22. Πιστεύετε ότι συνήθως η γυναίκα θύμα καταγγέλει τον βιασμό στην αστυνομία;

ΝΑΙ

ΟΧΙ

Αν ναι,

(να δοθούν περισσότερες από μία απάντηση)

- α. Για να μην το ξανακάνει σε άλλες γυναίκες
- β. Για να εκδικηθεί τον δράστη
- γ. Για να τιμωρηθεί ο δράστης
- δ. Για να αισθανθεί η ίδια ότι έκανε κάτι γι' αυτό που της συνέβηκε
- ε. Κάτι άλλο -----

Αν όχι,

(να δοθούν περισσότερες από μία απάντηση)

- α. Φοβάται να μην μαθευτεί στο ευρύτερο περιβάλλον
- β. Φοβάται να ξαναζήσει μέσα από την διαδικασία που ακολουθεί την καταγγελία, την εμπειρία του βιασμού
- γ. Φοβάται πως η ενέργεια αυτή δεν θα έχει αποτέλεσμα
- δ. Φοβάται πως δεν θα γίνει πιστευτή
- ε. Φοβάται πως θα ενοχοποιηθεί η ίδια
- στ. Φοβάται την αντίδραση του βιαστή
- ζ. Κάτι άλλο -----

23. Στο φιλικό, οικογενειακό σας περιβάλλον έχει υπάρξει ποτέ περίπτωση βιασμού;

ΝΑΙ

ΟΧΙ

24. Πιστεύετε ότι ο δράστης του βιασμού είναι πριν το βιασμό για το θύμα:

(να δοθούν 2 απαντήσεις)

- α. Γνωστός
- β. Φίλος
- γ. Σύντροφος
- δ. Συγγενείς
- ε. Εργοδότης
- στ. Άγνωστος
- ζ. Σύζυγος
- η. Κάτι άλλο -----

25. Κατά την γνώμη σας ο δράστης ενός βιασμού είναι:

- α. Νεαρής ηλικίας
- β. Μέσης ηλικίας
- γ. Ανεξαρτήτου ηλικίας

26. Πιστεύεται ότι ο δράστης ενός βιασμού είναι:

- α. Ανύπαντρος
- β. Παντρεμένος
- γ. Διαζευγμένος
- δ. Χωρίς σεξουαλική ζωή
- ε. Κάτι άλλο -----

27. Κατά την γνώμη σας ο δράστης προέρχεται από:

- α. Ανώτερη κοινωνική τάξη
- β. Μεσαία κοινωνική τάξη
- γ. Κατώτερη κοινωνική τάξη
- δ. Δεν παίζει ρόλο η κοινωνική τάξη

28. Τι γνώμη έχετε για τον δράστη ενός βιασμού

- α. Είναι ψυχικά άρρωστος
- β. Είναι σεξουαλικά στερημένος
- γ. Επιθυμεί ερωτικά το θύμα
- δ. Περιφρονεί τις γυναίκες

- ε. Δεν ευδύνεται πάντα ο ίδιος
- στ. Κάτι άλλο -----

29. Ποιό από τα παρακάτω πιστεύετε ότι είναι ο λόγος που ωθεί τον δράστη στον βιασμό:

- α. Τραυματικές εμπειρίες στην σεξουαλική ζωή του παρελθόντος
- β. Τραυματικές εμπειρίες από το οικογενειακό περιβάλλον στα παιδικά του χρόνια
- γ. Φαντασιώσεις που έχει γύρω από το σεξ
- δ. Ο τρόπος συμπεριφοράς της γυναίκας
- ε. Κάτι άλλο -----

30. Κατά την γνώμη σας η πράξη του βιασμού προσφέρει στον βιαστή:

- α. Σεξουαλική ικανοποίηση
- β. Επιβεβαίωση ανδρισμού και γοήτρου
- γ. Δυνατότητα επίδειξης εξουσίας
- δ. Δυνατότητα ισοπέδωσης και εξευτελισμού της γυναίκας
- ε. Δυνατότητα άμεσης ικανοποίησης μιας βιολογικής ανάγκης
- στ. Κάτι άλλο -----

31. Ποιά είναι τα μέτρα που θα προτείνατε για την αντιμετώπιση του προβλήματος του βιασμού;

(να δοθούν περισσότερες από μία απαντήσεις)

- α. Πρόληψη της πολιτείας για να μην πέφτουν οι γυναίκες θύματα βιασμού
- β. Αυστηρές ποινικές κυρώσεις στους βιαστές
- γ. Λιγότερη προβολή βίας από τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης
- δ. Ψυχολογική και κοινωνική υποστήριξη των θυμάτων από την πολιτεία
- ε. Συντόμευση και απολούστευση των διαδικασιών που ακολουθούν την καταγγελία βιασμού
- στ. Προστασία και διατήρηση της ανωνυμίας των

- θυμάτων
- ζ. Ειδική θεραπευτική αγωγή στους βιαστές
που είναι ψυχικά ασθενείς
- η. Κάτι άλλο -----

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Β

Νόμος για τον θιασμό

;

ΣΧΕΤΙΚΕΣ ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ

Ο αγκυλο της Ελευθερίας προστατεύεται από την ποινική Νομοθεσία, κατά τρόπο ικενοποιητικό. Ειδικότερα:

ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΙΚΗ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ

Με το Σύνταγμα του 1975, προστατεύεται κατά απόλυτο, η ελευθερία του στομου. Ειδικότερα, άρθρο 5 § 2 αυτού ορίζεται ότι:

Όλοι όσοι δρσκονται στην Ελληνική Επικράτεια λαμβάνουν την απόλυτη προστασία της ζωής, της υγείας και της Ελευθερίας τους, χωρίς διάκριση εθνικότητας, φυλής, γλώσσας και θρησκευτικών ή πολιτισμολογικών πεποιθησεων...».

Η έννοια του όρου «ελευθερία» περιλαμβάνει την αναμφισβήτητη και η γενετηοια ελευθερία που είναι ελευθερία:

1) Στο να έχει ή όχι κάποιος σεξουαλικές σχέσεις

2) Να καθορίζεται με απόλυτα δική του επιλογή όχι αν θα έχει τέτοιες σχέσεις αλλά και με ποιό τρόπο θα έχει και την έκταση και το είδος αυτών.

Παράλληλα, με άλλες συνταγματικές διατάξεις, οι αυτές των άρθρων 5 § 1 («καθένας έχει δικαίωμα αναπτύσσει ελεύθερα την προσωπικότητά του») και 2 § 1 («ο σεβασμός και η προστασία της αξιοπρέπειας του ανθρώπου αποτελούν την πρωταρχική υποχρέωση της πολιτείας»), συμπληρώνεται η προστασία της προσωπικότητας του ανθρώπου.

ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΑΠΟ ΤΟΝ ΠΟΙΝΙΚΟ ΚΩΔΙΚΑ

του, που έχει το δικαίωμα της ελευθερίας και εγκλήματα οικονομικής εγκληματικότητας της γενετηοιας ζωής», όπως αντικειμενικά στάθηκε με το άρθρο 8 του Ν. 1419/1984 προβλεπόμενα και τιμωρεί, με τα παρακάτω άρθρα, όπως αυτά αντικειμενικά καταστάθηκαν με τα άρθρα 9, 10 και 11 του Ν. 1419/84, κάθε ανδρώπινη συμπεριφορά, που θα είναι αντίθετη με το δικαίωμα της γενετηοιας ελευθερίας.

ΕΙΔΙΚΟΤΕΡΑ

α) Στο άρθρο 336 (βίαιος) ορίζεται ότι:

1) Όποιος με σωματική βία ή με απειλή σπουδαίου και άμεσου κινδύνου εξαναγκάζει άλλον σε συναινετική εξώγαση ή σε ανοχή ή επιχείρηση ασεληγούς πράξης τιμωρείται με κάθειρξη.

2) Αν η πράξη της προηγουμένης παραγράφου έγινε από δύο ή περισσότερους δράστες που ενεργούσαν από κοινού, επιβάλλεται κάθειρξη τουλάχιστον στον δέκα ετών».

β) Στο άρθρο 340 (Γενική διάταξη) ορίζεται ότι: «Αν κάποια από τις πράξεις των άρθρων 336, 338 και 339 είχε ως συνέπεια το θάνατο του παθόντος, επιβάλλεται κάθειρξη τουλάχιστον δέκα ετών ή ισόβια κάθειρξη».

γ) Στο άρθρο 344 (έγκληση), ορίζεται ότι: «Στην περίπτωση των άρθρων 337, 338, 339, 341, 342 και 343 για την ποινική δίωξη απαιτείται έγκληση. Στην περίπτωση του άρθρου 336 η ποινική δίωξη ασκείται αυτεπαγγέλτως, ο εισαγγελέας, όμως, υποβάλει κατά εξαίρεση με αιτιολογημένη διαταγή του, ύστερα από έγκριση του εισαγγελέα Εφετών, να ασχοληθεί με την άσκηση της ποινικής δίωξης η αν έχει ασχοληθεί με την ποινική δίωξη, να εισαγάγει την υποθεση στον αρμόδιο συμβούλιο πλημμελειοδικών. Αυτό με...

σου
σου
προς το
είναι
ση η σ
τη δέλ
απουδα
κατα το
λου σου
Η σ
θεωρε
της π
πρόσ
σαν επ
στο δε
αρθρο
μεχρι 2
εμου ε
Με τ
κα, στη
σναρό
της ε
η, από
Μαγκ
οικονο
Από
Ευρωπ
α. Ο θ
αντι
δυσ
δη το
για
δου
νου

ωση του θύματος ή των κατά το άρθρο 118 προ-
των ότι η δημοσιότητα απο την ποινική δίωξη θα
σαν συνέπεια το σοβαρό ψυχικό τραυματισμό
«θύματος».

1) Ποινικός κώδικας προστατεύει, ακόμη, και
«προσβολή της γενετήσιας αξιοπρέπειας», που
ορεί να γίνει με οποιοδήποτε άλλο τρόπο, με το
ερω 337, όπως τροπ. με το άρθρο 10 του Ν.
19/1984), στο οποίο ορίζεται ότι:

1) Οποιος με ασελγείς χειρονομίες ή προστάσεις,
που αφορούν ασελγείς πράξεις, προσβάλλει
θάνουσα την αξιοπρέπεια άλλου στο πεδίο της
γενετήσιας ζωής του, τιμωρείται, με φυλάκιση
μέχρι ενός έτους ή χρηματική ποινή.

2) Με φυλάκιση τριών μηνών μέχρι δύο ετών τι-
μωρείται η πράξη της προηγούμενης παρα-
γράφου αν ο παθών είναι νεότερος των 12 ε-
τών».

I. ΣΥΝΤΟΜΗ ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΩΝ ΔΙΑΤΑΞΕΩΝ ΠΟΥ ΠΡΟΒΛΕΠΟΥΝ ΚΑΙ ΤΙΜΩΡΟΥΝ ΤΟ ΒΙΑΣΜΟ

Συμφωνά με την πιο πάνω διαταξη της παραγρά-
φου 1 του άρθρου 338 του Π.Κ. το έγκλημα του βια-
σμού πλέον αντίθετα απο το προηγούμενο δίκαιο
(πρω του Ν. 1419/84) πραγματοποιείται, όταν κάποιος
έξαναγκάζει άλλον να υποβληθεί σε εξώγαμη συνου-
σια ή σε ανοχή η επιχείρηση ασελγούς πράξης, παρά
τη θέλησή του, με χρήση σωματικής βίας ή απειλή
σπουδαίου και αμέσου κινδύνου, που στρέφεται είτε
κατά του σωματός του είτε κατά της ζωής του ή άλ-
λο φυσικό δικαίωμα του παθόντα.

Η συμπεριφορά αυτή τιμωρείται με πρόσκαιρη κά-
θειριση από 5 μέχρι 20 ετών. Κατά τη διάταξη, όμως,
της παραγράφου 2 του ίδιου άρθρου αν η παραπάνω
πράξη έγινε από δύο ή περισσότερους, που ενήργη-
σαν από κοινού, επιβάλλεται πρόσκαιρη κάθειριση
από δέκα μέχρι 20 ετών. Τέλος κατά τη διάταξη του
άρθρου 340, επιβάλλεται πρόσκαιρη κάθειριση από 10
μέχρι 20 ετών ή ισόβια κάθειριση, αν η πράξη του βια-
σμού είχε σαν συνέπεια τον θάνατο του παθόντος.

Με τις διατάξεις περι βιασμού οπισκοπείται όπως
και στην αρχή τονίστηκε, η προστασία του έννομου
αγαθού της γενετήσιας ελευθερίας και της προσωπικ-
της αξιοπρέπειας (περισσότερα βλέπε στην εισηγητι-
κή έκθεση του Ν. 1419/1984, σελ. 2 και 3 και Γ. Α.
Μαγκάκη «Εγκλήματα περί την γενετήσιαν και την
οικογενειακήν ζωήν» σελ. 19).

Από τη διατύπωση της πιο πάνω διατάξεως περί
βιασμού, προκύπτει ότι:

α) Ο βιασμός είναι έγκλημα «πολύπρακτο» γιατί η
αντικειμενική του υιοσίωση συγκροτείται από
δύο μερικότερες πράξεις, δηλαδή (i) από την πρά-
ξη του εξαναγκασμού, με τη χρήση της σωματικής
βίας ή οποιαδήποτε στρέφεται κατά του πα-
θόντος, που στρέφεται κατά του σωματός του και αμέσου κινδύ-
νου (βλ. περ. 1. Χωραφά «Ποινικό Δίκαιο Τ.Α. έκδ. 1966, σελ. 322, ΑΠ 758/1981 Ποινικά Χρονικά ΛΒ σελ. 51, ΑΠ 1317/1984 Π. Χρ. Λε/337, ΑΠ 111/1987 Π.Χρ. ΛΖ/1987).

οικειών του παθόντος) και ii) από την πράξη της
εξώγαμης συνουσίας ή ασελγούς πράξης.

β) Ο βιασμός είναι έγκλημα «υπαλλακτικό μικτό»,
γιατί οι τρόποι τέλεσής του μπορούν να ανάλλα-
χθούν, δηλαδή, αρκεί οποιοσδήποτε από τους
τρόπους αυτούς, για την τέλεσή του.

γ) Το έγκλημα του βιασμού είναι «τετελεσμένο» ό-
ταν «επλήθε συνένωση των γεννητικών μορίων» ή
τελέστηκε η ασελγής πράξη, ύστερα από εξανα-
γκασμό του θύματος. (Βλέπε Άρειον Πάγον 1131/1981, ποινικά χρονικά ΛΒ/478, 1971/1984
ποινικά χρονικά ΛΕ/398, ΑΠ 111/1987 π.χρ.
ΛΖ/385).

δ) Υπάρχει απόπειρα βιασμού, όταν: α) υπάρχει δό-
λια προαίρεση στο δράστη, δηλαδή, γνώση και θέ-
ληση των περιστατικών, που συγκροτούν την έν-
νοια της επιχειρούμενης αξιόποινης πράξης που
τιμωρείται ως κακούργημα και β) όταν τελείται
κάποια πράξη, που περιέχει αρχή εκτέλεσης του
κακούργηματος αυτού. Τέτοια πράξη είναι κάθε,
ενέργεια του δράστη η οποία, αποτελεί τμήμα,
ολικό ή μερικά, της αντικειμενικής υπόστασης του
εγκλήματος αυτού, που οδηγεί, τελικά οπωσδή-
ποτε στην πραγμάτωσή του ή τελεί σε ανάγκαια
προς αυτή και σε άμεση σχέση συνάφειας, κατά
τέτοιο, μάλιστα, τρόπο ώστε, κατά την κοινή αντί-
ληψη, να θεωρείται τμήμα της (της αντικειμενικής
υπόστασης), στην οποία οδηγεί, κατά τρόπο άμε-
σο, αν δεν ανακοπεί για οποιοδήποτε λόγο κα-
νένα μην πραγματοποιηθεί πλήρως η αντικειμενική
υπόσταση του εγκλήματος αυτού, δηλαδή να μη
γίνει τελική, συνένωση των γεννητικών μορίων ή
να μην τελέστηκε η ασελγής πράξη. Επομένως, θα
χαρακτηριστεί ως απόπειρα βιασμού, κάθε συμπε-
ριφορά του δράστη, που αποδίδεται μεν στην εξώ-
γαμη συνουσία ή σε ασελγή πράξη, που δεν πέτυ-
χε στο στόχο της αυτό εξαιτίας της αντίθεσης
του παθόντα, εφόσον, όμως, η συμπεριφορά πε-
ριέχει αρχή εκτέλεσης της πρώτης πράξης του
εγκλήματος του βιασμού, δηλαδή, εφόσον επιχει-
ρήθηκε με τον παραπάνω, φυσικά, στόχο, σκησηση
σωματικής βίας ή απειλή σπουδαίου και αμέσου
κινδύνου (βλ. περ. 1. Χωραφά «Ποινικό Δίκαιο Τ.Α. έκδ. 1966, σελ. 322, ΑΠ 758/1981 Ποινικά Χρονικά ΛΒ σελ. 51, ΑΠ 1317/1984 Π. Χρ. Λε/337, ΑΠ 111/1987 Π.Χρ. ΛΖ/1987).

ε) Δράστης του βιασμού, δηλαδή ενεργητικό υπο-
κείμενο, μπορεί να είναι οποιοδήποτε άτομο, ανε-
ξάρτητα από το φύλο του, δηλαδή και άνδρας και
γυναίκα.

στ) Θύμα του βιασμού δηλαδή παθητικό υποκείμενο
μπορεί να είναι οποιοσδήποτε, ανεξάρτητα από
την ηλικία του και το φύλο τους, δηλαδή και άν-
δρας και γυναίκα, αντίθετα απ' όσα όριζε το προ-
σχύσαν δίκαιο.

ζ) Ο βιασμός διώκεται κατ' αρχήν ευτεπέγγελα,
(βλ. μελ. Αλ. Κωσταρά «Ουτοπία και η πραγματικό-
τητα στη δίωξη του βιασμού» Π.Χρ. ΛΖ/3 κ.ε.π.).

η) Ο βιασμός διώκεται κατ' αρχήν ευτεπέγγελα,
(βλ. μελ. Αλ. Κωσταρά «Ουτοπία και η πραγματικό-
τητα στη δίωξη του βιασμού» Π.Χρ. ΛΖ/3 κ.ε.π.).

θ) Ο βιασμός διώκεται κατ' αρχήν ευτεπέγγελα,
(βλ. μελ. Αλ. Κωσταρά «Ουτοπία και η πραγματικό-
τητα στη δίωξη του βιασμού» Π.Χρ. ΛΖ/3 κ.ε.π.).

ι) Ο βιασμός διώκεται κατ' αρχήν ευτεπέγγελα,
(βλ. μελ. Αλ. Κωσταρά «Ουτοπία και η πραγματικό-
τητα στη δίωξη του βιασμού» Π.Χρ. ΛΖ/3 κ.ε.π.).

εμελίωση του εγκλήματος αυτού χρειάζεται δόλος (αρκεί και ενδεχόμενος δόλος), γνώση, δηλαδή ότι το παθόν πρόσωπο δεν θέλει γι' αυτό αντιτέκεται και θέληση του δράστη να εξαναγκάσει σε εξώγαμη συνουσία ή ασελή πράξη.

Ομότιμο δικαστήριο για την πράξη αυτή είναι το Α.Ο.Δ., για τους ενήλικους δράστες και το τριμερές δικαστήριο Ανηλίκων για τους ανήλικους.

Στην επιβαρυντική περίπτωση του άρθρου 336 παρ. (του ομαδικού βιασμού), είναι απαραίτητο οι δύο περισσότεροι δράστες να ενεργήσουν διαδοχικά τις δύο πράξεις, δηλαδή να ασκήσουν χρήση βίας ή απειλή και να ενεργήσουν εξώγαμη συνουσία ή ασελή πράξη. Αν δεν ενεργήσουν έτσι, αλλά ένας τη μια πράξη π.χ. την άσκηση βίας ενώ ο άλλος την εξώγαμη συνουσία, υπάρχει συναυ-

τουργία βιασμού της παρ. 1 του άρθρου 336 ΠΚ (βλ. ΑΠ 111/1987 Π.Χρ. ΛΖ/1987).

(ια) Για την περίπτωση που ένα άτομο βρίσκεται σε κατάσταση παραφροσύνης και κάποιος καταχράται από την ανικανότητά του αυτή για να έλθει σε εξώγαμη συνουσία μαζί του ή να ενεργήσει σε αυτό ασελή πράξη, υπάρχει ειδική ρύθμιση στο άρθρο 338 ΠΚ (κατάχρηση σε ασελήγεια) και με κανόνες του Διεθνούς Δικαίου προστατεύεται η ελευθερία του ατόμου άρα και η γενετήσια ελευθερία του. Τέτοιες διατάξεις έχει το άρθρο 3 της Οικουμενικής Διακήρυξης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων του ΟΗΕ (1948), το άρθρο 5 της Σύμβασης της Ρώμης (1910). Στην περίπτωση αυτή δεν γίνεται εξαναγκασμός του παθόντος.

με
κό.
κοι
φο
κα:
τη
ζωι
τητ
πέ
σωπ
οίτι
λετ
δασ
και
παρ

**Στατιστικά στοιχεία για τα δύματα βιασμού
(πίνακας Α - πίνακας Β)**

ΠΙΝΑΚΑΣ Α

1981	1982	1983
Σύνολο διαπραχθέντων αδικημάτων 333.348 Σύνολο καταδικασθέντων 137.577	Σύνολο διαπραχθέντων αδικημάτων 335.170 Σύνολο καταδικασθέντων 139.433	Σύνολο διαπραχθέντων αδικημάτων 399.039 Σύνολο καταδικασθέντων 139.433
Εγκλήματα κατά των πιδών	Εγκλήματα κατά των πιδών	Εγκλήματα κατά των πιδών
Κακουργήματα τετελεσμένα 239 Κακουργήματα απόπειρες 34 491 πλημμελήματα τετελεσμένα 214 πλημμελήματα τετελεσμένα 4	Κακουργήματα τετελεσμένα 189 κακουργήματα απόπειρες 53 508 πλημμελήματα τετελεσμένα 262 πλημμελήματα απόπειρες 82	Κακουργήματα τετελεσμένα 201 κακουργήματα απόπειρες 57 624 πλημμελήματα τετελεσμένα 365 πλημμελήματα απόπειρες 8
Δράστες	Δράστες	Δράστες
579Α 630 51Γ	636Α 729 93Γ	780Α 863 83Γ
Σύνολο καταδικασθέντων	Σύνολο καταδικασθέντων	Σύνολο καταδικασθέντων
189Α + 12 ανήλικοι Α 215 14Γ	207Α + 23 ανήλικοι Α 246 16Γ	129Α + 22 ανήλικοι Α 158 3Γ + 2 ανηλ. κορίτσια
Για βιασμό	Για βιασμό	Για βιασμό
5Α	16Α	14Α
Ποινές: 4, πάνω από 1 χρόνο, 1, πρόσκαιρη κάθειρξη	Ποινές: 1, αναστολή, 1, 1-3 μήνες, 2, 6-12 μήνες, 12, άνω του έτους 1, πρόσκαιρη κάθειρξη	Ποινές: 1, αναστολή 1, μέχρι 1 μήνα 11, 1 έτους και πλέον 2, πρόσκαιρη κάθειρξη.

ΠΙΝΑΚΑΣ Β

Βιασμοί στον κόσμο από το 1980 μέχρι το 1985

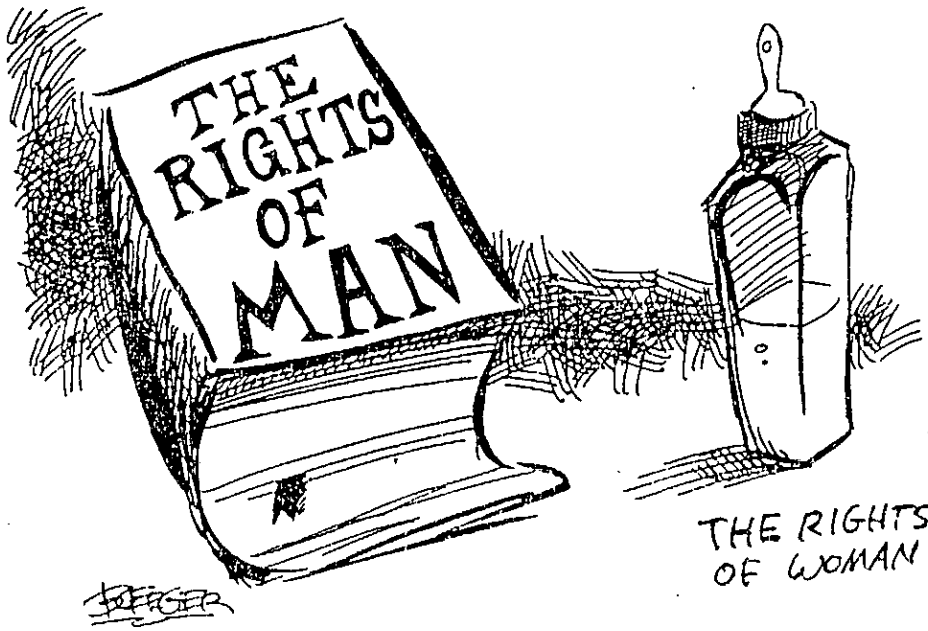
ΧΩΡΑ	ΑΝΑΦΕΡΘΕΝΤΕΣ ΒΙΑΣΜΟΙ ΓΥΝΑΙΚΩΝ ΗΛΙΚΙΑΣ ΜΕΤΑΞΥ 19 - 59 ΕΤΩΝ ΣΤΙΣ 100.000 ΓΥΝΑΙΚΕΣ
Η.Π.Α.	114
ΟΛΛΑΝΔΙΑ	92
ΦΙΛΑΝΔΙΑ	40
ΣΟΥΗΔΙΑ	34
ΚΑΝΑΔΑΣ	30
ΓΙΟΥΓΚΟΣΛΑΒΙΑ	27
ΙΣΡΑΗΛ	25
Ν. ΖΗΛΑΝΔΙΑ	24
ΔΑΝΙΑ	20
ΠΟΛΩΝΙΑ	14
ΓΑΛΛΙΑ	11
ΝΟΡΒΗΓΙΑ	10
ΙΤΑΛΙΑ	10
Μ. ΒΡΕΤΤΑΝΙΑ	9
ΙΣΠΑΝΙΑ	8
ΙΑΠΩΝΙΑ	7
ΙΡΛΑΝΔΙΑ	4
ΠΟΡΤΟΓΑΛΛΙΑ	4

Η Άννα Χατσηγιαννάκη (1993) παραθέτει στοιχεία του ΟΗΕ που δόθηκαν στην δημοσιότητα στις αρχές Αυγούστου του 1991 και αποκαλύπτεται ο αριθμός των γυναικών που έπεσαν θύματα βιασμού μεταξύ 1980 - 85, εκείνων των γυναικών που τόλμησαν να καταγγείλουν τον βιασμό που υπέστησαν. Για την χρονιά εκείνη, δεν υπήρξαν στοιχεία του Ο.Η.Ε. για την Ελλάδα. Από στοιχεία της στατιστικής υπηρεσίας για το ίδιο χρονικό διάστημα προκύπτει πως αναφέρθηκαν ότι έπεσαν θύματα βιασμού 2 στις 100.000 Ελληνίδες.

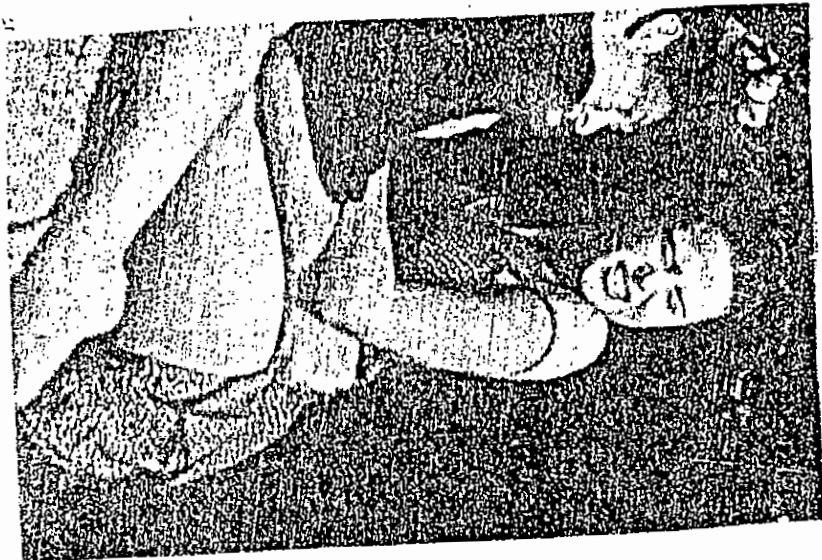
Παρατηρούμε, πως τα δεδομένα που υπάρχουν για τον βιασμό είναι πολύ λίγα ιδιαίτερα στον ελληνικό χώρο. Αυτά που υπάρχουν είναι αποτελέσματα ατομικών ή ομαδικών πρωτοβουλιών και όχι με την μέριμνα της πολιτείας.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Γ

Εικονογραφημένο υλικό

Φάκελος: Βιοσπιλιός

ΒΙΑ, ΤΑΠΕΙΝΩΣΗ, ΕΞΟΥΤΕΛΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΑΠΕΡΑΝΤΗ ΠΤΡΟΠΗ

ΒΙΑΣΜΟΣ

Ο επιβάτης των γυναικών
έχει το δικό του όνομα.

ΜΕΤΑ ΤΟΝ ΒΙΑΣΜΟ.

Μετά. Ο ύστατος εξευτελισμός. Οπ
μένει είναι μόνο κορμί, καθόλου ψυχή.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

A. Ελληνική

1. Γρίβας Κλεάνδης, "Η εξουσία της βίας"
Εκδόσεις ΙΑΝΟΣ, Θεσσαλονίκη, 1987
2. Τσαλίγκολου Φωτεινή, "Μυθολογίες βίας και καταστολής", Εκδόσεις ΠΑΝΑΖΗΣΗ, Αθήνα 1989
3. Σκόδρα Ελένη, "Η ψυχολογία της βίας",
Εκδόσεις ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ, Αθήνα 1193

B. Μεταφρασμένα βιβλία

4. Φαρζιέ Μαρί Οντίλ, "Βιασμός" (μετάφραση Βάσω Νικολοπούλου), Εκδόσεις ΝΕΑ ΣΥΝΟΡΑ - Α.Α. ΛΙΒΑΝΗ, Αθήνα 1991
5. Ουόκερ Λένορ "Η κακοποιημένη γυναίκα"
(Μετάφραση Τάσος Ανθουλιάς), Εκδόσεις ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ, Αθήνα 1989
6. Ούκερ Λένορ, "Το σύνδρομο των κακοποιημένων γυναικών"
(Μετάφραση Τάσος Ανθουλιάς), Εκδόσεις ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ, Αθήνα 1989
7. Menlenbelt Anja, "Για μας τις γυναίκες - Το σώμα και η σεξουαλικότητα από τη σκοπιά των γυναικών".
(Μετάφραση Αγγέλα Βαρυκοκάκη - Αρτεμη), Εκδόσεις ΝΕΑ ΣΥΝΟΡΑ - Α.Α. ΛΙΒΑΝΗ, Αθήνα 1984
8. Μπρέγκερ Σούμαν, "Ελευθερία για..." (Μετάφραση Α. Αιδίνης), εκδόσεις ΚΑΚΤΟΣ.

Γ. Περιοδικά

9. Μόσχου - Σακορράφου Σάσα. "Βία - Βιασμός", Ο αγώνας της γυναίκας, 1984, τεύχος 22, σελ. 4 - 5.
10. Λάμπα. Ο αγώνας της γυναίκας, 1980, τεύχος 5
11. Καραμπέλας Λάμπρος "Σεξουαλική κακοποίηση - Βιασμός", Αστυνομική επιθεώρηση Ιανουάριος 1988, σελ. 22 - 27
12. Καραμπέλας Λάμπρος, "Εισήγηση για τον βιασμό "Αστυνομική επιθεώρηση" Ιούλιος 1987, σελ. 23.

13. Ζάππα Τ. "Πρόσωπα υπό σκιάν" Marie Claire Σεπτέμβριος 1995, τεύχος 82, σελ. 69 - 73.
14. Στουπάκη Αγγελική. "Η συνωμοσία της σιωπής" Πάνθεον Οκτώβριος 1984, σελ. 47
15. Στουπάκη Αγγελική. "Σας βίασε ποτέ ο άνδρα σας;" Γυναίκα Οκτώβριος 85, σελ 48 - 50.
16. Δρακοπούλου Χ. "Ο βιασμός στο γάμο", Πάνθεον 1987.
17. Τσαλικογλου Φωτεινή "Ο βιασμός και η μυθολογία του" Ο αγώνας της γυναίκας, τεύχος 33, σελ. 26 - 28.
18. Χατζηγιαννάκη Άννα. "Βία στο ζευγάρι και κακοποιημένες γυναίκες" Είναι Αύγουστος 1992
19. Τριανταφύλλου Σώτη. "Βία στο σπίτι - Το ανοιχτό μυστικό της κακοποίησης" Ελευθεροτυπία, Αύγουστος 1995, τεύχος 226, σελ. 12 - 13.

Δ. Εγκυκλοπαίδειες - Λεξικά

20. Εταιρία Ελληνικών Εκδόσεων Α.Ε. Εγκυκλοπαίδεια Υδρία - Λεξικό.
21. Martin Goldstein. Ευίτομο εικονογραφημένο Λεξικό (Μετάφραση Σουνιώτη Αγγέλα) Εκδόσεις ΝΕΑ ΣΥΝΟΡΑ - Α.Α. ΛΙΒΑΝΗ, Αθήνα 1979).
22. Χ. Ρώμα - Γ. Χρίστου. Λεξικό αναπτυγμένων εννοιών Εκδόσεις ΕΠΙΚΑΙΡΟΤΗΤΑ, Αθήνα 1984.

Ε. Σημειώσεις

23. Επιβατιανός και Βασιλειάδης. "Η χτυπημένη σύζυγος (Battered wife) στην Ελλάδα", εργαστήριο ιατροδικαστικής και τοξικολογίας του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης 1989.
24. Κουκουτσάκη Αφροδίτη. "Μορφές εγκληματικότητας και παρεκκλίνουσας συμπεριφοράς", Πάντειο Πανεπιστήμιο 1987 - 1988.

ΣΤ. Άρθρα

25. Women's co - ordination Unit. "Η βία μέσα στο σπίτι", Μονάδα συντονισμού γυναικών της Ν. Ουαλίας.
26. Γενική γραμματεία ισότητας, Υπουργείο προεδρίας της κυβέρνησης, Ελληνική Δημοκρατία "Κακοποίηση γυναικών".
27. Dr. Johnson - Τουτνα "Μέθοδοι κοινωνικής εργασίας - συνέντευξη"
28. Δρ. Μουζακίτης Χρήστος "Συζυγική βία - αιτιολογία - επιπτώσεις - παρέμβαση" 1989
29. Δημητρακοπούλου Ντόνα. Κείμενα κοινωνικού προβληματισμού, "Βία - Βιασμός", Κίνηση Δημοκρατικών Γυναικών 1985.

Ζ. Εφημερίδες

30. Ακρόπολη. "Κοινωνικά θέματα" 12-6-88.
31. Κάθε μέρα. "Κοινωνικά θέματα" 12-6-88.
32. Ακρόπολη. "Κοινωνικά θέματα" 15-3-87.
33. Κυριακάτικη Αυγή. "Τα δύματα ανυπεράσπιστα απέναντι σε μια αδιάφορη ή και εχθρική κοινωνία" 7-3-93

Η. Συνεντεύξεις

34. Κωσταβάρα, υπεύθυνη δικηγόρος στο σύνδεσμο για τα δικαιώματα γυναίκας 15-6-95.
35. Κολοκυδά, υπεύθυνη κοινωνική λειτουργός στο σύνδεσμο για τα δικαιώματα της γυναίκας 15-6-95.
36. Κτώνα, υπεύθυνη του κέντρου για κακοποιημένες γυναίκες 17-8-95.

Θ. Ξενόγλωσση

37. Beneke Timothy, "Men on Rape: What they have to say about sexual violence, st. Martin's Press, New York 1982.
38. Dowdeswell Jane, Women on Rape - First hand feelings attitudes and experiences from the women involved backed up by the facts, Thorsons Publishing Group Wellinegbrough New York, 1986.

Ι. Μελέτες

39. Αλεξοπούλου - Αναστασίου. "Βιασμός: Γυναίκα - θύμα, Άντρας - Δράστης", πτυχιακή του ΤΕΙ Πάτρας 1995
40. Βαρδαμαράτου - Γκορίτσα - Κοκκορού "Σεξουαλικός βιασμός της Γυναίκας - Αιτιολογία και Συνέπειες - Θεραπευτική αντιμετώπιση" πτυχιακή του Τ.Ε.Ι. Πάτρας 1988.